

...llombrosa
N:o 6460.

HIPPOCRATI COI APHORISMI

GRÆCE, ET LATINE;

Breui Enarratione, fidáque Interpretatione ita illustrati, vt ab omnibus facilè intelligi possint.

Cum historiis obseruationibus, cautionibus, & remediis selectis,

A

I. HEVRNIO Vltraiectino.

Editio postrema, accuratior & emendatior.

LVGDVNI.
Sumptibus Viduæ ANTONII DE HARSY ad insigne scuti Coloniensis.

M. DCXVII.

NOBILISSIMIS AC AMPLISSIMIS ZELANDIÆ ORDINIBVS

I. HEVRNIVS dedicat consecratq́ꝫ.

VIRI Nobilissimi, ORDINES Amplissimi, hoc indictum à natura genio nostro videmus, vt nullus lubẽter etiã infelix artifex videat à se profecta opera intercidere. Quare & ego hoc communi stimulo concitatus, obnoxiè laboro vt vitalem auram meis operibus inferam. Hinc est quòd studiosè hoc egi, vt à succi plena breuitate in longissimum æuum excurrere possint. Verùm cùm iam illa ad typũ parata inspicerem, in iisque viderem quàm tenui ingenij filo hæc contexta forent, & quàm implicata & manca illa claudicarent: nouo quodam stabilimento illa erigenda esse iudicaui. Nec quicquam deprehendi ad fulciendum stabilius, quàm si in publicũ prodirent vestro, ORDINES Amplissimi, nomine, qui illa vitali aura perfundere, meámque obscuritatem in splendidam lucem euocare potestis. Et cur hanc ego fiduciam de vobis

non concipiam? quínam fidi magis patroni & fautores fuerint vobis, Viri illuſtriſtriſſimi? omnia enim vobis adſunt quæ ad tutelarem vim quis ſibi vouere poſſit. Quis enim non fatetur vobis principem locum in defendenda Republica marino robore obtinere? loquor iam non de cæteris bonis quæ cum aliis communia habetis, ſed de iis quę ita veſtra ſunt, vt non ſint peculiaria aliorum: quid enim pulchrius quàm propriis bonis florere? Marina certè gloria veſtra eſt: quis vnquam fortius prælia illa iniuit? quis auſis maioribus maria occupauit, ſileo iam de ſingulari veſtra pietate, prudentia, fortitudine, liberalitate, magnificentia, quæ immortali gloria vos ornant decorantque. Quare meritò vobis hoc opus, ORDINES potentiſſimi, conſecrandum duxi; certò ſciens Magnitudine illuſtris nominis veſtri non parum fulgoris ipſi acceſſurum, vtque obſeruantiæ in vos meæ monumentum aliquod extaret, quod certò ſcio ad honorem meum faciet, & ad hæc Commentaria tuenda atque exornanda plurimum proderit. Valete, ex Academia Leyda in Batauis. Anno cIↃ. IↃ. CI.

AMI

AMICO LECTORI.

AMICE Lector, semper in ea sententia fui, Commẽtatorẽ egregiè suo functum esse munere, dum mẽtem auctoris quem illustrandum suscepit, aperuit: optimosq; illos interpretes esse, qui paucis sineq; diuerticulis id agant. Nescio enim quo modo quorundam prolixitas, dum quæstiuncularum malè feriatarum mole lectorem grauant, aciem mentis retundere soleat, alacrémque lectoris cursum spinosis sentibus retardare, ac mentẽ lectoris in diuersum ab authoris, quem interpretandum ceperunt, instituto ac meta rapere: quorũ sanè schola σχολαὶ καὶ διατριβαὶ κατατριβαὶ rectè dici possũt. Quare ne & ego vestrũ tempus inutiliter tererẽ, solùm diuini Galeni ac doctissimi Holerij illiq; additarum scholarum Duretianarum morẽ sequi volui. Hi enim inter cunctos quos hactenus vidi, hanc laudem assecuti fuere. Quare in his commẽtariis imitari hos decreui; hisque, aperte dico, plurimum debeo; nam in meum vsum ex illis plurima transtuli. Nam vt benè Flauius Albinius dicebat fructus legẽdi is est, vt æmuleris quæ in aliis probes: & quæ maximè in aliorũ dictis mireris, in aliquem vsum tuũ opportuna deriuatione cõuertas. Aphranius quoq; insignis poëta, cùm responsum offerret his qui cùm insimulabant, quòd plura sumsisset à Menandro: fateor, inquit, accepi non modò ab illo, sed vt quisque habuit quod conueniret mihi, & à Latino quoque quodcumque me nõ posse facere melius credidi. Non puduit Virgilium millia versuum ab Homero trãsferre, & affectus omnes imitari: qui etiam à Theocrito, Apollonio & ab Hesiodo plu-

rima accipit. An non ipse Cicero à Platone & Demosthene magna ex parte decurrit? quin testatur Clearchus se vidisse eum Iudæum à quo didicit ipse Aristoteles. An nõ principes Medici, Aëtius, Oribasius, Paulus Ægyneta, Alexander Trallianus, Actuarius, ad verbũ eadẽ plerumq; scribunt? an illi propterea ex omnibus theatris consentientibus manibus explosi fuere? Stat itaque apud me firma sententia, omniũ æmulorum συείγμα infracto animo ferre, modò aliquis ex meis scriptis vsus ad homines perueniat. Ad gloriã si hæc edere voluissem, potuissem sanè omnia splendidiora & ab aliorũ scribendi charactere aliena omninò reddere; ad vsum verò vestrum, Lector amice, meliora facere non potui: Mihi enim discipulisq; meis illa consarcinaram, non aliis. Dicta sunt quædam eodem modo, ab aliis? qui eadẽ de re scribunt, an omnino diuersa prodere debent? éstne scapha vocanda scapha? an veritas non vna & eadem? Quomodo quæso hi Auicennam, Paulum, Aëtium, Oribasium, plurimosq; veteres Medicos doctissimos, si viuerent exciperẽt? qui verbotenus ferè ex Galeno & veteribus aliis Medicis cuncta sua exscribunt. Potuissent sanè Doctissimi hi viri, si voluissent, aliter: verùm vtilitati, nõ propriæ gloriæ cuncta dedere. An nõ omnes dogmatici ex Oceano illo medendi Galeno, hauriũt? quid quæso quod ab aliis bene dicitur ferè apud illum non deprehendas? Cur quæso aliis licet ab eo fonte haurire magis quàm mihi? prodis inscitiã tuã, cùm apud alios plurima quæ legis existimas esse ab eorum ingenio, cùm à Galeno & Hippocrate fluxerint: mox si aliis scriptis ea inserta vides, inde abducta putas: sanè tuam imperitiã prodis, qui nunquam Galeni scripta perlustrasti: vt nescias, hi & nos

inde deriuamus riuulos nostros. Methodi medẽdi libros tres (iam ter impressos) ante tredecim annos edidi, quid deprehendas libro primo & secundo commune cum aliis qui de Methodo scripsere ? at tertio libro dices; vbi agis de prima Indicatione , plurima ex aliis traducta in vsum tuũ, an quæso turpe imitari, ac optima quæq; in vsum Reipublicæ prodere commodiore forma ac elegantia ? Confer methodum doctissimi Fernelij, Ferrerij , Pernumiæ ac aliorum cum nostra, clarissimæ illorũ doctrinæ cedã lubenter & meritò; at vsu, ad vtilitatem tuam , ne his quidem cedam. Ita iam in hoc opere ingressus sum gurgitem vastum , sperans à bonis viris patrocinium, ne inuidorum maledictis obruar. Nã in studiosorum gratiã atq; vtilitatem malui periculũ detrectantiũ subire, quàm fructu , si quis est à Deo Optimo Maximo per meos labores paratus , eos defraudare. Tuo itaq; tẽpori, Lector amice, vt cõsulerẽ, paucis mẽtẽ Hippocrat. & lucidè aperui. quod , absit inuidia dicto , Momus μωμήσεται ῥᾷον ἢ μιμήσεται. Velim qui hæc ringunt ac ita qui liuẽt in aliena scripta, tẽtare velint vt hæc meliora faciãt, nulli enim ad gloriã clausa ianua. Quin enim potius optẽ , quàm vt breuiter apertã Hippocratis sententiam videam? sed sat scio: difficiliorem rem dicent quàm vnquam putarant. Quare, an non, Lector amice tu ita mecum?

Mome fauere decet prodesse volentibus: ergo
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

Decreuerã nuper totũ Hippocratem ita breuibus cõmentariolis nostris illustrare; si sentẽtiã muto, ringenti Momo, lector amice, hãc culpã, nõ mihi, dabis. Vale optime ac amice lector, & his quæ cõmodis vestris dicãtur, benignè ac fœliciter fruere.

In CL. V.

I. HEVRNIVM

Medicinæ Doctorem
eximium.

DVM *facit Hippocratem Romana voce loquentem*
Heurnius, an factus Heurnius Hippocrates?

Ludebat amico
F. D.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER I.

Enarratione ac Interpretatione I. HEVRNII ILLVSTRATVS.

Argumentum, ac Inſcriptionis ratio.

INſcribitur hic liber à Cælio Aureliano, Liber explanatorius Aphoriſmorum Poſſit non incommodè etiã inſcribi liber Definitionum, ſiue Placitorum veterum, aut Liber Determinatorum. Nam priſcorum mos erat multa notare, de quibus per otium iudicarent. Erant rerum obſeruationes, & nonnullæ rationes nondum digeſtæ, nec dum conſtitutæ, nec definitæ, talia ſunt quædam in libris Epidemiôn. In aliis ſcribebant maturè excogitatas, certas ac determinatas ſententias. tales ſunt hi Aphoriſmi Ita Democritus, poſt varias determinationes, librũ ſcripſit Electorum, χειροτονητῶν, ita Ariſtoteles ſcripſit exotericos & acroamaticos. Sed hi Aphoriſmi tanto ingenio conſcripti ſunt, vt antiquitas exiſtimarit hoc ſcriptum omnem vim ingenij humani ſuperare. Eſt autem Aphoriſmus ſentẽtia generalis ac grauis; breuis, ac vera. His in Aphoriſmis præcepta traduntur cognoſcendi, prædicendi, atque curandi. Primo hoc libro continentur præcepta

Laus Aphoriſmis propria.

Quid Aphoriſmus.

1. libri argumentũ.

benè ac conuenienter cuique medendi, cautione quadam remediorum, in diæta & pharmacia. Quo modo ſcilicet his ſit vtendum in qualitate, copiâ, tempore, modo, & occaſione: indicationibus ductis à morbi ſpecie, more, ac motu: deinde à viribus, & à peculiari cuiuſque natura & conſuetudine. Docet enim hoc primo libro modum reficiendi eos qui adhuc morbo tenentur. Quin hæc omnia, Aphoriſtica quadam breuitate: Cui præcipua apud veteres gloria erat. vnde Pindarus,

Breuitatis laus.

* βαιὰ δ᾽ ἐν μακροῖσι ποικίλλειν, ἀκοὰ σοφοῖς.

**hoc eſt, at pauca in prolixis argumentis, vario ſermonis artificio ediſſerere, audiſio eſt pro ſapiẽtibus.*

EOs verò, ne ab Hippocratica indole abiremus, omninò breuiter & neruosè explicauimus. In his ſecutus ſum Galenũ ſolum & Holeriũ, & adiecta illi Scholia Duretiana: Hoc triũuiratu, vt breuior in his ſim (prolixa enim odi) contentus. Satis ſuperq́; enim is cõmentator officium fecit; qui Authoris ſui obſcuram ſententiam illuſtrem fecit. Vbi tamen res, ac tua, Lector, vtilitas ſuaſit, ſelectiſſima quadam publica feci remedia: & non rarò ex autopſia fidem Aphoriſmi (quamuis nec hac ij egeant) firmaui. nequis putet ineffœta hac mundi ſenecta, humanam naturam hanc ab illa veterum degeneraſſe. his benignè vtere.

Heurnij in his conſilium.

I.

Præfatio Hippocratica.

Ὁ 1 βίος 2 βραχὺς, ἡ δὲ 3 τέχνη 4 μακρὴ, ὁ δὲ 5 καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ 6 πεῖρα 7 σφαλερὴ, ἡ δὲ 8 κρίσις 9 χαλεπή. Δεῖ δὲ οὐ μόνον 10 ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα * ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν 12 νοσέοντα, καὶ τοὺς 11 παρεόντας, καὶ τὰ 13 ἔξωθεν.

**ποιοῦντα.*

I. 1 Vita 2 breuis, 3 ars verò 4 longa: Sed * occaſio momentoſa (& magni momenti:)

** opportunitas.*

6 empirica periclitatio 7 periculosa, 8 iudicium 9 difficile. Neque verò 10 Medicus modò sic comparare se debet, vt faciat quod facto opus est: Sed & 11 æger, & qui præsto 12 sunt, & quæ foris 13 incidunt.

Hortatur nos hoc Proœmio, vt tempus & diligentiam adhibeamus ad hanc artem.

1. Vita duobus modis accipitur apud Hippocraté. nam Aphorismo quadragesimo quinto libri secundi, significat diætam, vel vitæ & victus rationem. hoc verò loco denotat curriculum tempúsque nostræ vitæ.

Vita quid significet Hippocrati.

2. Vita qua fruimur breuis est, inquit Salustius, quia anima vegetatrix non diu remanet in calore natiuo, fato, & casu. fato, ob perennem effluxum triplicis substantiæ eius, vnde corpus nostrum consistit. Dum enim flammat ac micat calidum natiuum nostri corporis in humido primigenio, eius generis substantia absumitur. Non aliter ac in lampade oleum à flamma exhauritur; quod ni absumeretur, flamma non micaret. Ita & in nobis, nisi calidum natiuum splenderent, non viueremus. at dum id splendet, absumit oleum suum in quo viuit ac micat eius flamma: hoc est, humidum primigenium exhauritur. Adeò vt viuere nostrum, nihil aliud sit quàm mori. Nec à victus ratione eadem analogia resarcitur: quò enim quid propius abest ab ortu suo, eò vberrimo ac benignissimo rigatur calido humidóque natiuo. Casu etiam anima vegetatrix non diu remanet in calore natiuo; nam facilè is rerum aduersarum appulsu extinguitur, vt diuino afflatus elogio monuit nos Diuus Iacobus, cùm interrogat ita nos: ποία γὰρ

Vita cur breuis.

Iacob. c. 4.

ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἐφανιζομένη. hoc eſt, Quæ enim eſt vita veſtra? vapor enim eſt, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde euaneſcit. Hic vapor eueneſcit, ac opprimitur facilè hæc micãs vitæ flammula, à diætæ vitio, loci infamia, cœli morbo, venenata qualitate, vel impedimento partis principis, cuius officio vita carere nequit, à phlegmone, aliáve noxa quæ metaſmum infert. Rectè Sophocles,

* Ὦ θνητὸν ἀνδρῶν καὶ ταλαίπωρον γένος,
ὡς οὐδέν ἐσμεν, πλὴν σκιαῖς ἐοικότες.

** hoc eſt ô mortale miſerumq́ genus hominũ, Quàm nihil ſumus, ſed vmbris ſimiles.*

Ita quod non inconcinnè ludio ille Lucianus, in Charonte reddidit, cùm hominis vitam bullis ſimilem dicit, quæ ſimul atque natæ ſunt, euaneſcunt: aliæ paulo durant. per ſe vita noſtra breuis eſt. Quin etiam breuis ea dici poteſt, ſi cum arte Medica committatur, quæ ſanè longa eſt. Quaſi dicat Hippocrates, propterea ſumma breuitate tradi hæc ars debet: talis autem hæc eſt ratio, quæ per apoteleſmata, Aphoriſmis incluſa, traditur.

Ars quid apud Hip.

3. Vocat Hippocrates medicinam plerumque artem. Ne longior ſim, quo modo rectè artem illam aut ſcientiã appelles, breuiter demonſtraui libro primo noſtrarum Inſtitutionum Medicarũ, cap. ſecundo. Hîc ſanè ab Hippocrate artis nomen latiùs ſumitur, nimirum pro hiſtoria omniũ quæ ad Medicinam attinent, vt ſic hanc liceat deſcribere artem, Ars medica eſt naturæ affectionum ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum, item ſignorum, cauſarum, & diætæ, chirurgiæ, & medicamentorum hiſtoria, ſiue deſcriptio & cognitio.

4. Hæc autem ars eſt longa, ob difficulta-

tem,

tem,& rerum diſcendarum copiam. Ardua eſt naturæ noſtræ contemplatio: ac corporis œconomia laborioſè cognoſcitur. quin cauſę morbificæ diſtinguuntur non facilè, vt tandem ad ſanitatem tuendam, aut reuocandam inde remedia doctè in vſum ducas; quæ ipſa etiã tempore egent, vt ea internoſcas, quaque vi excellant. Adeò vt Medicinâ nihil ſit prolixius, nihil arduum magis. nam hæc iam dicta, vel vſu, vel iudicio noſcuntur, hoc difficile eſt: & longi temporis: ille periculi plenus. Si itaque vita eſt breuis, & ars hæc longa; breuiter illa & per Aphoriſmos doceri debet. hoc eſt, exactè, breuiter, & apertè, vt ait hîc Galenus. nam artis prolixitas, ſuperat hominis vitam.

Medicina cur longa.

6. Hoc eſt, tempus actioni opportunum; εὐκαιρία, momentum, vertit Suetonius in vita Iulij. propterea ſtatim arripi debet: quia perit & fugit illicò, quòd materia noſtri corris ſit fluxa à cauſis internis & ab his quæ ſunt à foris Sed nemo præſentem agnoſcit occaſionem, niſi ille qui iudicio & experientiâ excellit. Huis oportunitatis momenta redire nequeunt, vt præclarè dicebat Procopius. Et non fruſtrà Portius Latro L. Catilinam ita compellat: Num in negociis agendis ignoras ſequendas temporum oportunitates, & in occaſione rerum deſidiam ac tarditatem omnem, quàm diligentiſſimè fugiendam? Mirabiliſſimæ quidem ſunt Deorum voluntates, & fortunam cùm abire permiſeris, fruſtra poſtmodum diſcedentem ac fugientem ſis imploraturus, & reliqua. Et vt rectè medicinam facias, rectè medendi momentanea interdum eſt occaſio, & captu difficilis: quâ elapsâ, inclinatio

Occaſio quæ, & eius neceſſitas.

clinatio

clinatio fit ad mortem, vel ad deterius. Vt ſi quis laborarit ex pleuritide; primo ferè die niſi ſecetur vena, conclamatum erit:nam iam influxit ſanguis in coſtarum membranam:nec ita,vt priùs,dum influebat, auerti poteſt phlebotomiâ. Ita occaſio medendi, dici poteſt curationis anima. Hæc occaſio præceps eſt & acuta adeò vt nullam amplitudinem habeat, quâ reuocari poſſit.nam aliam ideam, motum ac morem, illico ſumunt cauſæ morbificæ, & corpus noſtrum ſubitò mutatur à ſuo ſtatu. Propterea ſapienter Pindarus laudat ἰατρὸν ἐπικαιρότατον. Rectè etiam Saluſtius dixit, prolatando magnas opportunitates corrumpi:facto & non conſulto opus eſſe in periculo. Quare in præcipiti morbo, debent Medico omnia comperta eſſe, quæ ad tecmarſin pertinent: quò illicò reſiſtat morbo, nec medendi occaſio elabatur. Cautiones ergo medendi in promptu ſint,vt quæ celerem & inſtabilem habent motum, (vt ita cum Cæſare loquamur) ad nutum adminiſtrentur. Hac difficultate motus Hippocrates, ſcripto teſtatus eſt apud Democritum, ſe nondum ad finem medicinæ perueniſſe. Quid igitur eſt occaſio? Reſpondet Hippocrates, in qua tempus non multum. Tempus verò,in quo occaſio eſt. Occaſio eſt, * ὁ ἁρμόσιος χρόνος. vnde Heſiodus.

πυθ. A. εγ.

* opportunũ tempus.

* occaſio omnium rerum prima eſt.

* καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

Puto καιρὸν ὀξὺν non malè verti poſſe, citam occaſionem.nam ita Homerus,

Diad. γ. verſu 364.

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

Experiẽtia quadruplex & quid.

6. Πεῖρα triplici ratione accipitur. Primò ſignificat eam experientiam,quæ rerum ſenſibus perceptarum obſeruationi nititur: vt,cùm

dicimus

dicimus hoc album, illud nigrum. Secundò, eſt experientia, quæ naturam imitatur: vt, totum maius eſſe ſua parte. Tertiò, capitur in malam partem, & ſignificat periclitationem: vt, ſi quis viderit pleuritico conuenienter exhibitum fuiſſe hydromel, omnibus indifferenter pleuriticis, abſque peculiaris naturę diſtinctione exhibere velit. At Hippocrates ſcripſit, illud calamitoſum eſſe bilioſis & megaloſplachnis. Quin ipſa ptiſana, qua nihil ſalutarius in pleuritide ad nutricatum dari poteſt, calamitoſa eſt pleuriticis, ſi non loco & iure exhibeatur. Quare elegãter ſcripſit Galenus primo libro De alimentorum facultatibus, capite ſeptimo, vbi ait, vt id vniuerſim dicam, potis non eſt vt alicuius rei facultates experientiâ commodè explores, ſi non priùs exactè compertum habueris affectum cui adhibetur id quod exploratur, ſiue id ſit potus, ſiue cibus, ſiue pharmacum. ὕλη γὰρ ἐστιν βοηθημάτων, ἡ τῶν τοιούτων γνῶσις, οὐκ αὐτὰ τὰ βοηθήματα: id eſt: quippe affectuum cognitio eſt materia remediorum, non ipſorũ remediorum cognitio. Quod etiam eleganter olim Herophilus dicebat, Remedia ipſa nihil eſſe, & remedia, eſſe manum Dei, vt nimirum in vſum flectuntur.

3. lib. Acut.

7. Nam remedia vim ſuam amittunt, ac retinent, aut nouam acquirunt, pro varia eorum quibus exhibentur natura, ac ex morbi motu, vt ptiſana integra debetur pleuritidi, iam à mitigato expectorato. Oxymel pleuriticis, hyſtoricis nocet: reliquis prodeſt. In iudiciis etiã hæc experiẽtia valde fallit: vt ſi quis viderit haimorrhagiâ ſinẽ imponi cauſo, (quæ propria eius criſis eſt) idẽ ſi viderit ſubſtillum

ſanguinis

ſanguinis cauſo ſuperuenire, non exiſtimabit illud calamitoſum eſſe. ita vrina alba diuerſas affectiones indicat: phrenitidem, & interdum frigus. Colicus à frigidis ſuccis, rebus calidis ferè fugatur: colicus à bile natus, à renum calidarum acerrima vi naſcitur. qua fronte his Empiria ab his, medecinam faciet? Certò ſcio me his non me velle curandum dare, qui quoties raphanum vel piper comedi, ilicò in atrociſſimum colicum dolorem trahor. Abſint à nobis illi: nam vt monet ſapiens Pindarus,

In remediis non eſt ſanitas.

O'λ. Εἰδ.κ.

* κȣφότεραι γὰρ ἀπειράτων φρένες.

* *leniores enim inexpertorum mentes.*

Eſt ſane periculosè fallax experientia, & fallaciter periculoſa, dum ea tentat in fabrica humana, quæ longa die non ſunt probata: temerariæ enim experientiæ finis, eſt certa mors. Atrociſſimũ ſanè facinus temerare humanum corpus, domiciliũ perpetuæ animæ, ac ſpiritus ſancti habitaculũ. Alia eſt experientia quæ iudiciũ iungit, obſeruatio vt in affectionis modo quæ verſatur, & in eius conſecutione, non ſine iudicio. De hac reſpõdebat olim Laſus interrogatus quidnã eſſet ſapientiſſimũ? Experientia, reſpõdit, Sed temeraria experientia periculi eſt plena, niſi Deus ipſe interdũ ſuccurrat: ſępe enim ita periclitanti euenire videmus quod Mario apud Saluſtium, vbi ait: hic fortè correcta Marij temeritas gloriã ex culpa inuenit. Naſcitur enim hæc temeritas ex infœlici imprudentia quæ pleraque & ſe præcipitat.

Stobæus fol. 705.

8. Quod iudicium verſatur in diſtinctione ſimilium ac diſſimiliũ morborum, cauſarum, corporum, ſignorum, & remediorum: ex qua diſtinctione optimè perſpecta, cognoſcendi, prædicendi, ac medẽdi ratio comparatur. Præclarè

clarè Celſus: Eſt perpetuũ in Medicina quod fieri debeat, non tamẽ perpetuum eſt quod ſequi conueniat. Si quidem multa latent in corpore ignota medico, multa intercidunt propter peccata ægrorum, & miniſtrorum.

9. Hoc ſanè difficilè: nam illa ſimilia & diſſimilia non facilè dignoſcuntur: adeò vt in his ſæpe iudicium fallatur. Ita quædam, quæ ſymptomaticῶs eueniunt in ſignis, putamus criticôs ſuperuenire morbis. Et quoties cauſæ ſimiles illudunt, imò interdum contrariæ, taceo de corporum temperiebus. Quare Saluſtius ſcripſit, Magis naturæ induſtriam hominum, quàm vim, aut tẽpus deeſſe. Multa plerumque ſolitaria ratio ſuadet, quæ vſus coarguit. Quare accedat iudicio experientia: alioqui, vt ait Salluſtius, vtrumque per ſe indigens; alterum alterius auxilio eget. Potius tamen iudicio, quàm ſolitariæ experientiæ ſtandum, vt aſſeruit, præter Galenum, ſapientiſſimus Philo, vbi ait,* Τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια. Criſis autem apud Hippocratem ſumitur duobus modis, pro morbi ſolutione, & cùm mutantur res ægrorum in melius, vel in deterius. hîc autem accipitur pro dioriſmo trium illarum rerum, quibus Galeno abſoluitur definitio Medicinæ: Eſt itaq; magni temporis hæc diſcere, & difficilè in vſum ducuntur, ni vſus maturè accedat. & inutilis eſt vſus, niſi præceptis firmetur, quare præclarè hoc Nazianzenus.

* ἀτελὲς ἄλογος πρᾶξις καὶ λόγος ἄπρακτος.

Quare vet⁹ poëta Afranius ita in Sapiẽtiã ſcripſit, Vſus me genuit. mater peperit memoria.

10. Captando medendi occaſionem, doctus

Iudicium cur difficile.

Iulio Inguri.

Iudicio potius ſtandũ quam experimẽtiæ.

* *Quæ abſque ratione fiunt omnia ſunt turpia quæ verò cum ratione, omnia decora.*

In initio Artis Medicæ.

* *hoc eſt, æquè imperfecta ſunt, tum actio ſine ratione, tum ratio ſine actione*

vſu & ratione. In Medico requiritur ſcientia medendi ſingularis: virtus ſumma, authoritas, & fœlicitas propè diuina.

11. Parendo, & fideliter referendo: quæ duo ægri officia ſunt.

12. Vt pharmacopœi, clinicæ mulieres, & chirurgi.

13. Aër, lintea, ſtragula, lectus, odores, nuncium, ſtrepitus, & quæ ſunt eiuſmodi.

q. d. paciſcor vobiſcũ hac lege, meos Aphoriſmos veros fore, ſi nihil delinquatur ab his tribus. Experientiã tamẽ, iudicio ſtabilitã, vehemẽter cõmendamus. Nã vſus efficaciſſimus rerũ omniũ magiſter. quin talibus experimentis, inquit Plinius optimè creditur. Imò inquit Cicero, vſus omniũ magiſtrorũ præcepta ſuperat, meritóq; hæc exclamat apud Homerũ:

Digreſsio & Experientiæ bonæ laus.

De Orat.

——— νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα.
——— *Noui & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

lib. 1.

Hæc ſanè omnes artes ꝓtulit, vt ait Manilius.
Per varios vſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

Sed quis eius parens? ætas.
———*ſeris venit vſus ab annis.*

Ouid. 6. Metam.

Γηράσκω, (dicebat Solon,) δ᾽ αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.
Aſsiduè addiſcens, ad ſenium propero.

II.

Purgationis tecmarſis.

Ἐν τῇσι 1 ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι 2 τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν 3 οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσιν. 4 ἢν δὲ μὴ, 5 τοὐναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ 6 κενεαγγείη, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται,

γίνηται, 8 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως * φέρουσιν ἢν δὲ μὴ †, τοὐναντίον. 9 Ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ 10 χώρην, καὶ 11 ὥρην, καὶ 12 ἡλικίην, καὶ 13 νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

II. In 1 commotione & profluuio alui non mediocri,& 2 vomitibus vltrò obortis, siquidē 3 qualia purgari oportet excludātur confert,perferúntq; alacriter. Sin 4 minùs [cōuenienter ferātur] 5 contrà,[damnis etenim augentur.] Sic etiā vasorū 6 euacuatio, si 7 qualem moliri necesse est fiat, confert, 7 ferúntq; ex facili,[& alleuantur;]sin minùs, * contrarium illis euenit.9 Despicere ergo oportet 10 regionem,11 tempus, 12 ætatem, & 13.morbos in quibus opus est,aut non.

Theorema hoc ab experiētia est profectum. Laborauit admodū antiqua ætas hac in re, & ipse Erasistrastus difficillimum esse dicebat, discernere inter ἴσχουσιν & σύντηξιν. Sed hoc theoremate Hippocrates decisionem adferens, nos prudentissimè ablegat ad euphoriam & disphoriam.

Gal. ad Thrasib. 28.

1. Nam latius patet verbum Græcū,quàm vt perturbatio eius vim explicet. significat. n. exuperantiā validā. Et accōmodatur deiectionib. criticis & symptomaticis. Hoc autē libro agit Hippocr. maximè de euacuationibus siue vi naturæ,aut morbi,vel artificiosa molitione vsui venerint Nam definierat Medicinam esse ablationē & adiectionē. De ablatione, Aphoristicas distinctiones inchoatur, & quo euentu hæc eueniant ; & quibus cautionibus in vsum ducantur : & qua relligione pharmaciâ,phlebotomiâ,& diætâ ad hāc rem sit vtendum. Hîc maximè de Purgatione agere videtur. Sed purgatio aliquādo accōmodatum menstruorum profluuius, & lochiorum à partu excre-

3.acut. 18.

Argumētum huius libri.

Dictio Purgatio quid significet.

tionibus: Propriè autẽ est eorũ humorum qui qualitate in vitio sunt euacuatio. Humores enim quatuor modis in vitio sunt, qualitate, copia, mixtione, & viribus, & propriæ substantiæ corruptione. Duplex est purgatio, vniuersalis, & particularis. & vtraq; triplex: critica, symptomatica, & artificialis. Critica fit vomitu, sudoribus, vrinæ profluuio, haimorrhagia, deiectionibus. Vniuersalis purgatio est, cùm humor vnus aut plures, æquabiliter toto educitur corpore. Particularis est, cùm pars corporis sua deponit excrementa: vt cerebrũ per nares, palatũ, & aures. Artificiosa purgatio est, quæ fit artificiosa inditione. Hæc artificiosa præscribitur ad quatuor, ad euacuationẽ circumflui humoris, ad reuulsionẽ, cùm eò reuocamus humorẽ, vnde excurrit, vel ad deriuationẽ, vt cùm fertur humor per loca ex euentu incõmoda, vt si nares vlcere fuerint obsessæ, materiã eò fluentẽ ducemus in os: tandem ad coëffusionem, vt si ab inperfecta crisi restibilis fuerit materia morbifica, cui natura par non est, ei auxiliares porrigimus manus, hoc est, quod illa incepit peragimus aluũ ducẽdo: vel si vtero tentarit illa euacuationem, menses prouocando. Idem de sudoribus, narium profluuio, vrinarúmque ductu intellige.

2. Quibus excluditur humor, qui in toto corpore in vitio erat, siue criticῶs, siue symptomaticῶs ferantur. Nam quicquid fit sine artificiosa molitione, dicitur vltrò fieri.

3. Hoc est, si humor excludatur qui in vitio est. ita vt nulla ratio desideretur in humore qualitatis, quãtitatis, excernendi temporis (vt si die critico) & modi. Tũc enim ea exclusio resti

ſio reſtituet œconomiam naturalem, quæ eius humoris præſentiâ impediebatur, & partes nutritioni dicatas ab omni iniuria vindicabit. Hæc accommodari debent ad omnia vacuationum genera. Vt humor fertur anarrhopos vel catarrhopos, per loca lege naturæ cõmoda vel incommoda, intrò, foras, aliò quò oportet, καθ' ἕξιν. Vt in cauſo, per haimorrhagiam morbifera materia iuueni καλῶς excluditur: ſeni, per dyſenteriam. ita enim conuenienter naturæ fertur. Quæ etiam toto genere calamitoſam ideam gerunt: ſæpe vidi excrementa ſalutariter excluſa fuiſſe, ſed cum euphoria abibant. Ita in mulieribus ſæpe acerrima per febres deiici vidi & euomi cũ euphoria ſalutari. his lien antè in vitio fuerat. Hoc euenit Principi Auraicæ in potẽti febri: terrebatur ipſa admodũ: iuſſim' eã bono animo eſſe. *Hiſtoria.*

4. Si talis non critica, ſed ſymptomatica fuerit purgatio: ita vt vi morbi fiat, labefactâ naturæ vi.

5. Non iuuat, ſed ægrum labefactat.

6. * Quæ artificioſa fit molitione, ad imitationem naturæ. κενεαγγείη Hippocrati ferè eſt, cibi abſtinentia: hîc autem, καθ' ἐξοχὴν, ea euacuatio, quæ medicamentis purgãtibus ſuſcipitur. Natura vacuat ea quæ ex vaſis in aluum influere, propterea ταραχὴν appellat, ſed Medicus euocat eos ſuccos qui adhuc ſunt in vaſis, hinc eſt quòd hanc voces κενεαγγείαν.

7. Si in hac nulla ratio deſideretur qualitatis, nec quantitatis, nec vſus, nec temporis.

8. Expulſa morbi cauſa, vel reuulſâ cauſâ antecedẽte aut deriuatâ cauſâ coniunctâ, damnis augẽtur: nam æſtu incãdeſcũt, iactatione fatigantur

gantur,quia materia cunctando putrescit:tum in Sympathiam trahit partes nutritioni dicatas,nam metastasi affligit.vnde etiã spasmus.

Cur iudicium difficile.

9. Præcedere theorema fuit experiẽtiæ:sed hoc quod iam ponit est iudicij. Sentẽtia Hippocratis hæc est:Naturæ molitio,in purgatione molienda, est imitanda:quia Natura est sui diligens conseruatrix. Sed videndũ, num illa purgatio sit critica editaque naturæ vti, vel an Symptomatica. Prior enim est imitanda, non posterior. Distinctio autẽ horum ab experientia pendet, quò Medicus hanc naturalem agnoscet;illã verò symptomaticã.Docet enim hoc Aphorismo rationẽ experientię & iudicij, vt demõstret,quod primo Aphorismo scripserat,iudiciũ difficile esse, & experientiam periculosam, proposito exemplo admodum perspicuo. Distinctio autem num purgatio sit illa critica vel symptomatica, consistit in effectionis modo.

Circũstantiarũ ratio habenda est in euacuationib. moliendis.

10. Vt intelligas quid,quantũ,quo modo, & quamobrẽ euacuandum sit, collineandũ ad ea,quæ denunciant humorũ in corpore dominatũ.Inter hæc est Regio.nam vt ea fuerit calida, frigida, humida, aut sicca vel ventosa, & vt communis in ea victus ratio initur biliosa vel pituitosa, aut alterius facultatis, ita variis succis circumfluent corpora.

1 Aphor. 1.

11. Adde graues aëris mutationes.Nã mutationes insignes, quæ in ipsa tẽpora incidũt, & tẽporũ defectiones, maximè pariunt morbos.Ventres mirũ in modũ mutat aër.Et æstate bilis,autumno melãcholia fatigat corpora. Sed tamẽ stricto in frigore, ac ardenti in cœli æstu, ægrè ferunt purgationes validas ægri.

Quare

Quare pharmaca his rationib. moderabimur.

12. Nam senes & pueri pituitæ, iuuenes bilis dominatu tenẽtur; alia ætas in sanguinem, alia est prompta in melancholiã. Senes & pueri, non grauibus pharmacis tentandi: quòd hi facilè exhauriantur: illi, quòd exhausti sint.

13. Num causam agnoscat venenatam vim; aut succum pepasmi capacẽ, quique remediis naturæ vim augentibus secreti καλῶς excludi possunt. Et ipsi ferè morbi loquuntur suas causas. ardentes febres à bile, vt & tertiana: quartana à melancholia nascuntur. Intemperies sine materia, purgationem non admittit. Addite partem morbo obsessam, & periodorum vicissitudines: & paroxysmorum ideas, ac modos. Tandẽ symptomata loquẽtur qui humores abundent. Ducuntur illa, ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole. ita flauedine si fœdetur corpus, indicio erit bilem lasciuire: si plumbeo turget liuore, frigidum succum in vitio esse denunciabit. Secundò, ducuntur ab excrementis, quæ examinantur in substantiâ, qualitate. vt si lenta & viscida prodeant ex corpore: pituita ibi molesta erit. Tertiò, ex actionibus læsis. vt si pulsus celerrime ac frequentissimè mouetur, contractióque si eius raptim fiat, calida à materia id ferè euenire iudicabimus. Qui ergo succus corpus fatigat, is purgari debet: vt si serum sanguinis, inquit hîc Galenus, modum excesserit, vacuetur. si flatus, excutiantur: si pituita, hæc: & non sanguis, educatur.

Morbi indicant vacuationis rationem & symptomata.

Firmissima Axiomata, demõstrauit Hippocrates, in libro De Veteri Medicina. (vbi contra Gorgiam Leontinum, & discipulos Poli

Iudicium & vsus Axiomata pariunt.

indicat

vindicat medicinā Æsculapidū ab iniuria nouæ illorū inuentionis, quæ soli iudicio absque vsu nitebatur) proficisci ex vsu obseruatis rebus in corpore humano, & ex iudicio vsibus illis confirmato. Quasi dicat, per varios morbos ex diuersis causis ortos, notatum est alios aliis excretionibus finitos fuisse præclarè ad salutē: tu itaque cùm arte instituis abductionem humorū, talia educas, quæ in tali morbo nisu naturæ cum euphoria excludi solebāt. Sed agitne etiam Hippocrat. hîc de copia educēdi humoris? Respōdemus, cùm Medici dicāt copiâ peccare humores, plerumq; intelligūt succos probos, cùm solâ copiâ in vitio sunt. Qualitate verò eos in vitio esse asserūt, etsi id non fiat absque quantitate, attamen cùm potissimùm qualitate in vitio sunt. nam eorum copiâ minimè pressisset naturam, nisi qualitas praua fatigaret. Quale itaque est purgandum: quantum autem vacuandum alio modo.

Iudicium & vsus Axiomata pariunt.

Num de copia hîc agat educendi tumoris.

III.

Phlebotomiæ tecmarsis.

1 Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον 2 εὐεξίαι 3 σφαλεραί, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύνανται 4 μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. 5 Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, 6 λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τουτέων οὖν ἕνεκα, τὴν εὐεξίην λύειν 7 ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. 8 Μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν, 9 σφαλερὸν γάρ. ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ 10 φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν ἐς 11 τοῦτο ἄγειν. 12 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί· καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

III. Athletarũ 1 Euexia quæ 2 ad summũ (distẽtionis (euasit, 3 periculosa:) natura enim 4 suo statu manere non potest, neque ociosa quiescere. 5 Postquam ergo in ocio non sit, nec iam tum ad eius bonitatem quicquam adiũgi cùm possit, 6 restat vt labatur in deterius. Quo fit, vt talẽ euexiam sine cunctatione 7. soluere oporteat, vt corpus, [redintegrata nutritione] iterum augescat. Nec 8 tamen extrema inanitio est molienda, qua vasa omnino concidant, illud enim periculi 9 plenum: sed cuiusmodi, natura 10 fuerit eius qui perferet eò vsq; 11 educendum. Porrò 12 autem vt vacuationes ad summum ductæ. periculi plenæ sunt: Sic rursus summæ refectiones, periculosæ.

Atletica plenitudo cur periculosa.

De euexia cap. 3. De Repub. 2, lib. 2.

Et alibi ait, athletæ, quos ab exercitatione gymnasticos appellamus, bonã habitudinem non habent. Et Plato inutilem athleticã molẽ dicit. Huic sanè constitutioni quanto plus accedit, eò plus periculi accedit & securitatis decedit. Quicquid enim ad summum peruenit, inquit Seneca, ad exitum properat. Ignis quò clarior fulsit eò citiùs extinguitur. Hinc dicebat Corn. Cels. si plenior quis & speciosior, & coloratior seipso factus videatur, suspecta habere sua bona debet. Sed causam iã videamus cur habitissima hæc cõstitutio, tãti periculi sit. Imprimis metus est, ne tenellula illa vasa (in quibus feruet sanguis) partium spirabiliũ, ac hepatis dehiscant: vel ne extincto calido natiuo, nimiâ sanguinis ab vbertate præcipiti viriũ lapsu rapiãtur homines: vel ne interceptis carotidũ viis, spiritus vitalis aditu ad cerebrũ prohibeatur: vnde parua apoplexia si conferatur cũ ea, quæ fit ab interceptis spiritibus animalibus: dum hi exitu prohibentur à cerebro.

1. Euexia eſt ſani habitus perfectio. Quando abſolutè euexia, & citra adiectionem ponitur, ſemper in bonam partem accipitur;cum addito verò,in malum;vt hîc additur athletarum. Non docet hîc Hippocrates ex propoſito, rationem curandi athletas,ſed rationem curandi per venæ ſectionem. Mos eſt Hippocratis, vt propoſito familiari exemplo, rem quam docere velit euidentiſſimè oſtendat.

Hippocratis mos.

Gal. De Bona habitudine c. 3.

Athletarum corpora.

2. Quibus turgét vaſa totáque corporis moles à circumfluo ſanguine. Quod vt athletæ vaſta corporis gaudent mole. proptereaque larga manu paſtum cùm ineant,vétriculus bene concoquat(quia partes quæ circumſtant validæ & ſolidæ ſunt,) digeſtio fiat ex facili, per tenuia inteſtina ac venas meſarrhaïcas: Sanguinis autem generatio, appoſitio, & agglutinatio ſi hæc conſequantur,metus erit ne habitus ille nimium impleatur, vt locum non habeat tandem, quo appoſitum contineat. Quod Athilæ regi Hunnorum perhibent eueniſſe: qui vnà animum cum ſanguine euomuit inter pocula.

Athleta ridiculè.

3. Propterea magnus ille Græciæ dux Philopœmen athletas deriſioni habuit cum ignominia & probris. Vtpote qui vaſta corporis gauderent mole, quæ ad res gerendas & ad ſanitatem tuendam eſt incommoda. Quamuis enim vt præclarè Liuius ait, præualida corpora ab externis cauſis tuta videntur:attamen ſuis ipſa virtutibus onerantur. Quare rectè Quinctilianus, Prauior omni fame ſagina. Gladiatoriam hanc Saginam exagitat admodum Galenus.

Plutarchus in vita Philopœm.

In προτρεπτικῷ λόγῳ. fol. 2 & præcedentibus cap. 7.

4. Propter affluxus & effluxus perennitatem.

Nam

Nam ea naturæ siue animæ vis est corpori concessa à summo Deo, vt id conseruet, quod habeat: nimirum corpus, ea ratione qua habet nutriendo: quod fit coquendo & assimilando succos nutricios. In hac officina occupata est perpetuo natura. vnde cuncta gyrat & voluit. Hoc dicebat etiam Euripides, τοιαῦτα τὰ βροτῶν οὐδὲν ἐν τ' αὐτῷ μένει. Eleganter etiam propugnator ille Christianæ pietatis Arnobius: Quicquid fulcitur rebus extraneis; necesse est esse mortale, & habere ad periculum viam pronam, vbi aliquid cœperit deesse quo viuitur.

Initio libri septimi aduersus Gentes.

5. Nihil enim in hoc mundo, suo statu permanet, luna, & quicquid sub ipsa, varia idea ludit. Vnde Lucanus,

> *In se magna ruunt. Lætis hunc numina rebus*
> *Crescendi posuere modum.*

8. lib.

Ita fato placuit, inquit Seneca, nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Nihil enim mutationis periculo exceptum: non terra, non cœlum, non totus hic omnium rerum contextus. Certis eunt cuncta temporibus. nasci debent, crescere, extingui.

6. Omnis enim calor perit triplici de causa, vbertate nutricatus, vel nutricatus ab inopia, vel euentatione cùm priuatur: adde contrariæ vel violentiæ rei occursu. Id conspicuum est in flãma ellychnij. Si enim oleo fraudetur, vel ab eo si obruatur, vt si cucurbita ei iniiciatur, vel aqua affundatur ei copiosa, extingitur.

Calor perit triplici de causa.

7. Laxabimus talem habitum copiosa euacuatione, maximéque Phlebotomia, hoc est, larga sanginis emissione. Videmus ex corpori-

ribus benè habitis, per vulnera, incredibilem interdum sanguinis copiam efferri sine noxa.

Historia. Illustrissimus Aurantiæ Princeps Guilielmus Nassouius Antuerpię à latrone læsus sclopeto in collo; ita vt iugularis vena magna illa maximã copiam sanginis funderet per plurimos dico dies, cùm cottidie plurimas libras sanguinis emitteret, saluis virib⁹ euasit. Nõ enim potuit sisti illa fluxio. tãdẽ quidã strepto digestiuo illito ac inuoluto colcothare id perfecit.

Sanguis quousque abduci non possit. 8. Non tamen eo vsque id agendum, dum præceps omniũ virium incidat lapsus: vel dum sanguis ex tota œconomia corporis abducatur: nõ enim is ex habitu corporis duci debet.

9. Inde enim metus erit apoplexiæ, symcopes, ac exhaustionis calidi natiui, vnde atrophia, & decoloratio.

10. Qualis intemperies fuerit corporis: & qualibus humoribus sit circumfluum corpus. qualis habitus textura, nam densa duráq; corpora ferunt ex facili venæ sectionem.

Scopi emittendi sanguinis. 11. Hoc est, indicatio copiæ educendi sanguinis non solùm est accipienda ex affectus præter naturam magnitudine, sed ex inspecta ægri natura communi & propria: eáque insita vel aduentitia, in tẽperamento, habitu, humorum dominatu, consuetudine, atq; diæta. Hoc est, quantum vires ferant, est perpendendum. vt in Synochis, cum ad lipothymiam vsque effluere sinimus, si vires id admiserint. Ita veteres sex libras eduxere: hoc est, vncias septuaginta duas. Nos idem egimus aliquando: sed in summa symptomatum pleuriticorum vehementia, cum virium robore.

Exercitatio.

12. Summa enim ac præceps illa immutatio œcono

œconomiæ nutritiæ, vires pessundare solet. Hactenus de tutela sanorum in circumfluo sanguine, quanã cautione ille abduci debeat. Iam de ægris agit. q. d. Vt hi qui habitissima corporis constitutione sunt præditi, non extrema inanitione sunt exhauriendi: ita multo minùs cæteri homines vacuationis indigi.

IV.

Αἱ 1 λεπταὶ καὶ 2 ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι 3 μακροῖσιν ἀεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν 4 ὀξέσιν, οὗ 3 μὴ ἐπιδέχεται, 6 σφαλεραί. Καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ 7 ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, 8 χαλεπαί. Καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, 9 χαλεπαί.

IV. Diætæ 1 tenues & 2 accuratæ cum in morbis 3 diuturnis in totũ 4 periculosæ, tum etiã in 5 acutis morbis, maximè si 6 loco & iure non præscribantur. Iterũ 7 extremè tenues diætæ 8 periculi plenæ. Nam & renutritiones quæ ad summã peruenere, 9 periculo plenæ.

Hippocrates, qui Medicinam definierat, esse ablationem & adiectionem, ab ablatione, (qua occasione ea in vsum sit ducenda) auspicatus est hos Aphorismos. Nam acuti morbi pẽdent à materia auferenda. Ea autem aufertur purgando, sanguinem educẽdo, ac crisim promouendo coctione ac virium tutelâ: quod obtinemus à diæta rectè instituta ad ideámque morbi comparata. Ac demonstrat tenuem accuratámque diætam, decantatam ac summè etiam probandam per morbos acutos, in illis tamen periculosam esse, si loco non adhibeatur. Scopus Hippocratis est, vt Diætam præscribat in qualitate, quantitate, & occasione. Significat Diæta victus rationem quæ suscipitur edẽdo, bi-

bendo, & vitæ instituto. Diæta autem vel victus ratio multiplex erat antiquis: φαύλη, ἐπιφαύλη, & σκεθρὰ, quæ etiam ἀκριβὴς, dicebatur.

Diæta multiplex antiquis.

Vulgaris diæta.

Subuulgaris diæta.

Diæta φαύλη opponebatur τῇ ἀκριβεῖ, hoc est, accuratæ. Erat enim hæc qualibet, facilis ac vulgaris, nec magni negotij diæta, simplex, susq; deq; habita: dum modò salsis, modò assis vtimur: modò saturi, modò semisaturi. Diætam verò ὑποφαύλην, vocat Hippocrates subuulgarem, mediam inter accuratã & vulgarem, estq; μετρίη hoc est, mediocris, quæ ptisana, oleribus, piscibus mollibus, cucurbita, obsoniis liquidis constat; non validæ naturæ, sed vulgaris, attamen cum delectu, vt si tantùm bis die cibum capiamus: & si semisaturi de mensa decedamus. ἀκριβὴς, succo ptisanæ vel melicrato constabat.

Diæta tenuis triplex.

Diæta autẽ tenuis est triplex, tenuis simpliciter, tenuissima, & exquisitè tenuissima. Exquisitè tenuissima debetur his morbis qui quarto die finiuntur, & hæc est abstinentia in totum: modò æger ferat. Tenuissima diæta præscribitur his morbis, qui septimo die suam absoluunt historiam. hæc vtitur melicrato, oxymelite, succo ptisanæ. Tenuis simpliciter diæta, debetur illis morbis qui in decimumquartum diem excurrunt: ptisana integra his dicata est. Si longius excurrat morbus, appellatur is, acutus ἐκ μεταπτώσεως, hoc est, ex degeneratione. hic ita dicitur dum quadragesimum diem attigerit. huic præbetur ptisana integra. Qui vltra hos repunt, longi vocantur.

1. Vt si ptisanæ colatæ porrigatur exigua copia, semel in die: vt fit dum vigor in procinctu est, & etiam mox à crisi. Nam vt fuerit motus morbi, ita tenuari diæta debet: nam semper medicus ad vigorem morbi futurum

collimare

collimare debet. Si ita anxiè morbus premit naturam, vt mox vigor futurus videatur (vt tertio, vel quarto die ad summum veniat:) ilicò inedia præscribatur. Attamen ea cautione vt æger illi par sit. Quare collinea etiam ad vires. Quod si vires non ferant tantam inediam, ilicò, hoc est primo die da sorbitionem: ne cogaris cùm ad vigorem ventum est, cibum dare ob fractas vires. Hoc est igitur quod dicit periculosas esse tenues diætas in morbis acutis.

2. Scilicet morbo & eius causę dicatę vt hydromel accuratè conuenit pleuritidi, nã meabiles facit pulmones, expectorata promouet.

3. Scilicet vltra decimumquartum diem protensis, crudos morbos hîc considerat, non acutos, κατὰ μετάπτωσιν. Ea enim lex teneri debet historiæ præscribendæ diætæ in historia morbi, dum perseuerat, vt ineunte morbo à pleniore manu veniatur ad parciorem, vsque ad statum. A statu contra, à parciore ad pleniorem. Ne posteà, appetente crisi, cogare alere, cùm iam hoc non decet.

4. Qui cum magnitudine & vehementia celeriter sua percurrunt tempora vniuersalia, siue hi morbi acuti sint febres essentiales, siue cum febre coniuncti, vt phlegmones.

5. Quia progressus fieri debet, à pleniore manu, ad tenuiorem: quò integris viribus, per inediam, morbi vigorem summum transigat. In vigore enim de cibo vereri oportet, ergo ante vigorem plenius ægri habeantur. Quare si prolixius aliquantulum excurrerit morbus, vt in septimo vel decimoquarto die ad vigorem veniat; & si primis diebus æger fraudatus

fuerit suo genio, quo quæso modo vigorem per inediam transiget?

6. Quamuis, inquit, morbo dicatæ sint illæ tenues diætæ, tamen periculum habent, nisi cõmodè & opportunè in vsum ducantur. Nam accurata, inquit, diæta si non conuenienter præscribatur, nocua erit: vt hydromel est tale, vt ad accuratã pleuritidis diætã spectet. Nam alas pulmonũ expandit, expectoratũ attenuat, vires firmat, adeóque omni hac efficacia pleuritidi cõuenit: non tamẽ conuenit omni pleuritico. Si enim is fuerit picrocholos aut megalosplachnos, noxiũ ac perniciosum erit melicratum: quamuis alioqui foco morbi & ipsi morbo sit dicatum. Nam ita non adhibebitur cõuenienter cuiusq; naturæ nec maioris affectionis habita ratione. Natura enim indicat sui conseruationẽ, vt morbus sui depulsionem. De naturæ autem conseruatione nunc agit. Is enim nobis esse debet scopus, vt æquè cũ morbo pugnemus, atque naturæ studeamus. Illud autem obseruabile est, Accuratã diætam duplicem esse; vnam quæ sanis adhibetur: vt si quis certâ mẽsura & numero cibos capiat, nec latum vnguẽ ab ea regula discedat: huius meminit proximè sequenti Aphorismo. Alter est accúratus victus, qui præscribitur accurata copia & specie, qui morbo & eius foco dicatus est, atq; naturæ cõmuni tuendæ. Sic vt iam dixi, melicratũ est pleuriticis accurata diæta, quia nutrit, & materiã parat ad exclusionem, & pulmonum lobos expandit. Tenuis itaque diæta iure non adhibetur, quando non habetur ratio peculiaris naturæ, & maioris, vt modò dixi, affectus. Tenuis victus loco non adhi

Accurata diæta.

adhibetur nec tempore, per morbos acutos. primò, si morbus acutus sit cum virium infirmitate. secundò, si quidem morbus acutus sit cum virium robore, sed cum infirmitatis metu. tertiò, si ex sicco, factus sit humidus. Nam si integræ sint vires, sine infirmitatis metu, & morbus peracutus, inediam præscribemus. sin vires prostratę, aut robustę quidẽ, sed cum infirmitatis metu, hoc est, si homo sit obnoxius syncopi, in initio statim genio fruatur, habita primùm prouisione totius enemate aut phlebotomia. Si iam humidus sit factus morbus (eo enim sicco existẽte curationi potiùs operam dabimus) cibum offeremus ad laterum robur. si hîc tenuem præscripseris, lædes.

7. Vt omnimoda alimenti abstinentia.

8. Si præscribatur ineunte morbo, qui non citò venturus est ad vigorem. vel in picrocholis. hi enim non ferunt inediam: vel si qua ex causa adsit infirmitatis metus. Nã ita, ad crisin, post tridui inediam, cogentur ad cibum.

9. Repentina œconomiæ naturalis immutatione, in temperamento, habitu & actione: vnde cruditates ab oppressione. Et sanè natura repentinam mutationem ab otio ad negocium ægerrimè ferre solet.

q. d. Quid igitur fiet, si primùm in morbo acuto fraudaueris ægri genium, mox, cùm ad vigorem ventum fuerit, si tunc subitò cibum dare cogaris. Si quis subsultim legat hunc Aphorismũ, existimet Hippocratẽ reiicere aut accusare diætam tenuem & tenuissimam. Minimè: hanc enim summè laudat vbique. hac enim nihil fœlicius præscribi potest in morbis acutis & acutissimis: imò necessariò

Tertia diæta vtilissima est.

necessariò his debetur talis victus. Sed iure & loco præscribi debet: quod si id non fiat, erit periculi plenus talis victus. Quasi dicat, Discipuli, audiuistis me in schola hac Æsculapidũ, semper celebrantem & decantantem summam vim, & necessitatem diætæ tenuis & tenuissimæ per morbos acutos: tamen cauete ne eam præscribatis, nisi iure & loco. Quia quãuis accurata sit, tamen periculũ inueniet, nisi iure & loco in vsum ducatur. Nec alia diæta tamen præscribi debet in morbis acutis, quàm illa tenuis, sed vt dixi, tunc salutariter præscribetur, cùm iure & loco imperatur.

V.

Tenuis diæta importunè præscripta damnosa est.

οὐκ ἐν τοῖσι λεπτῇσι.

Ἐν τῇσι 1 λεπτῇσι διαίτῃσιν 2 ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον 3 βλάπτονται. 4 Πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι. Διὰ 5 τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. 6 Διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται 7 σφαλεραὶ ἐς τὰ 8 πλεῖστα τῶν 9 σμικρὸν ἁδροτέρων.

V. Quinetiam in diæta 1 tenui in 2 vitio sui sunt ægri, propterea damnis augentur. 3 Omnino enim magis tenui diætâ [loco non adhibitâ] 4 quàm paulo pleniore peccatur. 5. Quæ causa etiam est cur tenuis admodum stata & accurata diæta, sanis etiam sit periculosa, quòd eius delicta grauiùs illi ferant. 6 Ergo tenuis accuratáque diæta 7 paulo pleniore, in 8 plura, est periculosa 9 magis.

Non excludit hoc Aphorismo diætam tenuem simpliciter: (est enim hæc summè necessaria morbis in acutis) sed tenuem non suo loco præscriptam

ſcriptam. Locum autem habet ante morbi ſtatum: dum enim ſenſim eò venitur, ſenſim à pleniore victu ad tenuiorem progreſſus fieri debet. Quare ſi morbus aliquantulum longiùs excurrerit, vel ſi æger inediæ impatiens fuerit (vt ſi picrocholos fuerit) & imbellis, ſi ineunte morbo tenuem præſcripſeris diætam, non poterit integris viribus ad vigorem venire, nec, vt decet, vigorem ſine cibo ſuſtinere. Vult paulatim diætam mutari.

1. Si inconſiderate præſcribatur, non rectè perſpecta morbi ſpecie eiuſque motu, ita vt neſciant vigoris tempus: neglectáque ægri natura ac robur ſi fuerit. Ita enim, ad vigorem dum ventum fuerit, in cibum cogimur graui cum noxa, indéque calamitoſi euadunt morbi qui ſuâ naturâ pepaſmi capaces erãt: idq; non aliunde, quàm quòd non ſuo loco æger tenuiter habitus fuit. q. d. Si morbus fuerit acutus, & imbecilles vires, cui ſuccurrendum? viribus. Nã tenuis victus vires aliquo modo minuit.

Indicatio à viribus.

2. Mutatione communis & peculiaris cuiuſque naturæ & conſuetudinis. Cùm enim à diæta tenui inconſideratè præſcripta, ad pleniorem ſe cõferunt ante pepaſmum ſeu criſin. Ac ſi diceret; diæta tenuis loco non adhibita, hoc eſt, cùm neſcias quando vigor morbi in procinctu erit, nec de robore ægri ſi tibi conſtat, periculoſa eſt: Quòd cùm progreſſus fieri debeat à pleniore victu ad parciorẽ, nimirùm cùm vigor in procinctu eſt; hîc contrà tu agas, & malè. nam poſt biduum vel quatriduũ dum ad criſin ventum fuerit, pleniùs nutrire debebis, ob titubãtes vires. Propterea ſummus medendi præceptor in libris De morbis acutis

ſcripſit, minus damni illos inferre, qui ineunte morbo Cyciona, hoc eſt peſſimum cibum ex variis rebus coactum) præſcribunt: quàm hi, qui ad vigorem dum ventũ eſt, ptiſanam (hoc eſt optimum cibum) ægris offerũt. Vehementer enim hi, (non loco præſcriptâ diætâ pleniore) percellunt etiam ventriculi actionem, habitum & temperamentum. Deinde ratione etiam conſuetudinis in vitio ſunt, quòd nimirum venter iam biduum aut triduum feriatus, ſubitò ab ocio ad negocium, nempe ciborum coctionem, cogatur.

3. Ratione ſui. nam, præter vim morbi plurima ſibi accerſunt funeſta, ſymptomata, cùm ab inopportuna inedia, ſubitò in cibos coguntur. hinc etiam vigiliæ, morbi pepaſmo cõtrariæ, crebri micantes ex oculis ignes: aurium flatus ſonori, manuum tremor, ſudatiunculæ.

4. Ineunte videlicet morbo. quia defraudatum ventrẽ cibo & potu, ad criſin (vbi minimè cibus deberet dari: ſed iam ob præcedentem inediam neceſſariò datur) dum venitur, exercet: cùm id minimè deberet fieri. Exempli cauſa: Qui ineunte morbo veſcuntur cibo ſúſque déque habito, peccãt: meliùs enim ſibi conſulerent, ſi optima diæta vterentur. Non tamen tam peccant, qui ea ineunte morbo, pleniore manu vtãtur, quàm qui poſt tenuem diætam inconſideratè præſcriptam, tertio vel quarto die cogitur, ob genium fraudatum, cibum ſumere optimum qualis eſt ptiſana.

5. q. d. Si ſanis quoque corporibus inutile eſt, iuxta inediam, ediſſe, vbi aliqua neceſſitas famem fecit: quãto inutilius eſt in corpore quoq; ægro? Tenuis diæta ſanorum hominum

Tenuis diæta quid.

num eſt, vt eſt, ſi quis ſemiſatur è menſa diſcedat. Stata dięta eſt, ſi quis ſemel cibum capiat. Accurata diæta, ſi naturæ conſentaneis vtatur. Mutatio ergo tenuis diætæ erit, ſi quis ſolitus ſemiſatur ſurgere, nunc ſe ad ſatietatem expleat. Statæ mutatio erit, ſi ſemel edere cõſuetus, bis cibum capiat. Accuratæ mutatio erit, ſi naturæ cõſentaneis & ſimilibus veſci ſolitus, vt imbecillibus, nunc fortibus veſcatur. Et quia tales ſani homines qui ſtata & accurata illa diæta vtuntur, eam iam pro lege naturæ habent: ſi eam violarint, læduntur. Affliguntur à tali diæta ægri: nam vires inde fatiſcunt, & homines non ferunt ſubitariam illam ciborum mutationem.

Stata diæta quid.

Accurata diæta quid.

6. In quibus fit progreſſus à parciore manu, ad pleniorem: cùm contrarium fieri deberet.

7. In quibus fit progreſſus à pleniore manu, ad tenuiorem.

8. Scilicet incommoda impingens vel peccans, vel, in plura incommodata ſunt. Quare cùm rari morbi ſint, in quibus citra periculum tenuiſſimum victum inſtituas: erit ſanè vt plurimùm periculoſior.

9. Quia grauis ſemper mutatio eſt ab ocio ad negociũ, ratione morbi, & ægri. nam cùm ventriculus iam per biduum vel triduum non coxit, nec turguit à cibo, neq; maduit, iam ſubitò hæc cũcta ſubit. natura enim, cùm ad criſin venitur, auertitur à mitigatione ac excluſione materiæ morbificæ, ad coctionẽ ciborũ. Sed in mediocribus morbis, vbi mediocri victu vtendũ, vbi exactã illã diætæ inſtituendæ regulã nõ ſatis compertã habet, in parcitatem inclinare præſtat: facilè enim quid adieceris.

V I.

VI.

Inediæ vbi locus.

Ἐς δὲ τὰ 1 ἔσχατα νοσήματα, αἱ 2 ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην, κράτισται.

Sed tamen ad morbos 1 extremos, 2 extrema ad vnguem curatio extremè facit.

Quaſi dicat, Ne quis exiſtimet à nobis damnari tenuem victum in morbis acutis. hæc enim, & nulla alia his dicata eſt. Correctio hic eſt quodammodo præcedẽtis Aphoriſmi. Docet enim nonnunquam cibi abſtinentiam præſcribendam eſſe in illis morbis, quorum hiſtoria breuis eſt futura, vt ſi tertio vel quarto die, robuſto ægro, ſit finienda. Galenus de hoc themate contra Eraſiſtratum diſputat. Ille enim hoc euertere conabatur, volens à leuioribus inchoandam curationem. Verum quidem id eſſe in iis morbis, qui dant inducias, fatetur Galenus, vt ſi ſit pugnandum cum quartana, cùm hydrope. Sed cùm morbus non dat inducias, & ægri ſi ſint in mortis periculo, vſum habeat hoc theorema, Extremis morbis extrema debentur remedia. Dicuntur autem extremi morbi, qui ſummè naturam oppugnant, non autem expugnant, quia deſperatis non ſunt adhibenda remedia. Coniungatur hic Aphoriſmus cum ſequente.

5. Meth. 16.

1. In quibus ſymptomatum plena ſunt omnia. Vt qui oriuntur à Symptomatica translatione, dum effunditur praua materia à parte ignobili, in partem principem, cuius partis officio vita carere nequit. vel qualitate venenata calamitatem qui minantur. aut impedimento nobilis partis funeſti ſunt: vel cauſarum magnitudine, aut ſymptomatum vehementia terribiles.

2. Vt diæreticæ, pharmateuticæ, & chirurgi-

rurgicæ. Contrariorum enim æquali exceſſu pugnandum eſt cum morbo. Ita aliquando vſu erit diȩta quàm tenuiſſima, pharmacia exquiſita, & crudelis chirurgia.

VII.

Ὅκου μὲν οὖν κατοξὺ 1 τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς 2 ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως 3 λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου 4 δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Tenuiſſimam diætam poſtulat acumē morbi.

VII. Ergo ſi morbus ſit 1 peracutus, in promptu 2 laborum ſunt ſumma omnia, ac tum quàm 3 tenuiſſima diæta eſt vtendum. 4 Quod ſi non eſt (morbus peracutus) vt pleniori diætæ locus ſit; Pro eo [à tenui diæta] diſcedendum, vt morbus extremis fuerit leuior.

Quaſi dicat, Sed ne quis putet diætam pleniorem tenui anteponēdam, proferam quod pro conceſſo habetur à Cnidiorum magiſtris medendi, qui dicebant magnam mutationem, magnæ mutationi eſſe opponendam. Ita ratiocinatur, vbicunque laborum ſumma ſunt omnia, inediâ eſt vtendum. Sed hoc euenit in peracutis.

1. Vt ſi actionem tollat per quam eſt vita: vt Syncope, phrenitis ardentiſſima, parotis in iuuene, pleuritis in ſene.

2. Nam celerrimè ſuam abſoluunt hiſtoriam, celerriméque veniunt ad ſuum ſtatum, in quo Symptomatum, incidentium & iudicantium ſunt omnia ſumma.

3. Nimirum tota morbi hiſtoria, ad tempus vſq; ipſius criſis, & ad diē pepaſmi. Nā eſt eadem cauſa pepaſmi & pepſeos, nimirū natura. Cúmque vtrumque eodem tempore efficere

non-

non poſſit, potius ad pepaſmum quàm ad pepſin cōuertenda hîc ea natura videtur: Quia potiùs pugnandum hîc eſt cum morbo, quàm naturæ ſtudendum. Huc accedit, quod ſi exhibeatur cibus cum ſymptomatum æſtu, id eſt vehemētia, mutuas illa duo, cibus & ſymptomata, operas præſtabunt, idque in ægri perniciem. Vt ptiſana in Pleuritide ſicca. Nam cùm cogitur ad cibū coquēdū, cū cauſam morbificā domare atq; excludere deberet, dimidiatis quaſi opibus ita deſtituitur natura. Quare etiā à cibi auerſione ſymptomata ingraueſcunt.

4. Hoc eſt progreſſus facere oportet à pleniore diæta, ad tenuiorē, pro hiſtoria morbi, & viribus ægri quo integris viribus æger ad vigorē veniat, vt tūc, cùm iure debet, loco abſtineat à cibo: alioqui fractis viribus cadet, in lōgiore morbo: vel cibū cogeris dare in vigore; quod minimè decet. Virium maximè ratio habenda. ita Galenus hic, in exquiſitè peracutis, concedit aliquid ſucci ptiſanæ, vel melicrati, & hanc tenuiſſimam diætam vocat.

VIII.

In ſtatu nō nutriendum.

Ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε 1 καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

VIII. At verò cùm effloreſcit morbi ſtatus, cúmque ille viget maximè, 1 tum pertenuiſſima diæta vti fuerit perutile.

1. Ne cibo ad pepſin natura conuerſa, à pepaſmo & criſi auocetur. Vt enim ex perſpicientia hiſtoriæ morbi, modò tenuis, modò alius exhibetur victus, ſic in omni morbo, ſiue longo, ſiue breui, quàm tenuiſſima diætâ in ſtatu eſt vtendum. Ac ſi diceret, in peracuto morbo, vt tota morbi hiſtoria quàm tenuiſſima diæ

ma diæta est necessaria:ita in aliis, cùm ad vigorem ventum fuerit progressu conuenienter facto ex perspicientia historiæ morbi & virium ægri. Quia qua ratione peracutis totâ historiâ sit ea tenuis diæta necessaria, eadem ratione vtilis hæc est in statu aliorũ non acutorum. quòd natura potiùs sit conuertenda ad pepasmum, quàm ad pepsin. Vis enim morbi affligit magis naturam, quàm exhausti ratio: ideóq; ad expellendum morbum potiùs conuertenda est natura. Eo etiam tempore sunt maximæ phlegmasiæ. est enim vigor nihil quàm morbi maximum symptoma. Progrediẽdum itaque à victu pleniore ad parciorem: paulatim deducendo. Agit enim hîc de diæta tenui. Dicet quis, Hippocrates tamen in pleuritide vbi ante vigorem expectoratum procedit commodè, auget cibum; & quo pleniùs id expectoratur, eo liberaliùs vult, vt quis pastũ ineat. At ad vigorem maximè procedit expectoratum: Igitur tunc plenius nutriendum esset; quod huic Aphorismo repugnat. Respondemus: In vigore abstinendum à cibo esse, vbi vires materiæ copia & agitatione opprimuntur: non autem vbi vires ab exhaustu premuntur. Nam tunc etiam in vigore ipso præscribit cibum Galenus. Non enim infirmitas doctum Medicum terrere debet, sed causa infirmitatis. Causa autem infirmarum virium est oppressio, vel exhaustus. Cùm itaque iam in pleuritide expectoratâ apparent, metus est ne vires cadant ab exhausto: itaque quo plus expectoratur, eò plus cibo adiiciatur.

Vigor quid.
1. Aph. 7.
Dubitatio.
1. Acut. 26.
10. Methodi.

I X.

1 Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ 2 ἐξαρ

A viribus indicatio.

ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος 3 ἀπαυδήσει πρότερον, καὶ οὐκ 4 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νόσος πρότερον ἀπαυδήσει 5 καὶ ἀμβλυνεῖται.

contundatur.

IX. Sed 1 vnà ſcienter colligere oportet, an æger 1 tali diætâ ad morbi vigorem ſufficiat, ac 3 num priùs ille deficiat, nec ei 4 ſatisfiat diæta: an verò morbus antè frangendus, 5 atque conſidat.

1. Vna ſcilicèt cum morbi hiſtoria: cuius diſtinctio ex ſpeciei & indiuidui ratione peti debet. Colligitur ex ſymptomatibus. vt ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole: & ex mutatis actionibus cerebri, cordis, hepatis: tum ex iis quæ excernũtur: in quibus examinatur ſubſtantia, qualitas, quantitas, modus tempúſque excernẽdi; adhibita diligenti diſtinctione ſignorũ, cauſarum, corporum, ſimilium vel diſſimilium. τεκμαίρεσθαι eſt ex ſignis tecmeriis aliquid colligere. Tecmerium autẽ ſignum eſt ſignũ ſyllogiſticum, quo poſito, neceſſariò aliquid ſequitur; vt, Peperit, igitur concepit, & vt ait Poëta,

Et iã ſumma procul villarũ culmina fumãt.

Tecmarſis quid.

Ex his ſignis Tecmarſis abſoluitur. Eſt autem Tecmarſis, bene atque viritim medendi ratio: hoc eſt, in quibuſque & in indiuiduis regula.

2. Hoc eſt, tecmeriis ex ſignis colligere debemus, nſi æger tenui aut tenuiſſima diæta, illabefactis viribus, ad vigorem morbi perueniat. Propterea perluſtrabimus an vires ægri cum ſecuritate ac ſine metu infirmitatis ſint validæ: Vnde id noſcemus? ex communi propriáque ęgri natura. Cõmunis natura, eſt inſita & aduẽtitia: ſpectatáque in temperamẽto, habitu

Natùra ægri in quibus.

habitu, humorũ dominatu, consuetudine, atq; diæta. Propria natura, vt si homo sit picrocholos, aut phlegmatias. Hi enim inediam facilè ferũt: illi, nequaquã. Specta igitur num corpori adsit succi alibilis copia, ex victu liberalius ante instituto: ex ætate, tempore hyberno, vel alio, regione frigida. Nec non vide nũ aliquid præcesserit quod vires labefactare potuit. vt sunt mœror, immoderata venus, & similia. Vis autem communis naturæ & propriæ, est vt sit solidiore, non raro, non muccoso habitu corporis: non sit obnoxius Syncopi, non habeat stomachum exquisitiori sensu præditum.

3. Si virium infirmitas adsit ab exhausto. Nam hęc sola virium infirmitas ad cibum exhibendum cogere potest. Putet fortè aliquis satis fuisse si tãtùm dixisset, an† ἐπαυδήσει: rectè tamẽ addit, & non *ἐξαρκέσει. vt si ex cacochymia iniquis rigetur corpus succis, à prauiore victu antè instituto: vel si ætas hoc non ferat. hoc est num adsit etiam metus mox futuræ infirmitatis.

† deficiat.
* par sit.

4. q.d. Cùm multis de causis vires videri possint infirmę, oppressione, & spirituum collectione, à peculiari natura, partis alicuius affectione, ab exhausto ob morbi magnitudinẽ, cibi abstinẽtia: nõ solùm tum infirmitatẽ, sed eius causam animaduertas, nam pro varia infirmitatis causa, varia quoque prouisio est adhibenda. Ab exhausto quidẽ si labascant vires, cibo & potu hanc infirmitatẽ vincemus: Non autem pariter si ob alias causas illæ cespitarint. Nec enim spectanda est viriũ infirmitas, sed eius causa. nam plures egent euacuatione, quibus tamen vires sunt infirmæ. Ridiculus

autem

autem eſt, inquit Hippocrat. qui ægro ab inedia exhauſto cibum non exhibet: attamẽ grauiùs peccat is, qui ægrum ex morbi vehementia deficientem cibat.

5. In tres Scopos intendere debet, qui victum rectè præſcribet, in vires ægri, hiſtoriam morbi, & ſingulos morbi paroxyſmos. de quibus mox Aphoriſmo decimo. Docet hoc Aphoriſmo quantum ſit adiiciendum. à viribus id indicatur. Nam his labentibus, etiam in vigore, dicit hîc Galenus, alimus. Primò ergo examina vires: quæ ſi imbecilles videntur, cauſam indagabis imbecillitatis, num ea ſit oppreſſio vel exhauſtum. Dein ſpeciem, morem, atque motum morbi. poſtea morbi tempora. Hæc cum viribus confer.

X.

Senſim deducendum à victu pleniore.

1 Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα 2 λεπτῶς διαιτᾶν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς 3 ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾶν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

X. Quibuſcunque 1 igitur morbi ſummus vigor in procinctu eſt, extemplo 2 tenuem diætam victitent. Quibus verò ſeriùs futurus eſt morbi vigor, & eo 3 ipſo tempore [vigoris] & paulo antè eſt deducendum. Antea verò liberaliùs indulgẽdum, vt æger pareſſe poſſit.

1. Hoc euenit morbis peracutis.

2. Credito naturæ pepaſmo, à prouiſione habita totius corporis & partis morbo obſeſſæ, phlebotomiâ, pharmaciâ, ac redintegratione temperiei.

3. Cùm vi morbi opprimitur natura: non autem ab exhauſto ſui. De euictis morbis iam

iam pronunciat. Sensim fiat semper deductio. In cunctantiore crisi, tribus vel quatuor diebus antè sensim incipies deducere, ita cóque filo, vt crisis tempus inediam excipiat. Nam in crisi ita decertat natura, vt nullum aliud tempus ad curandum, pepasmúmque perficiendum habitura sit. Cumque illa, eadem vi pepasmum molitur quâ pepsin: ad hanc non abducatur. Sed dices, Hippocrates libro primo De victus ratione, huic Aphorismo contradicere videtur, vbi ait, Cibum augendum esse vsque ad morbi vigorem. Ergo, inquit Hippocrates, quo maior apparet purgatio, eo pleniùs ptisanam exhibebis, donec ad crisim ventum sit, Respondeo, Sensus ibi Hippocratis est, Nunquam exhibendam esse ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione auocetur: sed morbo iam humido facto, ea est exhibenda. vt ita firmior reddita natura, excludat materiam mitificatam. Crisin ibi vocat perfectam morbi solutionem. Cùm eò venitur, vult tenuissimum victum obseruari, ne natura ab instituto auocetur. Nec ea mens est Hippocratis, vt plena manu pastum quis ineat cùm procedere ante pleuritidis crisin absolutam expectoratum cœpit: sed tenui victu, vt ptisanę succo vel melicrato, vt firmemus vires partésque spirabiles robustiores reddamus, quo præclarè excludāt expectoratum. Quare tenui diæta id agendū est, tunc, vt si talis pleuritis excurrerit aliquantulum longius. Propterea etiam Galenus ibi in commentario dicit, Hippocratem iubere ne hi ad plenam diætam se conuertant ante biduum à crisi, sed vt in tenui diæta persistant.

Sensa deducendum.

Obiectio.

Aph. 25.

fiſtāt. Quare in in his morbis vbi tota materia morbifica nō continetur in corpore vſque ad criſin, vt in pleuritide, ibi auge ptiſanæ copiā, ad analogiam expectorati quod iam commodè procedit. Ea tamen cautione; vt ante criſin abſtineas à cibo, cùm ea iam in procinctu eſt. Augemus autem cibum tenuem vbi procedit expectoratum, quò firma reddantur latera ad excluſionem materiæ morbificæ. Dicet quis, vbi ſymptomata ſunt vehementiſſima, ibíne coctio perfectiſſima? Reſpondemus, De morbis frigidis ac de ſolis intemperiebus id non rectè aſſeri: ſed bene de morbis acutis qui febrem habent acutam. Adéſtne in vigore ſumma putrefactio? non videtur, nam ibi coctrix vis triumphat, id indicant excreta cocta. Si itaque in vigore, eſt materia morbifica edomita, vnde tam grauia ibi ſymptomata? Quia ibi materia maximè coquitur, ac valdè attenuata iam eſt, ac agitatur, calórque ſe erigit altiùs, ac totam iam materiam mouet, cùm prius ſolùm ea quæ computruerat moueretur pars. Tempus autem non ſimpliciter, quatenus tempus, indicat quantum cibi dandum ſit, ſed facultas affecta. coindicat enim.

X I.

Ἐν τοῖσι a παροξυσμοῖσιν 1 ὑποστέλλεσθαι χρή· τὸ προστιθέναι γὰρ βλάβη. καὶ ὁκόσα κατὰ 2 περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

XI. In *a* paroxyſmis à cibo abſtinendum eſt. nam eius acceſſio damno eſt. Quin etiam quæ periodis 2 quibuſdam ingraueſcunt, in horum paroxyſmis abſtinere oportet.

a. Paroxyſmus eſt deterius periodi tempus.

pus. Periodus est reditus ab vno paroxysmo ad alium.

1. Nam eo tempore reflui sunt cuncti succi ad centrum corporis, vnde opprimitur anxiáq; euadit respiratio, ac aluina regio ab impuris succis incurritur. Si cibum tunc dederis, in impuritaté ille abit, ac distento hypochondrio opprimitur pectus: vnde anxia respiratio, ac calor cordis maior. his adde, quòd á pepasmo ad pepsin malè auocas naturam. in se increméta ducit morb⁹, siue ille sit phlegmone, obstructio; vel à plenitudine, aut à putredine natus. Opprimitur enim horum mole. Hoc ita Celsus, Initia morborum famem, sitimq́ue desiderãt. Si verò fracta fuerit natura ab exhausto; vt si acerrimi succi immodestis exercitiis torridóve à Sole & inedia exardescant, genio ilicò indulgeat. Alioqui non antè cibum dabimus, quàm ad pedes descenderit calor.

Cur non alendi in Paroxysmis ægri.

2. Vt in asthmate, arthritide, colico, dolore capitis, cardialgia. Quemadmodum superioribus Aphorismis agit de vniuersalibus morbi tẽporibus, ita & hîc de particularibus: quę nihil aliud sunt quàm paroxysmorum distinctiones. Paroxysmus est autem id tempus, in quo ægrius habet æger: vel grauius periodi tempus, hoc est, tempus id, quo æger febricitat. Periodus autem est tempus intensionis & remissionis. Hoc est, interuallum inter vnum insultum & alterum. Sic cottidianę periodus est viginti quatuor horarum: in tertianis, quadraginta octo: in quartanis, septuaginta duarum. Paroxysmus est vel intermittentium vel continuarum. Continuarum paroxysmus tria tantùm habet tempora, nimirum

Quid sit Paroxysmus & Periodus.

Paroxysmus continuarum.

nimirum principium, augmentum, & ſtatum. nam declinatio nō continetur in paroxyſmo. Ideóque in declinatione continuarum, cibum exhibemus. In intermittētibus verò expectanda eſt perfecta apyrexia: ſi vires ægri id patiantur, nec peculiaris naturæ conditio obſtet. Paroxyſmus intermittentium quatuor habet tēpora, quæ in tertiana, exempli gratia, ſic deſignes, Anteſignani paroxyſmi dicuntur epiſemaſiæ, vt cùm quis oſcitationibus vel pandiculationibus prehenditur. Deinde ſi rigeat, illud tempus dicitur principium. Cùm æger modò rigore afficitur, modò incaleſcit, dicitur anomalia vel inæqualitas paroxyſmi. Ita tunc afficiuntur, quòd humor morbificus feratur ad ventriculum, vnde ſæpe vomitus. Periodicus enim rigor maximè excitari ſolet, vitio ſuperioris ventris. Cùm flamma erumpit in totum corpus æqualiter, dicitur auxeſis vel augmentum. cùm iam ſymptomatum ſumma ſunt omnia, & febris eſt in æſtu, dicitur ſtatus & ἀκμή. Vbi demum calor ad pedes deſcendit, κατάβασις dicitur & declinatio. cuius quidem duæ ſunt partes, vna quæ ſtatui proxima, & dicitur παρακμὴ, altera eſt, ἄνεσις hoc eſt intermiſſio. Hanc ſequitur ἀπυρεξία. cùm calor vniuerſus euanuit. & tunc datur tutò cibus. Hanc ſequitur διάλειμμα, in quo perfecta intermiſſio. In paroxyſmo ſtimulis bilis agitatur ventriculus ac vellicatur. hinc falsò creditur infirmitas, quæ non eſt ab exhauſto: ideóque nec cibum requirit.

Paroxyſmorum intermittentium tempora.

6. Epid. 5. 35.

XII.

Τοὺς δὲ 1 παροξυσμοὺς καὶ τὰς 2 καταστασίας δηλώσουσιν αἱ 3 νοῦσοι, 4 καὶ αἱ ὧραι 5 τοῦ ἔτεος, καὶ

αἱ τῶν

αἱ * περιόδων 6 πρὸς ἀλλήλας * ἀντεπιδόσιες, ἤν τε καθ' 7 ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. Ἀτὰρ καὶ τοῖσιν 8 ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν 9 αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, 10 βραχύνει· ἢν δ' 11 ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ 12 οὖρα, καὶ 13 ὑποχωρήματα, καὶ 14 ἱδρῶτες, καὶ 15 εὔκριτα, καὶ δύσκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

* ἀναδιδόσιες.

XII. Iam verò 1 paroxyſmos & 2 ſtatus morborum ipſi pro 3 ſe 4 quique morbi aperiẽt, & anni 5 tempora, & ſtatæ 6 periodorum vices intérq; ſe reciprocationes, 7 ſi cottidianæ illæ fuerint, tum ſi alternis diebus repetãt, tum ſi maioribus interuallis. Eò quoq; pertinent 8 epiphænomena: vt ſi ineunte pleuritide expectoratum 9 ilico appareat, breuis 10 eſt morbus: ſi autem 11 ſeriùs, diuturni. Quin & 12 vrinæ & 13 deiectiones, & ſudores, vt 14 apparuerint, 15 ſecundi aut ſiniſtri morbos iudicij, breues aut diuturnos fore ſignificant.

1. Hoc eſt, deteriora periodorum tempora, tam in continuis, quàm in intermittentibus. Vt ex eorum perſpicientia, loco diæta exhibeatur, cùm iure debet exhiberi. Nam iure exhibetur, ab editis pepaſmi ſignis: cùm iam excernitur materia morbifica: Vel cùm iam vires laborant ab exhauſto. Loco exhibetur, ſilente paroxyſmo. Paroxyſmi & ſtatus morborum indagandi, quo cibus rectè inſtituatur. Dixerat ante, in vigore & paroxyſmis à cibo eſſe abſtinendum: iam docet vnde noſcas futurum vigorem & paroxyſmos.

2. Hoc eſt, quatuor morborum tempora: vnde prouiſio copiæ ciborum ducitur. Statum

constitutionéque morbi is exploratum habet, qui compertum habet an morbus is sit acutus, peracutus aut longus futurus, quóque tẽpore in vigorem sese sit elaturus. Et à morbi vigore futuro, ægriq; viribus, tota generalísq; lex instituendi victus pendet. vt singillatim offerẽdi cibi occasio ex singulis captatur paroxysmis.

3. Vt peracuti ferè intra quartum diem ad summum vigorem veniunt: tertianæ, septem periodis: quartanæ, diuturnæ, biliosi, imparibus: mixti, paribus: cottidianæ, cottidie mouentur. Pleuritis & phrenitis tertio ferè die: morbi ventris, hepatis, empyema, & tabes cottidie se mouent, magísque sub noctem: melancholici quarto die.

4. Hoc est pro morbi cuiusque specie, magnitudine, more, & motu. quæ quatuor variantur, pro morbi essentiâ, materiâ morbificâ parte obsessâ, symptomatis comitantibus morbum, & prout fuerint causæ morbificæ. A specie morbi, nam si quartana affligit, tarda veniet crisis. Deinde magnitudo & vehementia morbi: vt si sit causus vehemẽtissima, iam iam crisin dabit. præterea mos morbi, hoc est clementia & prauitas, si pestifer sit. Id notamus ex epiphænomenis, tandem motus morbi si sit celox, in propinquo crisin esse denotat: vt si anticiparint protracti paroxysmi.

5. Nimirùm præsens tempus & præteritum. Præsens, vt vere & autumno maniæ eueniunt, æstate causi. Præteritum, vt si hyemem aquiloniam, pluuiosum ver exceperit, æstate dysenteriæ mulieres fatigabunt. Plenus est his exemplis tertius liber Aphorismorum. Nam hinc caadunt morbi longi aut bre-
ues,

ues, eucriti & dyſcriti, febres autumnales longæ ſunt, vel calamitoſæ. tardat hyems morbus: æſtas, maturat. Hæc nouiſſe, profuerit ad diætam loco præſcribendam. Ita ſcimus æſtiuos morbos bilioſos eſſe, triduanóque impetu ferri alio modo ferri, qui aliis temporibus naſcuntur. His adde conſimili ratione, res non naturales, & naturales. quæ ad calorem & ſqualorem, corpus nutare faciunt, tertianarios: quæ ad madorem, cottidianarios: quæ ad frigus ſiccum, quartanarios motus præbent.

6. Vt ſi paroxyſmi anteuertant, ſi ſint vehementiores & longiores. Nam breuem aut diuturnum fore morbum, intelligimus ex paroxyſmorum incrementis. Incrementorum verò ratio ex periodis peti ſolet. Nam quò hæc tria conſociata fuerint vehementiora, eò criſis citiùs edetur. Prior ergo paroxyſmus cum ſequenti conferatur. Etenim vbicumque incitatæ naturæ, & inchoati pepaſmi ſignificatio fit, ibi exacti principij & ſigna iam iam futuri vigoris eduntur. Nam paroxyſmi anticipatio, ſignum eſt irritatæ naturæ, diuturnitas abſolutæ putredinis, vehementia inchoati pepaſmi ſignum eſt.

7. Vt cottidiana, tertiana, quartana, quintana, ſeptana, nonana. Dicuntur autem ſtatæ periodorum reciprocationes, cùm pro rata portione periodi ſibi ſuccedunt.

8. Hæc enim pepaſmum & cruditatem denunciant, indéque tempus criſis ſubindicant. res diæteticæ vtiliſſima. Hîc ſubauditur τεκμαίρεσθαι χρὴ, hoc eſt ratiocinari oportet.

9. Hoc eſt, ſi primo die vel poſtridie. Si nimirũ ita appareat, vt apparere debet, nulláque,

ratio desideretur in eius qualitate, copia & excernendi modo. Signa epiphænomena ducuntur ex corporis essentia, actionibus, & excrementis. Ne principij homonyma vox fallat. id denotat hoc præsens temporis punctum diuisionis expers: alioqui, vt hîc, significat vniuersale morbi principium. Nam si intra quatriduum id apparet coctum, septimo die liberabitur. Hæc Galenus hîc in Anaxionis historia eleganter demonstrat.

10. Est signum breuitatis, & causa. si nimirum illud sputũ nec sit tenuius nec viscosius. Sed dices, Hippocrates sectione 1. libri secundi Epidemiôn, scripsit, τὰ δὲ κρίνοντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω, hoc est, quæ in melius decernunt & iudicant, non statim apparere debent, quo modo ergo dicit hîc ptyelon præclarè illicò apparere? Respondemus, Quædam signa critica esse quæ apparent ad speciem crisis futuræ: alia ad tempus criseos apparent. Ad tempus, vt coctionis signa: hæc quouis tempore apparentia, bona sunt. vt si nubecula quarto die in vrina appareat, septimo die fiet crisis. Sed quę ad speciem crisis apparent, non sunt bona, nisi primùm signa quæ ad tempus apparent præcesserint. Vt si ineunte morbo facies rubore suffundatur, & marmarygæ adsint, malum. Sin post coctionis signa hæc euenerint, haimorrhagia iam iam adferet crisin.

11. Non prima vel secunda septimana. vt in Anaxione.

12. In morbis venosi generis. in quibus & signorum, & causarum criticarum rationem obtinent.

13. In morbis ventris inferioris, aut cùm per deiectiones fit è toto corpore aut è vicinis partibus humoris excretio.

14. Quantitate, qualitate, tempore, & excernendi modo.

15. Quia omne excrementum propriam conditionem & speciem refert eius partis vnde emanat. Hoc Aphorismo illud agitur, vt cautionẽ cibandi obseruemus relligiosè. Hoc est, an iure quis cibum capere debeat, an non: tum eius copiam ac qualitatem. Docent hoc nos morbi historia, & ægri vires. Occasionem verò ineundi pastus, hoc est, vt loco & tẽpore exhibeatur cibus illis qui suo iure eum capere debent, ostẽdunt paroxysmi particulares. Nam quinque vel sex horis ante paroxysmum exhiberi debet cibus, si quis sit exhibendus. Porrò quatuor notæ deducunt nos ad sciẽtiam historiæ morbi & paroxysmorum: primò morbi species: secũdò anni tempora: tertiò, periodorum statæ vices: quartò, signa epiphænomena. Vt generalem autem totius historiæ morbi victum constituas, noscas oportet, quando ad statum summúmque suum vigorẽ venturus sit morbus: Hoc indicãt paroxysmorũ anticipationes, durationes, & vehementiæ: adde & cætera quæ hîc Hippocrates. At futuri mox paroxysmi indicant, singula cibo congrua tẽpora. Vt breuiter dicam, Duo sunt ex quorum cognitione rectè instituitur diæta, nimirum historia morbi, & ægri vires: Historia morbi, hoc est, quãdo morbus ad vigorem summum venturus sit, agnoscimus: ex his quatuor, ex specie affligentis morbi; ex anni tempore, statis ex periodorum vicissitudinibus, & ex

Occasio nutriendi vt captanda, vbi nutriendum est.

Vnde Paroxysmi futuri noscantur:

Vnde vigor innotescvt.

Anacephaleosis in praxi vtilissima.

epiphænomenis ſignis. Secundum, quod notare debebamus, erat robur virium, de quo ſequenti Aphoriſmo agit.

XIII.

* νηστείην

Γέροντες 1 εὐφορώτατα τὴν νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ 2 καθεστηκότες, 3 ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα 4 παιδία. τουτέων δὲ αὐτέων ἅπερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑαυτοῦ 5 προθυμότερα ἐόντα.

In victu inſtituĕdo ſpectanda eſt ætas.

XIII. Senes (1 quibus eſt cruda viridiſque senectus) inediæ patientiſſimi ſunt: mox homines 2 conſtantis ætatis: nequaquam 3 adoleſcentes: maximéque omnium 4 pueri atque omnino qui id ætatis fuerint 5 alacriores.

Secunda indicatio à viribus.

Superiùs docuit artificiosè colligĕdũ eſſe morbi vigorem & paroxyſmos, quò tutò ægrum ad ſtatum ducamus diætâ, loco & iure præſcriptâ. Hic iam alteram partem explicat inſtituendæ diætæ, quæ ducitur à viribus, cum ſecuritate, vel cum metu infirmitatis. Nam vt anteà diximus, vt rectè inſtituatur, ſcire debemus num ſit morbus perperacutus, peracutus, acutus, vel longus: deinde vires ægri quales ſint. Iam de viribus. Explicatur enim virium robur ex communi & propria cuiuſque natura, & humorum ex dominatu hoc modo: Puerorum vires valent quidem, ſed cum infirmitatis metu, ſenũ vires valent, ſecuritate quadam: ergo hi peruenire poſſunt ad ſtatũ morbi, in omnimoda cibi abſtinentia. Nam ſi etiam in his alimenti inopia genius defraudetur, habet ipſorũ calor in promptu fomentum, nempe pituitam, quæ in ſanguinem verti poteſt.

Senes cur inediam non ferãt, & qui.

1. Etenim hi non admodum laborant ab exhauſto: nam denſeſcit iam eorum corpus, humoréſque craſſeſcunt, & iam dominatu melancholici humoris tenentur, & habitus

denſita

densitate. Ac flos caloris natiui his iam sopitur. Accedit & illud, quòd sint φλεγματίαι τὰ ἄνω, adeò vt suctionis sensus non æque titillet ventriculum. Porrò νηστείην vertimus inediam, quia vocabulum ieiunium & abstinentia est ambiguum. Quod autem Galenus intelligit hac voce paucum quodammodo cibum? bene id quidem, si generaliter intelligas senes, vt etiam ἐσχατογέροντας, id est, decrepitos includas, quos sæpe & pauco cibò fouere oportet. Sed si solùm intelligas virides senes, intelligi potest inedia, nã illi senes, bonis suis rebus, inediæ sunt patientissimi, nimirum à 50. ad 67. annũ, hoc est ὠμογέροντες, quos crudos appellamus. nã proximè ab his ponit τοὺς καθεστηκότας.

2. Iisdem de causis, sed non tam validis, à 35 ad 50. annum.

3. Nam dissipabile est horum corpus: & facilè suctum sentiunt: à 15. ferè, ad 25.

4. Nam exhauritur horum corpus crescendo ac augendo in omnem dimensionem: & quia semini sanguiníque parentum proximum, proptereáque tenellulum, facilè exhauritur. ad decimum annum vsque.

Pueri non ferunt inediam.

5. Ob vim calidi natiui, qua circumfluunt: id quo maius fuerit, eò maiori egent nutricatu. & hi in perẽni ferè motu versantur corporis & animi, vnde validè exhauriuntur. Pueri itaque atque adolescentes nequaquam ferunt inediam, tum ratione naturæ communis; laborant enim ab exhausto ob caloris robur, & materiæ subtilitatem, tum ob meatuum libertatem, seu corporis laxitatem raritatémque, quæ tres sunt in nobis effluxionum causæ. Tum etiam ratione peculiaris naturæ,

a De victu eius.

quia sunt picrocholi τὰ ἄνω. Sed obiicies, multi senes sunt annatâ etiam naturâ picrocholi τὰ ἄνω. Respondet Hippocrates, quòd ea quæ in senibus rursum fertur φλεγματοῦται. hoc est, pituitescit. quod fieri etiam ibidem docet, iis qui vtuntur oxymelite diluto. Atque hinc adeò est, Quòd quibus iuuenibus, ob caliditatem & raritatem, aliò delatâ bile, alius fuerit siccior, iis, senibus laxetur.

XIV.

Τὰ 1 αὐξανόμενα, 2 πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον a θερμόν. 3 πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα 4 ἀναλίσκεται. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν. διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων 6 ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ 8 σῶμα.

XIV. Quæ 1 corpora incrementis augescunt, 2 plurimum habent calidi natiui, propterεáque 3 plurimo egent alimento, alioqui horsi corpus 4 tabescit. Senibus verò parū caloris superest: quò fit vt paucis 6 fomitibus contēti sint, nam copiâ extingueretur facilè. Quæ causa est cur senibus non ita sint febres acutæ, frigidum enim est eorum 8 corpus.

Ratio superioris Aphorismi.

Calidum natiuum quid.

a. Calidum natiuum est humidum primigenium, spiritu & calore perfusum, cuius hyparxis est semen. Hoc enim materiam & causam efficientem corporis continet. Id calidum innatum appellat Hippocrates, animam Aphorismo quinto, sectionis quintæ, libri sexti Epidemiôn. Alimentum autem beneficio caloris natiui eiúsque ratione, nostræ naturæ est familiare. Igitur quo propiùs absunt alimēta

à vita

à vita, eo plus habent ſucci altilis. quia nihil nos alit, niſi & ipſum alatur & viuat alimur enim ſimilibus. Aurum igitur potabile, ſi tale reddi poſſit, nullam habet vim nos alẽdi, quia inter aurũ ſolidum & potabile nihil intereſt præter concretionem, fuſioné. Homo nec purioribus elemẽtis viuere poteſt, tantum abeſt, vt deſtillatis inanimatarum rerum viuat alatúrve.

1. Quibus promotio fit ad vlteriorem terminum, ſeruata priſtina continuitate, & forma, quod nulli arti datum eſt. vbi & quibus tanta vis naturæ eſt, vt agat in partem abditam, ita vt, dum additur, totum augeatur. Ab anima enim illud habent omnia quæ viuunt, quòd auctionem & diminutionem accipiunt κατὰ τοὺς ἐναντίους τόπους, dicit Ariſtoteles: οὐ μὲν ἄνω μὲν αὔξεται, κάτω δὲ οὔ. ἀλλ' ὁμοίως ἐπ' ἄμφω καὶ πάντοτε τρέπεται. Hoc eſt, ſecundum locos contrarios. non enim ſurſum quidem augẽtur, deorſum verò minimè, ſed æquè in ambas partes. hæc Ariſtoteles 2. lib. De anima a. Quaſi dicat, tale corpus duobus ſimul contrariis motibus mouetur, ſcilicet ſuperius & inferius Verùm naturale corpus ſiue fuerit ſimplex, ſiue compoſitum, ſurſum tantùm, vel deorſum ſolùm mouetur, ex vi dominantis elementi. Igitur quod contrariis ſimul motibus fertur, id illi erit ab alio principio, ſcilicet ab anima.

2. Cuius actio eſt nutritio atque augmentum, cùm ſcilicet tale quippiam, quale eſt id quod ipſum habet, generatur.

3. Nam vbi ita vegetat atque viget calidum natiuum, exhauritur corpus incremen-

tum ducendo, vnde ſequitur connaturalis materiæ ſucciq́ue nutritij exhauſtio.

4. Effluxus copiâ, & affluxus inopiâ. Diffluit facilè eorum calidum natiuum, quia eſt aëreum & humidum.

6. Ducta Metaphora ab oleo & lignis ariſſimis, quibus exigua flamma conſeruatur.

Senes impares ſunt inflammationibus partium ſpirabilium.

8. Nec inflammationes tam ſunt calamitoſæ ſenibus, exceptâ peripneumonia & pleuritide. Idq́ue non ratione inflammationis, ſed defectus virium, quæ ad expectoratum promouendum neceſſariæ. Si tamen valida corripiantur febre, periculi plenũ. nã cauſę immanitatem denũciant, quæ frigidum hoc corpus in flammam abripit. accedunt effœtæ vires, ac extra naturæ lineam longè abducta tẽperies.

X V.

† ἔχουσι, ἔχει.

Αἱ 1 κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος 2 θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι 3 μακρότατοι. ἐν 4 ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον † ἔχουσι τροφῆς οὖν 5 πλείονος δέονται. a σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

X V. Inſignes 1 capacitates internæ hyeme & vere ſunt naturâ 2 calidiſſimæ, & ſomni 3 longiſſimi: iis 4 igitur temporibus cibi acceſſio eſt adiungenda. nam cùm calidi innati plus habeant, eò fit, vt iis 5 maiore nutricatu ſit opus: cuius *a* rei documento nobis ſunt ætates & athletæ.

Anni tempus copiam cibi indicat.

Sensus Aphoriſmi.

Copiã cibi indicat etiã anni tẽp⁹. Quo enim tẽpore vires ab exhauſto & ſubſtãtiæ triplicis effluxu magis laborãt, eo magis imminet periculum infirmitatis eoq; plus refectioni ſtudendum. Sed vere & hyeme magis laborant. Vnde cõſectariũ eſt,

est, vere & hyeme plus tribuendum esse refectioni quàm aliis anni temporibus.

1. *κοιλίας* vox significat insignes capacitates internas, præsertim partium nutritioni dicatarum. Interdum indifferenter significat omnem capacitatem, vt sunt etiam interstitia musculorum, in quæ si sanguis delabatur, vel gangrænat, vel suppurat, vel expirat. Insignes ergo capacitates internæ, hyeme & vere sunt calidissimæ, paruæ autem nequaquam.

κοιλίαι quid.

2. Calore fluente (qui consistit in sanguinis spiritu arteriarum & venarum) non fixo. hoc euenit per aliud frigus à foris, colligit in internis calorem illum. Ita regio frigida hoc etiam facit. frigus colligit ac impedit ne dissipetur substantia calidi natiui.

3. Beneficio illi⁹ caloris qui vẽtres occupat: quia quò vẽtres calidiores, eo sãguis absoluitur perfectiùs. Quoq; maior copia bene cõfecti sanguinis, eo anathymiasis suauis maior. Hac autẽ fruitur cerebrũ de nocte ad instaurationẽ spiritus animalis & sui, quo hæc maior, eo somnus longior. Noctium autẽ prolixitas suis tenebris intrò concludit calorem: lux verò foràs euocat, & nox est die frigidior.

Somni cur longi.

4. Quibus calidiores sunt ventres, & somni longissimi.

a. quasi dicat, quacũque ratione augetur calor, maiorem nutricatum requirit, pueri enim calore natiuo circumfluunt: & etiam athletæ, qui excitant exercitio calidum natiuum.

5. Nam intrò actus calor si prædio suo non fruatur, extinguitur. Docet hoc Aphorismo Hippocrates hyeme à calore natiuo interna maximè calere. Vnde fortè quis existi-

Quæstio.

met æſtiuo tempore calidis cibis ac generoſis vinis vtendũ eſſe. Reſpõdemus hos falli: Nam Hippocrates non aſſerit calere hyeme ſimpliciter interna: ſed dicit ea circumfluere calore natiuo: hoc eſt blãdo illo ac naturæ conſentaneo. Quare quacumq; de cauſa exuitur id ſuo blandimẽto, degener à natalitia illa vi euadit. Siue enim nimiũ frigeat, ſiue nimium æſtuet, deſinet hac parte natiuum dici. Æſtate autem æſtuat nimiũ, quare eius natiua vis accẽditur ab illa quam tunc concipit flãma: & exiguum tunc eſt calidum natiuum. Si tunc aromata vináve generoſa propinaueris, validius extra naturæ lineam abripietur, & fiet hoc modo calor natiuus proſtratiſſimus. Quod verò interdum flagrante ita æſtu per æſtatem, à pauco vino recreentur aromatico vires, id fit, quòd cruditates interdum ventriculum occupent, quódque ſpiritus exhauſti ſint. Hinc ſolemnis per Italiam inualuit mos, vt primo Augusti die maluaticum propinetur. Sed largior vſus vini tunc nocuus eſt ſemper.

XVI.

1 Ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι 2 ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ 3 παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσιν οὕτως 4 εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

XVI. Diætæ 1 humidæ febricitantibus omnibus 2 accommodatæ ſunt, maximè verò 3 pueris, atq; aliis qui ſic diætã 4 inſtituerunt.

Hactenus de copia; iam de qualitate ciborum.

De ciborũ qualitate.

Quo enim genere ciborũ vtendũ ſit ei cui per febres neceſſarius eſt diæta vſus, docet hoc Aphoriſmo; videlicet cibo humido. Scribit alibi Hippocrat. Cibus humidus imbecillis, ſitis expers, coctu facilis, & liquidus. Hæc enim quatuor requiris

1. Lib. De Diæta.

quirit Hippocrates ad diætam humidam: imbecillitatem, sitis carentiam, cõcoctis facilitatem, vtq; sit liquidus. Quæ quattuor in ptisana potissimùm considerare docet. Dicitur autem cibus imbecillis, qui est alienæ qualitatis expers: qui non est fortis, neque acrimoniam aliquam relinquit in stomacho, neque vapores attollit ad caput. Huiusmodi quoque cibum frigidum esse docet Hippocrates, vbi ait, αἱ ἀσθενέες δίαιται, ψυχραί. Quare frustrà quidam cauillantur, Hippocratis sententiæ adiicientes, & frigida, vt quòd humido cibo necessariò includatur. Huiusmodi ergo victus imbecillis optimè cõuenit febricitantibus. quia extinguit calorem febrilem ventriculi æstuãtis, ac spirabiliũ partum. Debet is quoque esse sitis expers: hoc est, frigidus & humidus: quia alioqui febricitãtibus febrem augeret. Hac enim ratione interdicit Hippocrates pleuriticis melicrati vsum, si sint πικρόχολοι τὰ αὐτὰ: quòd ijs sit sitiferum. Huc accedit, quòd & concoctu facilis debeat esse: vt tãtò faciliùs à calore languido conficiatur. Postremò liquidus: nam cùm calor natiuus effœtus quodammodo lãgueat, hac potissimùm ratione calori natiuo respondebit, atque simul naturæ studebit, & morbi pepasmũ iuuabit. Scribit itaque hîc Hippocrates, Victum humidum febricitantibus conuenire. Intellige cùm iure & loco adhibetur: quasi tale instituat ratiocinium. Quicquid est huiusmodi vt æquè naturæ studeat atque cum morbo pugnet, id conuenienter cuique febricitanti potest exhiberi. Huiusmodi autem est ptisana, vtpote quæ inter cerealia cibaria ita reliqua superet, vt nullum sit quod omnes eius vires obtineat. Nam stomacho tumultum non infert, nec fluctuationes aut

Cibus imbecillis quis.

6. Epid. 4. 17.

Defenditur Hippocrates.

Cibus sitis expers.

Expeptes.

Liquidus.

Vt in vsũ vertendus sit hic Aphorismus.

Ptisanæ laus.

ſtatus parit, ſi modò benè coquẽdo intumuerit, & ita omnes depoſuerit flatus tota eſt æqualis, & facilè eam ventriculus amplectitur: quia ventriculus calore febrili æſtuãs, modico gaudet cõtrariorũ vſu. Cùm ergo à ventriculo conficiatur, egregiè ſtudet natura. Eadem quoque pugnat cũ morbo, quia frigiditate & humiditate ſua calorẽ febrilẽ infringit: humorẽ putrẽ febrilem, ſi fuerit pepaſmi capax, leniendo præparat ad pepaſmum. Si verò fuerit is pepaſmi expers, ipſum excludit & deturbat, obſtructioneſq́; viſcerum tollit. Sed obijcies, Hydropicis, quorũ affectio febrẽ habet cõiũctã, nõ cõuenit victus humidus. Reſpõdẽt, Hippocratẽ hoc intellexiſſe de his, qui laborãt ex febre eſſẽtiali: ſed hydropicorũ febris eſt ſymptomatica. Verùm hæc ſolutio eſt nulla: nã & de ſymptomaticis & de eſsẽtialib⁹ agit febrib⁹. Hic enim Aphoriſmus ex eo loco sũptus eſt, vbi agit Hippocrat. de pleuritide, ad quã præſcribit ptiſanam. Dicemus ergo, quòd ineunte febre ſi immineat periculũ hydropis, venã ſecabimus, interdicemus vsũ vini, cibabimus diæta refrigerãte & humectãte. Nã ſi maior ratio habenda ſit cauſæ quàm ſymptomatis, pugnãdũ eſt cũ febre. Perfecto autẽ hydrope, potiùs pugnandum eſt cum ſymptomate, quàm cum cauſa, quòd aqua ibi hærendo putreſcat, & in ſui contagionem viſcera cũcta trahat.

Obiectio.

1. Qualitate & conſiſtentia liquidæ, ſitis expertes.

2. Quòd acrimoniam caloris infringãt, obſtructa liberent, materiam pepaſmi capacem concoquant, expertem verò excludant. nec naturæ negocium faciunt, nec aluum ſuperant, quæ eſt aphthodes in omni febre valida.

3. Qui natura ſunt humidi, & qui ſimilium

vſu gaudent, & natura ſuo ſtatu conſeruatur ſimilitudine ſubſtantiæ.

4. Nam ſtudendum eſt naturæ inſitæ & aſcititæ, atque vnà pugnandum cum morbo.

XVII.

Καὶ οἷσιν 1 ἅπαξ, ἢ 2 δὶς, καὶ 3 πλείω καὶ 4 ἐλάσσω, καὶ κατὰ 5 μέρος. Δοτέον δέ τι καὶ τῇ 6 ὥρῃ, καὶ τῇ 7 χώρῃ, καὶ τῇ 8 ἡλικίῃ, καὶ τοῖς 6 ἔθεσι.

XVII. Quinetiam quibus conſentaneum eſt 1 ſemel aut bis die[2 paſtum inire] quibuſque 3 pleniore aut 4 parciore manu & quo 5 progreſſu fieri oporteat. Sed concedendum eſt aliquid 6 tempori, & 7 regioni, & 8 ætati, & 9. conſuetudini.

Cùm iam perſpectum nobis fuerit iure ptiſanã exhibendã eſſe, & quo loco (quod animaduertimus ex perſpiciẽtia virium ægri, hiſtoriæ morbi, & paroxyſmi) tum verò illud conſiderandum eſt, quo modo ſit exhibenda, quod ex eiſdem elucet, vt in pleuritide cùm os humeſcit, num bis vel ſemel exhibere de die, & num larga manu vel aliter, & num ſemper vt inſtituiſti. *Quo modo.*

1. Vt ſi expectorato nondum madeſcat os, viréſque id ferant, vt ſemel tantùm comedat in productiore aliquantulum morbo.

2. Si os à ptyalo madeſcere cœperit.

3. Quóque vberius procedit expectoratum, eò pleniore manu dandum: quò inde firmiora reddita latera, fœliciùs expectorent.

4. Si nondum expectoratum procedit, nec homo ſit picrocholos, ſed phlegmatias, nec vires proſtratæ langueant.

5. Scilicet qua ratione, vel viciſſim & paulatim: númque id eodem ductu agendum vt inſtituiſti: quid aliter agendum.

6. Quo

6. Quo tẽpore vires ab exhausto laborant.

7. Nã in frigidis regionibus multũ dãdum.

8. Nam pueri alacriores, inediæ sunt impatientes.

9. Ne œconomia naturalis soluatur ac immemor officij sui reddatur, immutatione temperamenti, habitus, & actionis. Vt κτ̓ μέρος recte intelligamus, scire debemus hoc referri ad occasionem mutandi cibi in qualitate, copia & numero. Vt num integra ptisana vel eius cremor sit exhibendus, quæ ratio ducitur ex morbi & ægri natura, quibus nimirũ modò inuitamur ad cibum exhibendum, modò auocamur. Examinatur enim hoc Aphorismo an, ineunte ptisanæ vsu, mitificato scilicet iam morbo, integram ptisanam sumere debeat, vel num potius solum cremorem ptisanæ: & num eam parca manu. Et num ita præbendum, non tam ratione morbi, quàm ægri: quia reuocat ventriculum ab ocio ad negocium. Dein postridie, vbi ptisanæ iam ventriculus assueuit, & quo certiora pepasmi indicia morbus dederit, eo pleniore manu tum in qualitate, tum in frequentia & quantitate ptisanam sumet. In quantitate, quia magna copia: in qualitate, quia ptisanam integram: in frequentia, quia bis die sumet, idque ratione morbi, naturæ tum communis tum ægri. Neque ab hoc ptisanæ vsu cessabit (quia sine intermissione viribus est opus) vsque ad morbi solutionem. nisi astrictior fuerit aluus, qua venter distenditur, difficultas spirandi augetur, & caput symptomatis plethoricis affligitur: hoc solùm casu semel die tantùm præbenda est ptisana: & altera pars diei insumenda est

τὸ κατὰ μέρος quid sit.

Aluo constricta quo modo trãsigendum.

da est in prouocanda alui deiectione. Dicit autem Aphorismus aliquid dandum esse consuetudini: quia quorum ventriculus semel aut bis humescere, intumescere, concoquere consueuit: si defraudetur, mutata consuetudine; temperamentum, habitum, & actionem immutat. Addit concedendum aliquid esse regioni & ætati: nam iis aut ex inopia laborant vires, aut augetur calidum natiuum.

Consuetudini aliquid dandum.

XVIII.

1 Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία 2 δυσφορώτατα, φέρουσι χειμῶνος 3 ῥήϊστα, ἦρος 4 δεύτερον.

XVIII. Æstate 1 & Autumno cibos 2 ægerrimè ferunt, Hyeme 3 facillimè, mox 4 Vere.

Cibi quādo bene & malè feruntur.

1. Hîc explicatur superius κατὰ μέρος. Cùm scilicet iure & necessariò bis de die, & pleniore manu cibos capere debent iam mitificato morbo. Iam itaque quo progressu id fieri debeat docet. Nam officij vacuitate aluus reddita est ignauior, cùm siccus esset morbus: accedit iam quòd æstate languet calor natiuus, quódque natura ægrè se conuertit ab ocio ad negocium.

κατὰ μέρος explicatur, hoc est, quo progressu cibus augeri debeat in copia & frequētia.

2. Quòd eo tēpore calor natiuus quasi effœtus lāguescat, & autumno densantur corpora.

5. Quòd ventres tunc sint calidissimi, & somni longissimi.

4. Magis enim euaporat quàm hyeme calidum natiuum. Ad constituendam itaque victus τέκμαρσιν, valet plurimùm temporū distinctio. Acsi diceret, is qui iure genio indulget iam, (editis pepasmi notis) post bidui vel quatridui inediam à dato cibo affligitur: proptereáque summa prouisione est opus in cibi qualitate, copiâ & frequentia: tum verò plu-

ribus damnis augetur æstate quàm hyeme: autumno quàm vere, si quod peccatum fuerit in cibi qualitate, copiâ, vel frequentiâ. Si quis dixerit, Nutritio est vacuati repletio: sed æstate plus vacuatur, hyeme minus. Quare æstate plus exhibendum quàm hyeme. Respōdet Galenus: Vtroque tempore magnam fieri euacuationem: æstate quidem quia calor natiuus, (cuius hyparxis consistit in blandissimo calore) est languidior & pori patentiores, vnde sudores fluunt crassiores. In hyeme verò quia pori magis sunt astricti, & calor natiuus maior, magis per sensibilem effluxum vacuantur homines. Quia quò calor est vehementior, eò magis effluxus fugit sensum.

Hyeme cur plus dandum.

XIX.

Τοῖσιν ἐν τῇσι 1 περιόδοισι παροξυνομένοισι 2 μηδὲν διδόναι, μηδ' 4 ἀναγκάζειν, ἀλλ' 3 ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

XIX. In morbis qui 1 per circuitus recrudescūt, nihil est 2 exhibēdū, neq; vlla ratione 3 adduci quis debet vt aliquid exhibendum putet: sed cōtrà demenda 4 cibi accessio ante crises.

In Paroxysmis adstinendum.

q. d. Decipimur specie infirmitatis. Si enim vires vi morbi languent, non exhibebis cibum: sed si ab exhausto laborant. Hippocrates hic loquitur de progressu ad infirmitatem: superiùs egit de progressu ad ῥώμην Finitur hoc Aphorismo tractatus decimussextus à diæta. nam sequentibus Aphorismis redit ad euacuationes & purgationes vnde hunc librum auspicatus fuit. Definiuerat enim Hippocrates medicinam additionem & ablationem. Ab ablatione inchoans, primis Aphorismis egit de ablatione materiæ morbificæ (nam inde pendent morbi acuti)

Ordo Aphoristicus Hippocratis.

venæ sectione & purgatione. Sed quia cibo opus est semper: quo modo is institui debeat, ne augeatur materia morbifica ex sinistro eius vsu, hactenus egit. Videtur autem prima fronte idem esse hic Aphorismus cum vndecimo superiore: nequaquam tamen est. Nam licet demonstratio huius ex illo sumenda est, alius tamen est vtriusque scopus. In illo enim agit de occasione cibi exhibendi: hîc agit de vtendi modo: vt hic Aphorismus vsus distinctionem contineat. Ac si diceret, Ventum est ad id tempus, vt qui ieiunauit triduum, biduum, aut quatriduum, cibos iure debeat capere, (mitificato nimirum iam morbo, ad comparandam corporis infirmitatem) larga manu vel parciore, bis, vel semel, prout morbus id exigit. Quæstio itaque nunc est, ex quo cœperit vti ptisana, an ea semper, sine intermissione vti debeat. Respondet libro secundo De victu eorum qui ex acutis morbis laborant. Quod sic modò aluus astrictior ab ea non auocet. Nam hoc casu priùs iniiciendus est clyster. Addit Hippocrates adhuc aliam exceptionem, hoc modo: Ex quo ptisana vti cœpistis pro viribus comparandis, ea sine intermissione vti debetis, modò non laborarit ex eo morbo qui per circuitus ingrauescit. Quia in eiusmodi, eo ipso die, quo circuitum faciet morbus debebis abstinere in totum, & perfectam intermissionem in iis expectabis. In continuis verò remissionem obseruabis.

Sensus Aphorismi

1. Periodus est duplex, Vniuersalis, & singularis. Vniuersalis dicitur Hippocrati ἔφοδος, hoc est appulsus morborum, vt dicimus quaternarium primum esse, primam periodum. Singularis periodus est totum illud tempus accessionis & remissionis. Hoc igitur Aphorismo

Periodus duplex.

mo videtur circuitus & pro vniuersali & pro particulari periodo accipi posse.

2. Ne auocetur natura à pepasmo ad pepsin. & eo tempore aluus impura est, affluxu materiæ morbificæ.

3. Prognost.

3. Id est nulla necessitate coactus quis exhibere tunc cibum debet. accipitur enim τὸ ἀναγκάζειν passiuè: nec satis commodè id quidam reddunt (neque cogere) nam quando coges ægrum, cui iudicas non esse exhibendum cibum? Quasi dicat, decipimur infirmitatis specie: dum non rectè nobis perspecta est causa infirmitatis, vt propter illam cibum exhibendum putemus. Non enim ad omnem infirmitatem cibus est exhibendus. nam cùm ad varias causas vires deficiant, si illæ vi morbi langueant, non exhibebis cibum: at si ab exhausto fiat virium infirmitas, iam solùm vires cibum requirent.

ἀναγκάζειν quid.

4. Antequam nimirùm adiungendam putes cibi accessionem, iam deducas.

XX.

1 Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ 2 κεκριμένα ἀρτίως, μὴ 3 κινέειν, μηδὲ 4 νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείησι, μήτε ἄλλοισιν 5 ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ᾽ ἐᾶν.

Cautio.

XX. Quæ 1 iudicantur perfectè, quæque 2 iudicata sunt exquisitè, nullo modo 3 mouenda, neque 4 nouanda, neque medicamentis purgantibus, neque aliis 5 irritamentis; sed missa facienda.

1. Cautio pharceutica. Superioribus Aphorismis, egit de qualitate & quãtitate euacuationis, nunc docet tempus & modum euacuandi, & qua cautione vsus eorũ iniri debeat. Quæ itaque, dicit, iudicantur, nimirùm propriâ

priâ crisi. quia quot sunt morborum ideæ, tot sunt & κρισίων differentiæ. tamen quò natura viam affectat, eò maximè criseos inclinationes fiunt. Ex quibus duobus principiis, hanc colligas definitionem: Propria Crisis est quæ secundùm morbi ideã, pro foco ipsius, & pro natura eius qui iudicatur, inclinationes facit. Dixi in hac Definitione, Pro natura eius qui iudicatur: Quia febris ardés in iuuene, per haimorrhagiam: in sene, per dysenteriã iudicatur.

Crisis quid.

Talia autem perfectè iudicantur, quæ ante significata fuere signis apparẽtibus ad speciem & tempus futuræ crisis: queque cõmodè effundũtur in qualitate, quãtitate, tẽpore, & excernendi loco & modo. Huiusmodi autem crisin dicimus non perfectam, si in illa desideretur vlla harũ rationum. Vt, non est perfecta crisis Phrenitici, si quarto die profundit stillatim paucũ & sincerum sanguinem. Etenim desideratur ratio temporis: nam quæ paribus diebus accedunt, paribus iudicari debent: quæ imparibus, imparibus. Desideratur etiam ratio in modo excernendi: nam stillatim illi manat sanguis. qui debebat ferri ἀθρόως, hoc est, cõfertim. Peccat etiam hæc excretio in quantitate: nam paucum emanat: etenim nihil paucum est criticum. Postremò in qualitate, syncerus sanguis stillat: etenim nihil sincerum est bonum. Nihil rectè fit, quod antè significatum non fuit, signis apparentibus ad tempus criseos: id est, signa pepasmi præcedere debẽt crisin. Quare signa apparentia ad speciem crisis, incerta & calamitosa sunt, nisi præcesserint signa ad tẽpus. Nã illæ excretiones sunt symptomaticæ. Quare, fœlicẽ crisin signa pepasmi

Perfectè quæ iudicentur.

Crisis imperfecta.

præcedere debent, & symptomata perturbationis criticæ. quæ duplicia sunt: quædã enim apparent ad tempus, alia ad speciẽ futuræ crisis. Quæ signa nisi præcesserint, excretiorẽ talem nequaquam criticã, sed symptomaticam vocabis. Signa quoque ea ad speciem criseos incerta sunt & calamitosa, nisi præcesserint signa ad tempus crisis. Exempli causa, Laboret aliquis iuuenis ex febre ardẽte. Si apparuerint illi die quarto in lotio signa pepasmi, dices hunc iudicandum die septimo. Si verò ante septimum diẽ appareat facies rutila, micantes oculi, & reliqua talia signa, dices eum per haimorrhagiam iudicandum. Vt si signa pepasmi non præcessere, nam ea ad tempus crisis apparent, erit symptomatica excretio. Si verò illa haimorrhagia ita fiat, vt in illa nulla ratio desideretur, dices illam crisin perfectam fuisse. Atque vt acuti morbi excretione, ita diuturni morbi abscessu iudicãtur: Hoc est translatione materiæ ab vna parte in aliam: Nisi tamen eum ab abscessu liberarit vrina copiosa, quemadmodum euenit seruo Archigenis. Abscessus autem perfecti hæ sunt conditiones, vt fiant die critico, lõgissiméque à parte affecta, & κατ' ἴξιν, id est, è directo, & in partem totius materiæ capacem, vt liberet ægrum. Vno verbo, Neque morbo sit impar, neque naturæ sit impar. Morbo par est & naturæ, bubo ponè aures, exanthemata morbo sunt imparia, & naturæ paria. hydrops in febrem, naturæ impar. sed morbo par.

Exemplũ practicum.

Abscessu qui iudicantur.

2. Ita vt nulla supersit mala empyreumatis qualitas ignea: cuius signa sunt sitis, & oris siccitas: nec etiam restibilis sit materia morbi

Empyreumatis, & materiæ morbificæ superstitis nota.

morbifica, cuius signa sunt amaritudo oris cibi insuauitas, & deiecta appetentia. Sed vt sit integra redintegrataque œconomia naturalis in assumendis & excernendis: & vis vitalis ac animalis memores sint sui officij. Siue sit ἐν ταραχῇ critica, siue in vacuatione critica.

3. Quatuor complectitur, vacuationem, coeffusionem, quod συνεκχυμοῦν dicit Hippocrates, reuulsionem, & deriuationem. Quæ quatuor ita dicuntur, quòd euacuare dicimus, quoties sine distentione partis aliquid educimus. Effundimus, cùm quod deest euacuationi excitamus: reuellimus humorem qui fertur per loca lege naturæ non consentanea: deriuamus eum, qui fertur quidem per loca lege naturæ consentanea, sed ex euentu dissentanea.

6. Epid. 2. in initio.

Coeffusio quid.

Reuulsionis & deriuationis discrimen.

4. Est verbum agricolarum: & significat hoc loco alterationem caloris vel frigoris. q.d. non est locus alterantibus: quemadmodum pragmatici id moliuntur sæpe syrupis & similibus imprudenter. Nouare cùm dicit, collineat ad empyreuma: cùm ait Mouere, ad materiam morbificam respicit.

5. Vt lenientibus, balneis, clysmis, &c. Et tamen modum reficiendi præscribemus. Scribit Hippocrates, malè Simoni ad exanthematum curationem à Medicis præscripta fuisse medicamenta vomitoria. Quia illa Simonis exanthemata, nihil aliud erant quàm crisis quædam in cute vestigia. Puto, inquit, si quis calida fouisset iuuari ægrum potuisse. q. d. cum huiusmodi perfectæ crisis vestigiis, est pugnandum Topicis. Atqui hoc est quod præci

Simonis exanthemata.

præcipit Hippocrates, vbi ait, Vbi fauces ęgrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretiones inspiciendas esse. Nam si excretiones fuerint laudabiles, corpus erit integrum. Quare in his abstinendum: Si enim rectè mouet natura, excitabis tu importunâ pharmaciâ hypercatharsin: si tu κάτω, illa fortassè ἄνω. Suadeo ne quis in ipsa crisi pharmacum ad coeffusionem propinet: supersede diem vnum aut alterum. Id enim longè tutius: nescis enim quónam abeat natura: quæ enim segnescere videtur iam, ac languidè excrementa excludere, hanc mox viuida quadam vi maximam succorum copiam deposuisse vidimus. Quòd si quid irritamenti à pharmaco accessisset, in fluxum calamitosum facilè se laxasset.

Medicus sit spectator, non actor. Cautio.

XXI.

Ἃ 1 δεῖ ἄγειν, ὅκου 2 ἂν μάλιστα ῥέπῃ, 3 ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν 4 ξυμφερόντων χωρίων.

XXI. Quæ ducenda 1 sunt, eò 2 ducenda quò 3 maximè natura viam affectat, per loca 4 lege naturæ commoda.

Præcedenti aphorismo de perfecto naturæ motu egit: iam de imperfecto, cùm nimirùm natura languidè mouet adeò vt medica manu opus sit. Hæc sit naturæ adiutrix. Agit enim hoc primo libro De purgatione, cùm mutatio sit siue ad robur siue ad infirmitatem virium.

1. Est illud necessitatis verbum, recidiuæ motum subindicans. Cùm nimirùm superest materia morbifica à præcedente morbo, quæ non integrè crisi exclusa fuit. Vel si turgeat iniqua materia.

2. Intus, foras, sursum, deorsum, nam quot sunt

ſunt morborum ideæ, tot ſunt differentiæ motuum humorum.

3. Morbi grauioris metu, & ne ruat materia in partem, cuius officio vita carere non poteſt.

4. Quaſi dicat ægri vires valeant, nec ſint loca ex euentu incommoda. Quare non ſatis eſt vt moliamur purgationem eò quo natura & humor viam affectat. Vt ſi quis polypo obſeſſus etiam catarrhis obnoxius ſit narium: abducet medicus doctus eum fluxum apophlegmatiſmis ad palatum & os. Ita in dyſenteria minimè totum corpus per afflicta inteſtina euacuamus: licet ſæpiùs ſcriptulo vno aut altero rhabarbari & corticum myrobalanorum ea, quæ inteſtinorum inuolucris concepta ſunt excludamus. Ex hoc Aphoriſmo ſumitur Definitio Purgationis: Quæ eſt humoris qui in vitio eſt, quò natura vergit, per commoda loca excluſio.

Purgatio quid.

XXII.

1 Πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ 2 ὠμὰ, μηδὲ ἐν 3 ἀρχῇσιν, ἢν μὴ 4 ὀργᾷ. τὰ δὲ 5 πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

XXII. Concocta 1 medicamento purgare ac mouere oportet, non 2 cruda, neque 3 ineunte morbo, niſi materia 4 turgeat: plurimum 5 verò non turget.

Aphoriſmo hoc agitur de occaſione purgationis. Vbi obſerua quòd natura expellat: medicamentum verò attrahat: Quia naturæ officium eſt cōcoquere, ſegregare, & expellere. Naturæ autem deberi expulſionem, docet Galenus vbi agit de pyris, vbi dicit Naturā vſu pyrorum roboratam, malum excluſiſſe. Quod ſi igitur nec Natura ex-

Purgatoria occaſio & quibus opus ſit ad purgandum.

pellenti, neque medicamẽto attrahenti cedit humor, id fiet quod alibi dicit Hippocrat. Quòd medicamẽtũ frustrà exhibitũ liquefaciat & consumat ea quæ morbo resistunt. Hoc est partes solidas & harũ virtutẽ atteret: adeò vt morbus fiat ex euentu lethalis. Hinc sequitur, quod si eo tẽpore quo neque natura expellenti, neque medicamẽto attrahenti humor cedet medicamẽtũ porrexeris, illud nihil aliud præstabit quàm calorẽ febrilem augere. Quare sint concocta, hoc est, vi naturæ mitificata & ad temperiei mediocritatem reducta. Sed dices, si natura perferre potest vt ea quæ turgent ineunte morbo excludantur, quare non feret vt etiam cruda extrahantur? Respondemus quæ orgasmo feruntur facili remedio abduci possunt, nam sponte concitantur: quod crudis negatur, nam violentia hic opus esset, & frustra.

Purgatoria remedia cur lædant.

Quæstio.

Purgationi bonæ tribus opus est.

1. Quia ad legitimã purgationẽ, quæ artificiosè præscribitur, tria sunt necessaria, naturæ vi, meatuũ libertate, & materiæ præparatione. Quãuis igitur ineũte morbo naturæ vis sit robusta, plus tamen valet materiæ cõtumacia ad auocandum nos ab exhibitione medicamenti purgatorij, quàm naturæ robur valeat & inuitet ad huiusmodi exhibitionem. Porrò concoctionis duo sunt genera, vna est rei naturalis, id est rei coquendæ, in coquentis naturam cõmutatio: & dicitur pepsis. Altera, rei præter naturam, quę vt causa morbifica, à natura vincitur, & mitificata naturæ vi, ad excretionem præparata iam est: & coctionis particeps dicitur. Quãuis enim partibus solidis non assimilatur: attamen ideam gerit partis eius vbi suppurat. Vtriusque autem coctionis sola natura est causa, hoc est, virtus partium solidarũ. Nã

Coctio duplex.

calc

calor præter naturam nullam vim mortificãdi habet: ideóque quæ coquuntur & quæ mitificantur non causis efficientibus, vel solâ materiâ differunt. Nam res quæ suppuratur concepit quidem in se calorem præter naturam: verùm is nihil pręstat ad mitificationẽ. Ideóque refert tãtùm quoddã vestigiũ partis alterãtis: sed planè ipsi assimilari nequit. Rectè dicebat ex hoc Aphorismo Seneca: In morbis nihil est magis periculosum, quàm immatura medicina: Et Liuius, Medici plus interdũ quiete, quam mouendo & agendo proficiunt.

Consf. ad Helu.
Lib. 22.

2. Sunt variæ cruditates: quot enim sunt genera coctionum, tot genera sunt cruditatum. Quædã enim cruditas pepsi corrigitur, quædam pepasino. Sic pituitam dulcem dicimus esse crudam, quæ cocta abit in sanguinẽ, & partibus nostri corporis tãdem assimilatur. Hanc quoque cruditatẽ habere dicitur bilis in suo genere, cùm redditur copiosior, & dũ cõsistentia in vitio est. Rursus cruditatis quæ sub pepasmũ cadit duo sunt genera, nã quædã cruda tantùm sunt, sed pepasmi capacia, vt est sanguis in phlegmone. Alia verò cruda pepasmi sunt expertia: qualis erat illa bilis, in pestilenti constitutione, segregata à sanguinis massa. Dicuntur igitur hoc Aphorismo cocta, quæ vi partium solidarum sunt mitificata. Hæc talia pharmaco trahenti, & naturæ expellenti cedent, ac inoffenso cursu effundentur. Cruda si valido pharmaco tentaueris, liquefacies ea quæ morbo resistũt, fiétq; inde morbus lethalis. Sit itaque pharmacum analogum materiæ coctæ, ne, si fortius id fuerit, cruda moueas vnà, tunc per ἐπίχυσιν abduces, cum partim

Cruditas quos.

3. Epid. 3.

cruda partim cocta illa fuerit. Et abstinebis tunc ab elateriis, id est, agitatoriis, vt agaricum, elleborum, peplium.

2. Quo tempore symptomatum mutatio potissimum incidit. q. d. Quamuis principium morbi videatur aptissimum tẽpus esse ad purgandum: quod videlicet Natura nondum vi morbi fracta, cùm adhuc sit robusta, tum symptomata leuissima, tamen maior est vis auocãdi à purgatione in materiæ hoc tẽpore contumaciâ, quàm inuitandi ad purgationem in naturæ robore. Vocat hoc loco principiũ id tẽpus, in quo cruda sunt omnia, hoc est quatuor primos dies. Sed obiicies, Incipientibus morbis, si quid mouendum videtur moue. Respõdemus non esse mouenda in principio ea cruda, quæ morbo sunt propria: sed ventriculi & intestinorum impuritas excludi potest.

3. Aph. 29. Principiũ morbi quid.

4. Hoc est, nisi materia pepasmi expers quasi furore percita, modò huc, modò illuc feratur, ob copiam & malignam qualitatem, crebrãque symptomatum mutationem adferat, quod ineunte morbo, si vsui venerit, fieri solet, non autem prouecto. Varia autẽ symptomata profert turgens materia, vt varia fuerit pars, quam incurrit, temperamento, actione, vsu, & essentia. Quemadmodum in phreneticis mirabilem symptomatum mutationem experimur, vt modò visu solo, modò auditu solo, modò linguâ solâ, modò aliis delirent partibus. At cùm fixus est humor, ferè fit vt symptomata humoris morbifici vim & partis obsessæ naturam sequantur. Alioqui, cùm is fixus non est, idem, dico, humor in diuersis partibus, diuersa mouet symptomata. Ratio autẽ, Quare hæc

Symptomata varia unde.

Phreniticis cur varia.

mate

materia ita variè in partes ruat locúmq; commutet est, quòd nostræ naturæ sit dissentanea vsque adeò, vt nulla pars ne ad punctũ quidem temporis eam perferre queat. Et omnis pepasmus tempore oboritur à vi partium solidarum: quare cùm eam nulla pars ferat, coqui hæc iniqua etiam materia nequit. Primo ergo tempore molienda est eius euacuatio. In eo autem humore qui pepasmum recipit, vt sunt ipsius pepasmi gradus, sic quoque purgationis esse debent. Nam vt primùm concoctum aliquid fuerit, ita id rhabarbaro purgabis vt natura ea parte humoris cocti exonerata, reliquum concoquat faciliùs, si copia naturam videas opprimi. Vox orgasmi translata est ad ægritudines quæ properant & celeriter mouentur, & præcipuè cùm laborantis sensus ab inconcinno motu spirituum & humorum irritatur. Persius Satyra 3. *1. Crit. 9.*

Turgescit vitrea bilis.

Virgil.

Turgent in palmite vites.

5. q.d. Plures morbi acuti sequuntur materiam stabilitam.

XXIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ a τῷ πλήθει 1 τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα 2 δεῖ καὶ φέρῃ εὐφόρως. καὶ ὅκου δεῖ μέχρι 4 λειποθυμίης ἄγειν καὶ 5 τοῦτο ποιέειν, ἢν 6 ἐπαρκέσῃ ὁ νοσέων. *Non satis est plurima euacuari.*

XXIII. Quare excretiones non à copiâ aut numero 1 metiri oportet, sed prout qualia 2 decet feruntur, & ægri ferunt ex facili. Nam si vel ad 4 lipothymiam vsque mouendum sit, faciendũ 5 id sanè, modò æger 6 par esse possit.

a Non enim satis est plurima euacuasse,

ſed quæ in vitio ſunt. quantitate itaque opus eſt, ſed non quauis verùm tali quâ excluditur morbifica materia, ita vt euphoria ſequatur. Intelligit per excretiones: quaſlibet effuſiones, vt in pleuritide trahet ſanguinem, dum color mutatur.

1. Hoc eſt, ſcienter colligendæ ſunt ex euphoria & excrementi prauitate, ſiue illæ arte vel ſponte fiant.

Duo vacuationis iuſta ſigna. hiſtorica obſeruatio.

2. q. d. Duo ſunt iuſtæ vacuationis tecmeria in omni vacuatione, ægri alacritas, & humoris qui in vitio eſt excretio. Obſeruandi interdum quædam excreta mole parua, attamen vi magna, fuiſſe, ac ægros liberaſſe. Id euenit quã plurimis dum peſtilens illa febris, quam Hungaricam appellabant graſſabatur Anno ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum quingenteſimum. Manabat tunc quibuſdam hac in febre ſanguinis ſubſtillum è naribus exiguũ, verùm illud erat purpureum roſeóque ſulgore micans: metus namque is ſanguis erat arterialis nimiâ flammâ incandeſcẽs. Ita illi euadebant. Vnde ſæpe mecum cogitaui, Nũ ſalutariter in his arteria aperiri potuiſſet. Sed quis audet? Doctiores quæſo hac de re cogitent.

Problema practicũ.

4. Vt in ſymptomatibus quæ aut magnitudine aut malignitate ſuas cauſas vincunt, in triſti dolore cynanche, vt nimirũ inflammatio exſtinguatur, & vt orgaſmus reuocetur.

Symptomata quæ indicent curationem.

5. Vt fuerit ſpecies & eſſentia morborum, periodorum, cauſarum, ſymptomatum, foci, & criſeos, ita debet eſſe qualitatis cuiuſque rei vacuandæ ratio. Nam ex iis quanta eſſe debeat vacuatio diſcendum eſt: adhibita tamen ratione naturæ tum communis, tum

pro

propriæ ægri, quæ ſæpe auocat. Nam Melancholici larga manu, idq́ue medicamentis valentioribus, purgari poſſunt: bilioſi parcè,& clementioribus, illi per inferiora,hi per ſuperiora,modò non ſint tabidi. Habenda quoque eſt ratio temporis,præſentis & anteactæ vitæ. Signum autem iuſtæ purgationis eſt ſitis, excitata non quidẽ à qualitate medicamenti,ſed ab euacuatione. Sed pugnare videtur hic Aphoriſmus cũ tertio ſuperiore, vbi verat Hippocrates. Ne quis ad extremum euacuet etiam habitum athleticum. Nam ſi hic qui maximè euacuationis eſt indigẽs minimè eam perfert, multo minùs eam perferet,qui ea minùs eget. Certè vbi ſymptomata cauſas ſui effectrices vincunt, tum maioris emolumenti gratia ad lipothymiam eſt euancuandum. Hæc lipothymia fit exhauſto vel irritato ſtomacho, non autem corde. Non enim hîc loquimur de ſyncope cardiaca, ſed de ea quæ fit male affecto ventriculo. Eſt enim cardiaca Syncope, præceps omniũ viriũ lapſus, corruptis ſpiritibus & partibus ſolidis à mixtione alienæ qualitatis, vel vi caloris, maraſmo, repletione:aut inopia alimenti. Ita Diagoras lætitia periit. Fit itaque ex ſubito ſpiritus motu aut vacuatione, alteratione vel interceptione Lipothymia itaq; eſt cum virimu integritate: ſyn-cope non. Quare hîc non eò ducitur euacuatio, vt vaſa cõcidãt. Neque rurſum hîc loquimur de ea ſyncope, quæ quibuſdam in initio venæ ſectionis euenit ex metu, à collectione ſpirituum:neque de ea,quæ fit ab acri humore vellicãte ſuperius os vẽtriculi:(in talibus,qui huic lipothymiæ obnoxij ſunt,inquit Galenus, re-

Quæſtio.

Syncope quid.

ſupinis venam aperire ſolemus.)Sed de ea ſola quæ fit ratione euacuationis. Sed dices, Quando poterit æger par eſſe ſi animo deficiat? Certe lypothymia quidem eſt infirmitas: ſed huius infirmitatis reſtituendæ ratio eſt cõſideranda. Quædam enim facilè reſtituitur: ideóque in virtute naturæ multum ſpei eſt collocandũ, ſi partes ſolidæ fuerint integræ.

Euacuatio ad lipothymiam vbi neceſſaria.

6. Parum hîc vocat Hyppocrates eum qui ſine infirmitatis metu, ad tempus poteſt illam lipothymiam ferre: vt cui corpus non ſit rarum, ſed ſolidum, ſucci plenum, ab anno viceſimo quinto ad quadrageſimum vſque, cum partium ſolidarum integritate, aëre temperato. Sed cùm rarò illa adſint, rarò ita euacuandum. Animaduerſione dignum quod ſcribit hic Galenus: Vſu, inquit, nobis compertum eſt, euacuationes ad lipothymiam ductas ſæpe profuiſſe ineuntibus cauſis phlebotomia ad lipothymiam ducta refrigerat totum corpus illicò, febrémque extinguit aluúſque ſolui ab hac & ſudores manare ſolent, non ſine maximò commodo. In maximis verò doloribus, inquit, non maius noui remedium, quàm phlebotomiam vel pharmaciam, vbi opus eſt, ad lipothymiam ductam.

XXIV.

In acutis morbis quãdo purgandum.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν 1 ὀλιγάκις, καὶ ἐν 2 ἀρχῇσι τῇσι 3 φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο 4 προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

XXIV. In morbis acutis 1 rarò, ac ineunte 2 morbo (ſi id faciendum) 3 pharmaciæ eſt locus. Atque id, adhibito antè 4 ſingulari iudicio faciendum.

1. Quòd morbi acuti pharmacorum calidorum

dorum vi ingrauescant: & quòd illi ferè excretione critica finiantur. quos autem in morbos perfecta incidit crisis, rarò locus est purgationi. Et sæpe orgasmo non concitantur succi: vel si id euenerit, corpus non est εὔφορον.

2. Si nimirùm materia turgeat, vt solet turgere morborũ principiis: tunc enim mutatio symptomatum fieri solet, non autem cùm iam prouecti sunt. Non vltra secundum diem dicit Galenus hîc, illud agendum, nam his diebus turgēt humores, vires firmæ sunt, necdum febris incanduit ab æstu.

3. Ne vires frangātur, febrilis calor augeatur, efferáque materia in nobilē partem ruat.

4. ἐξ auget. i. Adhibita cautione & prouisione virium ægri & peculiaris naturæ, symptomatum concomitantium, & anteactæ vitæ vel diætæ. Quia qui prauo victu vsi sunt, non ferunt pharmaca. Sit corpus εὔφορον, nec vlla phlegmone sit in hypochondriis. Morbos acutos, ferè omnes Naturæ beneficio iudicari docet Hippocrates. Rarò itaque eos purgatione curamus. Si tamen aliqua purgatio necessaria fuerit, ea ineunte morbo est ineunda. Quia omnis mutatio symptomatum fit ineunte morbo. Atque hac purgatione excludimus, aut cacochymiam, aut materiam morbi effectricem. Si itaque plus commodi quàm incommodi attulerit pharmacia, illius ineatur vsus. Dicit Hippocrates singulari quodam iudicio hæc agenda esse. q. d. sit paratum corpus ad pharmaciam, & obserua quonam tempore crisis sit futura. Paratum minimè erit corpus ad pharmaciam si circumfluat crudis, lentis, crassis succis; siue

6. Epid. 2. 9.

flatibus diſtenta fuerint hypochondria. Et ſi vrina (iudex acutiſſimæ febris) flãmea fuerit, aut ſi phlegmones internæ adſit ſuſpicio, ac meatuũ obſtructio. Age itaque medendi Methodo, ac primùm vide num ſit purgandum. Deinde num quid obſtet:de quibus antè iã diximus. Veruntamen clyſmis, ac aluiducis medicamentis, vbi opus eſt, laxabimus aluũ. Hæc enim non venoſum genus tentant: ſed ſolùm eam prauitatem ſuccorum prolectãtia, qui in inteſtinis ac pręcordiis è ſanguinis maſſa ſeparatæ hærent, effunduntur. Ego tali vtor. Accipe Caſſiæ recenter extractæ, vnciam cum ſemiſſe, mãnæ electæ vnciã: ſyrupi roſati laxatiui vncias tres: pulpę tamarindorũ, ſi velis, ſemunciã: miſce; fiat electarium liquidũ: Vtatur vno cochleario alternis diebus. Magno excipiatur vaſe hoc pharmacum, nã turget fermẽtaturque.

Laxant medecina vtiſſima inactiui.

XXV.

Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

XXV. Si qualia purgari oportet excludantur, conferuntque alacriter. Sin contrà, difficulter ferunt.

Hic Aphoriſmus apoteleſma eſt præcedẽtium quatuor Aphoriſmorũ. Nomen enim οἷα complectitur quinque conditiones cuiuſque laudibilis purgationis. Vt fiat in morbis in quibus conuenit: vt humor morbificus educatur: eâ copiâ qua decet: cocta materia: per loca commoda. Differt hic Aphoriſmus à ſecundo huius libri Aphoriſmo; quod ibi de vltrò obortis fluxibus agat: hic de iis qui fiunt artificioſa molitione, ad naturæ imitationem comparata.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER II.

I. HEVRNII.

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Ἐν ᾧ 1 νοσήματι 2 ὕπνος πόνον 3 ποιέει, 4 θανάσιμον· ἢν δὲ 5 ὠφελέῃ, οὐ 6 θανάσιμον.

1. Quo in 1 morbo 2 somnus 3 laborem parit, 4 funestum: Sin autem 5 iuuat, nihil 6 funestum.

De corpore & eius variis affectionibus hoc secundo libro agit Hippocrates: & de purgatione cacochymiæ siue succrescentis, siue superstitis in morbis acutis. In initio huius tradit refectionis præcepta victo iam morbo, absolutáque crisi. Hoc est, vt habendi sint illi, qui iam à morbo conualuere. Nam hi aliter nutriri debent, quàm eo tempore cùm ad vigorem ibant. Et quia in his imbecillitas quædã remanet, proptereáque quia cacochymia quædã succrescit, ea purganda est; propterea etiam agit de purgantibus. Nam primo libro tradit modum reficiendi eos, qui adhuc morbo detinentur. Antequam autem eò veniat, (videlicet ad Aphorismum octauum,) initio proponit quædam generalia præcepta Rerum nõ naturalium. Quæ præcepta sunt veluti quidã loci cõmunes, ad rerũ futurarũ de-

monstrationem. Ac primùm quidem agit de somno, quem docet non minus perniciosum esse, si in aliquo delinquat, quàm victū. Sensus itaque huius Primi Aphorismi est, Si vnde plurimum opis & auxilij expectatur, inde periculi accessio adiungatur, planè id fuerit funestum. Atqui à somno in morbis acutis, multum expectatur præsidij. Cuius quidem Propositionis Minoris veritas hac ratione perspicietur. Nam vt calor natiuus intus vel foras viam affectat, ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt. Quodsi itaque caloris natiui ita sit constituta hyparxis, vt sanguinis, spirituum & arteriarū humiditatis (in quibus tribus calor ille natiuus residet) sit optima cōstitutio in qualitate, quātitate & cōsistentia; nulla quoq; sōni vel vigiliarū desiderabitur ratio. Nā cùm illorū trium effluxus ac vapor similis sit ipsis subiectis bene cōstitutis, sōnus concitabitur dulcis & suauis. Est enim sōni materia vapor quidā benignus sāguinis, spiritus, & humidioris arteriæ, qui per venas iugulares & catoditas per arteria fertur ad cerebrū, & sensū communem vincit. Dixi somni materiā esse vaporem benignum. Nam Aristoteles quidem bene definiuit somnum, sed rationem malè reddidit, vt qui in duobus peccauerit: primò, quòd primū sensorium nominauit cor: Secundò, quòd putauerit primum sensorium vinciri à multo vapore frigido. Huiusmodi enim vapor non somni, sed soporis potiùs causa est. Est enim triplex causa comatis, vt refrigeratio, qualis in Harmocrate: oppressio à materia frigida; & resolutio. Sōnus ergo naturalis cibos feliciùs concoquit, materiam morbificam mitificat, & symptomata omnia minuit. Nam somno vindicātur pueri à calamitosissimis morbis.

Somni causa.

6. Epid. 4. 14. & Com. ad hunc Aphorismum.

Somnus quid.

Somni effectus.

bus. Vigiliæ contrà, nã relinquunt materiã crudã, ac indomitam. Quales autem fuerint vapores ad cerebrum eleuati, talis erit & somni conditio. Si enim vapor fuerit acrior, somnus erit vel paucus, vel tumultuosior. Si materia sõnifera copiosior vel crassior, pro vero sõno tumultuosus erit, qui laborem adiunget. Porrò hîc nõ agit de somno qui euenit ineunte paraxysmo, sed qui fit in eius fine: nec de eo qui imperatur interdiu ijs qui laborãt ex phlegmone visceris alicuius. Sed aget de eo somno hic qui loco præscribitur, & qui loco conciliatur, hoc est, in declinatione paroxysmi. Tribus opus est vt quis placidè dormiat, cerebro tẽperato, vapore benigno, & animo quieto. Vnde Virgilius: At nõ infœlix animi Phœnissa, nec vnquã Soluitur in somnos oculis, nec pectore noctem Accipit. Nam amore Æneæ inquieta mens erat.

Tribus ad somnum opus.

1. Hoc est, in cuius morbi paroxysmi declinatione, extra tempus criseos.

1. Somnus fit cum (quamuis non quiescat) se se relaxat primũ sensificum, quò spiritus animales redintegrentur. Hoc autem euenit à blandioribus vaporibus sublatis sanguine ac suaui pituita in cerebrum: quibus refrigeratis ac in roscidum mandorum coactis, neruorum meatus oblinuntur, & quasi obligantur. Propterea Galenus Aphorismo huius tertio dicit somnum fieri, primo sensifico, hoc est cerebro refrigerato: vt vigiliæ ob primi sẽsifici calorẽ.

Somnus vt fiat.

3. A vapore, qui qualitate, copiâ, & cõsistentiâ in vitio est, & à cerebro malè affecto.

4. Nam inde ingrauescunt symptomata: somni vitio autem, manet inuicta causa morbifica, cuius coactio expectatur à somno.

5. Si in somno æger alleuetur, mitificato etiam morbo.

6. Nam

6. Nam ſuperſtitem vim naturæ denunciat: cuius vi ſuperatur morbus: eamque eſſe potentem materia morbificæ.

II.

Οὐκ ἐὸν παραφροσύνην ὕπνος παύσῃ ἀγαθόν.

II. Vbi (enim) ſomnus delirij vacuitatem adfert, 2 bonum.

Confirmatio præcedentis Aphoriſmi. Hoc enim argumento eſt, naturã de morbo, id eſt, de materia morbi triumphare: eoque magis, quòd eam depellat affectionem (nimirùm delirium) quæ magis ingraueſcit cùm aut ſomni materia aut cerebrũ in vitio eſt. Intelligendus eſt hic Aphoriſmus de eo delirio, non quod fit propria affectione cerebri, qualis eſt primigenia, vt phrenitis, cui9 ſymptoma eſt febris, ſed de eo quod fit per metaſtaſin materiæ, à febres cuius ſymptoma eſt deliriũ. Nã illud primigeniũ delirium à ſomno magis accenditur. Vbi verò in hoc delirio ſymptomatis humor trãſlatus mitificatur ſomno, ſignificatio fit bonitatis materiæ, & vigoris caloris innati: & quòd vapores benigni rigant cerebrum (vnde ſqualor cõtractus cerebri miteſcit) profecti à ſanguine benigno viſceribusque integris. Quaſi dicat, Vt calamitoſum, ſi vnde plurimum opis expectabatur (vt à ſomno) inde plurimum mali proueniat: ſic contrà, Si à ſomno, vnde, in morbis viſcerum plurimum metuitur: viſcera ea ſomno recreentur, & à morbi viſcerum mitificentur, ſomnus ille erit maximè ſalutaris & neceſſarius. Delirij, grauiſſimi mali, meminit: ſub eo reliqua complectens.

Delirium quale à sõno mittecat.

2. Eſt enim ſignum iam iam adfuturæ ſalutis. Nam nulla res magis delirium auget quàm ſomnus, ſi cauſa in cerebro ſit concepta.

III.

III.

1 Ὕπνος, 2 ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ μετρίου μᾶλλον γινόμενα, κακόν.

III. Somnus 1 & 2 vigilia, vtraque si 3 immoderata sint, malum.

Somnus.

Est enim somnus, authore Aristotele, δεσμὸς τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, id est, vinculũ primi sensifici. Est ergo somnus non tã quies quàm relaxa- quadam primi sensifici ab assiduo opere: dũ nimirum occupatur cerebrum in spirituum animalium instaurationem, quibus fuerat penè exhaustum sentiendi, cogitandi, & mouẽdi assiduitate. Mulcebra autem cerebri est suauis anathymiasis: quæ si vitium traxerit profundiorem illum facit, vel eum serpere grata quiete non patitur. Vt enim quis placidè dormiat tribus opus est, cerebro temperato, anathymiasi benigna, ac animo quieto.

1. Quare immoderatus somnus metastasin morbificę materię ad caput significat, vnde excoctum redditur corpus ac languidum.

2. Nam cerebrum exhauriunt spiritibus, parẽtes cruditatum omniũ vigiliæ. Et inde significatio adfertur squalidioris cerebri, ac iniquę anathymiaseos, aut metastaseos in cerebrũ.

3. Hæc mediocritas reuocanda est ad naturam propriam & communem eius cui somnum adhibemus. Nam alia est mediocritas somni in puero, alia in sene. Rursus alia est mediocritas somni in eo qui septem diebus vigilauit continuis. Nam si is postea somno correptus, duos integros dormiat dies, hic somnus non erit immoderatus. Expendendæ enim sunt causæ naturales somni & vigiliarum: & in vtraque necessitas naturæ. Causa enim

Somnus mediocris quis dicatur.

som

ſomni naturalis eſt vapor benignus in cerebrum illatus. Non neglecta interim & ipſius cerebri conſiſtentia:ita pueri ſunt humido cerebro:ac proinde longiorem ſomnum requirunt:Contrà ſenes,quia ſicciori & minùs calido, breuioré.Cauſæ verò naturales vigiliarũ ſunt,caloris natiui explicatio. Neceſſitas naturæ in ſomno,eſt attendẽda ex ratione copiæ carolis natiui eius cui ſomnum adhibemus, & ratione vigiliarũ quæ ſomnũ præceſſerũt. Neceſſitas verò naturæ in vigiliis eſt expẽdenda, ad actiones animæ & corporis præclarè obeũdas.Erit ergo sõnus immoderatior:ſi has cauſas & neceſſitaté exceſſerit: Vigiliæ immoderatæ erunt,ſi ſupra quã actiones requirũt,fuerint longiores. Vt autem ſanitas in ſymmetria conſeruetur,oportet omnia eſſe moderata.

Somni ac Vigiliarũ neceſſitas vnde.

I V.

Mediocritas optima.

Οὐ 1 πλησμονὴ, οὐ 2 λιμὸς, οὐδ᾽ 3 ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς 4 φύσιος ᾖ.

I V. Neque 1 ſatietas, neque nimia cibi 2 abſtinentia, 3 neque aliud quippiam ſalutare quod ſupra 4. naturam fuerit.

Nam naturæ integritas in moderatione conſiſtit.

1. Id eſt,ſucci altilis & alimenti copia.

2. Id eſt,genij defraudatio.

4. Eleganter hoc idem dixit Phocylides, vbi ait:

* Μέτρῳ μὲν φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν
Πάντων μέτρον ἄριστον· ὑπερβασίη δ᾽ ἀλεγεινή.

* Moderate cibum potumque ſumas, & loquaris. Modus omnium optimus:exceſſus autem vitandus eſt.

4. Supra naturam nimirùm inſitam, aſcititiam, communem & particularem eius cui abhiben

adhibentur. Accedente etiam particulari corporis conformatione. Ratio huius Aphorismi est: Quia noxia sunt illa quæ immutant ægri temperamentum, habitum, actionem ventriculi & partium nutritioni dicatarum. Fame enim tollitur ventriculi habitus, hypochondria suspenduntur, nidorulenta eructantur, biliosa ad caput attrahuntur. Quasi dicat, ante vigorẽ & post eum caue; ne cogaris subitò tale quid in vsum vocare. Prudẽter igitur institue, ne vnquã immodicè inanias aut repleas.

V.

1 Κόποι 2 αὐτόματοι φράζουσι 3 νούσους.

V. Lassitudines 1 vltrò 2 obortæ arguunt [futuros] 3. morbos.

1. Lassitudo est duplex, laboriosa, & vltrò oborta. Laboriosa dicitur illa quæ fit à labore: vt cùm quis immoderato exercitio etiã consueto se fatigat, vel cùm se ab ocio ad exercitationem transfert. Ab immoderato exercitio fieri morbos docet Hippocrates vbi ait, Hac ratione fiunt causi cùm venulæ arefactæ ad se attrahunt biliosos & acres humores, ex quorum putredine, coaceruatione, & motu in maioribus venis & arteriis excitatur ardens febris, aut cùm in simis partibus hepatis ij coaceruantur. Atq; huiusmodi fuit lassitudo. Adolescentis qui in Mendacij inuentus foro latebat. Lassitudo vero vltrò oborta est triplex, inter quas vna vlcerosa dicitur in qua vlceris sensio quædam excitatur. Cuius causa est cacochymia, & cruditas pepasmi expers. Altera est lassitudo tensiua, qua corpus distenditur: huius causa est plethora. Tertia lassitudo dicitur phlegmonosa: cuius causa est cacochymia,

Lassitudines variæ.

4. De victus rat. acut.

4. Aph. 31.

3. Epid. 2. hist. 8.

chimia, vnà cum plethora: atque in hac videntur partes tensæ quasi æstu quodam cõflagrare. Ratiocinatio huius Aphorismi talis est: Quicquid est huiusmodi vt cacochymiã, plethoram vel vtrãq; hanc affectionẽ significet, id morbum arguit. At huiusmodi est lassitudo vltrò oborta. Nam si humor alieno in loco continetur, is ei parti cui non assimilatur est molestus. Ibi ergo cunctãdo putrescit, carnem erodit, atque hinc sensio vlceris. Si verò sanguine, supra vires vel vasa, corpus distendatur. In huiusmodi lassitudine tremor sequetur ab oppressione viriũ: vt in Pythione accidit. Lassitudo est affectio corporis, in qua si vel minimum quis moueatur; sensio quędam excitatur phlegmonosa, aut vlcerosa, aut tensiua.

Causa omnium ferè morborum.

3. Epid. 1. Lassitudo quid.

2. Id est sine exercitio corporis, nulláque à causa manifesta.

3. Quoniam vlcerosa cacochymiam, tensiua plenitudinem, phlegmonosa vtramque affectionem significat. Nam ex his plerique nascuntur morbi.

VI.

Ὁκόσοι 1 πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ 2 πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ 3 γνώμη 6 νοσέει.

VI. Quicumque 1 ex parte aliqua corporis laborant, & nullo 2 modo eam læsionem percipiunt, iis 3 mens 6 laborat.

1. Quibus nimirùm adest impactio rei naturam lædentis, siue impressio rei in sensum delatæ. Nam, vt ait Galenus *πόνος* non leuem causam significat, sed magnam: non enim omnis alteratio doloris sensum excitat. Nam proxima doloris causa est solutio continui.

7. De placitis Hip. & Plat. 14. πόνος quid,

Porrò

Porrò reddidi[laborat]& non[dolet]quia latiuspatet laborare quàm dolere:nam pulmones laborant, sed non dolent, cùm sint sensus expertes.

V. Id est ἐπίπαν, vt nos cum Philotheo reddidimus: vel si placet, verte Magna ex parte, siue longis ex interuallis, aut plerumque nihil enim interest: nam ad vicissitudinem symptomatum referri debet. Si, dicit, causas dolorificas non apprehendunt. Nam dolor non percipitur sensu, sed causa dolorifica.

3. Non per se, sed ex euentu. Quoniam ad locum dolentem, subsidij ergo distracti spiritus, qualitatẽ rei dolorificæ impressam sensoriis instrumentis non cõmunicant aut repræsentant sensui communi, qui alioqui indicat passiones factas in sensoriis. Dicuntur autem partes corporis laborare, quando iustã doloris causam in se concipiunt. Ita phrenetici nesciũt se sitire, ac raro & magnum spirant. Hoc est, vt pariter laborent ex rebus naturæ necessariis. Cùm scilicet absentia doloris adest, præsente doloris causa, eáque vrgente.

Dolor vt fiat.

6. Significat hîc sensum communẽ & imaginationẽ: est enim politicus quidam loquendi modus. Qui philosophicæ hunc Aporismum explicare volet, consulat Doctissimi philosophi Zabarellæ caput penultimum libri de sensu agente. Vbi propriam sententiam suam proponit, Quando, dicit, mens laborat vel ægrotat; hoc est, corrupta est, alio impedita est, aut debilitata est. vide Galenum 7. Methodi 6. fol. 179. & seqq. Dicere vult Hippocrates. Cùm tales homines rerum necessariarum ad suam vitam obliti, has non admit-

Historia.

tunt,

tunt, cogendi ſunt. Vt phreneticis etiam nolentibus venam pertundimus frontis tandem. Cùm talis quidã potare nullo modo volebat, quidam ex aſtantibus corpori illius inſiliit, ac vi os ei⁹ aperuit, ac aquæ plenas amphoras infundebat. Hic quamuis eam aquam ad trabes vſque ferè expueret maximo impetu, plurimam tamen aquam nolens bibebat. Victus frigore aquæ algidiſſimæ, dormire incepit. Mox ſudor erupit: ita vi vitam retinuit.

VII.

Τὰ ἐν 1 πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα 2 νωθρῶς ἐπαναστρέφειν δεῖ. Τὰ δ' ἐν 3 ὀλίγῳ, 4 ὀλίγως.

Renutritionis cautio.

VII. Quæ 1 longo tempore extenuata ſunt corpora, 2 lentè reficere oportet: quæ verò 3 breui, 4 celeriter.

Cautio in renutritione eorum qui conualeſcunt, nondumque eualuere. Complectitur hoc vno Aphoriſmo, exacto iam morbo, refectionis tecmarſin. Vt enim eſt extenuationis vel perfecta, vel inchoata, vel momentanea, vel diuturna ratio, ita quoque refectionis ratio eſſe debet. Nam quidam primo quaternario extenuantur, exhauſtis ſolis ſpiritibus & ſuccis.

Extenuatio varia.

1. Quæ iam ad maraſmum deuenere, cuius indicium eſt cutis diſtentio cum pallore. Omnis autem extenuatio euenit cùm imminuitur diſtributio, & augetur fluor. In extenuatione inchoata cutem laxari: & eandem in perfecta extenuatione diſtendi docet Hippocrates exemplo ocrearum, quæ admotæ igni primùm quidem fiunt laxiores, deinde verò contrahuntur. Hanc extenuationem ſolet Hippocrates in Coacis vocare duritiem. In acutis

acutis morbis fit perfecta extenuatio breui tẽpore. vt primo interdum quaternario: & hæc est lethalis. Non dicit quæ perfectè sunt extenuata, sed quæ lõgo tẽpore, quia considerauit & rationẽ partium solidarũ, & rationem alimenti ad naturã aliti. Considerauit etiã rationem œconomiæ naturalis in coquendo, digerẽdo, & excernẽdo multũ immutatã. Quo .n. diutiùs vacauit pars nutritioni dicata à suo officio, eo difficiliùs ad suum institutũ redit.

2. Vt ptisanâ, & colatitiis iusculis. Hoc est eupeptis, ac meabilibus, sitísq; expertibus. Sunt enim iam solidæ partes immemores officij sui, aluúsq; officij vacuitate reddita est ignaua. νωθρῶς, id est, paulo negligentiùs, id est, minùs in nutritionem corporis oportet incumbere. Conniuent enim siccitate partes solidæ: quare tenuia quæ permeare possunt dari debent, vt lac muliebre, asininum quoque.

3. Cùm non adeò mutata est naturæ œconomia: hoc est ventriculi, hepatis, venarum mesarrhaïcarum. Cuius extenuationis signum est, cutis laxitas cum pallore. Nec enim iamdum solidæ partes excidêre officio.

4. Cibis naturæ cõmuni & peculiari consentaneis: vt resarciatur id quod exhaustum est. Benè igitur illi administrentur in qualitate, copia, & in frequentia. Celeriter, dicit quia aut est inchoata extenuatio, vel quia hîc vis partium solidarum plurimùm valet: & ideò debet exhiberi alimentum succi alibilis plenum. Aut enim est perfecta extenuatio, non quidem ab exhausto, sed à causa morbifica quæ adhuc manet, vt ab ingenti calore attenuatio, quia tam pauco tempore non est adeò

immu

immutata naturæ œconomia, quin ſimile alimentum ſit exhibendum. Vide ſexti Epidemiôn 3.29. Vne hic Aphoriſmus eſt ſumptus.

VIII.

Refectionis modus. Vide Hippocr. 6. Epid. 1. 20. 11.

Ἢν ἐκ 1 νούσου τροφὴν 2 λαμβάνων τις, μὴ 3 ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι 4 πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. Ἢν 5 δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι 6 κενώσιος δεῖται.

VIII. Si quis à 1 morbo cibum 2 capiens 3 non confirmatur, 4 pleniore id arguit corpus nutricatu vti. Quodſi nec 5 capienti idem contingat, 6 vacuatione tum opus eſſe pro certo habendum.

Sẽſus Aphoriſmi huius eſt, Qui perfectè morbũ depulit, in eam curam debet incumbere ne copioſiore diæta grauatus in morbum incidat. Qui verò imperfectè conualuit, non poterit diæta recidiuam euadere, niſi plenè euacuatus fuerit. Imperfectè autem conualuerit, cui poſt vigeſimum diem criſis euenerit.

1. Abſoluta morbi hiſtoria, & eo naturæ ſtatu qui deſcribitur à declinatione ad priſtinam valetudinem.

2. Cibum appetens & ſe naturaliter inuitans, cùm naturali ab exhauſtu laboret. Cúmque ab his aluina abſit impuritas, appetunt.

3. Si non recuperat vires, à deſiderata nutritione ob cibi vitium, aut naturæ infirmitatem, quæ non admittit aſſimulationem.

4. Nam longo tempore extenuata corpora lentè reficere oportet. fatiſcunt enim partes nutritioni dicatæ, nimia cibi ſatietate ita, vt nec rectè coquere, diſtribuere, aſſimilare, nec excernere queant. Quare hi fraudare aliquantulum genium ſuum deberent.

5. Id

5. Id eſt,non appetenti,reſolutâ facultate appetitrice ab intẽperie ac materia ſuperſtite à febre per ventriculũ diffuſa:non autẽ à reſolutione aluina quæ fit à nimia ſatietate. Appetentiã horũ deiicit aluina fœditas. Et venoſa impuritas facit quòd edendo nihil proficiunt in mole & colore. Hoc eſt quod dicebat Hippocr. in Epidemiorũ libro: Qui vẽtres habent calidos, carnes habẽt frigidas: Hoc eſt, quibus fæda quadã putredine vel inquinato ſanguine viſcera ac venæ ſcatent, his nõ prolectatur ab habitu corporis talis ſanguis. tantum autẽ caloris habent partes, quantũ habent ſanguinis, Vnde friget his caro, quòd illũ calidũ & quaſi putreſcentem ſanguinem non admittant.

6. Ad excluſionem reſtiblis materiæ morbificæ quæ impuram reddit œconomiam naturalem. Hæc materia vacuabitur per ea loca quò natura viam affectat: Vtq; fuerint ipſius morbi ideæ, cauſæ, foci, criſeos, periodorum, vel paroxyſmorum ratio, ita præſcribendum erit pharmacum Appetẽtia illa cibi ſignum eſt morbi perfectè iudicati ſuperſtite ſolâ naturæ infirmitate, ſed nullâ ſuperſtite morbi materiâ, ita vt vacuatione opus non ſit. Vt eſt quædam analogia ſenſus ſuctionis ad ſuctionem; ita & ſuctioni s ad exhauſtum. Quia autem à valido exhauſto excitatur vehemens appetentia, periculum eſt, vt proportione non poſſit reſpondêre affluxus effluxui: fractis iam partibus ſolidis, quarum munus eſt concoctio. Nam licet appetendi officium non deſideretur: tamen coquendi, ob collapſum ventriculi habitum & tempearmentum, & ſimiliter partium nutritioni dicatarum vis languet.

guet. Hincq; adeò accidit, vt hoc cibo nō corroboretur corpus, sed ipsum etiā debilius fiat: eò quòd vires à cibi copia oprimantur. Sed *Obiectio.* quare non dixit, Huiusmodi corpus quod appetendo & cibū sumendo nihil proficit, purgatione indigere? Respondemus, Quia hic loquitur de statu naturæ à morbo, non de statu naturæ qui est tempore morbi. Nam qui ex boulimia laborant, purgatione indigent. Sed hic non loquitur de ea vehementi appetentia quæ solum sensum suctionis sequitur (vt euenit in boulimia à materia frigida) sed de ea vbi sensum suctionis præcesserit suctio: & suctionē exhaustum, quod haud euenit in boulimia. Subitaria cibi satietas est admodū periculosa ab inedia. Meminit Hippocrat. mulie- *1. Epid.* ris quæ septimo die perfectissimè iudicata fuerat excretione critica, in qua nulla desideratur circūstantia, nullo superstite empyreumate, nulláq; materiâ morbifica. Hæc cùm se liberaliùs cibo inuitasset, postridie obiit.

IX.

Τὰ 1 μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον 2 βλάψεις.

IX. Corpora 1 impura quò plus alimenti assumunt, eo 2 pluribus damnis augentur.

1. A crisi non perfecta, absoluta iam morbi historia, eaque cacochymia inde, vel ex congestione (à fracta œconomia corporis) corpus fœdat: quæ in triplici corporis regione consistit. Omnis enim cacochymia à morbo superstes pepasmi est expers. Igitur ante reiectionē prius hæc auferenda. Cacochymiæ autem superstitis ab imperfecta crisi signū est, appetitus prostratio, (vt docuit præcedenti

Apho

Aphorismo) vbi tamen iustæ appetentiæ causa adfuerit, nimirùm exhaustum, & suctio venarum, cùm tamen desit eius suctionis sensus: resolutâ à cacochymiâ, ventriculi virtute appetitrice. Sed dices, Quid si post crisin solum empyreuma relinquatur? Respondemus, id vix fieri posse, vt hoc solitarium relinquatur: quandoquidem illius empyreumatis focus est cacochymia.

Dubium.

2. Catachymiæ accessionem adiungens in omni regione corporis: ex aliméti corruptione. dicat quis, Celsus ait, Vbi multũ est materiæ vitiosæ, optimum est multum materiæ optimæ miscere. Respondemus: Illum hoc dicere ex Hippocrate, qui in Epidemii, ait, Illos à peste euasisse, qui se liberaliter inuitabant. Id etiam Arabes detorsere ad cibi copiã: Sed Hippocrates loquitur de illis, qui aliquo modo aliquid assumebant: nam plerique moriebantur quòd cibum capere non poterant. Quare pharmaco excludi is succus debet: vel sensim is exigatur, ac nouo nutricatu redintegrentur labefactati atque superstites adhuc succi: Ita copiam succorum prauorum accîdes, ac temperabitur prauitas humoris. Appellant hoc per epicrasin curare. Quasi dicat Hippòcrates, purga corpus impurum. Sed hæc impuritas occupat aluinam regionem, venosam, & habitus corporis, Si aluinam, id indicat deiecta appetentia, fastidium & oris amator: si venosam; id significatur quòd edendo nihil proficiunt: si habitus corporis sit, phymata & prurius hoc denunciant. Præscribe ergo leuia, mediocria, vel valida, prout remotior, vel propior ab aluo, regio corporis occupata fuerit

Dubium ex nutritione.

Epicrasis quid.

Ex situ humoris purgandus & nota contaminata regionis corporis.

Remedium purgans valdè ſecu-rum.

à cacochymia. Pharmaco ego hoc vtor ferè in omni tali cacochymia: nam variè flecti poteſt ad naturam ægrorum & ad variam materiam morbificam. Accipe rhabarbari optimi drachmã vel drachmas duas, aut ſeſquidrachmam, agarici recenter troſchiſcati ſemidrachmam vel drachmam: aut eius loco foliorum ſenæ drachmas duas vel tres: Cinnamomi ſcriptulum: Zingiberis ſemiſcrupulum: vel aniſi ſemidrachmam: macera hæc tota nocte in vini albi & aquæ endiuiæ cuiuſque ſeſcuncia; colaturæ adde mannę drachmas ſex: vel vnciam: & ſyrupi roſati laxatiui vnciam.

X.

Purgatio-nis tecmar ſis.

Τὰ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν.

X. Atqui ſi quiſpiam corpora purgare voluerit, meabilia vt reddat eſt neceſſe.

Vt fiat cor-pus. εὔρουν. Lib. quos & quando Purgare oportet.

Perſeuerat in cautionibus refectionis à morborum imperfecta criſi. Quaſi dicat in impuro corpore quid agendum? purgãdum. Quo modo? redendo corpus εὔρουν. Redditur corpus meabile, ſi præſtemus vt medicamento attrahenti & natura expellenti materia cedat. Id quod fiet excitata naturæ vi, liberati obſtructu, præparata materia, poſtremò comparata corporis humoris educendi, & medicamenti analogia. Vbicumque enim hæc fuerint, ibi feliciter ſuſcipitur purgatio, authore Galeno: eo libro quo eleganter hic Aphoriſmus à Galeno enarratur. Porrò naturæ vis excitanda eſt cibo & quiete, vt docuit Hippocrates quarti huius decimotertio: denique fotu: Secundum erat, vt materia præparetur, vt ſi tenciùs adhereſcat materia in partibus nutritioni dicatis, præparetur medicamentis attenuan

nuantibus & incidentibus: ut oxymelite, mulsa origano, tragorigano, sirupo capillorum veneris. Liberantur obstructa leuioribus frictionibus, potu incidendi vi prædito; & si materia sursum viã affectat, irritamẽtis vacuatoriis & clysmis. Analogia verò corporis humoris purgandi & medicamenti, in eo consistat, vt medicamentũ & qualitate & quantitate sit consentaneum naturæ cõmuni & propriæ eius, cui adhibetur, ratione speciei & generis causarum, paroxysmorũ, periodorum, & loci affecti. Vt enim hæc variant, ita & medicamentũ debet esse aliud & aliud, etiam in eodẽ genere morbi. Nã non omnibus naturis est exhibendus elleborus: nec semper decoctum guaiaci cõuenit laborãtib⁹ ex venerea lue. Aliquãdo enim hoc malũ in solis spiritibus aliquando in tenuissima parte sanguinis, aliquando in humoribus, aliquando in partibus solidis se immergit, Debẽt præterea pharmaca esse ὁμότροπα, vt docet Hippocr. in libris de victu acutorum. Verùm difficilis hic mouetur Quæstio. An quotiescũque purgandũ est, ibi tum præparatione sit opus. Respondemus, quòd non, vt cùm materia turget: nã eodem die ea est educenda, ne vis naturæ labefactetur. In talibus enim cunctari est periculosum vbi materia nõ dat inducias. Hippocr. quoque in fractura calcis, eodẽ quoque die, si absit febris, ad elleborũ venit, non præparato etiã corpore. Verùm id facit maiorum symptomatũ metu. Necessariò enim fracturam calcis sequitur putredo tendinis illius maximi trium musculorum suræ, qui calci inseritur, vnde validè in tali fractura contunditur, vnde cõuulsio: insignetq́; nerui afficiũtur & arteriæ vnde deliriũ & febris. Et si materia à sãguine sit segregata, vt in colico & hydrope, nõ ea

Lib. 2. de fracturis.

est præparanda: sed corpus sit meabile: id fit aperiẽtibus. Cacochymiæ debetur purgatio. Hæc autem concipit corpus aut ab imperfecta crisi; vel succrescit à pleniore victu post crisin. Hæc autem succrescens triplex est, aut alui, aut generis venosi aut habitus corporis. Prima cognoscitur ἀποσιτίᾳ: secunda, quòd edendo nihil proficiant, quia caro non attrahit, & propterea non fit suctio; nam qui ventres habent calidos, carnes habent frigidas, inquit Hippocrates. Cùm enim cacochymia sanguis seruet, hunc abnuit caro, nec eum prolectat: Cùm verò caro suo genio nõ fruatur, friget: tantum enim caloris habent partes, quantũ sãguinis. Cùm pharmacia graui vtendum est, qua triplex regio corporis purgetur, libera reddatur aluus clysmis aut leniẽtibus electarijs aperiãtur via venarũ, atteratur lentescẽs materia. In ellebori vsu, balneo & fotu fundat se humor: cibis liquidis madefacientibus fruãtur; & hausto pharmaco corpus moue. His modis emollescent quasi meatus, & laxiores euadent. Quo modo parari elleborum debeat, quo tutò propinetur; scripsimus prolixè libro secũdo Methodi nostræ ad Praxin.

X I.

Ῥᾷον a πληρεῦσθαι 1 ποτοῦ, ἢ 2 σιτίου.

Refectio.

X I. Facilius est refici 1 potu, quàm 2. cibo.

Pertinet hic Aphorismus ad cautionem eius, qui à morbo perfectè conualuit.

a. πληρεῦσθαι figuratè accipitur, nempe non pro repleri, sed pro recreari ac refici. namque ijs facilius est refici potu.

1. Id est, alimento liquido, sitis & alienæ qualitatis experte, & concoctu facili. Iis præsertim qui à diuturno morbo conualuerunt, aut alioqui ab exhausto qui multùm laborant.

rant.

rant. Ita tabidis lac aſininum præſcribimus, quod vt tenue, ita facilè venas attenuatas & nimia macilentia conniuentes ſubit, abſtergétque vnà, & nutrit.

2. Cùm enim aluus effœta iam, illis ſit impar, quòd ægrè talia coquanturè, tard diſtribuantur, infœlicitérque apponantur corpori fractis partibus ſolidis diuturnitate morbi, metus erit ne fiat congeſtio nouæ cacochymiæ, vnde reuiuiſcit morbus. Nos tale præbemus, Accipimus pullum, coquimus in magna aquæ copia dum exoſſetur: totum contundimus, ac reddimus decocto, adiecta pauca mace. tandem totum ſuccum fortiter exprimimus cum pullo. Eo ſucco vtimur.

Reſtaurans.

XII.

Τὰ 1 ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι 2 μετὰ κρίσιν, 3 ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

XII. Morborum 1 reliquiæ quæ à 2 criſi ſuperſunt, recidiuos 3 morbos párere conſueuerunt.

Cautio in renutritione.

Quaſi dicat, His opus eſt purgatione. Alioqui quicquid puri in impurum infuderis corpus, contaminabitur, ac nouus recrudeſcet morbus.

1. Id eſt, materia morbifica, aut empyreuma. Horum notæ ſunt ſiccitas oris, inappetentia, agrypnia, languor.

2. Quòd tota materia morbifica non fuerit excluſa, vel ob fractam naturæ vim, aut meatuum anguſtiam, vel materiæ contumaciam.

3. Die critico, vel periodo critica ſequenti proxima, Niſi purgando, vacuando occuras, vel alterando Quare plerumque iubemus vt quinto vel ſexto die, cùm iam conualeſcunt, aſſumant tres vel quatuor pilulas de

hiera cum agarico, vel maſtichinas, vel ſyrupum laxatiuum, aut pilulas Ruffi, vel aliquid Rhabarbari vel paſſularum purgantium.

XIII.

Signa criſis antecedentia, & conſequentia.

Ὁκόσοισι 1 κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ 2 δύσφορος, ἡ 3 πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. ἡ δὲ 4 ἐπιοῦσα 5 εὐφορωτέρη ὡς 6 ἐπιτοπολύ.

XIII. Quibuſcunque 1 propinqua eſt criſis, nox eo 2 paroxyſmo ſuperior 3 grauis eſt. quę verò nox 4 ſuccedit [criſi] 5 maximam partem 6 facilis eſt.

Tradit hoc Aphoriſmo ſigna Antecedentia & conſequentia ſpeciem criſis: quæ nos dedunt in cognitionem criſeos perfectæ & imperfectæ. Nam à criſi eſt nutriendum verùm vt tuto id agas, noſcas oportet, num ſit purgandum; vel ſi hoc non eſt, num materia ſit ſuperſtes morbifica: Verùm id noſces ex ſpecie criſis. Duplicia enim ſunt ſigna critica. quædam apparent ad tempus; quædam ad ſpeciem Criſis, ſuntq́ ſymptomata perturbationis criticæ, de illis egit Aphoriſmo vigeſimo quarto: de his hic iam. Symptomata autem perturbationis criticæ vel ſunt argumenta cauſæ antecedentis, vt diſtentio mollis hypochondrij, argumentum eſt materiæ ad caput viā affectantis. Vel ſunt argumēta cauſæ coniunctæ, vt marmarygæ. Hæc autē ſymptomata quæ præcedentem noctem reddunt grauē, nō ſunt ſymptomata morbi propria, ſed ſuperuenientia. Hæc autē ſigna diligenter ſunt Medico obſeruanda, vt ſciat nū perfecta ſit criſis. vt vel in refectionem vel in purgationem incumbat. Si enim imperfecta fuit, iuſsit præcedens Aphoriſmus tunc purgandum eſſe. Sed quo modo id deprehendam? hoc iam hic docet.

Signa critica duplicia.

1. Quibus

1. Quibus certamen naturæ & morbi est in procinctu.

2. In quam nimirùm incidit crisis. Nam omnis crisis fit in paroxysmo. Quare quæ paribus diebus accedunt, paribus indicantur: quæ imparibus imparibus.

3. Nam grauia symptomata præludunt: vt iactationes, distentum hypochŏdrium torquet grauitas colli & capitis, deliria, micant venæ & arteriæ in collo & temporibus: hæc cùm eueniunt, iam iam superueniet haimorrhagia. Dysophoria illa ex velitatione illa est quā init morbifica materia cū natura dum illa bonos succos à malis secernit, vt mox eos excernat: tunc vapores huc illuc mouentur.

4. Quæ paroxysmo critico succedit.

5. Quòd triumphata sit materia morbifica, ac à naturâ elisa.

6. Quòd ferè morborum acutorum perfecta sit crisis. Quæ sit solùm inchoata fuit, non ita facilis est nox, quæ critico paroxysmo succedit. In omni crisi parium & imparium ratio consideretur.

XIV.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ 1 μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ 2 πονηρὰ μεταβάλλῃ.

XIV In alui profluuiis [criticis vltrò obortis] 1 excrementorum varietates iuuant, nisi excrementa in 2 praua mutentur.

Dat signa adiunctæ crisis, posita in excretione critica propria cuiusque morbi: vt cognoscimus dū crisis adhuc fit, an sit futura perfecta an imperfecta, vt, absoluta crisi, intelligamus quid

Vt notatur num sit crisis perfecta vel imperfecta.

ſit opus facto. Et quia duobus modis fit criſis, vel per excretionem, vel abſceſſum; in hoc Aphoriſmo meminit excretionis: in ſequenti verò abſceſſus. Meminit tamen more ſuo, vnius tantùm excretionis, vt quod de vna dixit de omnib⁹ dixiſſe cẽſeamus. Vt enim eſt naturæ inclinatio & morbi idea, ita quoque criſium fiunt inclinationes. Quodſi igitur in ipſa excretione critica aliqua deſideretur ratio, (etiam dum ipſa criſis ſit) vel reuulſione, vel deriuatione, vel aliquo ſimili naturæ eſt occurrẽdũ. Tenẽda enim eſt optima ratio cuiuſq; excretionis criticæ, quò facilè defect⁹ obſerues. Elegãter Hipp. in Philiſco omnia ſiniſtra criſis vitia ſimul pertrinxit, in ipſi⁹ haimorrhagia.

1. Quaſi dicat, Ea demùm excretio critica expetenda venit, quæ qualitate non eſt ſincera, hoc eſt, non ſui ſeri naturalis expers. Porrò damnantur excrementa meraca, quia huiuſmodi arguunt aut colliquationem à putredine, vel à reſolutione partium ſolidarum, vel exhauſtum ab extremo calore, ſerum naturale exugentis. Varietate verò excrementorum variæ partes ſe exonerant, vnde robur partium, ac excrementorum domabilis qualitas ſignificatur.

Mirata excrementa mala.

2. Hoc eſt, niſi in peius mutatio fiat, & illa excretio validæ putredinis aut colliquamenti ſoboles ſit. Exemplum, vt, ſi quis hodie pituitam ſalſam in teneſmo excernat: Cras verò ſi leuia & alba, quia colliquatur adipis tenuioris inteſtini aliquid, argumentum caloris præter naturam: Si denique tertio die excernat colliquamentum flauum, læue, & paucum, fit tranſitus à tenuiore adipe ad craſſiorem: & quarto die excludat ramentoſa: quinto,

Ab excrementis iudicium vt ineundum.

to, carunculas, iam actum est. Contra, Si primo die putria excernat, deinde meliora, post optima: bona illa erit mutatio. Hippocrates de his agit libro secundo Prognosticon.

X V.

Ὅκου 1 φάρυγξ νοσέει, ἢ 2 φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς 3 ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι. Ἢν γὰρ 4 χολώδεες ἔωσι, τὸ 5 σῶμα ξυννοσέει· ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖσι ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα 6 τρέφειν.

X V. At verò 1 vbi fauces ægrotant aut 2 tubercula è corpore pullulant, 3 excretiones cõsiderare oportet. Nã si biliosæ 4 fuerint, interna viscera 5 vnâ ægrotãt: Quod si sanorum excretionem præ se ferunt corpus alere tutũ est.

Hic Aphorismus alteram speciem perfectæ crisis, quæ fit per abscessum, continet: vt intelligamus, oborto abscessu num reficiendum sit, an purgandum. Morbus omnis acutus excretione iudicatur, nisi aut materiæ contumacia, aut naturæ infirmitate, aut meatuum angustia, natura ab excretione ad abscessus sese conuertat. Nam si in haimorrhagia non satis effluat, parotides fiunt. Abscessus est Hippocrati decubitus humoris in aliam partem. Sunt autem abscessuum duo genera apud Hippocratem, vnum fit per excretionem, quo in genere cõtinentur omnes excretiones criticæ: aliud fit per repositionẽ, vt cùm materia decumbit ab vna parte in aliam. Atque hoc posterius genus, propriè & κατ᾽ ἐξοχὴν dicitur Abscessus. de hoc ita Hippocrates, Abscessus rarò fit his, qui rigent, vt febri ardenti. Omnis abscessus sanitatis consequutionem adfert, si materia procul à morbo abscedat. vt in peripneumonia si in crura depellatur materia. Sin peripneumonia

De crisis abscessu.

6. Epid. 8. 12.

abeat in parotidas, abscessus ille specie est lethalis. Bene etiam abscessus eueniūt postquā materia morbifica fuerit mitigata: si die critico elidatur. Nam si materia cruda deferatur in partem, ea ibi pepasmum nō recipiet, sed illius partis substantiā labefactabit: cuiusmodi illi Herpetes erāt qui crura occupabant. Item expectati veniūt abscessus à partibus superioribus ad inferiores: & ab interioribus ad exteriores: & à partibus nobilioribus ad ignobiles. Nā pleuritides malè degenerant in peripneumoniā: bene ex aduerso euenit. Item si effluat in partem totius materiæ capacem. vide historiam Critonis & neptis Temeni. Præterea fiat κατ' ἴξιν. Porrò tot sunt abscessuum, quot & tumorū genera. Quædā enim sunt apostemata, quædam pustulæ, quædam vomicæ. Apostematum materia non est segregata à concretione sanguinis, neque propriæ substantiæ vitio laborat, sed tantùm qualitate, vel mixtione. Pustulæ fiunt ex omni genere materiæ, quæ à concretione sanguinis est segregata, & substantia corruptione in vitio est: vt herpes à bile, carbunculus à sanguine, cancer ab atra bile, struma à pituita. Vomicæ sunt in quibus pus conceptum est. Sic furunculus degenerans in suppuratū, est vomica. Vomicæ aliæ sunt naturales, in quibus cōtinetur pus album, leue, & æquale. Aliæ sunt cōtra naturam, vt melicerides, atheromata. Icterus est veluti quædam postula totius, quæ fit à bile segregata à sanguinis concretione. In Aphorismo per morbum fauciū intelligit parotidas non quidē omnes, sed tātū pituitosas. Per phymata intelligit omnem tumorē corporis exterioris, vel omnē affectionem partium externarū, quæ intrinsecus venit, vt sunt tumores, pustulæ, vlcera, vomicæ, exanthe-

3. li. Epid.

6. Aph. 25

2. Epid.

Abscessuū genera.

Apostema quid.

Postula quid.

Vomica quid.

Phymata.

6. Epid. 1. 13.

exanthemata. Hic mos est Hippocratis. Sic per τραύματα intelligit omnes eas affectiones quæ extrinsecus accidunt, vt contusiones, fracturas, luxationes & similia. Bonus abscessus dicitur is, qui cùm ortus sit die critico, neq; naturæ est impar, neque morbo. Nam parua exanthemata sunt morbo imparia. Parotides & morbo & naturæ sunt impares: morbo quidem, quia fiunt in parte quæ non est totius materiæ capax: naturæ, quia in parte in qua decumbit materia, grauiora excitat symptomata. Bubones verò naturæ quidem sunt impares, sed morbo pares.

1. Vt in Parotidib⁹ etiã pituitosis, & cũ phlegmone fauces obsidentur, vel aphthis. Dixi, in parotid. pituitos. omnis enim parotis rubra, cũ inflammatione, suppurationis expers, recidiuæ metum adfert: & aliquando, quamuis particeps sit coctionis, nisi vrinæ conuenienter ferantur, est lethalis, vt famulæ Archigenis.

2. Vt 6. Epid. 2. 33. in historia Simonis. Etenim Natura nonnunquam in peripheriam corporis succos deponit crassiores, quã vt per ἄδηλον διαπνοὴν excludi possint.

3. Vt deiectiones alui, & vrinas.

4. Quia agitur hîc de morbis acutis. Si nimirùm adsint empyreumatis & materię morbificæ & superstitis argumenta, vt amaritudo in ore & siccitas, sitis, nausea. Nam interdum dum crisin molitur natura, & flauæ & nigræ redduntur vrinæ: hîc nihil agas.

5. Ideoque Purgatione est opus: nam corpus prauis occupatur succis in internis partibus. Si natura ipsa id commodè agit, spectatores erimus, non actores. Qũin si dyspnœa adfuerit cum exanthematibus, interdum ad

Historia. phlebotomiam venimus. Ita nobilissimæ comitissæ Egmondanæ Franciscæ, Admiralij filiæ, venam pertundi iussi, cùm exanthemata non satis prodirent, idque fœlici successu.

6. Quia corpus est purum, quod non facilè fert purgationes. Sic in icterico febre defuncto, & exanthematibus puerorum, lædit pharmacia, balnea conferunt.

X V I.

Οὔκων ι λιμὸς, ὠ δεῖ 2 πονέειν.

XVI. Corpore 1 inedia confecto, nō 2 laborandum.

Cautio restaurandi.

1. Id est, vbi fraudauit quis genium suum: vt à crisi, cùm morbo defunctus iam conualescere incipit, nondum autem eualuit. Ita exhaustis non est præscribenda purgatio, nec venæ sectio, nec sudoris euocatio, nec quicquam tale. Ineunte verò morbo aliter agendum, integris viribus: tunc enim non adest fames: at in statu morbi adest fames.

Epid. 4. 1. 2. Ne calor accensus in æstum degeneret, néve etiam ad infirmitatem à fame & inedia contractam, maioris infirmitatis accensio adiungatur. λιμὸς id est, fames, apud Hippocratem duobus modis accipitur: vno modo pro annonæ caritate, altero modo pro inedia, & fame non solùm animali, sed etiam naturali: vt hîc sumitur. Ac si diceret, Quicumque perseuerante morbi historiâ suo genio defraudatur, maioris emolumenti causa (ne videlicet auocetur natura à pepasmo ad pepsin) cui ea ratione imperatur fames, quòd nimirùm sicco adhuc morbo, prius in eius curam sit incumbendum, quàm naturæ studendum: hu-

iusmodi

iusmodi, inquam, laborare non debet. Secundò, quicumque absoluta morbi historia longo tempore exhaustus fuerit, ob infirmitatem partium solidarum, hic quoque laborare non debet. Et grauis est mutatio ab ocio ad negocium. In inedia fuit æger, non illicò ad coquendi laborem veniat ventriculus Ita etiam si peripneumonia anginæ tandem superueniat, vena non est secanda, nam vires languét. Tertiò quoque, cænare consuetus suum defraudans genium vnius diei spacio, ob negocia domestica, neque hic quoque tum laborare debet. Nam cùm huiusmodi corpus laboret in fame affluxus inopiâ, si addatur effluxus copia, malum malo cumulabitur, & fiet malum incurabile, quòd ad magnitudinem causæ accedat virium defectus.

XVII.

Ὁκου ἂν τροφὴ 1 παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τοῦτο 2 νοῦσον ποιέει· δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἴησις.

XVII. Vbi nutrimentum vltra 1 naturam capitur, 2 morbum facit: argumento est ipsa sanatio.

Conualescentes nec labore nec nimia ciborũ copia sunt fatigandi. Superiori Aphorismo quasi vniuersali theoremate summam præsentis Aphorismi complexus est: hoc ergo vtemur ad præsentem Aphorismi demonstrationem. Vult autem Hippocrates præsentem Aphorismum illis accommodare, qui cùm à morbo conualuerint, liberalius se cibo & potu inuitant. Huiusmodi enim iteratò laborant, & periculosissimè. Hoc docuit Hippocrates exemplo mulieris, quæ septimo die plenè iudicata cùm se eodem die liberalius inuitasset, postridie obiit: non sine ratione. Nam calor

naturalis partium solidarũ infirmitate laborans strangulatur, si multo cibo prematur. Etenim conualescentes vt labor frangit ita etiã repletio.

1. Cùm naturæ vires opprimit copia & frequentia vel qualitate, aut cùm non certa occasione, sed inopportunè præbetur. Referenda est autem semper cibi sumpti mediocritas, ad naturam eius cui exhibetur. Nam panis siligineus huiusmodi cibus studioso erit, fossori verò non erit, habita etiam ratione consuetudinis, quæ est altera natura. Ita qui consuetus est non cœnare, si etiam parum in cœna sumat, supra naturam cibum capit. nam licet ex Hippocratis mente dixerimus hunc Aphorismum applicandum esse conualescentibus, generaliter tamen etiam ad sanos referri potest.

2. A cacochymia. nam in putredinem trahentur succi. Attamen diuersum pro natura hominis & humoris conditione procreabit morbum. Cuius quidem morbi diagnosis, vt dicebat Herophilus, tritemporea est, hoc est, ex tribus signis, tempore distinctis, deprehenditur antecedentibus, vt ex mali cibi vsu vltra naturam: & ex lassitudine vltrò oborta: ex coniunctis, vt ex symptomatibus propriis humori morbifico, & parti afflictæ, & ex consequentibus, hoc est, ex curatione: ita Hippocrates vasculo ad pectus admoto explorat an sit pleuritis vera, an solius costæ dolor. Sic in proposito huius Aphorismi exemplo, si purgationem vel venæ sectionem adhibeas ei, qui se multò cibo ingurgitauit, euentus docebit mali causam. à iuuantibus & lædentibus ducta indicatione. Cùm itaque vltra naturam quis pastum init, grauis calamitas toti corpo-

Σημείωσις τρίχρονος quid.

ri imminet. Totum corpus diuidimus in triplicem regionē, nimirùm aluinam, venoſam, & in habitum corporis. Quid negotij adferat his vltra naturam cibus? Sanè cùm eius euictioni par nō ſit aluus, crudos ſuccos profert, vnde venti qui opprimunt diaphragma ac reſpirationem anxiam faciunt: vel in putredinem degenerant, vnde ab acri ichore exedūtur inteſtina, hinc teneſmi ac diarrhœæ. Venoſum etiam genus fatigat infractu, vnde putreſcunt ſucci nutricij; hinc cauſi. Habitum etiam corporis fœdat macie ac vlceribus.

XVIII.

Τῶν τρεφόντων 1 ἀθρόως καὶ 2 ταχέως, ταχεῖαι 3 καὶ αἱ διαχωρήσιες γίγνονται.

XVIII. Eorum quæ 1 affatim & 2 celeriter nutriunt, celeres etiam 3 exiſtunt excretiones.

Continet hic Aphoriſmus ſignum conſequens iuſtæ & legitimæ refectionis. Ratio itaque Aphoriſmi eo, Æqualis eſt in corporibus bene conſtitutis ratio cōcoctionis, diſtributionis, & excretionis. Vt ſi celeriter fit coctio, celeris tum quoque fiat diſtributio, tum ſuperfluitatum excretio. Nam vulgò dicitur, qui bene digerit, bene egerit. Impropriè hic vtitur voce τῶν τρεφόντων, pro cibis, qui propriè non nutriunt, ſed quibus fit nutritio. Conualeſcentes durioribus cibis non ſunt fatigandi: ne nimia mora opprimant naturam, ac cacochymiam accerſant. quaſi dicat, quos plenior victus grauat, refici debent potu, nam vt antea dixit, facilius eſt refici potu quàm cibo.

1. Affatim refertur ad ſubſtantiam alimenti. quia affatim id nūtrit, quod alioqui

conuenienter exhibitum, ventriculus æqualiter conficit, totusque in eius mitificationem incumbit. Talis eſt ſuccus carnis, ptiſana, pulticulæ quæ habent ſubſtantiam aëream, humidam, ſpirituoſam.

2. Vt ſunt alimenta εὔπεπτα, quæqúe nullam alienam qualitatem in ventriculo relinquunt, nec vllam ſtomacho quæ perturbationem adferunt, ſed ſunt vnicuique naturæ conſentanea: quoniam nullum alimentum, vt etiam nullum medicamentum, omnibus eſt idem. Cuncta enim hæc dicuntur πρὸς τι. ταχέως refertur ad tempus. vt ilicò alant, cùm quis eorum vſum init.

2. Cùm enim hi cibi ſunt eupepti & meabiles; facilè coquuntur, diſtribuuntur, & excernuntur ex facili. Et reciprocè, quia facilè excernuntur mitigata, indicio eſt ex facili cocta ac diſtributa fuiſſe. Excernuntur aluo, vrina, ſudore, vapore. Qui verò per ſanitatem vſum ineunt eorum quæ facilè mitigantur, inde ducunt ſuccum qui facillimè exhauritur; nec ita longæui ſunt. At qui déſioribus fruuntur, prolectant inde ſuccum nutriciũ minimè diſſipabilem: ſuntqúe longæui. vt qui porcina & bubula carne ſe ſaturant, vires bouinas inde hauriunt. Sed ſi quis mitigare nequit illa duriora, illa fœta illi erunt in omnem calamitatem: reſpondeat cibus calori natiuo.

Prognoſis difficilis. Τῶν 1 ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν 2 ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες οὔτε τοῦ θανάτου, 3 οὔτε τῆς ὑγιείης.

XIX.

XIX. Acutorum 1 morborum non omnino,

&

& ſine 2 dubio interitus aut 3 ſalutis ſunt prædictiones.

Prædictio nõ ſit temeraria, ne quidem in acutis morbis, quamuis eorum ſit propria criſis ita vt hac ratione certiſsimi euentus eſſe deberent. nam acuti etiam morbi aliquando, quamuis rarò, fallunt: Attamen intra quartum decimum diem cuncti iudicantur.

2. Hoc eſt, febrium eſſentialium & ſymptomaticarum, quæ cùm vehementia ſua percurrunt tempora vniuerſalia, non ſine ſumma celeritate.

2. Quòd ſignorum, cauſarum, & corporum diſtinctiones difficillimæ ſint, ac ſæpe euenit, vt ſimilitudine decipiatur optimus quiſque medicus.

3. Multo minùs temporis & ſpeciei criſis eiúſque perfectæ aut imperfectæ. Sed quid hoc eſt, quòd non omnino certæ & ſine dubio in acutis ſunt prædictiones? an in alios etiam morbos cadit criſis quàm in acutos? Certè criſis propriè dicta cadit in hos ſolos. Hoc vult, Quamuis eorum propria ſit ferè criſis, à pepaſmo materiæ morbificæ, & ab erethiſmo naturæ, (vnde certa deberent duci præſagia) in admodũ paucis tamen morbis acutis ſunt certæ prædictiones: nam non cuncti illi ſunt bene morati & eucriti. Sequuntur enim hi efficientis cauſæ naturam cuius maxima eſt inconſtantia. Vt cùm tempeſtates non tempeſtiuè fiunt. quemadmodũ apud Hippocr. in illis morbis, in quibus ad generationem acerrimæ bilis per tempus caniculæ, acceſſerat eiuſdem corruptio & ſuppreſſio, vi tempeſtatis auſtrinæ & pluuioſæ. vnde metaſtaſi redduntur in-

Acuti morbi etiam fallunt.

2. Epidem.

terdum

terdum lethales ſubitò, qui primò leuiuſculi apparebant: vt nonnunquam, ex aduerſo, calamitoſiſſimi qui videbantur; deferbeſcunt diadoſi. Vt rectè dixerit Celſus, mõſtra in Medicina euenire. Quare vt rectè præſagias, nota naturæ triumphantis vel triumphatæ argumenta conſtantia & firma: conſtétque tibi de morbi ſpecie; parte affecta, humorum motu ac quiete, trium facultatum robore, & de diebus criticis.

Prædictio vt pruden ter inſtituatur regulæ.

Conditiones variæ corporum.

Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσι, αἱ κοιλίαι ὑγραί 1 εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι 2 ξηραίνονται. Ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 3 ξηραί εἰσι, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισι 4 ὑγραίνονται.

XX. Quibus iuuenibus profuſior 1 eſt aluus. iis ſeneſcentibus 2 contrahitur. Et quibus in adoleſcentia fuit 3 aſtricta, affecta ætate 4 ſoluitur.

Cauſa vna cur morborũ acutorum non indubiæ ſint prædictiones. nimirum ob varias corporum conditiones: quas diſtinguere difficile eſt. Hunc locum interpretatur Celſus libri primi capite tertio. Quaſi dicas Hippocrates: Natura hominis eiuſdem non eſt ſemper vna & eadem. Atqui varia corporis conditio, diuerſas etiam excitat criſes, & in eadem ſpecie morbi: quia quo natura vergit, eo maximè criſium inclinationes fiunt. Imò varia corporis conditio facit eundem morbum nunc ſalubrem, nunc lethalem. Nam ſenex facillimè euaſit. Item varia conditio, morbos ex euentu, facit incurabiles.

1. Ob bilis acerrimæ prouentum, expultricem extimulantis: & ob alui infirmitatem à nimio æſtu.

2. Quòd tunc bilis mitior reddita pituiteſcat,

tescat, sitq; dilutior, crassior, minúsque acris. Intellige, modò cetera sint paria, hoc est, modò eadẽ sit diætæ conditio. Accedit, quòd etiã temperaméti immutatione, sanetur vetus ille alui æstus, qui imbecillitatem aluo adferebat.

3. Corporis raritate, hepatis calore, & bilis ad superiora translatione.

4. Corporis densitate, & ob hepatis remissum calorẽ, & ob contrarium motũ bilis. & hinc est quòd causi plerumq; in senibus iudicentur cruentâ disenteriâ, quod Bioni euenit. Galenus sequenti Aphorismo 43. vltimis verbis commentarij sui, addit huic sentétiæ, plerunque. Intelligenda hæc, vt semper seruetur in vtraq; ætate eadẽ victus ratio. Sunt hic enumeratæ quinque causæ à Galeno quæ stringũt aut laxant aluum. bilis excluso ex folliculo fellis in intestina, & facultatis appetentis, retentricis, coctricis, expultricis robur aut languor: vt hæ facultates in ventriculo, intestinis, & hepate fuerint validæ aut infirmæ.

Alui laxæ vel strictæ causa.

XXI.

1 Λιμὸν 2 θώρηξις λύει.

XXI. Famem 1 caninam 2 thorexis eximit.

Vinis generosi vis.

Cautio restaurandi. Si quis à morbo conualescens, præter institutum ab exhaustu laborârit, ob inediam vnius diei quam imprudenter subiit, contineat se frigoris, caloris, ac laboris vt sit expers cibum capiat parciore manu quàm consueuit; nec eum quidem siccum, sed humidum & pinguem, bibátque vinum non aqueum sed generosum, κιῤῥὸν vocant Græci, hoc est, giluum.

1. Fames est genij defraudatio. Ea autem duplex est, naturalis, & non naturalis naturalis fit ab exhaustu & suctione. non naturalis

nascitur

nascitur à suctionis solo excitato sensu, nullo præcedente exhaustu: Hanc exuit thorexis. Nam eius causa est stomachi intemperies frigida & sicca, vel acidus succus qui stricto quodam frigore cogit sanguinem venarum ventriculi. Verùm laxat ventriculum eúmque calefacit thorexis.

Thorexis quid.

2. Id est, vini generosi potio dulcis & pinguis: Thorexis vocabulum est politicum. idem enim est ac si dicas armaturam quandam thoracis. nam vini generosi potio thoracem armare ac calfacere videtur. Ita à vini largiore vsu quidam iactant, se contra frigora sumsisse armaturam.

XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, 1 κένωσις ἰῆται· καὶ ὁκόσα ὑπὸ κενώσιος, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ 2 ὑπεναντίωσις.

XXII. Quemadmodum enim qui à satietate eueniunt morbi, 1 vacuatione curantur, ita qui à vacuatione proficiscuntur, satietate: Ac pari ratione aliorum adhibita mediocri 2 contrarietate.

Hic Aphorismus causam continet cur famem caninam thorexis soluat. Non agit hic Aphorismus de omnibus in vniuersum morbis: sed de iis tantum symptomatibus & malis, quibus vrgentur ij, qui à morbo vltra naturam cibum capiunt, vel genium suum qui defraudant. Huiusmodi autem symptomata describuntur libro secundo. De victus ratione in morbis acutis, vt distentio ventriculi, corporis infirmitas, ructus acidus, oris amaritudo, cardiogmos. Ideò dum dicit Morbos *incidere à satietate,* κατηχρηστικῶς *huiusmodi symptomata intelligit. Illa enim sola*

affectio

affectiones curantur refectione vel vacuatione, quæ sunt ἐν γίνεσθαι non causam adimunt pepasmo materiæ morbificæ, & partis restitutione.

1. Quasi dicat, quicquid rectum est, id moderatum est, omnisque excessus expers: ergo si quid deest, adiice: & ex aduerso.

2. Id est, paulatim & non repentè si in vsum veniant, cùm æquali contrariorum vsu fruendum est, ἐπεναντίωσις est moderatus contrariorum vsus. Et naturæ intemperatæ, modico contrariorum vsu gaudent.

XXIII.

Τὰ ὀξέα 1 τῶν νοσημάτων 2 κρίνεται ἐν τοῖς 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

XXIII. Acuti 1 morbi intra dies 2 quatuordecim 3 iudicantur.

1. Enati ab humore calido & tenui cum febre continua essentiali. Nam qui acumen habent ob partem principem quam occupant, in crisin non veniunt, vt apoplexia. Loquitur ergo de acutis qui febrem essentialem habent, quique simpliciter Acuti dicuntur.

2. Tunc enim incidit subita mutatio ad salutem vel mortem, ad melius vel deterius. *Crisis.* Hæc mutatio celeritate & vehementiâ motus perficitur, qui certamine naturæ & morbi suscipitur: motu, putredine & synathrismo perficitur. Hinc longa est quartana ab indomita materia. Et quantum vlteriùs morbi processerint, tantum ex perturbatio, quæ præcipitem immutationem fecerat, languescit.

3. Quod longissimum est. Nam quos in morbos frequentes & magnæ cadunt mutationes, breui iudicentur necesse est, si non impediatur eius cursus diætâ aut pharmaciâ.

Numerus

Qua ratione acuti morbi omnes 14. diebus iudicentur.

Numerus hic quatuordecim dierum vel ad historiam morbi, vel ad prosthesin est referendus. Ad prosthesin, cùm primùm qui languebat morbus post paucos dies in acumen & vehementiam explendescit, hoc enim non feret natura vltra quatuordecim dies. Hæc vehementia interdum primo die exiliit, nonnunquam quarto die, aliquando septimo. Hinc est, quod quidam decimoseptimo die ad crisin veniant, alij vigesimo. Quare si morbus peracutus fuerit, tertio vel quarto die iudicatur. Si fuerit peracutus, quinto vel septimo crisin subibit. Quodsi acutus simpliciter fit, & si ineunte morbo vehementia quædam adsit, is decimoquarto iudicabitur. sed si is vsque ad quartum diem modestè afflixerit, ac dein acerbiùs, is decimoseptimo finem inueniet. sin repserit sine acumine ad septimum vsque diem, ac tunc si emicare vis eius inceperit, is ad vigesimum prouehetur. Si verò acerbior aliquantulũ præcesserit acutus ab initio morbus, vndecimo die iudicari poterit, vel etiam nono. Quare comperta tibi sit semper magnitudo morbi, & motus eius. Concludit hîc eleganter Galenus, vbi ait, Nullus morbus, qui cùm primùm inuasit celeriter mouetur, decimum quartum diem superauit. Quare cùm ad eam vehementiam erigit se, ab eo tempore iam decimum quartum non prætergredietur: nam vltra illum diem natura illam vexationem acerbam pati nequit. Si se remiserit, tunc excurrit longiùs, nam, inquit Galenus, sunt quidam morbi qui inæquali mouentur filo, qui diebus quibusdam vehementer premunt, sed mox eam vehementiam exuunt.

Tardioris causæ crisis.

XXIV.

Τῶν ἑπτὰ ἡ 1 τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης 2 ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θεωρητὴ δὲ ἡ 3 ἑνδεκάτη αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης 4 ἑβδομάδος. Θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη. αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς 5 τεσσαρεσκαιδεκάτης· ἑβδόμη δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

De septimanis quæ per quaternarios digestæ sunt.

XXIV. Septenorum 1 quarta eſt index: octaua 2 ſecundæ ſeptimanæ initium. Obſeruabilis & ipſa 3 vndecima: 4 alterius enim (ſecundæ ſeptimanæ) quarta exiſtit. Iterúmq; dies decimusſeptimus obſeruabilis: is enim à quartodecimo 5 quartus eſt: & ab vndecimo ſeptimus.

Docuit nos ad criſin excurrere morbos acutos intra dies quatuordecim. Cùm verò ſigna quæ ad ſpeciem criſis appârent, (vt anteâ docuimus) calamitoſa ſint, niſi præceſſerint ſigna apparentia ad tempus criſis, iam docet quibus diebus illa (quæ ad tempus apparent) elucere ſoleant. quaſi dicat: Si decimusquartus dies eſt criticus, qui ergo dies ſunt indices dierum criticorum?

1. In acutis; vel periodi in intermittentibus. In acutis autem vehementibus, ille ſeptenarius numerus referri debet ad hiſtoriam morbi: in acutis verò qui primùm mitiores, ad proſtheſin, id eſt, ſymptomatum acceſſionem. Eſt autem quaternarius index ſeptenarij, quòd eâ periodo ephodos fiat naturæ & morbi. Eſt quartus dies index ſeptimi quia nihil fit ſeptimo critico, niſi illius ſignum edatur die quarto.

2. Altera hæc ſecunda ſeptimana finitur decimoquarto die, eodémq; die illo decimoquarto incipit tertia ſeptimana, Ita tres ſepti-

manæ

manæ terminantur vigesimo die Ita etiam tres sequentes quadragesimo. Primi illi duo septenarij sunt disiuncti. Primus autem septenariuus ex duobus quaternariis est constitutus. Quod autem in acutis morbis dies est, hoc in intermittentibus est periodus. Quare ineptè rogant Medici in intermittentibus, quot dies æger laborauerit. Synapheia est iunctura & coitio dierum; vt cùm idem dies finis est secundæ hebdomadis, & initium tertiæ; Diezeuxis verò est separatio.

3. Si ad historiam morbi referatur. Nam critici septenarij rationem obtinere potest, si referatur ad prosthesin (hoc est, symptomatum efflorescentiam) quæ incidit die quarto.

4. Cuius initium est octauus dies. Sunt itaque duæ primæ hebdomadæ secretæ à se inuicem: vndecima hæc dies, secundæ hebdomadæ quarta est.

5. Vnde fit, vt iudicis quoque rationem obtineat, si referatur ad prosthesin quæ in vndecimum diem cadit: iudicandi verò rationem obtinet, si referatur ad vicesimum diem. Criticorum dierum tria sunt genera: quidam sunt indicantes ἐπίδηλοι, & quidam iudices: alij verò intercalares. Iudicantes sunt in quibus apparent signa ad tempus vel ad speciem crisis. Iudices sunt, in quibus fit critica excretio vel abscessus. Intercalares, quibus absoluitur id quod in die iudice desiderabatur. Ad vigesimum vsque diem per quaternarios ascendimus, quorum vis post vigesimum diem perit. Et tunc demum ad quadragesimum vsque diem ascendimus per tres septimanas. Iterúmque prima septimana harum

est

esse integra, secundæ autem finis erit initium tertiæ 27. 34. 40. Horum quoque vis post quadragesimum perit. nam à quadragesimo (ibi enim omne acumen desinit) ascendimus per vicenarios, vsque ad centesimum. Sed obiicies, Hermocrati recruduit febris vicesimo quarto die. Ergo vis quaterniorum durat vltra vigesimum diem. Respondemus, eam recruduisse eo die: non ex conflictu naturæ & morbi, sed, quemadmodum ibi commentatur Galenus, ex putredinis vi sparsa per totum corporis habitum, extincto pænè calore natiuo: nam vndecimo die factus fuit comatosus.

3. Epid. 1. Historia.

XXV.

Οἱ 1 θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ 2 πολλὰ γίνονται 3 βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ 4 μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ 5 πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Crisi etiam opus est quartanæ.

XXV. Æstiuæ 1 quartanæ 2 maximam partem sunt 3 breues; autumnales verò sunt 4 longæ; maximeque quæ 5 proximè absunt ab hyeme.

Est ætiologia superioris: vt acuti diebus, ita longi mensibus iudicantur. quasi dicat, In essentia dierum criticorum continentur quartanæ, quamuis sint difficilis iudicij: quasi dicat, Nemo defungitur quartana, siue crisi.

1. Quæ diætæ vitio in æstatem incidunt, indéq; primigeniæ nascantur quartanæ, nõ erraticæ, nõ symptomaticæ. Æstiuas vocat quartanas, quemadmodum alibi carbunculos æstiuos: non temporis sed diætæ vitio enatos. Loquitur enim hîc de æstate quæ naturalẽ suam seruat conditionem. Limitatus est hic Aphorismus ad solas quartanas essentiales & primigenias: quia hæ solæ periculi sunt expertes.

2. Epid. 1. Epid. 3. 4.

2. Si enim non à diæta, sed ab inclementia aëris nascantur, vbi særosus humor æstu absumptus est, longæ euadunt.

3. Quòd cœli beneficio faciliora appareat pepasmi & excretionis ratio. Aëris enim calidi conditio pepasmum iuuat: & meatuum eo tempore libertas excretionem promouet. Intelligo tamen hîc, modò vires sint validæ, vt ad naturæ vim accedat peculiaris cœli conditio.

4. Magnitudine causæ, difficultate curandi, & symptomatum accessione. Magnitudinem causæ facit aëris quod præcessit vitium, ac improba victus quæ præcessit ratio: exhausto enim corpore per æstatem, si accesserit diætæ vitiũ, superstite empyreumate ab æstate, vnde contracta fuit hectica quædam intemperies, difficiles accedunt quartanæ. Difficultatem curandi facit materiæ contumacia, & meatuum eo tempore angustia.

5. Quia nihil exudat, & materia est contumax. quasi dicat, vt concedam hyeme ventres esse calidos, tamen proter materiæ contumaciam & libertatem meatibus negatam, qua fundi nequit, longa fit. Quoniam dixerat superius acutos morbos quatuordecim diebus iudicari, rectè docuit quidem, quindoquidem id obtinent morbi ratione sui, & substantiæ suæ vel speciei. fiunt tamen crises celeriùs vel tardiùs, vt temporum anni accesserit ratio varia. Hoc est quartanarum historia hoc Aphorismo docet. Quia temporibus bene moratis morbi qui incidunt bene quoque sunt morati: qui verò incidunt temporibus malè constitutis, inconstantis sunt & incerti iudi-

xij meminit autem Hippocrates quartanarum quasi dicat: Ea quæ tradita sunt de crisibus & de diebus criticis, non solùm accommodari debent ad morbos acutos, sed etiam ad diuturnos. Vt ostendat Medicum nunquam falli posse, si modo probè tenuerit regulam dierum criticorum. Nascuntur etiam quartanæ symptomaticæ ab infarctu iecoris vel splenis: hæ tertio mense excretione morbificæ materiæ excluduntur per vrinas nigras aut per hæmorrhoïdas. Alij semestri tempore ad nouam æstatem, quibusdam nono mense, vt Iunio: quo, inquit doctissimus Holerius, cerasia sunt matura. vnde, inquit, vulgo persuasum est, ea sanare quartanas: quod tamen Anni calor facit. Quod hîc scribit de longissimo morbo, id est, quartana, idem de omnibus intelligendum esse asserit hîc Galenus. Vbi emicuit natura, & cùm vrina non sit inflammata, purgetur electatio Indo, & confectione hamech. Et altero die sumat ex aceto vel vino drachmam huius pulueris, Accipe zedoariæ, galangæ, zinziberis, cuiusque drachmam: sumat ante paroxysmum. Quidam ipsa hora nouilunij scindunt venam sinistram saluatellam. Sed id non agatur die paroxysmi. Thaddæus ter ante ternos paroxismos drachmam dabat radicis gentianæ recentis ex maluatico vino, frigide.

Sensus Aphorismi.

Remediũ.

XXVI.

1 Πυρετὸν ἐπὶ 2 σπασμῷ βέλτιον 3 γενέσθαι, ἢ 4 σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

XXVI. Etenim 1 febrem 2 conuulsioni superuenire satius 3 est, quàm 4 conuulsionem 5 febri.

Quaſi dicat; non ſolum ordinaria natura & morbi ephodo & criſi curationem recipiunt morbi, ſed etiam accedente à foris beneficio eóve deſtituti diutius protrahuntur, vel celerius curantur. Nã hac ratione in puerorum epilepſia nõ expectatur ætatis mutatio, ſi ſuperuenerit quartana. Sic hoc loco ante cõuulſionis ordinariã pepaſmi diem, ſoluit conuulſionem ſuperueniẽs febris.

Beneficio quodam non ordinario ſolui morbos.

Demonſtratio autem Aphoriſmi hæc eſt, Omnis affectio hectica partium ſolidarum eſt inſanabilis. Conuulſio autem ab inanitione ſymptoma eſt partium ſolidarũ exhauſtarum. Febris autẽ exhaurit partium ſolidarũ humidũ primigenium: Ergo conuulſio febri ſuperueniens, eſt ab inanitione. Contrà febris materiam conuulſione mitificat diſſoluitq́ excernit, neruos ſiccitate ſolidat. Ergo bonum eſt conuulſioni ſuperuenire febrem. Si ſingultus dyſenteriæ ſuperueniens, ſic tremor pleuritidi & conuulſio ijs quibus caput eſt ſauciatũ ſuperueniens eſt funeſta. Sed dices ex Hippocr. ſententia. Conuulſio febris ſuperueniens in pueris nõ eſt lethalis. Reſpondemus cõſiderãdũ eſſe, an ea cõuulſio quæ febri ſuperuenit inſtrumẽti ſolius vitio accidat an principis facultatis vitio, vt dentiũ ſtridore per ſõniũ. hoc enim eſt calamitoſũ, niſi ita dormire conſueuerit, inquit Galenus, vt accidit in his, quibus muſculi maſſeteres ſunt breuiores. Niſi ergo id vitium inſtrumẽtorum vitio eueniat, quemadmodũ in pueris febricitantibus incidit conuulſio ob genus neruorũ imbecille: nam muſculi his facilè velluntur. Secũdò dicet quis, Scribit Hippocr. in Coacis, ſi vnà cum febre conuulſio incidit, eodemque die remittit, bonum & febri finem imponit. Reſpondemus, quòd conuulſio quæ ineunte febre incidit, ſi nihil

Quæſtio. 3. Progn.

hil praceßit quod vires labefactârit, modum infirmitatis adfuerit metu: periculi eſt expers. nam ea conuulſio fit à repletione à materia motu, à venis ad muſculos Ideóque euacuatur venæſectione vel purgatione: Sedatur, quod lõgiſſimũ eſt, tertio die. Ab inanitione cùm nobilis vir acerbiſſimis doloribus, à conuulſione vi natis, ferè necaretur, D. Guillandinus eum iuſſit totum cado olei immergi: vnde praclarè recreatus fuit.

Remedium cum hiſtoria.

1. Si analogia fuerit materiæ morbificæ, non minor nec maior. Quare ſi vltrò obnaſcatur ea, erit fœlicior euentus. quidam quò febrem accerſant propinant caſtoreum, vel aſſam fœtidam ex vino cum melle.

2. A repletione, quæ fit à materia frigida, & ſubitò inuadere ſolet.

3. Nam diſcutit materiam craſſam. dicit id ſatius eſſe: nam non ſemper iuuat.

4. Ob inanitionem. Corallum proprietate iuuat.

Coralli proprietas.

5. Ardenti ac exhaurienti, ob curandi difficultatem: longâ enim die opus eſt vt reſarciatur exhauſtum: interim febris, incendium, & conuulſio vrgent ac proſternunt.

XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ 1 λόγον 2 κουφίζουσιν, οὐ 3 δεῖ πιστεύειν. οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα 4 παραλόγως. Τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

Contra praſtigia Magorum.

XXVII. His quæ ſine 1 certa ratione deprehenſáque cauſa 2 leuant, acquieſcendum 3 non eſt: neque vereri admodum de iis, quæ abs re 4 & ſine cauſa praua appârent. Horum enim plura ſunt inſtabilia, nec admodũ in ſuo

ſtatu manere,nec diutiùs cunctari poſſunt.

Hoc Aphoriſmo excluduntur omnes vetularũ & veneficarũ præſtigia & impoſturæ, quæ carminibus colloq; appenſis ſubitò morbo leuant,ſed qui poſtea recrudeſcant. Pericles dux prudentiſſimus Athenienſis, paſſus eſt in magna illa peſte quædam carmina ſibi è collo ſuſpendi. Quod factum ita prudentibus diſplicuit, vt poſtea ſine honore vixerit authore Plutarcho.

1. Sine cauſis & ſignis criticis, morbo & naturæ conſentaneis, iiſdémque iuſtis. Vt ſi in cauſo, ſine vllis præambulationibus notis ad tempus futuræ criſis,ſubſtillum oboriatur ſanguinis puri,guttis paucis manans; infida alleuatio erit,ſi quæ ſequatur.nihil enim paucum eſt criticum vel ſi morbos acutos, qui ſumma ſymptomatum feruntur vi, ſine vlla excreta materia alleuari videantur ægri; infida illa ſpes eſt.Nam morbi acuti habent ſuam hyparxin materiâ, qualitate & copiâ vitioſâ, quàm ſecerni & excerni oportet.

2. Hoc interdum euenit à titubante naturæ vi, qua de cauſa nulla ſuſcipitur naturæ cum morbo ephodos: Vt etiam cum maximus ardor in hexin migrat: ſua mala non æque ſentiunt ægri. Ita pleuritis in phthiſin, colicus dolor in paralyſin: pertinaces vigiliæ per febres acutas, in ſoporem calamitosè commigrant.

3. Vt appâret in Hermocrate, qui vndecimo die apprimè leuatus fuit; ſed fruſtrà: nulla enim excluſio critica præceſſerat. Veritas huius Aphoriſmi oſtendi poteſt exemplo eorum qui à rapido cane demorſi fuere:nam quo diutiùs hi mali expertes eſſe videntur, eo grauiùs

Canis rabidi morſus.

ægrota

ægrotabunt. Nam virus illud intus vires colligens, tandem ſubſtantiam partium ſolidam labefactabit. Quo verò celeriùs ſe produnt eius ſymptomata eo facilior erit morbus.

4. Cuiuſmodi ſunt perturbationum criticarum ſymptomata, & notæ iam iam futuræ excretionis per deiectiones, haimorrhagias, ſudores, & quæ ſunt eiuſmodi; vt validus rigor, vel febris excandeſcens ſubitaria ſpirandi difficultas. Cùm enim ſigna pepaſmi illuxerint perfecti, ſi quid grauius incubuerit ab re, non malè vereri oportet: triumphalem enim manum mox natura efferet. Cùm enim iam ſigna appareant, quæ notant ſpeciem mox futuræ criſis, nos conſolantur ſigna quæ præceſſere ad tempus criſis Hæc ergo vulgo metum, Medicis ſpem adferunt.

XXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν 2 καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι 3 τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι 4 μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ 5 μῆκος νούσου σημαίνει, τὸ δὲ 6 ἀσθένειαν.

XXVIII. Febricitanti nec omnino leniter, ſuo ſtatu maneat corpus, 2 nihilque concedat 3 morbo, aut hoc etiam plus 4 æquo gracileſcat, calamitoſum: hoc enim diuturnitatem 5 morbi, hoc verò 6 infirmitatem ſignificat.

Viriũ dignotio, & num excurſurus ſit morbus in longum tempus.

In morbis acutis diagnoſis prolixi morbi ac effœtarũ viriũ vnde ſit petenda. Hoc enim Aphoriſmo conſiderat peculiarem ægri naturã. vt inde cognoſcatur quàm brevis ſit futura morbi hiſtoria. Magna eius vi poſita eſt in habitu corporis: hoc eſt, in diuerſitate vel raritate, & humorum congenitorum conditione, ad ce-

lerem vel tardam morbi solutionem. Superiore enim Aphorismo ostendit externo beneficio morbum longiorem vel breuiorem fieri: hic autem, vt dixi, peculiarem ægri naturam considerat.

1. Non dicit simpliciter febricitantium, sed non leuiter febricitantium: nam qui non leuiter febricitant, iustam habet extenuationis causam, vim caloris, genij defraudationem; ac per patulos poros exhaustum. Sed si mediocris, dicit, febris fuerit, non grauissima, non leuissima.

2. Id est, si nihil à statu suo immutetur pristino, in corporis mole, modò vberioris alimenti oblati iam excusatio adferri non possit.

3. Acuto.

4. Dicit μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον. Id est, plus æquo relatione facta ad vim febris, ita vt nulla excusatio adferri possit, ætatis puerilis vel senectutis, neque regionis, neque temporis anni, neque peculiaris ægri corporis, nam corporum raritas & humorum tenuitas ad macredinem via est, per ἄδηλον διαπνοὴν, vigiliarum, curarum, inediæ, maximæ febris, diuturni mobi, motus. Et si appareat facies illa cadauerosa.

5. Ob corporis densitatem & plurimam crudam materiam morbificam: quæ duo sequuntur pepasmi & excretionis difficultatem.

6. Quæ mala vt signum, & vt causa: vt signum, quia arguit vim caloris præter naturam cuncta dissipantis: vt causa verò, quia non solùm in hoc casu sunt dissipati spiritus & humores, sed etiam sunt exhaustę partes solidæ. Exhaustis autem partibus solidis, omnis ratio pepasmi desideratur. Hinc est

quòd

quòd in effœto ſenio, per morbos non bene ſit ſperandum.

XXIX.

Ἀρχομένων 1 τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ 2 κινέειν, 3 κινέει· 4 ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην 5 ἔχειν βέλτιόν ἐστιν.

Euacuationi quãdo locus.

XXIX. Ineuntibus 1 morbis ſi quid 2 mouendum videatur, 3 moue: nam iis 4 vigentibus 5 quieſcere ſatius eſt.

Abſolutis his quæ ad diætam acutorũ morborum pertinẽt: redit ad purgationes. Spectat enim hic Aphoriſmus ad explicationẽ aphoriſmi vigeſimi ſecundi & vigeſimi quarti libri primi.

1. Quo tempore mutatio ſymptomatum fit potiſſimum. Iueuntibus itaque morbis: id eſt in initio vniuerſalis temporis morbi, vel periodi aut paroxyſmi ſingularis. Hoc eſt, in prima incurſione, vel intra primum quaternarium, cùm adhuc cruda ſunt omnia, videtur incrementum etiam complecti. nam illicò περὶ ἀκμῆς loquitur. Vbi materia ſegregata eſt à materia morbifica, vt quæ in ventriculo & meſarrhaïcis conſiſtit. Hæc ſine dubio in initio eſt educenda, quæ ſæpe obtinet propria ſymptomata. Sed febrilis materia non eſt tẽtanda pharmaco, niſi cocta ſit tota in morbis acutis, imitatione naturæ: vel in longioribus morbis aliquo modo ſit cocta.

Vbi initio purgandũ.

2. Vt ſi humor vitium faciat in prima corporis regione, aut ſi materia morbifica turgeat, quod fere fit ineunte morbo, non autem cùm iam prouectus fuerit: quia omnis orgaſmus cadit in principium morbi.

3. Vt ſi quis initio paroxyſmi vomituriat, exhibebis oxymel, vt euomat, ineunte paro-

Gal. lib. Quos & quando purgare oportet.

xysmo, per superiora: in declinatione aut intermissione, per inferiora abduc. Liberior ab has sarcina reddita natura, quod reliquũ est mitigabit faciliùs. In initiis enim morborum vices ab exhaustu plerumque non laborant. Nam hic Aphorismus non collineat ad tempora morborum, sed ad vires, auctore Galeno, libri ad Thrasybulum capite trigesimo octauo. Phlebotomiâ vel pharmaciâ materia educatur: & orgasmus reuellatur, quo morbi acerbitas minuatur.

4. Cùm nimirum incendij & symptomatum plena sunt omnia. Eo enim tẽpore, dicit hic Galenus, animalis fatiscit facultas: quamuis alioqui vitalis & naturalis eo tempore maximè vrgeant.

5. Ne à pepasmo, cui incumbit, natura auocetur, nec ab inclinatione sua auertatur, materiáque nec cedat medicamento attrahenti, nec naturæ excludenti: tum, antequam corpus incendio maximè conflagret.

X X X.

Περὶ τὰς 1 ἀρχὰς καὶ τὰ 2 τέλη, πάντα ἀσθενέστερα· περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, 3 ἰσχυρότερα.

Cur initio purgandũ.

XXX. Nam 1 principio & fine 2 morborum imbecillia sunt omnia: in vigore verò 3 vehementissima.

Ætiologia præcedentis Aphorismi.

1. Quasi dicat, ad vires validas, ineunte morbo (quamuis premantur à causis mortificis) accedit infirma symptomatum vis sine vllo incendj maioris metu: quo fit, vt si quid eo tempore mouendum sit, conuenienter moueri possit. Nam licet materia quidem in initio contumacior sit, tamen eam contumaciã

in initio corrigere poteſt naturæ vis integra adhuc, necdum ſymptomatum vi languida. In initio ergo inuitat materia, ſuadet naturę vis, non auocat ſymptomatum grauitas. Nam ineuntibus morbis, nondum irritata eſt natura à perfecta putredine.

2. *In* declinatione, materiæ præparatio, & effœta ſymptomatũ vis occaſionem purgandi ſuppeditabit, ſi quid à morbo relictum ſit. Tametſi enim eo tempore natura languida ſit, & morbi vehementia fracta, ob materiæ tamen præparationem purgare licebit. Nã edita iam ſunt pepaſmi ſigna, & phlegmaſia eſt ſublata.

In declinatione cur purgandũ.

3. *In* perfecta putredine & irritatâ naturâ.

XXXI.

Τῷ ἐξ ἀῤῥωςίης 1 εὐσιτέοντι, μηδὲν 2 ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, 3 μοχθηρόν.

Vbi purgandũ & ũà cibo demendum.

XXXI. Cui à morbo cibum optimè 1 capienti non 2 confirmatur corpus, 3 malum.

Conuenit hic Aphoriſmus cum octauo.

1. Si plena manu paſtum ineat, cibique apperentia adſit.

2. Si corpus non proficiat mole & colore.

3. Vt ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ, & exhauſtarum partium ſolidarum: vt cauſa recidiui morbi, præſertim ſi quis liberalius ſe inuitet. Deme itaque ex copia alimenti, & pharmaciâ exige cacochymiam: abnuit enim corpus tale alimentum. Dicebat enim Hippocrates, Qui aluos habent calidas, hoc eſt, cacochymiâ fœdatas, carnes habent frigidas, hoc eſt, non attrahentes ſuum nutricatum ex illo ſanguine cacochymiâ fœdato. Purga rhabarbaro, vel agarico & foliis ſenæ:

Vſus huius Aphoriſmi.

deinde vſum pilularum de hiera cum agarico, adiecto pauco rhabarbaro, ineat.

XXXII.

Nota perfectæ vel inchoatæ criſis.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ 1 φαύλως ἔχοντες, κατ᾽ 2 ἀρχὰς μὲν 3 εὐσιτέοντες, καὶ μηδὲν 4 ἐπιδιδόντες πρὸς τῷ τέλει πάλιν 5 ἀσιτέουσιν. Οἱ δὲ 6 κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, 7 ὕστερον εὐσιτέοντες, βέλτιον 8 ἀπαλλάσσουσιν.

XXXII. Ferè fit vt qui malè 1 affecti ſi 2 ineunte cibi vſu auidè cibos 3 capiũt, ac nihil 4 edendo proficiunt, ad extremum 5 inappetentes fiunt. Contrà, 6 qui ineunte cibi vſu, nihil omnino appetunt, paulo pòſt 7 edendi appetentes, 8 meliore ſunt loco.

Id eſt, qui nondum eualuere, ſed conualeſcunt iam à morbo, ita adhuc ambigua fruantur valetudine.

2. Illud principium non refertur ad tempus vel principium morbi, ſed ad principium vſus ciborum. Hoc eſt, cùm iam primùm neceſſariò, vel iure aut loco cibum capere debent. Neceſſariò capit cibum cui vires ſunt infirmæ; vel robuſtæ quidem, ſed cum infirmitatis metu. Iure capit, cùm ſigna coctionis elucent: vt in pleuritide cùm os ægri humeſcit ab expectorato. Loco verò, cui clyſmate ſubducta fuerit aluus.

Quid ſit cibum neceſſariò, iure & loco capere.

3. Excitata non quidem ventriculi appetentia à ſuctione: ſed ſenſus ſuctionis excitatur à prauo & acido quodam humore, qui fortè excidit à liene, vel vicinis partibus: hinc falſa excitatur appetentia, ſine vlla ſuctione, propter corporis impuritatem.

Falſæ famis cauſæ.

4. Nam venter conficere non poteſt quantum appetit. Ita etiam in præſente morbo, ſi quis,

quis appetat & comedat liberaliùs, auocatur natura à pepasmo.

5. Quòd tandem facultas resoluatur quæ est cibi appetens, adiunctæ cacochymiæ vitio: quia ventris impuritas, omniũ confusio. Quasi dicat. Itaque purga aluinam regionem à tali prauo succo qui falsam appetentiam excitat. Da cassiæ vnciam, cum specierum hieræ simplicis scriptulo, vel duobus cum scriptulis.

Vsus Aphorismi.

6. Ab immutato ventriculi temperamento, habitu, & actione, scilicet sine vlla humoris deprauatione.

7. Restituto ventriculo.

8. Et restituantur: nam recreatur aluus quę asitiã pepererat. Ergo præstat abesse appetitũ, quàm adesse appetitum cũ absentia suctionis. Nam fit interdum, vt humor putris circa os ventriculi oberrans, aut calor febrilis ciborum fastidium adferat, citra vllum vitæ discrimen. Et quia illa impuritas adest, in ventriculo, propterea suctionis sensus non adest, quamuis alioqui naturalis adsit causa suctionis, nimirùm exhaustum.

XXXIII.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ ἐῤῥῶσθαι 1 τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς 2 τὰς προσφορὰς, 3 ἀγαθόν. τὸ δὲ a ἐναντίον, 4 κακόν.

XXXIII. In quouis morbo * animo bene 1 valere, ac rebus conuenienter 2 datis gaudere, 3 bonum. a Contrarium verò, 4 malum.

Ab animalis facultatis robore, nota prædictionum.

** mente.*

Quasi dicat, quamuis acutorum omnium morborum nõ indubitatæ sint prænotiones, tamẽ qui iuncti sunt cum actionum integritate, tandem vi naturæ domantur.

1. Hoc est, sine vlla verborum absurdita-

re,ſinéque indecora corporis compoſitione,& morum diſſimilitudine, ſinéque præſentia laboris indolentia: ſiqúe poteſt imaginando, ratiocinando,in memoriam reuocando ſuum officium facere. Hinc ſignificatio fit cerebrum, meningas, diaphragma integra eſſe. διάγνοια,γνώμη,νοῦς idem Hippocrati.

2. Hoc eſt: bene coquere, diſtribuere, & excernere. Gaudere, id eſt,proficere vſu. Aluinæ œconomiæ integritatem hæc denunciant, ventriculum,iecur,correctè agere.

3. Saluare. nam bonis fit & appâret ægri rebus, eò quòd contra materiam morbificam pugnet integræ naturæ virtus.Bonitate naturæ ſi morbi ſuperantur tandem: quod Cleonactidæ euenit.

3. Epid.

2. Delirium ſemper malum:vt in Cydis filio,& in vxore Hermoptolemi.

4. Nam ex iis,facultatum,quarum potentiâ corpus adminiſtratur,virtus aut infirmitas ſignificatur. Malè autem ad morbi vim accedit naturalium virium imbecillitas.

XXXIV.

Differentaneus morbus periculoſior contaneo.

Ἐν τῇσι 1 νούσοισιν ἧσσον 2 κινδυνεύουσιν οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς 3 φύσιος καὶ τῆς 4 ἡλικίης, καὶ τῆς 5 ἕξιος, καὶ τῆς 6 ὥρης, ἡ 7 νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν 8 μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

XXXIV. In 1 morbis minus 2 periclitantur quorũ 3 naturæ & 4 ætati, & 5 habitui & 6 tempori 7 cõgener eſt magis morbus, quàm quibus 8 nulla ex parte eſt conſentaneus.

Diſputatio exigit vt agat de difficultate curatio,eò quòd quidã morbi ratione naturæ & ſimiliũ sũt calamitoſi vel ſalutares. Adeoq; horũ

ratione

ratione euenit, vt qui specie sint morbi salutares, quibusdã tamen sint funesti. Videtur autem prima fronte absurdissimus hic Aphorismus, & qui minimè omnium demonstrari possit, nã quoties ad exitiosam vim morbi, accesserit naturæ consensio, periculosissimè se habere debet æger. Vt si tabidus naturâ (quales hi quibus alarum more scapulæ in dorsum promiñet: nam pectus his angustum est) in talem inciderit, maxima ex parte moriuntur, ex Hippocratis sententia. vbi ait, Moriebantur quorũ natura vergebat ad phthisin. Itẽ adolescens calidissimus. si in calidissimã febrẽ inciderit, quomodo nõ potest periculosissimè laborare? cũ malũ cumulatur, & quòd ad intẽperiem ipsam calidam accesserit morbosa intemperies calida. Hæc omnia solue vnica ratione. Eò quòd morbi pares magnitudine, causâ, symptomatis & curãdi opportunitate faciliùs curãtur in iis quib⁹ sunt cõgeneres quã in aliis: Abitum enim extra naturæ lineã non grandẽ significant.

Absurditas Aphorismi refellitur.

1. Epid.

Solutio.

1. Magnitudine causæ, symptomatũ vehemẽtia, & curandi opportunitate paribus. Cõmittite talem morbum cũ duobus corporibus, quibus est diuersa contrariaque conditio.

2. De vita, aut de actione corporis. nam immanis causa morbifica nõ facit illum morbum, proptereáque non tanta symptomata vrgent: & hæc causa est, quòd facilè curentur.

3. Id est, temperamento vniuersi corporis. Sed obiicies ex Aphrodisæo: Æthiopes moriuntur ex febribus ardentibus: quæ illis sunt congeneres. Respõdeo: Hoc illis euenit quòd pauca quæ illis est natura aërea, hîc extinguatur facilè magnitudine symptomatum, non magnitudine causæ. Scoti verò sua in par-

Quæstio. 1. Probl. 79.

tria

tria magnitudine causæ, magis opprimuntur. nam bilem hyeme procreant.

4. Ætas enim vertit corporis temperiem: & in ea sunt humorum variæ conditiones, qui modò sursum, modò deorsum viam affectant. Infanti lumbrici, iuueni tertiana, euenit.

5. Confirmationi corporis vniuersi, & singularum partium.

6: Nam eucriti fiunt morbi, qui commodis sibi temporibus eueniunt.

7. Essentiâ, materiâ, periodo, paroxysmis, & symptomatis.

Quæstio 1. Prog. 41.

8. Causæ enim immensam denotat potentiam; vt si senex ex causo laborârit media hyeme. Difficultatem adfert Galenus, & ex eo Auicenna. nam Galenus author est Perihpneumoniam pituitosam minus periculi habere quàm biliosam. Pulmonum autem temperies est calida, minimeq. frigida, Quare pituitosa pulmonis phlegmone parti non erit analoga: ergo & periculosior. Quidam respõdent temperiem esse distinguendam, in naturalem & ascititiam: nugæ. Intellectus Aphorismus accuratè pro se respõdebit Dicit Hippocrates eos morbos minùs calamitosos esse, qui analogiâ respondent temperiei, & talibus. Ex qua sententia malè inferas, Hic morbus est analogus tẽperiei ægri: ergo minùs periclitatur. Nã vix fieri potest, vt aliquis morbus reperiatur, quin ratione alicuius rei nõ sit analogus: & ratione alicuius rei sit analogus. Vt causus iuuenem implicans humidum, frigidũ & pituitosum, illi est analogus ratione ætatis: non analogus à temperie. Est tamen minùs huic periculosa, quàm seni calido & sicco, cui analo-

analogos erit ratione téperiei, at non illi erit analogos ratione ætatis. Attamen huic periculoſior euenit. Itaq; nō ad vnam ſolam temperiem debemus collimare, ſed cuncta intueri debent. Ita inflammatio biliosa pulmonis, analoga eius compagini & ſtructuræ & habitui. Nam habitus eſſe poteſt mollis vel durus, rarus vel denſus. Pulmones ſunt molles, non duri; ſunt rari, non denſi: ſunt laxi. ſi habitum inſpexerimus, facilè animaduertemus bilioſam inflammationem minimè eſſe analogam ſubſtantiæ pulmonum: attamen temperiei pulmonum analoga eſt hæc inflammatio bilioſa. Quare Auicenna ex Galeno bene dixit eryſipelatodem phlegmonem pulmonis periculoſiorem eſſe, pituitoſa. Nam licet bilioſa ſit analogia ratione temperiei: attamen eſt maximè diſſentanea ratione habitus & compaginis. Idem dicendum de raucedine ſenum: nam vires illorum ſtupent.

XXXV.

Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν 1 ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον 2 πάχος ἔχειν, 3 βέλτιόν ἐστι. τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν 4 καὶ ἐκτετηκὸς, 5 μοχθηρόν. Ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς 6 τὰς κάτω καθάρσιας.

XXXV. In omnibus morbis ſi 1 craſſum 2 abdomen fuerit, melius 3 eſt. Contrà, quando valdè eſt tenue 4 valdéque conſumptum, 4 calamitoſum. Eſt enim ita affectum eſſe, periculoſum 6 ad infernas purgationes.

Hoc Aphoriſmo ſpecialiter docet, quam vim habeat in omnibus morbis naturæ œconomia. Vt enim ſunt affecta hypochondria, ita ſalutis ſpes affulget, aut à morbis periculum imminet. Vnde

ſummam

summam Aphorismi hac renuntiatione complectamur, Quicquid est eiusmodi, vt ex eo significatio fiat benè affectorum viscerum, & eius beneficio melior sit naturalis œconomia, id praclarè tum facit tum appâret ad salutem. Sed hypochondria bene affecta, bene affecta esse significant viscera: & eorum beneficio naturalis œconomia est melior in coquendo, distribuendo, & excernendo. ergo.

Abdominis partes, & nomina earum.

1. Per ἦτρον intelligit eam partem abdominis quæ pube & vmbilico definitur, latinis hæc pars dicitur sumen & aqualiculus, & alio etiam nomine Græcis dicitur hypogastrium. Hoc loco Hippocrates per τὰ περὶ τὸ ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον, duobus extremis notariis, omnes partes abdominis complexus est. Porrò abdomen, epigastrium Græcis, definitur cartilagine xiphoïde, costis nothis & pube. Abdomen anteriore parte distribuitur nominibus duobus, nimirum stomachi, & hypogastrij. Stomachus definitur cartilagine xiphoide, & vmbilico. hypogastrium vel ἦτρον ab vmbilico ad pubem. Abdomen verò è lateribus distinguitur: equidem partes à nothis costis ad vmbilicum hypochondria appellantur: quæ deinde sunt partes, vsque ad os ischij, dicuntur lagontes vel ilia. Has itaque cunctas partes hîc intelligit.

2. τὸ πάχος ἔχειν, est abdomen bene habitum esse, hoc est, æquale, vt nulla tumoris interni suspicio adsit. Sed vt in omnibus partibus æqualiter sit affectum calore vtque nulla parte quàm alterâ sit duriùs. Nam si durius fuerit, hæc durities erit recens vel vetus. & vtráque cum borborigmo, vel sine. Durities recens

recẽs(vel propriùs distẽtio)cum borborigmo, flatum significat. Vetus cum borborigno hecticam intemperiem intestinorum notat, & hydropem minatur. Recens sine borborigmo cum torminibus, phlegmonem viscerum, ex quo materia quædam exudat, quæ tormina mouet. Vetus sine borborigmo, scirrhum significat. Sit æqualiter affectum: Nam si superiore parte sit calidus, dices ibi focum febris esse. Sit εὔσαρκον & λαπαρὸν, æquatum, in mediocritate contractionis & distensionis positum. Abdomen itaque sit crassum, nam constituitur id ex cute, adipe, panniculo carnoso, octo musculis: accedit peritonæum, omentum: Hic fouetur calidum natiuum, maximè in frigidis illis partibus vmbilici ac aqualiculi. Vide historiam eius qui in Dealcis horto iacebat, & Hermocratis. Ex abdomine itaque bene vel malè habito facilè iudicari potest hepatis conditio, ob vicinam operis societatem & ob vasorum commotionem.

3. Nam inde significatio fit, focum febrilem abesse à partibus nutritioni dicatis. & causa est quòd œconomia naturalis, abdomine bene habito, meliore sit loco.

4. Si sit inæquale calore, tumore, mollitie, vel tenue, id indicat spoliari subditas partes, naturâ frigidas, suo tegumento ac stragulo: vnde coctio in his deterior redditur, maximè ad vmbilicum, & aqualiculum.

5. Quod ex eo partes nobiles incendio conflagrare significetur. quasi dicat, alias partes exui per febres sua mole, non ita malum: ac semper hoc malum in abdomine: nam in promptu

Abdominis præstantia in significando.

promptu nutricatus prædia ſunt aluo, vnde pingueſcat: aliis non æque, niſi hinc petant. Indicium eſt hæmatoſeôs ac aluinæ coctionis fractæ.

6. Quia beneficio abdominis, huiuſmodi fiunt excretiones, ac inteſtinorum vi: quæ fomite ſuo ſpoliata, languent. Multi ob muſculorum abdominis tenuitatem nulla ope excernere poſſunt. Totum itaque abdomen medicis tentandum eſt, vt noſcant quænam eius partes vehementiùs caleant, aut tenſæ ſint, an inæqualitate prædita. Adeò interdum extenuatam aqualiculi partem deprehendi, vt arteriarum quæ in lumbis ſunt, manifeſtiſſimè pulſum tetigerim.

Medicis tãgendum abdomen.

XXXVI.

Sanitate reſtitutâ abſtinendum à pharmatia.

Οἱ 1 ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι, 2 ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ 3 τροφῇ χρεόμενοι.

XXXVI. Qui 1 ſunt ſano corpore †dum pharmaciâ purgantur, celeriter 2 exoluuntur, atque hi qui 3 prauo vtuntur nutricatu.

1. A perfecta abſolutáq; criſi cùm his reſtituta eſt ſanitas, quamuis illi tuberculis ſcateant. Vel etiam hi, qui integra valetudine fruuntur in temperamento, conformatione, & quatuor humorum congenitorum æquabilitate. Nam ſanitas eſt vel primigenia, vel reſtituta. Reſtituta, abacto iam morbo per excretionem vel per abſceſſum. Per excretionem, vt ſudorem, hæmorrhagiam, deiectionem alui, vrinæ profluuia. Per abſceſſum, vt icterum, tubercula toto fuſa corpore, tumores tibiarum non impares morbo & naturæ. Qui ſunt in reſtituta ſanitate, ſunt in neutra

conſti

constitutione, & ad morbum inclinant.

2. Quòd à morbo supersit naturæ infirmitas, & etiam quia pharmaci vis labefactat partes solidas, & sanguinem bene constitutum resoluit. ἐκλύονται, hoc est, in syncopen incidunt: pharmaci acrimoniâ, succi alibilis hypercatharsi, resolutione partium solidarum.

3. Quia cum viribus imbecillis humorum incidit corruptela. Vbi cacochymia, ibi distentæ manent à sanguine venæ: quia sanguinem illum malunt respuunt carnes nec ad se trahunt. A venis itaque à copia obstructis, exudat putris vapor in stomachum, dum huiusmodi materia vacuatione tentatur: vnde in Syncopen stomachicam cacochymici incidunt. In huiusmodi itaque corporibus vtendum est epicrasi: hoc est, tali curatione quæ paulatim suscipitur: id quod malum est euacuando, & paulatim id quod salutare est reponendo. Hoc bene fit, exhibendo syrupum de cichoreo cũ rhabarbaro, quarto vel quinto quoque die, prout requirit ratio morbi ægri temperies, & vires: electario santalorum cum rheo in tabellis, lacte asinino. Et si phlebotomia opus fuerit, parcè id fiat: vt natura parum ab onere leuetur. Soluuntur ergo horum vires facilè à pharmacia ob caloris natiui infirmitatem, aut ob vapores tetros, qui humoris agitatione nobilissimas partes infestant: Accedit humoris corrupti acrimonia, quia partes ipsæ vellicantur. Sensus Aphorismi est, Æquè peccant qui medicamentum purgãs exhibent sano corpori, & perfectè vbi exclusa est morbifica materia, atque is qui cibum exhibet superstite materia morbifica,

Cacochyma corpora vt sint curanda.

Sensus Aphorismi.

&

& impuro adhuc corpore. in his autem qui non reduce, sed sanitate primigenia fruuntur, pharmaca vim inferunt partibus sanis, ac colliquant eas, & nutricios succos fatigant, quia cum delectu quodam attrahunt, vnde animi vires atteruntur disiectis spiritibus. Vltima pars huius Aphorismi etiam ad Hydropicos spectare videtur: victu tenuante & remediis ἔυφορν debet corpus reddi, & magnis interuallis purgare conuenit. κακὸν ἐυκείμενον μὴ κινητέον. Ergo non secundum cacochymiam est exhibendum remedium, vt in puellabus fœdis coloribus præditis, & ictero nigro, cibariis melius vinces mala, quæ affectioni remedio sunt.

Hydropici vt purgandi.

XXXVII.

Οἱ ἐῦ 1 τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι 2 ἐργώδεες.

XXXVII. Qui 1 secura sanitate fruuntur, hos purgare 2 graue est.

Sanis pharmacia inutilis.

Quasi dicat, non solùm his incumbit præceps omnium virium lapsus, verùm atrocibus aliis inuoluuntur calamitatibus, qualis est syntaxeos perenne profluuium cum perenni febre, nam liquat carnem, indeq; tunc delectu quodam trahit sibi simile.

1. Qui benè morato sunt corpore, à moderato omnium succorum habitu, vnde nutritio fœlix. Vnde habitus bonus, solidus & succi plenus.

Vsus.

2. Quia pharmacum quidem trahit, at natura retinet, quasi dicat, si in primigenia hoc fit sanitate, quid ergo eueniet in restituta? vbi, quamuis integri fuerint succi, languent tamen vi morbi fractæ vires.

XXXIII.

Τὸ σμικρῷ χεῖρον 1 πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον.

Eebris aliquid dandum.

XXXVIII. Cibus & potus paulò 1 deterior, ſuauior 2 tamen, melioribus quidem, ſed in ſuauioribus eſt 3 anteponendus.

1. Quamuis naturæ non ſit ita conſentaneus, nec tam benè exhauſto reſpondens, nec æquè cum morbo pugnans. Paulò deterior, dicit; nam ſi damnum maximum adferunt; non exhibebimus.

2. Vt in cauſo aquæ frigidæ potus, ſubſtantiæ proprietate, non tam in ſpecie, quàm in indiuiduo, inſitáque ſimilitudine à temperamento. Atque hæc conſiderantur in ſpecie: quia auium montanarum caro, item omnium animalium biſidorum & ruminantium, homini in ſpecie eſt conſentanea. In indiuiduo, quia quibuſdam caro etiam veruecina non eſt grata, licet in ſpecie ſit conſentanea. Pertinet etiam hoc ad delectum earum rerum quas expetunt ægri: nam gratificandum eſſe ægris docet Hippocrates 6. Epidemiôn 4. 8. Suauius dicitur primis qualitatibus, vt calidus vel frigidus potus: ſecundis, vt ſapore.

3. Quod ventriculi complexu ex ea ſuauitate, maiorem reficiendi vim acquirat. Spes omnis bonæ coctionis conſiſtit in arcto complexu ipſius ventriculi. Pertinet hic Aphoriſmus ad rationem diætæ quæ conualeſcentibus præſcribi ſolet. Scopus eſt, vt doceat omnem cibi mutationem, tum in ægris tum in conualeſcentibus metiendam eſſe non ſolùm in quantitate & vtendi modo, ſed etiam in qualitate. Optimus itaque cibus eſt qui æquè

cum

Cibus optimus quis & quis deterrimus.

cum morbo pugnat, atque naturæ ſtudet qualis eſt ptiſana. Atque quo propius vel longiùs ab hoc opere abeſt cibus, eo eſt ab optimo propior vel remotior. Deterrimus enim eſt, qui nec naturæ ſtudet, nec cum morbo pugnac. Deterior itaque hoc loco dicitur is cibus, qui minùs cum morbo pugnat, quique minùs naturæ ſtudet.

XXXIX.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν 1 πολλὰ 2 νοσέουσιν 3 ἧσσον· ὁκόσα δ' αὖ 4 αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γίνεται, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

XXXIX. Seniores, affecta ætate, 1 minùs iuuenibus 2 maximam partem 3 ægrotant. Sed quicumq; diuturni 4 ipſis eueniunt morbi, ferè 5 commoriuntur.

1. Nam ſi non conuenienter naturæ vixerint, magnis ſe malis inuoluunt, ita ſi vita iuuenilis intemperans, tradiderit ſenectuti corpus effœtum.

2. Rariùs, & non tam acutis morbis tentantur, nam frigidum eſt ſenum corpus: propterea tam calamitoſa vehementia ſymptomatum iis non ſuperuenit. Ita parotides quæ in ſenes incidunt, non tam ſæua habent ſymptomata pathognomica vt in iuuenibus, neque tam graue ſenibus ſuperuenit delirium.

3. A morbis cauſa, loco, eſſentiâ, & motu paribus. Quia iuuenes integris viribus contra cauſas morbificas pugnant, nec niſi à validis deiiciuntur: ſenes optima diæta fugant magna mala.

Morborum diuturnorũ cauſæ.

4. Triplex eſt cauſa diuturnioris morbi, pepaſmi difficultas, ægri & medici culpa, & partis principis inflammatio, quam ſequitur

atrophia. Hoc autem Aphoriſmo vnicam pepaſmi difficultatem conſideramus. Nam qui morbi diuturni ſunt ægri vel medici culpâ, tum partis principis inflammatione, tam commoriūtur iuuenibus quàm ſenibus. Hi morbi ſunt vel σωύτροφοι, vel increſcentes: dicuntur σωύτροφοι, hoc eſt cognati & connutriti, quorum hyparxis conſiſtit in naturali vitio, vel temperamenti, vel confirmationis eius qui ægrotat: Sic epilepſia puerorum eſt morbus σωύτροφος. Ita dyſenteria ſenum, increſcens morbus dicitur, qui vires acquirit eundo, increſcente auctáque mali cauſa, vt etiam podagra, artritis omnis, calculus.

6. Epid. 5. 6.

Qui morbi ſyntrophi & increſcentes.

5. Vitia renum poſt quinquageſimum annum ſanata eſſe non vidi, inquit Hippocrates. Dices: morbi ſyntrophi deſinunt coctione, ſolutione & rarefactione. Reſpondeo, ſi ſint increſcentes illi, ob pepaſmi difficultatem, non ſoluuntur: ſed ad exitium protrahuntur. Tales morbi ſunt plerumque qui à frigore. nam curari debent hi πεπασμῷ λύσει, vel ἀραιώσει. Sed effœtæ vires, corporiſque ſenilis denſitas, materiæque contumacia obſtant his. Hos ergo erige vino, ac cibo eupepto, & frictionib⁹. Sūt autem tria genera diuturnorum morborum: in primis ſunt morbi cognati, vt ſeni tuſsis: alij ſunt ſyntrophi, quaſi dicas, connutriti, qui diu multúmque nos exercent, vt epilepſia pueros, quæ vitio diætæ alitur: increſcentes, vt vt podagra, calculi.

Qui incurabiles.

6. Epid. 5. 6.

Morborum diuturnorum differentia.

X L.

1 Βράγχοι καὶ 2 κόρυζαι τοῖσι σφόδρα 3 πρεσβύτῃσιν 4 οὐ πεπαίνονται.

Senum mala.

X L. 1 Raucitates 2 & grauedines ſenio 3

confectis 4 non mitificantur.

Prædicit iam qui morbi sint insanabiles, & sanabiles quinam sint: & primum adfert exemplum diuturni morbi, quo firmat præcedentem Aphorismum.

1. Raucitas hoc loco non est vox illa clangosa à febre ardente, sed vitium laryngis & faucium à distillatione: & significat omne genus catarrhi.

6. Epid. 2. 45.

2. κόρυζα generaliter omnem catarrhum significat. Propriè autem hæc affectio narium primigenia, vel superueniens.

3. Ob frigus corporis.

4. Quasi dicat, multo minùs alij morbi qui raucitates superant, vt asthma, & phthoë raucitatis soboles, & peripneumonia ab acerrima distillatione nephritis arthritis, dolor colicus, & splenicus, tussis. Rarò hæc illis sanantur; nam vel rarefactione aut dissolutione superari in frigido corpore nequeunt hæc mala: restat vna coctio, quæ ægrè hîc etiam suum officium facit.

XLI.

Οἱ 1 ἐκλυόμενοι 2 πολλάκις καὶ 3 ἰσχυρῶς 4 ἄνευ φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης 5 τελευτῶσι.

XLI. 1 Qui 2 frequenter & 3 vehementer & 4 abs re deficiunt, 5 repentè moriuntur.

Tribus sequẽtibus Aphorismis agit de illis morbis qui toto genere sunt lethales, hoc est, in quamcumque ætatem, in quamcumque regionẽ, quemcumque anni statum, quamcumque in naturam ac tẽperiem inciderint. Talis vt sit ratiocinatio, Quicquid est eiusmodi vt actionẽ per quã est vita omninò tollat, (sic accedat difficultas curandi ex affectione causaq; morbifica magnitudine, & sym

(ymptomatum vi repẽtè oborta) id eſt incurabile in quamcumque ætatem, ſexum, fortunam, tempus anni vel regionem inciderit.

1. Nam ſyncopa cárdiaca reſpirationem adimit ſæpè. Quæ hîc annotat Hippocrates, ſignificationem adferunt cordis male affecti, idq́ue per idiopathiam. Nec leui, ſed ex graui admodum affectione cor laboraret; adeò vt illa noxa calorem ſpiritúſque vitales diſſipet, vt ſi Eryſipelas cor occuparit: vnde diſsipatur ſpiritus vitalis, extinguitúrque calidum natiuum, vſúſque reſpirationis tollitur. Dicet quis. Hyſtericæ tamen viuunt ſine reſpiratione: Reſp. tranſpiratione recreatur exilis harum calor. Et hæc affectio manifeſtam habet cauſam. Lypothymia differt à Syncope: nam in lipothymia adeſt ſubitus ſpiritus animalis motus, & vehemens: fit ſubito motu ſpirituum ad partem affectam, attamen fons integer manet.

2. Ex magnis cauſis quæ cor affligunt, vnde diſſipatio ſpirituum, vt in peſte ab aura peſtifera, vel oppreſſio. Et quidam imbellem habent vim vitalem.

3. Corruptela ſpirituum & ſolidarum partium. i. qui non facilè reuocantur à Syncope.

4. Sine cauſa manifeſta: nulla exhauſti ratione: nec vlla incidente affectione quæ cor in ſympathiam ducat. Quamuis cauſæ manifeſtæ graues idem agant: ſed non ita ſubitò moriuntur.

5. Sublato omni reſpirationis vſu, per ſpiritus vitalis & caloris diſſipationem: immutato cordis temperamento & habitu, morbi alicuius contagioſi, venenati, aut peſtilentis *Remediũ.*

vi. Labefactata vis talis, cæteras in consensum rapit. Da aquam theriacalem, cum aqua cinnamomi & cum aqua boraginis.

XLII.

Λύειν ἀποπληξίην 1 ἰσχυρὴν 2 μὲν ἀδυνάτον, ἀσθενέα 3 δὲ οὐ ῥηΐδιον.

XLII. Apoplexiam 1 fortem discutere non 2 potis est: debilem 3 verò non facilè.

1. Cùm resolutum est cerebrum, indéque meatus conniuent, vt exitus non pateat animali spiritui ad neruos; vnde thorax cùm dilatari non possit, interceptis spiritibus motoribus respiratio in stertorem abit: nec motus aut sensus afflatur cæteris partibus. Cumque inducias non det symptomatis huius vis, remedia adhiberi non possunt.

Stertor, vnde.

2. Ob curandi difficultatem, quia causa coniuncta non facilè tolli potest. Non priusquam remedia adhibueris, æger moritur, sublata omni respiratione. Nam aucto respirationis vsu, impuro calore natiuo à collectæ fuliginis copiâ, sequitur stertor: à stertore, respirationis sublatio, dein mors.

Apoplexia cur lethalis.

3. Hæc potissimum vena sectione curationem suscipit. Attamen ægrè sanatur ob symptomatum incidentiũ vim repentè funestam, quæ adimit omnem spirandi facultatem. In hac aditu ad cerebrum prohibetur spiritus vitalis interceptis carotidibus, arteriis & venis iugularibus. Ita distinguit Auicenna magnam à parua apoplexia: nam in forti consistit vitium in illis meatibus qui sunt ex cerebro: cuiusmodi sunt nerui; ventriculi cerebri, & radix dorsalis medullæ. In debili verò vitium consistit in meatibus qui eunt ad cerebrum, vt venæ

Quid sit magna vel parua Apoplexia.

venæ iugulares, carotides arteriæ, rete mirabile: quod fit à ſanguine craſſo, vel tali vapore. Curatur illa, ſi intra dies ſeptem febricula illi analoga ſuperuenerit, quæ diſcutit flatus, nec illi ita ſuperuenit paralyſis. nã frictionibus & quaſſationibus interdum euaneſcit ille flatus etiam, vel ſi hæmorrhoïdes profluxerint, quæ reuellunt craſſum ſanguinem. Apoplexia autem tollit reſpirationem ſublato motu thoracis, ita vt vitium hoc conſiſtat in inſtrumento mouente. Debilem verò apoplexiam non comitantur tám vehementia ſymptomata: & ſolebat in paralyſim abire plerumque. Quo modo Apoplexia verè nulla parua aut debilis ſit, abundè demonſtramus Libro de Morbis Capitis, vbi de Apoplexia. Quare vbi abeſt magnitudo cauſæ cum pari Symptomatum vehementia coniuncta, nec cadit remediis, nec dat inducias vt ea adhiberi poſsint: propterea lethale. A prouiſione totius corporis, rade caput ea parte vbi ſunt ſuturæ, & impone illi emplaſtrum ex ſynapi, caſtoreo & aceto forti. Brachiáque & crura illico ſtringe vinculis: Iubéque fricari manus & pedes nitro, cum ſale. Sub lingua ponatur caſtoreum. Deinde ſaphaia vena vtriuſque pedis aperiatur. hinc manus vena tundatur. tandem naſi, vel iugulares. Poſtridie Clyſter repetatur. Accipe caſtorei & euphorbij cuiuſque ſcriptuplum: id totum inflетur radici linguæ, id extrahet pituitæ maximam copiam per palatum horæ ſpacio

Curatio.

XLIII.

Τῶν 1 ἀπαγχομένων καὶ 2 καταδυομένων, μηδέπω δὲ 3 τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσιν ἂν 4

ἀφρὸς ἢ περὶ τὸ στόμα.

XLIII. Qui ſtragulantur aut 2 reſol-uuntur, necdum tamen 3 animam efflarunt, non reſtituũtur, quibus os 4 obſitũ ſpumâ eſt.

Multiplices ſunt morbi toto genere lethales. Primò, per quos tollitur actio, per quam eſt vita: vt reſpiratio, nutritio. Secundò quorum hyparxis in intemperie æquali partis alicuius, vel totius cõſiſtit vt eſt maraſmus, & ſphacelus. Quia nulla intemperies æqualis curationẽ recipit eo quòd tunc labefactetur omnis naturæ vis, quódq; temperamentum ipſum perierit. Tertio quorum materia eſt pepaſmi expers, vt elephantiaſis, cancer. Palliatam quandam curationem hæc recipiunt, curationem nequaquam. Quartò quorum fotus tum longè abeſt, vt eò peruenire nequeat integris viribus medicamentum, vt euenit in calculo qui eſt in veſica.

Morbi lethales quadruplices ſunt.

1. Hoc eſt, quibus larynx opprimitur: id fit tumore, laqueo, à vertebra colli retorta, & in angina, quæ fit ex inflammatis propriis muſculis laryngis.

2. Interceptis cerebri neruis, & carotidibus arteriis tunc enim ſenſu & motu deſtituuntur.

3. Nondum mortui ſunt: nondum extincto vel ſuffocato calore vitali.

4. Vel quibus circum os ſpuma apparet. Nam in corde (ob motum acciſum thoracis) intercepta fuliginis copia tantum feruoris pulmoni infert, vt propriam illi humiditatem exprimat: vnde gignitur ſpuma illa. Quare longè aliam cauſam agnoſcit hæc ſpuma, quàm illa quæ eliditur in epilepſia. Ab hac ergo promptè extinguitur & ſtrangulatur calor natiuus

Septima generatio.

natiuus, nam intercipiuntur omninò fuligines. Quomodo ſpuma gignatur eleganter explicat Galenus in commentario huius Aphoriſmi, & etiam libro ſecundo Prognoſticôn 47. & 7. Aphoriſmorũ 30. A prouiſione habita totius corporis, ſeca venas ſub lingua: & ſi non iuuat, iugulares in collo externas. Et gulæ inſufflerur puluis hirundinum: & foris admoue emplaſtrũ ex nido hirundinis cum aceto. Si ad pus abeat, vt rumpatur, Accipe myrrhæ drachmas duas: ſinapi drachmam. morſus diaboli, ſcabioſæ cuiuſq; manipulum; coque ex aqua ad libram: colaturæ adde mellis optimi & dianuci ſingulorum vncias duas: fiat gargariſmus. Et ad ruptionem facit hoc emplaſtrum, Accipe farinæ tritici, hordei, ſeminis fœnugræci cuiuſque vncias duas: radicum liliorum vncias tres, ficus ſex: liniſtici, chamæmeli, meliloti, maluæ, cuiuſque ſemimanipulum: fermenti acris drachmas duas: decoctis vt decet ex aqua, fiat cataplaſma. dolorem ſedans, Accipe medullæ pomorum ſub prunis coctorum vncias octo: butyri recentis vncias duas: pinguedinis gallinæ ſeſcunciam: lactis muliebris vncias tres: farinæ hordei vnciam: bulliant ad ſpiſſitudinem: in fine adde vitellos ouorum duos: & parum croci.

XLIIII.

Οἱ 1 παχέες σφόδρα κατὰ 2 φύσιν, ταχύτεροι γίγνονται μᾶλλον τῶν 4 ἰσχνῶν. *Graciles & obeſi.*

XLIIII. 1 Qui naturâ valdè ſunt 2 craſſi, celerius 3 moriuntur quàm 4 graciles.

Oſtendit Hippocrates quòd habitus & natura corporis magnas habeant opportunitates vel difficultates curandi. Nam naturâ craſſi citius

afficiuntur, tristiùs ægrotant, & difficilius curantur gracilibus.

1. Hoc est, primigenia conformatione, non autem à diæta, sed à frigore natiuo.

2. Crassorum duo sunt genera, quidam enim crassi sunt ocio, ab affluxus copia, & effluxus inopiâ, de quibus hìc non loquimur, vt neque de athletis. Propterea addit Valdè, hoc est, qui sunt obesi, venis angustis, corpore crasso sed paruo, ossibus quoque paruis: Ceruices quidem videntur habere crassas, sed tenues sunt, nam ossa obducta sunt magna mole. Atque corpus hi habent inperspirabile.

3. Quia spiritus calidúmque natiuum non potest in tot annos vitam producere; & œconomiæ naturali non tam benè consulitur, ob frigus, in crassis, atque in gracilibus. Cùm autem in morbos inciderunt, ægrè illis defunguntur, ob caloris natiui infirmitatem: corporis densitatem, venarúmque angustiam. Hinc etiam obnoxij sunt corruptioni succorum.

4. Non quidem qui sunt extenuato corpore ab exhaustu & euacuatione; Sed qui naturâ sunt lacerosi & neruosi homines. Qui pectore sunt amplo, scapulis amplis, quibus ampla sunt ossa & venæ. Qui capite sunt magno, & cùm inclinantur, ceruicem magnam ostendunt. Etenim prodidit Hippocrates, Vt caput est & ceruix, sic reliqua sunt quæ ab his oriuntur tanquam à principio. ossa enim à capite æstimanda sunt; ab ossibus nerui & musculi. Itaque graciles habent maiores opportunitates ad benè viuendum, & redeundũ ad sanitatem, ex corporis conformatione, caloris

2. Epid. 1. 3. & 6. Epid. 4. 25.

loris natiui copia, & meatuum libertate, denique quòd corpus habeant εὔρουν ac perſpirabile. Euſarcum corpus optimum eſt: atque ſi inde abeas, tenue opîmo fælicius eſt Quaſi dicat Hippocrates, per morbos itaque non tam bene ſperandum de tali corpore, ac de tenuiore. Nec æquè tutò validè purgari poterit, nec inedia macerari, nec ſãguinis abductione inaniri. Omnia itaque hîc fiant cum cautione & non violenter: cunctatio vincat præcipitium. Hîc rectè in vſum flectas illud Thucydidis, Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον. φέρει: Inſcitia fiduciam, prudentia cunctationem gignit.

Vſus Aphoriſmi huius.

XLV.

Τῶν 1 ἐπιληπτικῶν τοῖσι 2 νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς a ἡλικίης, καὶ τῶν 3 τόπων, καὶ τῶν 4 βίων ποιέουσι.

XLV. Finem 1 epilepſiæ 2 iuuenibus adferunt *a* ætatis, 3 loci & 4 victus mutatio.

Exempli cauſa proponit morbum ſyntrophon. Vt enim acutorum morborum non omninò certæ ſunt prædictiones, ob varietatem corporum, cauſarum atque ſignorum, nec pariter æqualis eſt depellendi ratio: ſic quoque morbi ſyntrophi non æqualiter in omnibus hominibus curationem accipiunt.

1. Hoc eſt, conuulſioni totius corporis typicæ & periodicæ, cum mentis & ſenſuum oblæſione. Typicæ, quæ ſtatis euenit temporibus: periodicæ, hoc eſt, quæ ſtatis horis finitur.

a. Ætas curat epilepſiam eam ſolam quæ euenit per idiopathiam. nam quæ per ſympathiam accidit ab ore ventriculi, vel ab aura venenata quæ effertur à partibus in cere-

brum, ætate non curatur.

2. Id est, pueri & puberes cùm adolescunt, sanãtur. Cùm scilicet in puerili Epilepsia vocem edere asperiorem incipiunt, atque ad Venerem excitari, nõ autem Veneri operam dare cœperint (quia venus hoc malum accersit) exhausta pituitâ, confirmatísque neruis. Puberes verò cum vigesimum quintum annum accesserunt, hac molestia defunguntur, robustioribus redditis neruis: & hi tunc grauem edunt vocem.

3. Qui ad licciorem temperiem facit.

4. Quia vinum plethoricis causis replet neruorum principium, ab eo abstineant & etiam à venere, quòd neruos imbelles reddat: sique diætâ sicca neruis & cerebro studeat. Curat epilepsiam acori radix contusa, & potui indita. Fimus ciconiæ bibitus. Et puluis cranij humani si detur cum succo rutæ: vel cũ decocto pæoniæ, viscis querni, tormẽtillæ, & cubebarum. Sumitur etiam quotidie scriptulus castorei cum decocto prassij. per quatuordecim id agitur dies. Puluis lumbricorũ terræ cum vino potus. Contunde radices pyrethri cum melle, ita vt fiat electarium: detur drachma, & superbibat decoctum stœchados. Hoc agat semel septem dierum spacio: sed toto anno. Si ab vtero sit epilepsia, quæ puellabus frequens, sumat bis in mense pilulas fœtidas.

Remedia quædam eximia.

XLVI.

Δύο a πόνων 1 ἅμα γινομένων μὴ 2 κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ 3 σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Vrgenti maximè est succurrendum.

XLVI. Duobus *a* doloribus nec 1 eadẽ 2 parte obortis simul, 3 vehementior minorem obscurat.

a. Hoc

a Hoc eſt,affectionibus vel morbis.

1. Parte ſimulari & non organica. Referenda etenim hæc ſunt ad alienationem temperamenti,vel ad immutationem habitus.

2. Eodem tempore.

3. Quód diſtracti ſpiritus in partem vehementius dolentem, ſubſidij ergo , ſenſionem impediunt rei , in alterius partis ſenſum delatæ.Nam vnicuique parti ſuus eſt attributus ſenſus , vnde peculiaris ſenſio excitatur rei in ſenſum delatę.Sic arthritici colico dolore ſuperueniente liberantur : contraque,colici incidente arthritide. Quaſi dicat,quãuis querela non adſit de parte minus tunc dolente , attamen Medicus non minus de ea prouiſionem habere debet.Nam plus inde imminet non rarò periculi , quàm à grauiter dolente: Vt ſi aliis vel auris doluerit valdè , & tenuis in pectore vel pulmone dolor ſanguinem in os infuderit. Hic medicam manum ilicò poſtulat.

6.Ep. 4.3. Vſus.

XLVII.

Περὶ τῆς γενέσιος τοῦ 1 πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι 2 μᾶλλον, ἢ 3 γενομένου.

XLVII. Dum 1 pus conficitur,dolores atque febres incidunt 2 magis , quàm iam 3 confecto.

Status morbi vt noſcatur.

1. Commutantur à calore natiuo humores tumorem efficientes,vt ait Galenus commentario in hiſtoriam Hermocratis.

2. Nam continuum ſoluitur tumente vehementer parte, exilique feruidus tũc vapor, qui cor in incendium rapit. Nam calor arterialis ſanguinis vehementer contendit in vigore,cum materia morbifica.

Vsus.

3. Quòd tum alienatio temperamenti, & habitus mutatio minor sit Laxatâ iam parte, & calore presso. Quasi dicat, Ita etiam euenit in internis tumoribus & inflammationibus, quas noli existimare euanuisse, cùm iam confecto pure incipiunt inducias dare doloribus Nam subitò interdum rumpuntur, empyemata & marasmos adferũt, vel etiam subitariam mortem. Quare caue, ne his propines vibrans pharmacum, nec balneum præscribas, aut validum exercitum: nam subitò moriũtur ab his, rupto apostemate, vt sæpè euenit in nephritide.

XLVIII.

Lassitudinis & laboris remedium.

Ε'ν πάσῃ 1 κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν 2 ἄρχηται πονέειν, τὸ 3 διαναπαύειν εὐθὺς 4 ἄκοπον.

XLVIII. In omni corporis 1 motu, cũ 2 fatigari cœperit [immoderato motu,] 3 interquiescere, seipsum lassitudinis reddit 4 expers.

Quasi dicat, exercitationis laboriosæ remediũ est quies. Ita præstat hominem saturum ieiunare quàm ieiunantem se satiare, vt, liberali potu indulsit quis? Sobriè cœnet. nam hoc est ἀναπαύειν.

Vsus.

1. Hoc est, articulorum, carnium, atque viscerum actione. Scripsit enim in Epidemiis: quod labor & exercitatio est artubus & carnibus, id cibus & potus est visceribus.

2. Insueta & repentina mutatione ab vno exercitationis genere ad aliud, vel ab ocio ad negocium.

3. Hoc est, laboris illius remissio quæ fit motus & quietis vicissitudine, & figuræ mutatione, lassitudinem contractam leuat.

4. Facilis

4. Facilis traductio à negocio ad ocium, à saturitate ad inediam. Contraria contrariis curantur.

XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς 1 συνήθεας 2 πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες τῶν 3 ἀσυνήθων, ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾷον 4 φέρουσι.

XLIX. Qui assuetis 1 indulgent 2 laboribus, quamuis infirmi fuerint aut senes, tamen 3 insuetis validis atque iuuenibus 4 faciliùs ferunt.

Vt exercitatio sit iucũda, & quòd non temerè. Vsus.

Quasi dicat, ergo caue ne præter rationem, per morbos, graues cibo aut sorbitione ægros, qui minimè assueuerunt talibus: etiamsi robusti sint natura. Nec etiam cùm conualescunt.

1. Carnium, articulorum & viscerum. Viscerum: vt qui bis aut ter die ex instituto cibũ capiunt: & quorum ventriculus bis intumescere, bis humescere, bis coquere consueuit.

2. Vt si quis Cycyona comedere assueuerit.

3. Quare exercitatio illa subitaria non temerè suscipiatur in sanis, nec in ægris. Vt qui subibò à ieiunitate, ad saturitatem se transferunt.

4. Quòd ignauia vires exsoluat: proprij autem officij exercitatio, robur augere soleat. Id intellige in aluo, coquendo: & in habitu corporis, exercendo.

L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου 1 συνήθεα, κἂν ᾖ χείρω, τῶν ἀσυνήθων 2 ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ 3 συνήθεα μεταβάλλειν.

Consuetudo non temerè mutanda.

L. Quinetiam quarum rerum inueterauit 1 consuetudo, quamuis deteriores sint illæ, minus

minùs 2 tamen insuetis malè afficiunt. Est ergo 3 assuetorum vsus suscipiendus.

Cùm iam à morbo redeunt ad sanitatem, sensim ad consuetum motum redeant.

1. Vt est diæta susque deque habita: hæc enim nunquam sibi impar est. In rebus sumẽdis, excernendis, & admouendis & agendis.

2. Est enim consuetudo vis quædam vsu ascititia, qua eadem pati aut agere inoffensa, naturæ œconomia licet. Non temerè hæc vis est mutanda: quòd natura assuetis gaudeat: Elucet id in aluina œconomia: qui enim duris cibis assueuere, hos facilè superant. Causa eius rei hæc est: Quia id quod coquit æquè alteratur ac id quod coquitur: quare assueta facilè coquuntur, nam naturam non afficiunt, sed faciunt vt ea suo statu conseruetur, familiaritate substantiæ, & occurrentis qualitatis. Nam longa die inita his est familiaritas quædam & similitudo. Et similia facilè se alterãt. & mutant.

3. Quasi dicat, Proinde retinenda est ea consuetudo. Ita habent antiqua exemplaria. Romana, καὶ ἐς τὰ συνήθεα. Nam mutari temerè non debet, iam enim hæreditario quasi iure eam, suam fecit.

LI.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης 1 κενοῦν, ἢ 2 πληροῦν, ἢ 3 θερμαίνειν, ἢ 4 ψύχειν, ἢ ἄλλως 5 ὁκωσοῦν, τὸ σῶμα κινεῖν, 6 σφαλερόν. Καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει 7 πολέμιον. Τὸ δὲ κατ' ὀλίγον 8 ἀσφαλὲς, καὶ ἄλλως, ἤν τις ἐξ 9 ἑτέρου ἐπ' ἕτερον μεταβαίνῃ.

Natura ægrè fert subitas mutationes.

L 1. Plurimum & repentè 1 vacuare, aut 2 replere, aut 3 calfacere, vel 4 refrigerare, vel

quouis

quouis alio 5 modo corpus temerè 6 periculosum. Omne enim nimium, naturæ bellum 7 indixit. Quod autem fit sensim ac vicissim, 8 periculi expers est, idque cùm aliâs, tum si quis ab 9 vno ad aliud se conuertat.

1. Phlebotomiâ, pharmaciâ, chirurgiâ sectâ parte vnde plurimum effluat, vel genium fraudando cibo & potu. Inde enim vires prosternentur.

2. Vt si subitò partes nutritioni dicatæ sese vertere cogantur ab ocio ad negotium: vt si à triduana inedia, subitò pastum plenâ manu ineat. Inde enim opprimitur natura.

3. Hoc enim effœminat partes neruosas: & inflammat partes naturâ calidiores: spiritus dissipat & extinguit vitam. Ita qui iter hyeme per Alpes faciunt, naso (nisi eum priusquam ad focum venerint, niue ad ruborem vsque fricent & pustulas excitent) exsuuntur confert etiam alapam dedisse, quo ira incendatur.

4. Refluos enim humores repellit, facitque palindromen, vnde anadrome fuit. restagnantes verò in inuictam duritiem constringit: ac partium genium natiuum extinguit.

5. Id est, si hoc non fiat paulatim & vicissim. Ita Syracusanus tyrannus, homines excæcabat, subitò protractos è tenebris in solarem splendorem.

6. Ob repentinam imitationem habitus, temperamenti, & actionum corporis: quæ mutatio non solùm ægris, sed etiam sanis calamitosa est. néque id solùm in alteratione & vacuatione, verùm etiam in diæta.

7. Quod

7. Quòd scilicet Naturæ hyparxis, in symmetria consistat. Ætiologia.

8 Nam hoc ita agendum est, vt vnâ studeas naturæ, vnaque vt his morbum oppugnes. Vt si quis œnopota fiat hydropota: & ex aduerso: pedetentim id fiat. Sed per media sensim eò veniendum erat.

Quæstio.

9. Cui nimirum assueuit. Dicet quis, In Synocho plurimum & repentè vacuamus, nam ad lipothymiam vsque abducimus sanguinem. Respondemus, hunc Aphorismum maximè cautionem hanc adhibere, vbi in sola vacuatione vel alteratione consistit sanatio: at vbi simul iungitur afflictio partis principis, vt ea ab iniuria ilico vindicetur, hic Aphorismus locum non habet: nam plus periculi imminet ab oppressa parte nobili, quàm ab euacuatione aut alteratione subitaria. quare repentinâ euacuatione liberãda est pars illa, cuius officio vita carere nequit. Nam grauissimi illi morbi, non simplicem, sed geminam curandi notam edunt, scilicet euacuationem, & partis principis ab iniuria vindicationem. Propterea in pleuritide hoc ita agimus. Præclarè olim ad hanc sententiam Alphæus Mitylenæus,

Vrgentiori occurrẽdũ.

* Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν ἄγαν με τέρπει.

& eleganter Phocylides,

* Μέτρῳ μὲν φαγέειν, καὶ πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεγεινή.

**hoc est, nihil nimis nimis mihi placet.*

** Hoc est, moderatè cibum potũque sumas, & loquaris. Modus omniũ optimus, excessus autem vitandus est.*

III.

1 Πάντα κατὰ λόγον 2 ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ 3 λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος 4 τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

III. Si quis 1 omnia conuenienter 2 exactóque

ctóque iudicio faciat, nec quicquam ea 3 ratione, efficiat; tamen ad aliud non se conuertat, modò id maneat, quod 4 ineuntibus remediis visum est.

Religiosè immutanda remedia: non temerè in eorum vsu perseuerandum, nec temerè ilicoq; ab eorum vsu abeundum.

1. Vacuando, alterando occultâ appertáque vi, nutriendo, κτ̀ λόγον, dicit, hoc est tecmeriis signis, postquam morbum eiúsque causam exploraueris.

2. In censum vocatis Indicationibus curatiuis cunctis, & per eas limatis remediis. Quænam diæta præcesserit noto, vt causas habeam: & quænam symptomata adsint dominantium humorum, vt eleganter docet Galenus 4. Apor. 2.

3. Materiam ob morbificam contumacem, vel ob corporis peculiare vitium, vel quòd τὸ θεῖον sese immiserit materiæ. Vnde Celsus, In morbis longis, quos tempus vt facit, sic etiam tollit, non statim condemnandum, si quid non statim profuit: minùs verò remouendum, si quid paulum saltem iuuat quia profectus tempore expletur. Si tamen aliquid non sat citò respondet, licet aliud consimile experiri. 3. Lib. 5.

4. Hoc est, quoad huiusmodi fuerit morbus. dum remanet eadem morbi species, par eius motus & mos. modò non adsit maioris mali metus. Ita dum tentas num vera adsit pleuritis, si diutiùs fotus adhibueris, pulmones omnino siccabis. Si itaque symptomata variârint, iudicium etiam alia remedia adferet in vsum. Hoc à Musa factum in tussiente

Augusto

Augusto narrat Tranquillus.

LIII.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς 1 ἔχουσι, νέοι μὲν ἐόντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι 2 τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον a ἀπαλλάσσουσι· ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσι.

LIII. Quibus iuuenibus 1 fluit aluus, meliore ſunt loco iis, 2 quibus aſtricta eſt: at ſenes facti, peiore *a* ſunt loco: nam ſeneſcentibus ferè ſemper 3 aſtringitur aluus.

Expoſitio huius Aphoriſmi petenda eſt ex Aphoriſmo vigeſimo huius libri. Dicere videtur in hoc Aphoriſmo, Natura propria cuique inſita efficere poteſt, vt qui omnia conuenienter faciat, tamen ſibi non ſatisfaciat.

1. Si feratur his facilis aluus ob inſitam temperiem: nam alioqui lubrica victus ratio id nonnumquam præſtat. Vt ſi quis oluſculis ex lactuca, malua, beta, atriplice; vel ſi prunis coctis vtatur.

2. Nam excrementa non ita congerunt: alui enim tarditas, vaſorum impuritatem adfert. Intellige de vtriſque paribus.

a. Nam ſunt eodem loco quo iuuenes quibus adſtricta eſt aluus.

3. Quòd languet proſtratus appetitus, atque coctrix vis titubat. Sæpe fuſa aluus in ſenibus euenit ob retentricis exoletam vim: nam manifeſtum eſt illos non validè coquere, quare excretricis potentiâ hic non fertur aluus effusè. Hoc volebat Celſus, vbi ait, Melior eſt fuſa aluus in iuuene, ſicca in ſene.

LIIII.

Μεγέθει καὶ σώματος ἐν νεότητι μὲν ἐλευθέριον

καὶ οὐκ ἀειδὲς· ἐγγηρᾶσαι δὲ 2 δύσχρηστον, καὶ 3 χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

LIIII. Longâ staturâ iuuentutem exigere liberale est nec indecorum: senescere, fere 2 inutile, ac 3 deterius breuiore statura.

Corporis conditio & mutatio per ætates, adfert opportunitates & difficultates curandi.

2. Fractis iam viribus, illi staturæ imparibus.

3. Vel incommodius. nam senectuti δύσφορον est. nec ita medicâ manu erigi potest, ob imbecillitatem. corpus eucraton in sene, & in iuuene laudatur. Vespasianus Augustus de quodam proceræ staturæ hoc ludebat, * Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

* *Longum incedens, quassans ingentem hastam.*

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM Liber III.

I. HEVRNII

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν 1 ὡρέων 2 μάλιστα τίκτουσι 3 νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ 4 θάλψιος, καὶ τ' 5 ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

1. Mutationes defectionésque 1 temporum

2 maximè pariunt 3 morbos,& quæ in singula *a* anni tempora incidunt,insignes mutationes frigoris aut 4 æstus, 5 cunctaque alia sic pro sua natura.

Hoc libro tertio continentur causarum efficientium & affectionum naturalium momenta: seu opportunitates, & inclinationes ad ea quæ cuique accidunt suscipienda. Nam vt est insita & aduentitia cuiusque natura, ita hoc vel illo modo afficitur. Hoc est, causarum efficientium & suscipientium naturam continet. A spiritu enim & diæta omnia morborum genera fiunt. nam qualis aër tales spiritus: quales spiritus tales humores: quales humores, tales partes solidæ totúmque corpus.

Antiquorum annorum anni diuisio.

1 Antiqui annum in septẽ tempora distinxerunt, hac serie: Ver ab æquinoctio verno ad ortũ vergiliarũ: & erat diuisionis expers. Æstas in tria tẽpora diuidebatur, quorũ primum erat ab ortu vergiliarum ad solstitiũ æstiuum: naturæ veris. secũdum, à solstitio ad caniculæ ortũ. tertium, Opora dictũ, ab ortu caniculæ, ad ortum Aucturi. Autumnúsq; diuisionis erat expers, ab ortu Arcturi ad occasum vergiliarum finiebatur: σπορητὸν vocabant. Hyemi duæ erant partes, vna ab occasu vergiliarum ad solstitium hybernum: secunda, à solstitio hyberno ad æquinoctium vernum: φυταλίαν hanc vocabant, ad insitionem apta, cùm fauonij afflant purpureásque violas euocant. Nam quamuis sit εὐδία hyemalis aura, tamen non surget viola: sed certis vicibus. Mutationes itaque temporum: hoc est, septem anni temporum sibi succedentium non ex naturæ lege, vt si Autumnus in hyemem, hyems

in autumnum degenerârit: vel ſi hyems in æſtatem verſa fuerit, in his enim neque *ὡραῖα* neque *ὡραίως* fient; nam à naturali ſuo ſtatu declinant. *ὧραι* dicuntur anni tempora quatuor, & anni tempeſtates. Horas fabulatur Homerus cæli portis præeſſe, curámque habere vt modò ſerenum, modò nubilum ſit. Vnde & Latini etiam Anni tempora. horas vocarunt. Horatius de Ioue, Variíſque mundum temperat horis. *ἀπὸ τοῦ ὠρεύειν*, inquit Scholiaſtes Heſiodi, quod eſt cuſtodire. Plato in Cratylo, Horæ, inquit, Attica & priſca voce dicendæ, *διὰ τοῦ ὁρίζειν*, quòd terminent hyemem & æſtatem & flatus, & qui ſunt ex terra fructus. Macrobius verò Horas dictas putat quòd ſol dicatur Horus. Quaſi dicat Hippocrates, Nota igitur ad quæ mala inferenda ſit anni conſtitutio prompta, ac ſuſpicionem concipe apud agros de tali malo, ac remedia rectè comparata ad ea habeas profliganda.

Vſus Aphoriſmi.

2. Quòd in aëre ſit maxima vis, eo enim perpetuò veſcimur. qualis itaque aër, tales ſpiritus & humores ſunt corporis. Aër enim cõtinentia, contenta, & impetum facientia mutat. Geoponici propterea ſuadebant vt villa non paludoſa loco ponatur, talis enim aër non ſinit dominum ad fructus arborum venire. Et ſcimus ex antiqua hiſtoria, quo modo Acron Agrigentinus; & eius imitatione Hippocrates totas prouincias vindicârint à morbifera calamitate, ſolo aëre caſtigato.

3. Simplices, vel peſtilentes, tertianas, quartanas, & corruptionem occultam infert aër.

a. Quaſi dicat, non ſolùm ſibi malè ſuccedentia tempora hæc agunt, verùm etiam vnius anni temporis mutatio hoc facit. Quaſi dicat, quamuis benè morata fuerint cætera, qualis fuit Cranonis æſtiua tempeſtas, qua rapidis continenter aquis pluebat cum dominatu Auſtri. Vnde cuti ſubnaſcebantur ichores & puſtulæ, mox carbunculi.

4. Vt in Cranone apud Hippocratem carbunculi æſtiui.

5. Vt mutationes ventorum, nubium, nebularum, pluuioſi aëris; vt nimirum fuerit efficientis rei natura, & excipientis. Et cùm eodem die à calore in frigus itur, vel ex aduerſo. idem de cæteris dictum puta.

II.

Τῶν 1 φυσίων αἱ μὲν πρὸς 2 θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

11. Naturarum aliæ quidem ad 2 æſtatem, aliæ ad hyemem bene 3 vel malè ſunt conſtitutæ.

Varia corpora in varios morbos prompta ſunt, vt varia eorum fuerit natura, hoc eſt κρᾶσις.

1. Vt fuerit nata, vel vſu inducta temperies corporis. Hic Aphoriſmus non ſolùm ad temperamentum attinet, ſed etiam ad habitum. vt in Thaſo.

2. Si natura intemperata fuerit nam illa modico contrariorùm vſu gaudet, læditur à ſimilibus. Ita bilioſa corpora vegetantur hyeme.

3. Malè ad morborum generationem & eorum paroxyſmos. Sic enim cõparatum eſt, vt temperatæ naturæ aduerſam aëris conſtitutionem ferant faciliùs quàm intemperatæ,

ramentæ, similem. Nam consimilis intemperiei accessione degenerat facilè in morbũ: nam concepta intemperies maior fit. Vsus: ergo cùm talis aëris constitutio alieno euenerit tempore, hæ naturæ facillimè iniuriam sentiunt hanc: caue igitur illis, purgando, alterando, euacuando, & diætâ.

III.

Τῶν νούσων 1 ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ 2 ἢ κακῶς a πεφύκασι, καὶ b ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ 4 χώρας, καὶ 5 διαίτας.

III. Quin etiam morborum alij & *a* ætates aliæ facilè 2 aut ægrè sunt *b* comparatæ ad alia 3 tempora, & 4 regiones, & 5 diætas.

Intelligitur hic Aphorismus de omnibus generibus Epidemiorum morborum, quorum alij acuti, alij diuturni: deq; aliis qui dicti increscentes, & syntrophi. Complexus autẽ est Hippocrates hoc Aphorismo, quicquid lib. 1. & 3. Epidemiôn habetur. Quasi dicat, morbi Epidemij, temporum mutatione sub dispersorum specie in hominum vitam inuadunt: sed varia conditione, vt fuerit cuiusque hominis natura, ætas, soli & cæli conditio, tum autem diæta. Nam pro varia cuiusque natura, ætate tempore, regione, & diæta, morbi generantur, paroxysmos suos habent atque crises. Nam intemperatæ naturæ promtiores sunt ad consimilem intemperiem suscipiendam, quàm temperatæ ad contrariam. Quare Medicus tutelares medicinas adferat, cùm periculum alicui imminet.

1. Certis anni temporibus facilè nascuntur, exacerbantur aut propelluntur morbi. Sunt morbi dyscrasiæ, propterea à similibus augentur, aduersis mitescunt. Quare horum *Vsus.*

malefi

maleficiis vt giguntur: ita horum beneficiis soluuntur.

2. In generatione & solutione, euentu, paroxysmis. in magnitudine, more, motu.

3. Exstimulantur similibus morbi temporibus, vt tertianæ æstate: at hyeme sopiuntur.

4. Vt Thasij non ita capaces erant flatuum Austrinorum, vt Cranonij. Et biliosi meliùs agunt in frigidis regionibus.

5. Thasij vino generoso vtebantur, eóque putredinem arcebant. Ita pituitosi calidis fouentur.

a. Vt senes æstate recreantur: hyeme torpent.

b. Id est morbi faciliùs gignuntur quibusdam temporibus anni, & aliis faciliùs soluuntur. Ita & ætates, temporibus locis, victu, variè afficiuntur.

IIII.

Ἐν τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τῆς αὐτῆς 1 ἡμέρας ὅτε μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνηται, 2 φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

IIII. In singulis anni partibus cùm eodem 1 die modò caloris, modò frigoris dominatu cælum tenetur, 2 Autumnales morbos expectare oportet.

Hoc Nasoni etiam compertum fuit, vbi canit:

Cùm modò frigoribus premimur, modò soluimur æstu.

Tempore non certo, corpora languor habet.

Docet hic Aphorismus præsagia futurorum morborum ducta ab aëre.

1. Cùm id diu euenit eodem die, vel serie dierum longa. Explicatur enim hîc altera pars Aphorismi primi huius libri; cùm scilicet aliqua

qua pars anni à ſuo ſtatu naturali diſceſſit, vt ſit ſenſus: In quacumque anni parte cœli inæqualitas inciderit, morbi proueniunt inæquales.

2. Hoc eſt, ἀνώμαλοι καὶ ἄτακτοι, hoc eſt inæquales materiâ, ſymptomatis, paroxyſmis, periodis, criſibus. Vnde incerti & difficilis iudicij euadunt: & mali moris. Nam ſi acciderit tertiana, illa erit inæqualis: ſic quoque cottidiana & quartana. Eò quòd hæc temporis inæqualitas valdè perturbat illam motus & quietis viciſſitudinem, quæ ineſt humoribus. Quare longè difficiliùs curantur quàm ſi à diætæ vitio oborti fuiſſent: nam quid diuini habent? Quaſi dicat, itaque remediis maioribus, hi oppugnandi & ſæpè alexipharmacis eorum prauitas caſtiganda erit.

Vſus.

Auſtri vis

V.

1 Νότοι 2 βαρυήκοοι, 3 ἀχλυώδεες, 4 καρηβαρικοὶ, 5 νωθροὶ, διαλυτικοί. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, 6 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι πάσχουσιν. Ἢν δὲ 7 βόρειον ᾖ. 8 βῆχες, 9 φάρυγγες, 10 κοιλίαι σκληραὶ, 11 δυσουρίαι φρικώδεες, 12 ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος 13 δυναστεύῃ, 14 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

V. 1 Auſtri 2 auditum hebetant, illique graues ſunt, 3 caliginoſi & tenebroſi, necnon & 4 capitis grauitatem, 5 ſegniciem ſeu lentitudinem & corporis laxitatem adferunt. Quotieſcumque itaque Auſter diu multúmque dominatum tenuerit, 6 huiuſmodi ferè [ſymptomatibus] per morbos afficiuntur homines. Si autem Aquilo 7 terras perflat, 8 tuſſes mouet, eueniunt faucium 9 morbi, alui 10 duræ,

Aquilonis vis.

11 vrinę difficultates cum horrore coniunctę, dolores 12 laterum atque pectoris. 13. Quotiescumque ergo is diu multumq́ue dominatum tenuerit, talia 14 ferè in morbis expectare oportet.

Sensus Aphorismi.

Quasi dicat, exploratum tibi esse debet, quid vi morbi, & quid vi causarum externarum in ægris euenit, ne crises te fallant. Probat à ventis (qui maximè aërem mutant) ad morbos maximè facere aëris mutationes. Ventus enim nihil est quam motus aër.

1. Et euronotus, libonotus: qui cum flatibus manifestis dominantur & aërem ad madorem immutant. Galenus distinguit duplicem constitutionem Austrinam, vnam cum flatibus, alteram sine flatibus. Prior illa non semper humectat, neque semper est mollis: & ideo etiam desiccandi vim habet. Huiusmodi Auster appellatur leuconotus, ab albis nubibus quia cum violento frigore & siccitate aërem inuadit. Eum describit Maro primo Æneïdos. Posterior est mollis caliginosus, & humidus: de quo hîc agitur. Afficiuntur autem corpora non solùm à ventorum qualitatibus primis, sed etiam ab alienæ materiæ mixtione. Nam vt est natura loci vnde emanat anathymiasis illa quæ ventorum est materia, sic quoque est aëris affectio dum viget ille ventus. Hinc est quòd Acron Agrigentinus colesaneman dictus fuit, cùm ventos coërcuisset bubulis coriis interceptis mõtium, vnde illi flabant, angustiis. Ac ita Siciliam maxima à peste vindicauit.

3. Epid. 3. 1.

Duplex Austrina cõstitutio.

2. Repletione cerebri nerui auditorij infirmitat, caëris insiti & aduentitij impuritate: made

madefactóque neruorum principio. Infirmi redduntur nerui, à laxitate nimia.

Apud Diogenem Laertium.

3. Tenebras obducit oculis, spiritus animalis cerebri & nerui optici infirmitate, tum aëris externi perturbatione. ἀχλὺν vocant aërem turbarum. ἀχλώδης oculus, qui sua exutus est luce à splendore, vt in caducuerosis.

4. Vaporibus & humoribus opplendo cerebrum. Quare plethoricis causis auget cerebrū.

5. Madefacto neruorum principio, & resolutione laxatis membranis & neruis, quorum vis in siccitatis mediocritate consistit.

6. Non tam morbi ratione, quàm flatuum Austrinorum potentiâ.

7. Cum flatibus, & sine flatibus.

8. Siccas, spirabilium partium intemperie & asperitate, & humoris è cerebro expressi distillatione.

9. Asperitates, paristhmia, anginæ externæ. notatâ parte, morbum significat.

10. Alui suppressio à coctionis & distributionis bonitate, & humore exhausto intestinorum, & ab intestini recti contrario motu, ob strictionem musculi sphincteris.

11. Malè affectâ vesicâ à frigore.

12. Quia frigidum pectori est inimicum.

13. Sine vlla vicissitudine si dominatum tenuerint.

14. Non tam ratione critica aut symptomatica, quàm incidentis causæ procatarcticæ vi & potentiâ. Elegantissimè enarrat hunc Aphorismum doctissimus Holerius.

VI.

Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή.

Ex aëre sudorum Prognosis.

VI. Quoticscumque fit æstas 1 veri similis, sudores 2 multos in febribus expectare oportet.

Ex quibus humoris excrementitij significatio fit, & inclinationis critica illius humoris. q. d. non solum anni tempora materiam pariunt morbificam, sed etiam inclinant illos succos ad varias crises, periodos & paroxysmos: faciúntque vt crises sint sinistri aut dextri iudicij. Sunt enim sudorum alij critici, alij symptomatici, vi morbi, & excrementitij humoris copia.

1. Si æstas calida & humida euadat: nam ver est temperie quadam humidũ & calidum.

2. Quia fundit materiam, porósque aperit. Critici illi sudores reddunt febres faciles, sine acumine, sine linguæ ariditate. Quare id etiam tunc per febres agant medici, quò sudor manet copiosè, decoctis sudoriferis, ac foris lateribus calidis admotis, pannóque ab aceto madenti inuolutis.

Vsus medicus hic.

VII.

Ἐν τοῖσιν 1 αὐχμοῖσι πυρετοὶ 2 ὀξέες γίνονται. Καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον 3 ἐὸν, ὁκοίην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ τὰ 4 νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

VII. Per 1 squalores febres 2 acutæ incidunt. Et si maxima pars anni talis 3 fuerit, qualem cœpit inire historiam, magnam quoque partem huiusmodi morbos 4 expectare oportet.

Siccæ tempestatis morbi.

1. Cùm cœlum incendio conflagrat, nec vlla est madoris & siccitatis vicissitudo. Αὐχμὸς duobus modis euenit, vel à pluuiarum defectu, vel à sicca cœli constitutione, hoc est, ab æstu vehementissimo. 2. Epid. sect. 1. Aph.

2. vnde hunc librum ſumſit, αὐχμὸς moderatam pluuiam ſignificat.

2. Eſſentiales & ſymptomaticæ, quòd talis conſtitutio bilis acerrimæ ſit procreatrix.

3. Vt ſi borealem, auſtrinam, inæqualem faciat conſtitutionem.

4. Specie, & indiuiduo. nam frigida ſiccáque conſtitutio ſpirabiles lædit partes. Inæqualis conſtitutio difficilis iudicij profert morbos. Hinc multum intereſt inter tertianam, & tertianam; nam bilis modo efferat, modò pituiteſcit. ita inter parotidem & parotidem: quamuis enim hęc ſint ſpecie eadem, ideâ tamen differunt.

VIII.

Ἐν τοῖσι καθεστεῶσιν 1 καιροῖσιν * κ᾽ 2 ὡραίως τὰ 3 ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, 4 εὐσταθέες κ᾽ εὐκρινέες αἱ 5 νοῦσοι γίνονται. Ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, 6 ἀκατάστατοι κ᾽ δύσκριτοι.

Criticam theorema.

* lω̃

VIII. 1 Conſtantibus anni partibus, 2 ſi tempeſtates 3 conuenienter ſuccedant, 4 bene morati, facilis ac ſecundi iudicij incidunt 5 morbi. At incertis malè moratis maléque conſtitutis temporibus, aduerſi 6 difficiliſque iudicij incidunt morbi.

Q. d. Morbi efficientium cauſarum naturam ſequuntur, & cauſæ ferè efficientes ſunt tales, vt anni temperies.

1. Hoc eſt, ſtatis ac definitis, ac naturalem ſtatum retinentibus: vere temperato, æſtate calida & ſicca, nimirum cum Eteſiis & pluuiarum viciſſitudine. Autumno inæquali, flante cauro: hyeme frigida & humida ſine exceſſu. latius hæc Hippocrates 2. Epid. 15. vide ibi Foëſij commentarium.

2. Nimirum singularium anni partium propriæ.

3. Loco & tempore. Hoc est, vt mutuò se vicissim excipiant sine repentina immutatione & importunitate. hoc est, vt singulis anni partibus tempestates, singularum propriæ, loco fiant & modicè. in qualitatibus, ventis, pluuiis serenitatibus. Si hæc non anteuertant, nec morentur: nec continentur nec repentè fiant, sed vicissim.

Holerius hic doctè à ventorũ annuis flatibus tempora distingnit.

4. Malignitatis & inæqualitatis expertes, hoc est, cùm initio cruda sint omnia, in augmento appâret coctio; instat perfecta coctio; tales sunt bene morati. Secundi iudicij sunt qui & crisi cuiusque propria, simplici, & recidiuæ experte, sinéque vllo recidiuæ metu iudicantur. Si causus εὐσταθὴς patitur se vinci, linguam non habet præaridam.

5. Natura bene constituta: nec vicissitudine motus & quietis, quæ in humoribus inest, mutata. Deinde etiam magnitudine, more, & motu. Nam malignitas abest, & metastasis, ac phlegmone. Est enim morbifica materia benigna & natura robusta.

6. Cum maximis laboribus, maligna vi, metastasi, & cum metu superstitis materiæ. Nam varia materia in vitio est: vnde inæquales nascuntur morbi, & pessimi iudicij.

I X.

Ἐν φθινοπώρῳ 1 ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ 3 θανατωδέσταται ὡς ἐπίπαν. Ἦρ δὲ 4 ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

I X. Autumno 1 morbi accidunt 2 acutissimi, & 3 funestissimi ferè. Ver contrà 4 saluberrimum est, miniméque funestum.

Opponit ver Autumno.

1. Ab

1. Ab ortu Arcturi, ad occaſum vergiliarum. Sed Medici metiuntur hæc tempora à qualitatibus: dum enim inæqualis euadit in Auguſto vel Septembri aër, illis incipit Autumnus.

2. Nam graui Symptomatum vi affligunt.

3. Æſtas præcedens fregit vires, bilem procreauit contumacem ac torridam, acceſſit diætæ vitium ab opora, ac propria Autumni vi natura ſtupet, ex inæquali quo concutitur eo tempore humorum motu. Vnde hoc tempore maximè eueniunt morbi internarum partium: quòd frigore inæquali ad interna ſe vertant ſucci.

4. In morbis etiam eiuſdem generis Autumno eſt acumen lõgè maius. Nã Autumnales morbi omnes ſunt calamitoſi, aut diuturni. Ver autem paroxyſmo (hoc eſt quia cacochymiam viſcerum fundit) eſt calamitoſum: non autem generatione, quia non gignit ſuccos prauos. tunc enim Sol nouo tempore blãdimentum corpori adfert: gignítque corpus plena manu ſanguinem pituitámque nutriciam bonam.

Aphrodiſaus. 2. Probl. 70.

X

Τὸ 1 φθινόπωρον τοῖς 2 φθίνουσι 3 κακόν.

X. Sed & 1 tabidis 2 Autumnus exitio 3 eſſe ſolet.

Autumni morbi.

1. Dicitur φθινόπωρον à φθίνειν, hoc eſt finire, & τῇ ὀπώρᾳ hoc eſt vltima parte æſtatis; quòd hæc Autumnum excipiat.

2. Hoc eſt tabi & catarrhis obnoxiis, aut ex tabe laborantibus, vel atrophia confectis. Affliguntur qui pulmones habent languidos nam diſtillationibus eſt infamis.

3. Eſt tabidis calamitoſus Autumnus generatione & paroxyſmo. Generatione, ob materiæ acrimoniam & ob omnium partium exhauſtum. Sua enim inæqualitate ſanguinem inquinat. Cùm folia decidunt, & germinant, moriuntur tabidi. Quare cuncta illa quę acerrimum catarrhum obtendũt in vſum ducuntur: modeſte purgentur rhabarbaro agarico ac ſirupo roſato laxatiuo: dein puluis Hali in vſum ducatur, qui puluis inſcribitur ad tabem, vtantur ptiſana collata cum conſerua roſata dormituri, & emulſionibus frigidorum ſeminum, & aqua diſtillata ex cancris fluuiatilibus. Abſtineant à ſalſis & acribus. lac caprillum in vſum veniat.

Vſus & Remedia.

X I.

Περὶ δὲ τῶν 1 ὡρέων, ἢν μὲν ὁ 2 χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ 3 βόρειος γένηται, τὸ δὲ 4 ἔαρ ἔπομβρον καὶ 5 νότιον, ἀνάγκη τοῦ 6 θέρεος 7 πυρετοὺς ὀξέας καὶ 8 ὀφθαλμίας, καὶ 9 δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι 10 γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν 11 ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

Singularum defectionum morbi.

X I. Iam verò quod ad temporum 1 importunitates & defectiones attinet, [huiuſmodi ferè ſunt;] ſi quidem 2 hyems ſicca & 3 aquilonia fuerit, 4 Ver autem 5 pluuioſum & auſtrinum, neceſſe eſt 6 æſtate fieri febres 7 acutas, & 8 ophthalmias, & 9 dyſenterias, maximéque 10 mulieribus, & viris natura 11 humidioribus.

1. Cùm nimirùm ὡραῖα non fiunt ὡραίως. Explicat primam partem primi Aphoriſmi.

2. Pars anni quæ definitur ab occaſu Vergiliarum, ad æquinoctium vernale natura friget & humet, intermixtis quibuſdam ſiccitatibus.

3. Ha

3. Flatuum expers, aut particeps aquilonis, & propterea cerebro, neruis, & thoraci molesta.

4. Pars anni ab æquinoctio verno adortũ Vergiliarum. Sed cur tali vere non eueniunt morbi: quia præcessit sicca hiems, illéque squalor temperatur. nam Hippocrates non dixit ipsa solùm spectanda esse præsentia tẽpora, sed ex quibus in quæ fiat mutatio.

5. Si diu multúmque imbribus ac flatibus austrinis madescat; illa mollitie ac humiditate visui hebetudinem, auditui & capiti grauitatem, corporique vniuerso lentitudinem adfert: eoque magis quòd hyeme tota exhaustũ sit corpus: & corpus densatur ab illis madoribus, colligítque excrementa, si diu perseuerârit.

6. Calidissima præsertim si fuerit, & Etesiorum expers. nam etesij alioqui multos morbos curant.

7. Essentiales, & symptomaticas à putredine, maximéque continentes: quòd ille mador, quem fecit Ver, hoc æstu putrescat ac ephodon exhibeat. Et quia dysenteriam plerumque comitem habent, propinabimus decoctum radicum pentaphylli, tormentillæ agrimoniæ, cum sirupo de ribes, & de acredine citreorum: cum pauco oleo vitrioli.

8. Humoris exclusione, qui vere collectus fuerat, à cerebro in oculos: quòd Aquilonia constitutio infirmos reddidit oculos.

9. Exulceratus humore putri intestinis, qui à capite totóque corpore influit. Quasi dicat, caue ne stringẽtibus remediis ergo corpori includas eam: sed euacuationi stude,

Idem cogita de cæteris affectibus à tali causa prognatis. Da cortices myrobalanorum cum rhabarbaro in pauca copia: ad drachmam.

10. Quòd humore abundent, quodque sint vasis angustis, putredinique obnoxijs, & corpore minime perspirabili, vnde dysenterica materia pronascitur. Pueris tunc etiam dysenteria molesta est. verendum, inquit Galenus, ne, si euaserint, in quartanam abeant. quam mox excipiet hydrops.

11. Qui sunt nigris oculis & capillis, læui cute ac alba, aspera voce, oxyphoni, & oxythymi. Quòd temperatæ naturæ similem intemperiem difficiliùs ferant, quàm temperatæ contrariam. Vt anni totius constitutio sit salubris, oportet vt eius partes cum temperie quadam suam naturam tueantur. Itaque sub ortum Arcturi, hoc est ineunte Autumno madescat aër. Deinde serenitas veniat, vocant *de nae-somer*. Deinde occidui flant venti cauri, vsque ad vergiliarum occasum, quod est ad initium hyemis. Sub Vergiliarum occasu aër mutatur, atque Aquilones flare debent cum madore. Sub initium Februarij Zephyri locum habeant frigidi. qui mox vere in Austrum abeant mollem, reciprocéque in Zephyrum se vertunt australes venti vsque ad ortũ Vergiliarum. His itaque totus Martius & Aprilis recreari debent. Ab ortu Vergiliarum tepescere ac siccari debet sensim aër, vsque ad caniculam: tunc æstiuare cœlum debet. Sed ortum caniculæ, aquilones anteuertunt dies octo, dicti prodromi. Ab ortu caniculæ etesij flant 40. diebus, sed pluuijs, hæc etiam tempora recreantur quibusdam,

Salubris Anni constitutionis descriptio.

dam. Medio Septembris redeunt Auſtri, ad ortum Arcturi vſque.

XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν 1 καὶ ἔπομβρος, καὶ 2 εὔδιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ 3 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον· αἱ μὲν 4 γυναῖκες ἦσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος 5 ἐκτιτρώσκουσιν· αἳ δὲ ἂν 6 τέκωσιν, 7 ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα 8 ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. Τοῖσι δὲ 9 ἄλλοισι 10 δυσεντερίαι, καὶ ὀφθαλμίαι 11 ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως 12 ἀπολλύντες.

XII. Sin autem auſtrina, 1 pluuia, & 2 tepida fuerit hyems, Ver autem 3 ſiccum & aquilonium, 4 mulieres ingrauidatæ, quæ Vere pariturę ſunt, quauis de cauſa externâ 5 abortiunt: quòd ſi quæ 6 pepererint, hæ infirmos 7 & valetudinarios edunt fœtus, adeò vt paulò poſt 8 moriantur, vel debiles & valetudinarij viuant. Aliis 9 autem quibuſdam hominum naturis 10 dyſenteriæ, 11 ophthalmiæ ſiccæ naſcantur: & ſenibus catarrhi breui 12 funeſti.

Superiori contraria cōſtitutio.

Sume id, æſtatem ac Autumnum præcedentem ex lege naturæ curſum ſuum perfeciſſe.

1. Pituitæ putris parens & cauſa effectrix. Quemadmodum frigido & aquilonio cæli ſtatu generatur acida & vitrea illa pituita: & temperatâ hieme circumfluit naturalis pituita, ita auſtrinis in temporibus gignitur pituita putrida. Huic igitur remediandum diætâ & pharmaciâ.

Pituitæ auctor.

2. Vox hæc εὔδιος à pleriſque hîc omittitur. Sed Galenus eam non expungit. Imò om-

nino est necessaria ad huius loci explicationem. Aristoteles εὐδίαν pro tempore humido accipit, seu cœli clementia: nec verti debet serenitas, quãuis propriè significet dulce illud tempus, ita constitutum, vt iuuet esse sub dio, si vocis etymon rimemur. Aristoteles, vbi agit de pruina & rore, tribus vtitur vocibus, χειμὼν, χειμερινὸς τόπος, εὐδία, καὶ εὐδιεινὸς τόπος & αἰθρία: hoc est, hyems, hyemalis locus, cæli clementia, & clementi locus cœlo: & serenitas. Et asserit Aristoteles pruinam & rorem fieri ἐν τῇ αἰθρίᾳ, hoc est, in serenitate. Ergo εὐδία, nõ est serenitas, alioqui etiam pruina fieret in εὐδίᾳ, quod negat Aristoteles, qualis est Austris spirantibus aër. Plinius εὐδίαν temperiem vertit ex Theophrasto. Quin ipse Theophrastus libro primo de causis plantarũ τόποις εὐδιεινοῖς opponit ψυχροῖς. Qui de his prolixius agere velit, legat Aristotelis duodecimũ caput libri primi Meteorologicôn. Si itaque fuerit aër ventis placidus, & tẽperatus, & lenis & mollis, ita vt iuuet esse sub Dio.

1. Meteor.

17. lib. 84. Theoph. 4. & 5. De causis Plant.

3. Occlusis vi frigoris poris, vnde nihil è corporibus nostris exhalat, sed pituita illa putris, quæ hyeme nata fuit intrò fertur.

4. Quæ inoffenso cursu, conformationis & motus historiam, ad illud vsque tempus absoluit.

5. Nam à pituita illa intus abacta fœdatur nutricatus fœtus, isque iam grandior factus fraudatur suo genio: & vterina laxantur vincula à pituitæ copiâ madentia. hinc est quòd tunc abortioni fiat obnoxius. Subitaria etiam illa frigoris incursio validè affligit fœtum. Si itaque mulier abortioni obnoxia fuerit

rit naturâ, ex quauis causa crudum abiicit facilè fœtum. Causæ externæ, vt tripidatio, saltus, euacuatio aliqua. Foueat partes infernas, vnguenta roborantia adferantur. victus ratio castiget pituitam.

Vsus.

6. Si perfectum partum ediderit.

7. Quòd antè defraudati fuerint & spiritu puro, & alimento suaui: qualis enim aër, talis spiritus.

8. Humorum & partium vitio. Ita etiam quorum matres fœtæ fructibus crudis se replent. Nam in vtero non ita benè effundit suos sudores vt deberet.

9. Pro humorum copia, qui humido cælo procreantur, vt afficiuntur variè corpora, ita morbi varij: Quasi dicat, cùm hæc descripta constitutio omnibus calamitosa sit, tamen istā calamitas, pro cuiusque varia natura, variè distinguitur.

10. A pituita putri eueniunt mulieribus & viris natura humidioribus. Ita etiam per autumnalia frigora euenit, si æstas Austrina præcessit. & hyeme quoque aquilonia, quia exitum non habet salsa pituita. Vere etiam australi, quia pituita viscosa colligitur in intestinis: & æstate etiam si clyster naturalis deficiat nec pituitam arceat, tunc hæc putrescit: & in fine æstatis, si quæ dein suppressa, impetu affluat.

11. Biliosis, sed ætate confectis. nam aquilo prohibet exhalationem.

12. Per apoplexiam & paraplexiam, tabem, & asthma: nam frigus ad interna succos retrudit; vel catarrhi pectus senile obruunt.

XIII.

XIII.

Æstas frigida & sicca.

Ἢν δὲ τὸ θέρος 1 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον 2 καὶ νότιον. 3 κεφαλαλγίαι ἐς τὸν 4 χειμῶνα γίνονται, καὶ 5 βῆχες, καὶ 6 βράγχοι, καὶ 7 κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ 8 φθίσιες.

XIII. Sin autem 1 ſicca & aquilonia æſtas fuerit, autumnus contrà pluuioſus 2 atque auſtralis, 3 cephalalgiæ fortes in 4 hyemem incidunt, & tuſſes, & 6 raucedines, & 7 grauedines, atque nonnullis 8 tabes.

His verò ipſis temporibus morbi non eueniũt: nam contraria intemperie hæc ſe mutuò temperant.

1. Sicca quidem & calida ſua natura eſt æſtas, verùm temperatè: nam ille ſqualor in opora diui debet, cùm noti excipiunt Eteſias.

2. Sed ventis placidus, calidus & humidus. Si durarit illa tempeſtas vſque ad hyemem. Natura ſua autumnus alget & aret intemperanter, initium eius pluuioſum eſt, medium ſerenũ, finis pluuioſus, talis eſt naturalis eius conſtitutio.

3. Madore tenſo cerebro in natura humidioribus: & retentum ibi excrementum putreſcit.

4. Si hyems ſuam temperiem habuerit naturalem.

5. Exprimitur enim ex cerebro mador à frigore hyberno.

6. In larynge. Tribus modis fluit humor, orgaſmo, doloris vi, vel cùm pars continens exonerat ſe in contentam.

7. In naribus.

8. Ex pituitæ putris in pulmones delapſa, vnde

vnde exulcerantur. Quod facilè fit his, quibus ſcapulæ alarum modo prominent. Si ergo contumaces inciderint tuſſes, fontinellæ fiãt in humeris, & in ceruice, vel etiã in cruribus. Sed ſemper ea lege, vt panniculus carnoſus vnà peruadatur à cauterio: alioqui fruſtrà erit.

X IIII.

Ἢν καὶ βόρειον ᾖ 1 καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν 2 ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι 3 γυναιξὶ 4 ξύμφορον. Τοῖσι δὲ 5 λοιποῖσιν 6 ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες 7 καὶ 8 χρόνιοι, ἐνίοισι δὲ καὶ 9 * μελαγχολίαι.

Autũnus.

κόρυζαι, ſed malè, quia hîc non fit mentio ſuc creſcentis cacochymiæ.

X I I I I. Sin autem fuerit aquilonius 1 & pluuiarum expers Autumnus, his quidem qui 2 naturâ ſunt humidiores, & 3 mulieribus 4 opportunus. 5 Cæteris ophthalmiæ 6 accidũt ſiccæ, & febres 7 acutæ, & 8 diuturnæ: nonnullis etiam 9 melancholiæ.

1. Cùm nimirum æſtas præceſſit ſicca & frigida.

2. Qui ſunt nigro rectóque capillo, nigris oculis, cute alba & glabra, voce aſpera, venis anguſtis.

Frigiditatis naturæ nota.

3. Pituitoſis, & mollibus. Sunt enim variæ mulieres; quædam enim, vt viragines, per ſolum biduum fundunt menſes: aliæ ſunt mediæ, hæ per quatriduum: at mollibus ad ſeptimum diem feruntur.

4. Quia caſtigatur harum nimius mador,

5. Biliosis & melancholicis.

6. A bile ſui ſeri experte: quod æſtas ſicciſſima exhauſit, cuique iam denegatur exitus ſtrictis membranis oculorum per hyemem, in quam incidunt. Temperat enim genuinus ichor.

Vsus. ichor bilem, ne nimium æstuet ac squaleat. In tali ophthalmia bilis euacuetur, ac oculi rigentur aqua rosata aut lacte muliebri, quibus adde tutiæ præparatæ aliquantulum.

7. Symptomatum vehementia: & quia seri sui expers reddita bilis ferocit in venis, ac ibi cunctando putrescit.

8. Difficultate curandi, quòd humor crassior redditus sit penè pepasmi expers, meatus obstructi, natura infirma. Hîc à venæ sectione apozematibus aperientibus, refrigerantibus, ac purgantibus, sensim dometur ac excludatur humor contumax.

Melancholici. 9. Deliria non sine tristitia & metu: omnia enim tuta timent. Aut etiam insania febris particeps. Nonnullis etiam hoc euenit, qui cùm calido & sicco temperamento fuere, iam affecta ætate, frigidiores & sicciores redduntur, ac fœtum horum redditur corpus in prouentum atræ bilis: & hæc tempestas eam acuit ac vberiorem reddit. Methodum miscendarum tempestatum hîc docet Galenus.

X V.

Siccum & pluuium tempus. *Τῶν δὲ 1 καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ 2 αὐχμοὶ 3 τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν 4 ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον 5 θανατώδεες.*

X V. Inter anni 1 status omnino 2 siccitates 3 imbribus assiduis sunt 4 salubriores, minúsque 5 funestæ.

Vsus. *Intemperies sicca salubritati accommodatior est, quàm humida immoderatio. Si ergo siccitas illa fuerit cum moderato calore & frigore, sciat Medicus nascentes tunc morbos succreuisse, non aëris, sed diæta vitio.*

1. Descri

1. Deſcriptiones, hiſtorias, & conſtitutiones.

2. Abſque incendio, cùm philomelarum copia apparet.

3. Pluuiali ſtatu. putredinis prouentu.

4. Perſpiratione, & excrementorum inopia. Ergo facile hi morbi curabuntur.

5. Pepaſmi & excretionis facilitate; nam alta putredo in vitio non eſt, & corpus liberè perſpirat.

XVI.

Νοσήματα δὲ, ἐν μὲν τῇσιν 1 ἐπομβρείῃσιν ὡς τὰ πολλὰ, γίνεται 2 πυρετοί τε 3 μακροὶ, καὶ κοιλίης 4 ῥύσιες, καὶ 5 σηπεδόνες, καὶ 6 ἐπίληπτοι, 7 καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ 8 κυνάγχαι· ἐν δὲ 9 τοῖσιν αὐχμοῖσι, 10 φθινώδεες, 11 ὀφθαλμίαι, 12 ἀρθρίτιδες, 13 στραγγουρίαι, καὶ 14 δυσεντερίαι.

XVI. Námq; 1 aſſiduis imbribus qui morbi incidunt, huiuſmodi ferè ſunt, 2 febres 3 diuturnæ, alui 4 profluuia, & 5 putredines, & 6 epilepſiæ, & 7 apoplexiæ, & 8 anginæ: Per 9 ſqualores verò 10 tabes, 11 ophthalmiæ, articulorum 12 dolores, vrinæ 13 ſtillicidia, & 14 dyſenteriæ.

Præcedentis Aphoriſmi confirmatio.

1. Aſſiduis ab imbribus, ſucci corporis redduntur madidiores & frigidiores.

2. A putredine per obſtructionem nata.

3. Pepaſmi & excretionis difficultate; quia pluuio cœli ſtatu meatus redduntur anguſtiores & natura debilitatur, ac prouentus excrementorum eſt maximus.

4. Lienteriæ, diarrhœæ, dyſenteriæ atque teneſmi: copioſè enim ichores tunc proueniunt, vel aluinæ venulæ ab infarctu laborant, putredineq; ſuccos contaminant. Vnde fluxus

Vſus.

vniuer

vniuerſales qui toto genere manant venoſo. A prouiſione totius, tandem cùm prauitas excrementorum ſe remiſerit, dentur talia quæ inteſtina roborent, vt Panis biſcoctus coquatur in aceto, & ſiccetur, id ter repete, tandem pulueriſetur, ac eo iuſcula incraſſentur.

5. Vlcera putrida maliq́ue moris puſtulæ, & alij tumores, qui partium, in quas materia illorum decumbit, ſubſtantiam labefactant, præſertim verò pudendi & ani: & ſphaceliſmi cancri vim redolent, ægrè ad cicatricem veniunt: purgatis admoue vnguentum ex tutiâ, cui addes argentum viuum pulueriſatum. Pulueriſatur faciliimè, ſi remiſceas id cum liquato plumbo, quin & auro. nam id argentum calcinat cuncta metalla.

Obſeruabile.

6. Conuulſiones vniuerſi corporis periodicæ, cum ſenſus & mentis oblæſione à madore. Detur decoctum guaiaci.

7. Id eſt motus & ſenſus vniuerſi corporis priuationes.

8. Pituitoſæ in faucibus plegmonæ, ab euacuatione lingant cineres hirundinum cum dianuco.

9. Quaſi dicat, licet ſiccitas ſit ſalubrior imbribus, ſuæ tamen intemperiei congeneres morbos inuehit.

10. Siccæ, ab inopia nutricatus: ſqualoréque ſicco emaciato corpore, vnde atrophiæ.

11. Siccæ, ab aduſto ſero ſanguinis, conſumptóque humore aqueo, qui reſtaurari nequit ab æſtu bilis, quæ in membranam affluit, ſi hanc ad φθινώδη referas.

Vſus.

12. Ex articulorum atritu, exhauſta penè materia quæ ad facilem motum facit, attractóque

ctóque acri ſero. Optimum mihi remedium hoc: accipe viuas ranas, has quoque in butyro inſulſo. hoc illinat ſe.

13. Per vrinæ acrimoniam. Da lac amygdalinum papaueratum.

14. Bilis acrimoniâ, quæ inteſtina exulcerat: Aliter curanda hæc, quàm quæ prouenit ex præcedente aëre humido, ibi enim putreſcit materia, teneſmum facit, deinde excludit muccoſa, putida, & varia. Bile excluſâ coquatur lac ad mediæ partis exhauſtum, ac id potet.

XVII.

Αἱ δὲ 1 καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα 2 συνιστῶσι, καὶ 3 εὔτονα, 4 εὐκίνητα, καὶ 5 εὔχροα, καὶ 6 εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς 7 κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ 8 ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρηκα 9 ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον πονέουσιν. Αἱ δὲ 10 νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρίας ποιέουσιν, καὶ 12 ἰλίγγους, ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

XVII. Iam verò quod ad tempeſtates 1 cottidianas attinet, Aquiloniæ quidem 2 ſolida reddunt corpora, tum 3 etiam firma, & ad 4 motũ expedita, & benè 5 colorata, 6 auditum acuunt, ſed tamen 7 aluos deſiccant, quin & 8 oculos mordent, & ſi quis antè 9 dolor in thorace extiterit, eum acerbiorem reddunt. At verò 10 Auſtrinæ corpora planè reſoluunt, & humidiora reddunt, tum etiam auditus graues, & capitis grauitates, & 12. vertigines inducunt tenebricoſas, tum ipſis oculis totique corpori in mouendo difficulta

Diariæ conſtitutiones aëris quid agant.

Aquilonaria.

Auſtrina.

cultatem adferunt, aluúmquehumidam reddunt.

1. Quæ repentè incidunt in tẽpora alioqui bene morata, nec perennant, sed paucis diebus suum peragunt curriculũ, vel vno die interdũ. Tempestates nimirũ quæ cottidie oboriũtur.

2. Serum humorum exhauriendo.

3. Modica strictione ac siccitate partium.

4. Ex moderata siccitate firmatis instrumentis, ac robore animalis facultatis.

5. Benigni sanguinis vitalis ac naturalis beneficio: hinc enim flos ille venustus qui cernitur in colore, charactere, & mole. Vnde certa documenta certæ sanitatis principum partium, & triplicis œconomiæ facultatum.

6. Et reliquos etiam sensus integriores præstat, & libertatem quandam facit meatui auditorio externi medij, id est, aëris, puritas, membranámque illam in auribus facit aëris pulsibus accommodatiorem.

7. Hoc est, supprimunt. excrementi prauitate, ob felicitatem coctionis & distributionis, strictáque vi corporis, dominante, constricto etiam vi frigoris sphinctere.

8. Nam aëri frigido tenelluli oculi expositi.

9. Vt pleuritis, asthma, raucitas sicca, tussis, tabes.

10. Quæ subitò inuadunt, infirma faciunt corpora ac quasi effœminant ea, nimiâ mollitie, principio neruorum madore emollito; meatus obstruunt, aërem impurum reddunt, mentis aciem obnubilant.

11. A fuliginum copia, cui remixti spiritus animales (qui alioqui sua ex natura recto motu

motu feruntur) in gyrum rotantur: nam vaporum ac fulginum motus is naturalis est. Imagines autem rerum spiritus animales offerunt menti: quare cùm hi gyrantur, etiam imagines vnà voluuntur.

XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς 1 ὥρας, τοῦ μὲν 2 ἦρος καὶ ἄκρου 3 τοῦ θέρεος, οἱ 4 παῖδες, καὶ οἱ τουτέων 5 ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα· τοῦ δὲ 6 θέρεος καὶ τοῦ 7 φθινοπώρου μέχρι μέν τινος, οἱ 8 γέροντες· τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ 9 μέσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

XVIII. Iam verò per 1 tempora anni, 2 Vere quidem & 3 ineunte æstate, 4 pueri, & his ætate 5 proximi optimo sanè sunt loco, valéntque optimè. 6 Æstate verò & 7 Autumno aliquantisper 8 senes: quod reliquum est Autumni & hyemis, qui sunt 9 ætate medij.

Ætatates a'ia aliis temporibus gaudent.

Intemperatæ naturæ modico gaudent contrariorum vsu: temperatæ verò temperatis. nam à similibus fouentur res quæque, mutantur verò à contrariis.

1. Hoc est, per anni septem partes benè moratas benéque constitutas: in quibus tempestates singularum proprio fiunt loco. hoc est, cum ὡραῖα fiunt ὡραίως.

2. Quod temperie excellit inter cætera tempora, éstque cunctæ nimietatis expers.

3. Hoc est, à calendis Maij, ad Idus eiusdem Mensis.

4. Anno à septimo ad decimum quartum, ineunte æstate, integra sanitate fruuntur. nam sunt humidiores.

5. Adolescentes: nam hi Vere valent maximè:

ximè: quòd temperata huiusmodi ætatis natura, simili quoque temperie suo statu contineatur. Est enim moderatissima hæc ætas, nimirum à 14. ad 25. Reliquis autem ver neque pessimum: sed medium, dicit Galenus.

6. Vigente æstate.

7. Diebus aliquot ante occasum Vergiliarum; id est parte altera Autumni.

8. Quia intemperatæ naturæ modico contrariorum vsu gaudent: nam sunt frigidiores, & ab excrementis humescunt.

9. Vt constantis ætatis homines, & iuuenes, vt ab anno 25. ad 40.

XIX.

Præfatio. nam venit iam ad peculiares morbos cuiq; tempori Anni.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν 1 ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δὲ ἔνια κατ᾽ ἐνίας αὐτέων 3 γίνεται καὶ παροξύνεται.

XIX. Enimuerò morborum genus 1 omne 2 omnibus anni temporibus existit: Sed tamen eorum alij certis anni temporibus faciliùs 3 existunt & ingrauescunt.

1. Quasi dicat, morbificæ causæ omnes non pendent à temporum constitutione: cunctæ enim res non naturales fœcundæ sunt in morbos: plurimi tam nascuntur vitio temporum, quàm diætæ & naturæ.

2. Efflorescunt iidem morbi specie, magnitudine, more, & motu. Proptera autem nascuntur, quòd naturæ sint congeneres, vel quòd diætæ vitio natura labefactetur, & omnis humorum ratio immutetur.

3. Hoc est, fiunt & irritantur. Ita melancholici morbi Autumno gignuntur: Vere irritantur. sic tabidis calamitosus est Autumnus procreatione morbi. & eiusdem paroxysmo.

rno. Ita causus oritur æstate cùm cælum flammat caloribus: attamen illa etiam hyeme producitur ab aromatum viníque generosi intemperato vsu.

X X.

Τοῦ μὲν γὰρ 1 ἦρος τὰ 2 μανικὰ καὶ τὰ 3 μελαγχολικὰ, καὶ τὰ 4 ἐπιληπτικὰ, καὶ 5 αἵματος ῥύσιες καὶ 6 κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, 7 καὶ 8 λέπραι, καὶ 9 λειχῆνες, καὶ 10 ἀλφοὶ, καὶ 11 ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ 12 φύματα, καὶ 13 ἀρθριτικά.

Morbi temporũ suam naturam seruãtium. Verni.

X X. Etenim 1 Vere 2 insaniæ 3 melancholiæ, & epilepsiæ 4 summa sunt omnia, 5 sanguinis profluuia, 6 anginæ, grauedines, raucitates, & tusses, 7 & 8 lepræ, 9 impetigines, 10 alphi, plurimæque 11 pustulæ vlcerosæ purulentæque 12 & tubercula, 13 & articulorum dolores.

Enumerat hoc Aphorismo triplicia symptomata malè affecti cerebri per idiopathiam & per sympathiam. Quadã enim sunt symptomata malè affecti temperamenti cerebri: temperamento enim malè affecto accidit principis facultatis deprauatio, vt sunt mania, & melancholia. Alia sunt symptomata, male affecti cerebri in corpore vel ventriculis cerebri, vt in epilepsia. Alia denique sunt symptomata excretionis malè affecti cerebri, vt sunt haimorrhagia, raucedines.

1. Vere nouo: maximè cùm fabæ florent, ver euchyma corpora seruat: impura arguit. vt exercitium, ita corpus purgat ver.

Maniæ.

2. Hoc est, furores febriũ expertes; non autem superuenientes phrenitidi. vt virginibus euenit à menstruorum suppressione; siquidem in mammis coarceruetur sanguis menstrualis.

viris

viris etiam qui ſunt vultuoſa facie; rubris & flauis; quibus ſanguis ad ſuperiora elatus in melancholiam tranſit, à quo humore melancholico fit mania, quòd verno tẽpore ſanguinis dominatu corpus teneatur, & qui in eo exiſtit melancholicus humor moueatur. Mania accipitur apud Hippocr. duobus modis, vno modo pro ea inſania quæ phrenitidi ſuperuenit, & eſt iuncta febri: de qua Hippocrates in Coacis. Phrenetici, phanatici, tremuli. De qua mania hîc non loquimur: ſed de ea quæ febris eſt expers.

3. Hoc eſt deliria cum timore & mœrore coniuncta, febris expertia. Eueniunt hominibus conſtantis ætatis, qui olim calido & ſicco temperamento fuerunt. Eſt etiam apud Hippocratem alia Melancholia quæ eſt febris particeps. Quæ autem febris eſt expers, eſt triplex; vna, cerebri; altera totius corporis humore melancholico imbuti, à repletione & plethora totius corporis; deinde hypochondriaca.

Melancholia triplex.

4. Puerilis, à pituita: ſenilis, à melancholia.

5. Explicata iam deprauatione actionum principum & ſpontanearum, hoc eſt motus; explicat denique ſymptomaticas excretiones cerebri malè affecti, idque ſiue per idiopathiam, ſiue per ſympathiam. Haimorrhagia accipitur hoc loco pro omni ſanguinis excretione, ex quacunque parte ea fiat. Eſt autem duplex: critica nimirum, qua natura leuatur; & ſymptomatica, quæ fit naturæ incommodo, & malis ægri rebus. Eſt itaque hæmorrhagia cerebri malè affecti vel aliorum viſcerum ſymptomatica, vel critica plethoræ.

Haimorrhagia Hippocratis varia.

Quæ

Quæ ſymptomatica eſt, bifariam euenit: vna, è motu morbi, qualis erat haimorrhagia Philiſci: altera, ex vitio alicuius viſceris. Nam quibus facies viridi colore eſt ſuffuſa, ex hepate laborant: & ſignum eſt iam iam adfuturi hydropis, frequens in his cruoris per nares effuſio. Vidi tales cum à vini liberaliori vſu æſtuarent, in hæmorrhagiam ſæpius traherentur, tandem ictericos euaſiſſe, mox in hydropem id malum abiſſe calamitoſum.

Obſeruabile.

Hiſtoria.

6. Ex humoris decubitu excitata plegmone in faucibus & larynge.

7. Iam aggreditur explicationem earum affectionum quæ ſequuntur vitium humorum à centro ad ſuperficiem trãſlatorum. Vtque eſt humoris qui foras euocatur conditio, & partis in quam decumbit diuerſitas, ita etiam malum diſtinguitur quod procreatur.

8. Hoc eſt, ſcabies craſſa, quæ cutem altiùs in orbem diſquamat: à pituitâ fit ſalsâ, tum ſimplici, tum atrâ bile perfusâ. Arabum Lepra eſt Græcorum elephantiaſis. aliud quoque Græcorum eſt Lepra, aliud elephantiaſis. Nam lepræ nomen eſt genus, ſub quo continetur etiam elephantiaſis. Cuidam nobili viro huic implicito, multa remedia fruſtrâ adhibui, ſecui venam, præparaui, purgaui: tandem elleboro albo vſus; topica præclara admoui, theriacâ purgaui; omnia fruſtra. Tandem vſu cucumerum euaſit. His conditis etiam vtebabatur toto anno.

Lepra.

9. Quæ mala mortua recentioribus Chirurgis dicuntur, ex ſuffuſione ſeri cuiuſdam craſſi,blioſi aut pituitæ ſalſæ, pepaſmi expertis. Nam lichen eſt vt herpes venenatus.

Malum mortuum.

quia diffuſio adfert parti deprauationem facultatis alteratricis, adeò vt qui bonus ſanguis in partem influit, is ſtatim in eum humorem conuertatur, quo pars eſt vitiata. Non eſt autem lichen idem quod mentagra: vide Celſum & Æginetam.

Alphi. 10. Vitiligines, hoc eſt defœdatio, & macula rotunda, guttarũ more ſparſa: quę fit à pituitâ ſalſa, vel humore melãcholico Duplex enim eſt Alphus, alb⁹, & niger, quorũ niger eſt lõge albo deterior. Alphus autẽ omnis, macula eſt planè indelebilis. & ſi quis ſcateat alphis, ſignum eſt imminentis elephantiaſis. Differt autem alphus ad Leuce, quòd leuce altiùs deſcendat; alphus ſuperficietenus conſpiciatur.

11. Vt herpetes excedentes. Duobus enim modis accipitur apud Hippocratem exanthema. nam generaliter acceptum ſignificat tertium illud tumorũ genus quod Latini puſtulam vocant. hoc eſt, tumor præter naturã pepaſmi experte à materia natus: & à ſanguine ſegregata eſt illa materia, quæ partes in quam decumbit ſubſtantia labefactat. At κατ᾽ ἐξοχὴν ſignificat peſtilentẽ & venenatam illã puſtulam, cuius materia acerrima cutem rodit.

Exanthemata quid Hippocrati.

12. Hoc eſt, tumor præter naturam, quem vulgò furunculum vel anthracem nominamus.

13. Non quidem à ſiccitate, ſed propriè dictæ arthriditis 6. Aphoriſmorum 55. incũbentibus in articulos humoribus verno tempore liquatis. Iuuenes arthritici in ſenio liberantur, quia pituiteſcit acrior tunc ſuccus.

XXI.

Τοῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε 1 τουτέων, καὶ 2 πυρετοὶ ξυνε

ξυνεχέες, ϗ καῦσοι ϗ 3 τριταῖοι 4 πλεῖστοι, ϗ 5 τεταρταῖοι, ϗ 6 ἔμετοι, ϗ 7 διάῤῥοιαι, ϗ 8 ὀφθαλμίαι, ϗ 9 ὤτων πόνοι, ϗ 10 στομάτων ἑλκώσιες, ϗ 11 σηπεδόνες αἰδοίων, ϗ 12 ἵδρωα.

XXI. At verò æſtate horum 1 nonnulli accidunt, & febres 2 continuæ, & 3 cauſi, & tertianæ 4 plurimæ, & 3 quartanæ, & 6 vomitiones, & 7 diarrhœæ, & 8 ophthalmiæ, & 9 aurium dolores; & oris 10 exulcerationes, & 11 genitalium putredines, & puſtulæ 12 quędam miliariæ.

Morbi verni & æſtiui quid differant.

1. Differunt morbi verni & morbi æſtiui: Verni quidem, quòd eo tempore ingraueſcãt. æſtiui verò, quòd æſtate gignantur, & ingraueſcant. Horum, inquit, nonnulli accidunt, quòd æſtatis initium, veris adhuc naturam retineat. Quaſi dicat, ex morbis æſtiuis alij ſunt communes, alij ſunt proprij.

Febres continuæ.

2. Veræ, & nothæ. Ac nothæ quidem ex pituitæ ſalſæ permixtione: Veræ autem ex putrida bile quæ ſtabulatur in maioribus venis & arteriis. Notha quidem ſi præceſſit hyems auſtrina, quæ pituitæ ſalſæ eſt procreatrix, & ſubſequutum fuerit ver aquilonium & ſiccũ, quod illam pituitam diutius retinuerit.

2. Hoc eſt, continuæ eſſentiales, cum inexplebili ſiti, linguæ ſcabritie, cum iactatione corporis & ardore coniunctæ. Quæ fiunt cùm exhauſtæ venæ & arteriæ, acres ichores in ſe rapiunt. Nam æſtas acerrimæ bilis eſt procreatrix. A prouiſione habita totius corporis, commendatur ab Auerrhoïde mirum in modum aqua anguriæ, vel melonum pota. Nos iulapiis addimus maximo cum ſucceſſu oleum vitrioli ad acorem.

Remediũ.

4. Nothæ quidem ineunte æstate. sub canicula verò, per alicuius visceris peculiarem affectionem gignentis, aut mittentis aut suscipientis bilem. Affectionem visceris inquam, non quidem phlegmonem; sed indicibilem quandam & inexplicabilem proprietatem: inde certæ periodi.

5. Æstiuæ, quæ ingrauescunt ęstate: nam in æstate, ob defectum materiæ generari non possunt: nisi fortè sub finem.

6. Biliosæ. Quòd bilis natura ad superiora viam affectet, cùm ab hepate aut venis in ventrem effunditur; maximè si orificio ventriculi sit infirmo, fundo autem valido.

7. Quibus bilis deorsum fertur: vt in picrocholis κάτω.

Medela. 8. Siccæ: ab acerrimo sero bilioso, oculos mordicante. mitescit fotu aquæ oui, & rosatæ, lactis muliebris.

Aurium colores. 9. Critici, & symptomatici, vel ab orgasmo biliosi humoris superiores partes petentis, vel ab exclusione cerebri. Intelligit vel aurium inflammationes, vel parotidas.

10. Intentæ tum externæ, tum criticæ, tum symptomaticæ. Per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori communis est cùm bilis eam tentat. aut per decubitum à capite in os. Remedio est aqua nucum asperfarum aceto.

11. Præsertim cœlo antè pluuioso, austrino, & ventis placido.

12. Sudamina propriè. toto corpore sparsim erumpentes pustulæ, à sudorificæ materiæ acrimonia. Cùm enim hæc materia exire nequit, in molem quandã attollit cutem. Balneis

neis placatur hoc malũ, ex aqua in qua coxit malua, lapatium acutum; & ſacculus cui inditur terra argilloſa, cui miſceo alumẽ, ſulphur, vitriolum, & interdum quid præcipitati.

Remediũ

X X I I.

Τοῦ δὲ 1 καὶ φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ 2 πολλὰ, καὶ πυρετοὶ 3 τεταρταῖοι, καὶ 4 πλάνητες, καὶ 5 σπλῆνες, καὶ 6 ὕδρωπες, καὶ 7 φθίσιες, καὶ 8 στραγγουρίαι, καὶ 9 λειεντερίαι, καὶ 10 δυσεντερίαι, καὶ 11 ἰσχιάδες, καὶ 12 κυνάγχαι, καὶ 13 ἄσθματα, καὶ 14 εἰλεοὶ, καὶ 15 ἐπιληψίαι, καὶ τὰ 16 μανικὰ καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumnales morbi.

XXII. 1 Autumno verò cùm 2 multi æſtiui morbi in hominum vitam inuadunt, tum etiam febres 3 quartanæ, & 4 erraticæ, & & 5 lienum tumores, & 6 hydropes, & 7 tabes: & 8 ſtranguriæ, & 9 lienteriæ, & 10 dyſenteriæ, & morbi 11 coxarij, & 12 ſynanche, & 13 aſthmata, & 14 voluuli, & 15 epilepſiæ, 16 maniæ, & melancholiæ.

Omnes hi morbi autumnales fiunt ab humore intrò conuerſo, ac veluti ergaſtulo concluſo: vt hinc ferè incurabiles euadant.

1. Qui eſt inæqualis, repentinâ caloris, frigoris, humoris, & ſiccitatis mutatione; ideóque omnis cacochymiæ parens, & vitij per æſtatem concepti conſeruator; nam effluxum ſuccorum æſtate genitorum cohibet. Sequitur enim æſtatem calidam & ſiccam, corporáque excipit eo modo affecta, & accedente diætæ vitio per oporam.

Autumnus morbifer.

2. Autumni inæqualitas non apta eſt mitigationi contumacis materiæ æſtiuæ.

3. Sæpe à bile torrida, quæ degenerat in atram. Curari ferè debet vt tertiana exquiſi-

ta. Borago, buglossa, viola, nymphæa sunt hîc vtilia: & ex pomis confecta, & cichoracea.

Erraticæ febres vnde. 4. Siue incertæ, hoc est, incerto typo quæ feruntur, cum hoc diuersis focis materiæ putrescit, mouetur, & coaceruatur: aut eiusdem portio mouetur vna, altera manet immota: altera computruit, altera nunc primùm putrescit. Incertis horis inuadunt; modò calent, iterúmque post tres horas horrescunt bonitati naturæ relinquendæ, nam occasio cathartici captari nequit.

Splenis tumor duplex. 5. A copia melancholici humoris, quam excludere nequit: vel hepar se exonerat in lienem validè; vel à nimio potu. Cùm lien obsidetur in superiore parte, dicitur anarrhopos; cum inferiore parte catarrophos. In historia hierophontis Galenus in commentario dicit, Euasit abscessu antirrhopo.

6. Cùm quis per febres se liberaliter inuitat, nec aquã vomitione excludat, vel post febrem.

7. Quia Autumnus tabidis est periculosus: à serina distillatione.

Remediū. 8. Ab acerrima vrinæ vi, refluabile à peripheria ad centrum Senibus à pituita salsa, Datur decoctum maluæ & emulsio seminum frigidorum & papaueris albi.

Aluini fluxus. 9. Alui prauæ deiectiones, à priuatione concoctionis primæ, per intemperiem frigidam ventriculi aut superficialem exulcerationem ab acri humore, qui abradendo & exasperaneo molestus sit.

10. Ab acerrima vi retorridæ bilis. Illa rhabarbaro purgetur.

11. Decumbente succo in coxam phœnigmi solatio sunt.

12. Ab âcri bile laryngem occupante.

13. Obſtructis pulmonum bronchiis.

14. Excrementorum per os excluſio, ob inteſtina intercepta, clyſmis agendum.

15. Præſertim melancholicæ, quæ melancholicæ ſuperueniunt.

16. Primariæ; & quæ phrenitidi ſuperuenit: cùm bibliosus ſuccus qui æſtuat in cerebro, tandem in atrum ſuccum abit. In Vere accidunt maniæ & melancholiæ primigeniæ, quæ ſunt febris expertes. In Autumno, & primigeniæ & ſecundariæ.

XXIIII.

Τοῦ δὲ 1 χειμῶνος, 2 πλευρίτιδες, 3 περιπνευμονίαι, 4 λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, 5 πόνοι στηθέων, καὶ 6 πλευρέων, καὶ 7 ὀσφύος, 8 κεφαλαλγίαι, 9 ἴλιγγοι, 10 ἀποπληξίαι.

Hyemis morbi.

XXIIII. At verò 1 hyeme 2 pleuritides, 3 peripneumoniæ, 4 lethargi, grauedines, & dolores 5 pectoris, 6 & laterum, ac 7 lumborum, 8 capitis dolores, 9 tenebricoſæ vertigines, & 10 apoplexiæ.

1. Si hyems frigida & aquilonia fuerit, humidáque.

2. Phlegmone oborta in membrana quæ coſtis intexitur, muſculorumque intercoſtalium, per lateris infirmitatem, cui calamitoſa eſt hyems. Quia maior hîc eſt ratio mali in partis opportunitate, quàm in cauſæ efficientis potentia. Pleuritis autem in aliam anni partem incidit, non ratione partis, ſed ratione materiæ. Hyeme verò languent nerueæ illæ partes vi frigoris; & frigus ex capite in illa exprimit ſeroſum humorem.

3. Tum primigeniæ, tum ſecundariæ. Ac

primigeniæ quidem ex prolapſu catarrhi à cerebro in pulmones; ſecundariæ ex tranſlatione pleuritidis.

4. Id eſt, cerebri à pituita putrida incendium, cum delirio & febre coniunctum.

5. Fiunt ex decubitu ſubtiliſſimi catarrhi in ſternũ, vel ab aſthmate & peripneumonia.

6. Hoc eſt muſculorum ſexaginta reſpirationi aut exſufflationi dicatorum, aut motui ſcapularum & brachij inſeruientium affectione. Hîc meminit Hippocrates pleuritidis & doloris lateris; quare errant illi, qui exiſtimant eum loqui de pleuritide vera, libro ſecundo De victus ratione, in initio libri.

7. Tenſo cerebro à flatuum & pituitæ copia.

8. Ex catarrhi prolapſu.

9. Excitata materia, quæ in cerebro vitium fecit, ac in flatum verſa.

10. Exitu prohibitis ſpiritibus animalibus à cerebro, ob repletionem.

XXIIII.

Ætatum ſingularũ morbi.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει· τοῖσι μὲν 1 σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν 2 ἄφθαι, 3 ἔμετοι, 4 βῆχες, 5 ἀγρυπνίαι, 6 φόβοι, ὀμφαλοῦ 7 φλεγμοναί, 8 ὤτων ὑγρότητες.

XXIIII. Iã verò qui in ætates cadũt morbi, huiuſmodi ferè ſunt: nam 1 puerulis & nuper in lucem editis 2 aphthæ, 3 vomitiones, 4 tuſſes, 5 vigiliæ, pauores, vmbilici 7 inflammationes, 8 aurium ſordes humidæ.

Deſcripſit hactenus morbos tempeſtatibus familiares: iam, ætatum. nam vt temperamentũ corporis fuerit, & in eo dominatus humorum, *ita*

ita facilè eiuſdem intemperiei morbi ſuſcipiuntur. Nam morbi ætatibus ferè ſunt congeneres.

1. Hoc eſt, à natali die, ad ſeptimum vſque menſem: vel etiam ad quartum menſem: nam & quarto menſe dentitare quidam deprehenſi ſunt. Triplex eſt infantia: prima, à natali ad perfectam dentitionem. hinc ſecunda, ad ſeptimum annum. tertia, quoad aſperiorem vocem edit.

Infantia triplex.

2. Oris tum interni tum externi vlcuſcula, ob cutis mollitiem, lactis acrimoniam, carniſque humiditatem: vel acris catarrhus labitur in os. Qui ex lue venerea laborant, habent quoque os & labra aphthis obſita, vnde hæ aphthæ ad alios ſerpunt. Nam aphthæ quædã ſunt contagioſæ, vel etiam venenatæ: fiunt iſtę ex acri humore, omnem pepaſmum reſpuente, quæ à lue venerea, diffuſiore oſculo ab ore infecto, ad alios quoque ſerpunt. Sunt quidem inter ipſos pueros aphthæ contagioſæ, quando alter alterum oſculo excipit, ſed non ſunt venenatæ. Adultis interdum eueniũt ab acerrimo ſero à capite elabente in palatum & fauces: profert has auſtrina placida conſtitutio: ſunt malignæ. Abſtergentur aqua nucum, quæ cum aſperſo aceto elicitur.

Aphtha.

Epid. 3. 12.

3. Tum lactis tum ſeri vitio, vel quod nondum lactis vſui aſſueuit, quia in vtero, per vmbilicum, ſanguine materno vixit. Hinc fit quòd ventriculus nondum aſſuetus huic officio, ſinat lac putreſcere. Vomitionis autem puerilis duplex eſt ratio: quædam enim eſt naturalis, quædã ſymptomatica: vtraque ſpontanea. Nam pueruli benè nati, qui ſunt ſolidi, & ventriculo benè conſtituti, lactis co-

Vomitus puerilis duplex.

piam concretam vomitione reddunt: vt qui cibi sunt auidissimi, ventriculus verò nondum possit necessitati insitæ satisfacere. Alia vomitio est symptomatica. quia iis demum naturis lac est consentaneum, in quibus nulla desideratur ratio neque temperamenti in ventriculo, neque puritatis. Pueris itaque quibusdam ex decubitu seri, vel parte aliqua lactis residẽte in ventriculo huiusmodi accidit vomitio.

4. Ex frigida aura illi insueta, & à catarrho.

Anisi vis in pueris.

5. Torminum vi, & tussi. Ad tormina eorum dare solebam scriptulũ anisi crassè puluerisati cum primo pultis cochleari. Hoc purgat infantes, non aliter ac si senior rhabarbarum sumpsisset.

6. Ex tetris vaporibus, à lacte corrupto sursum delatis.

7. Eo nuper refecto tertio vel quarto ætatis die: vnde dolet, & sanguinem trahit.

8. Quòd omnia adhuc humeant, ac ossa etiã muccosa sint. si itaque humescat vadè cerebrũ, effundit copiam vndique.

XXV.

De dentientibus.

Πρὸς δὲ τὸ 1 ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων 2 ὀδαξισμοὶ, 3 πυρετοὶ, 4 σπασμοὶ, 5 διάρροιαι, καὶ μάλιστα ὅταν 6 ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας καὶ τοῖσι 7 παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι 8 σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσι.

XXV. Iam verò cùm 1 dentire cœperint, gingiuarum 2 molesti pruritus, 3 febres, 4 conuulsiones, 5 diarrhϾ, maximéque cùm 6 edunt caninos dentes, & qui inter pueros 7 crassissimi sunt, aluóque 8 astricta.

1. Vt septimestres infantes, nonnunquam etiam

etiam quadrimeſtres.

2. Hoc eſt, ſtimulantes, & vellicantes: pruriunt rei vellicantis acrimonia: nimirum dentibus progreſſu ſuo gingiuas vellicantibus. Illinantur ginginæ melle cum butyro, ac cerebro leporino commixto.

3. Dolore & ex vigiliis. Vnde febres acutæ hæ, vt demonſtrat Galenus huius libri tertij viceſimoſeptimo.

4. Quòd puerorum nerui ſint infirmi: indéque pituitâ & flatu diſtenti conuellantur, Epileſia, inquit Aurelianus, eſt morbus puerilis, in ea præſertim pueritia, quum dentes generantur.

5. Seri pituitoſi aut bilioſi copiâ è toto corpore vel vicinis partibus in ventriculum vel inteſtina influente: ſympathiâ ventriculi ex ginginarum dolore.

6. Quo tempore acerbiores ſunt pruritus gingiuarum: combinatiores enim ſunt tunc gingiuæ, ac dentes hi acuminati ſunt: hoc fit menſe duodecimo, & ſequentibus, & communitate membranarum cæteræ partes etiam affliguntur: nam interior oris membrana eſt ventriculo communis, & dens ceteris oſſibus duplo eſt ſiccior.

7. Ægrius enim erumpunt his.

8. Quia hoc plethoricis cauſis replet caput: vnde ſpaſmus.

XXVI.

De mediis inter eas qui dentire desierunt, & qui pubescunt.

1 Πρεσβυτέροισι δὲ γενομένοισι 2 παρίσθμια, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον 3 εἴσω ὤσιες, 4 ἄσθματα, 5 λιθιάσιες, 6 ἕλμινθες στρογγύλαι, 7 ἀσκαρίδες, 8 ἀκροχορδόνες, 9 σατυριασμοὶ, 10 στραγγουρίαι, 11 χοιράδες καὶ τ' ἄλλα 12 φύματα, μάλιστα δὲ

τὰ προειρημένα.

XXVI. At verò cùm 1 ætate processerunt, 2 tõsillæ, necnõ vertebræ quæ est ad 3 occiput intrò luxationes, 4 asthmata, 5 vesicæ calculi 6 lumbrici rotundi, 7 ascarides, 8 verrucę pensiles, 9 satyriasmi, 10 stranguriæ, 11 strumæ, & alia 12 tubercula, præcipuè verò prædicta.

Symptomata hæc eueniunt puerulis ablactatis nuper, vitio diæta, vel immutatione habitus, temperamenti, & actionum ventriculi, & aliarum partium nutritioni dicatarum: quæ neque sic humescere, neque sic intumescere, neque sic concoquere consueuerunt.

1. Absolutâ dentitione: cùm ad duodecimum progrediuntur annum, à quarto vel quinto computando.

2. Glandularum quæ sunt ad linguæ radicem inflammationes. Notata vna parte oris malè affecta, cæterarum quoque oris partium affectiones intelligit. Effluit in glandulas has humor à cerebro.

Angina à luxata vertebra.

3. Ab angina, quæ vertebrarum ligamenta & neruos vnà afficit: vel quòd ipsa hæc ligamenta phlegmone occupãtur: vnde luxatur vertebra. Et huiusmodi luxatio periculosissima est, quòd opprimatur radix medullæ dorsalis, qua oppressa, denegatur partibus infrà collocatis spiritus animalis. Dens ita luxatur,

4. Id est, suspiriosi anhelitus, vel spirandi difficultates, ex vitio pulmonum, obstructis eorum bronchiis à crassa & lenta materia: quia pueri nullum diætæ modum obseruant.

5. Ex pituitæ copia: quæ prouenit ex intemperantia actæ vitæ, vesicæ infirmitate, & caloris vi.

6. Qui

6. Qui ex cruditate chylosa gignuntur in intestinis, vbi calore fouetur. Sic in morbis acutis efferri hos in fecibus, & viuos, bonum est, quia oriuntur à re subterfugiente distributionem, mortui feruntur ex putredine. *Lumbrici.*

7. Vermiculi qui in sphinctere consistunt, sunt symptomata voracitatis.

8. Angustæ basis tubercula callosa: à lentis succis nata.

9. Tubercula ponè aures oborta. Syriases legebat Hieremias Triuerius: quem affectum Paulus numerat inter affectus pueriles. Satyriasmus vel satyriasis, primò significat elephantiasin, idque ex euentu: quòd elephantiaci more Satyrorum in Venerem ferantur. secundò, pudendi perpetuam erectionem, tertiò, quòd referant elephantici Satyros, quòd habeant retortas auriculas, & labra prætumida more Satyrorum. Hîc, Satyriasmus est species quædam parotidis. Hippocrates duorum tumorum qui ponè aures efflorescunt, meminit, κηδρεώνων, & φηρέων. quorũ illi rotundi ac duri, ad guttur hærent, hi verò oblongi: sub auribus: sic dicti à Φήρα Thessaliæ vrbe, in qua grassabantur. goggronam nostrates vocant *een hoyer.* *Satyriasis.* *6. Epid. 3.*

10. Ab acri humore.

11. A pituita putri imbutis glandulis, præcipuè colli.

12. Quiuis tumores præter naturam, qui foris consistunt à vitio interno corporis.

XXVII.

Τοῖσι δὲ ἔτι 1 πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τούτεων τε τὰ 2 πολλὰ, καὶ 3 πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν 4 αἵματος ῥύσιες. *Adolescentum & puerorum morbi.*

Adul

XXVII.

1. Adultioribus autem & puberibus, commemoratorum 2 multa accidunt, & 3 febres etiam diuturniores, tum etiam 4 sanguinis profluuia è naribus.

1. Duodecimo, decimotertio, & decimoquarto anno: cùm ad pubertatem accedunt. Id est, adolescentibus, qui iam vocẽ asperiorem edere, venerémque agnoscere ceperint, vsque ad decimumseptimum annum, & paulò etiam vlterius. Et hîc agit etiam de septennibus & decennibus. nã hoc Aph●rismo pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Vt phymata, lithiasis, paristhmia, vermes, & quæ sunt eiusmodi.

3. Ex voracitate, vnde cruditas pituitosa: accedit & quædam acrimonia, quæ putredinis sit causa. Nam pituita quæ in prima ætate erat dulcis, his fit falsa, & difficultate pepasmi negocium facit.

Hæmorrhagia.
2.Epid.3.
2.

4. Naturalia (quia sanguine abundant, densescente iã habitu corporis) critica in causis & symptomatica, eáque à motu morbi, dum nimirum in excretione aliqua ratio desideretur: vt in Philisco, vel vitio alicuius visceris, vt qui vitio lienis laborant, sanguinem fundunt, quibus nasus rubro viridíque colore misto perfunditur. Prosequitur vnico hoc Aphorismo pueritiam & adolescentiam. Quarum prior est à septennio; ad decimum quartum annum: adolescentia verò, quum vox iam asperior redditur. Quam à iuuentute distinguit vox, ex aspera reddita grauis.

XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι 1 παιδίοισι 2 πάθεα κρί-
νε)

νεται, τὰ μὲν ἐν 3 τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 4 μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 5 ἔτεσι, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὴν 6 ἥβην προσάγουσιν. Ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθεα, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, 7 χρονίζειν εἴωθεν.

XXVIII. At verò 1 puerilium 2 affectionum [diuturnarum] finiuntur aliæ quidem 3 quadraginta diebus, aliæ septem 4 mensibus, aliæ 5 septem annis, nonnullæ cùm ad 6 pubertatem ventum est. Sed quicumq. pueriles morbi perdurant, nec desinunt cùm ex ephœbis excesserunt, aut fœminæ cùm menstruales esse cœperint, 7 inueterascere consueuerunt.

1. Intelligit recens natos, dentientes*, cæterosque accedentes ad pubertatem. Cùm nimirum hi morbi eueniunt non diætæ, sed ætatis vitio. nam quæ à mala diæta affectiones eueniunt, bonâ diætâ soluũtur, nec à partis alicuius sint vitio.

2. Πάθος propriè in gignendo consistit: hic sumitur pro morbo qui in essentia consistit.

3. Quadragesimo morbi die, qui finis est acutorum μεταπτώσεως, & criticorum septenariorum: vt febres diuturnæ, maximè si morbi materia non sit pepasmi expers, nec vlla pars fuerit in vitio, vt pauores, tusses, vmbilici phlegmone.

4. Hoc est, septimo mense morbi, vt inæquales quartanæ pueriles ab ingluuie, diarrhœa à dentitionis dolore.

5. Vt epilepsiæ.

6. Vt virginum fœdi colores, & epilepsia: hæc interdum ad pubertatem vsque protrahuntur.

huntur: tunc eclampsi caloris natiui fugantur, nimirum ad annum decimumquartum.

7. Ad extremum vitæ diem protrahuntur, algore & madore nimio.

XXIX.

Iuuenum morbi.

Τοῖσι δὲ 1 νεηνίσκοισιν, αἵματος 2 πτύσιες, 3 φθίσιες, 4 πυρετοὶ ὀξέες, 5 ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα 6 νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXIX. At verò 1 iuuenibus expectorata 2 sanguinea, 3 tabes 3 febres 4 acutæ, 5 epilepsiæ, aliíque 6 morbi: maximè verò iam commemorati.

1. Hoc est, ex quo vocem grauem edere ceperunt: ad id tempus, quo naturalis hæmorrhagia sistitur: quod ferè fit vicesimoquinto ætatis anno. Putat Galenus omissam esse adolescentiam: sed Aphorismo 27. pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Ardore sanguinis biliosi, qui è venis pectoris aut pulmonum exudat, vel eisdem ruptis, apertis. Vel exestis erumpit: ab ictu, saltu vociferatione: vel sub sole & humi quòd cubârint, vel acri diæta, inde ferina distillatio.

3. Quasi dicat, eam ob causam tabes fiunt, nimirum à decimooctauo ad trigesimum quintum annum. *Paronomasiâ* ludit, cùm ait *αἵματος πτύσιες, φθίσιες.*

4. Et tertianæ exquisitæ, bilis acerrimæ copiâ: & febres ardentes.

5. Cerebro contagione ventriculi afflicto in picrocholis, vel diætæ vitio. Sed qui fit, vt cuius ætatis beneficio epilepsia curatur, eius vitio epilepsia accidat? Quòd puerilis illa epilepsia fiat à præhumido cerebro per idiopathiam affecto: hîc verò consideratur epilepsia,

quæ

quæ fit cerebro per ſympathiam affecto.

6. Billioſi, vt phrenitis, angina, dyſenteria, cholera.

XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ 1 τὴν ἡλικίην ταύτην 2 ἄσθματα, 3 πλευρίτιδες, 4 περιπλευμονίαι, 5 λήθαργοι, 6 φρενίτιδες, 7 καῦσοι, διάῤῥοιαι 8 χρόνιαι 9 χολέραι, 10 δυσεντερίαι, 11 λειεντερίαι, 12 αἱμοῤῥοΐδες.

In declinãte ætate, & in cruda ſenecta.

XXX. Iam verò qui hos ætate 1 ſuperant, 2 aſthmata, 3 pleuritides, 4 peripneumoniæ, 5 lethargi, 6 phrenitides, febres 7 ardentes, diuturna alui 8 profluuia, 9 choleræ, 10 dyſenteriæ, 11 lienteriæ, 12 hæmorrhoïdes.

1. Hoc eſt, homines conſtantis ætatis, ab anno trigeſimo quinto ad quinquageſimum & crudi ſenes, hoc eſt à quinquageſimo ad ſexageſimumquartum, ſi iuueniliter adhuc viuant, corpore iam denſiore reddito, attritóque calido natiuo, humoribus non æquè tenuibus.

2. Materiæ vitio intrò coactæ, partis infirmitate, & difficultate expectorandi, vitæ intemperantia congeritur in capite pituita, quæ labitur in imbelles iam pulmones, Moſcum cum croco ex vino hos recreat.

Medola.

3. Ob eaſdem cauſas.

4. Tum primigeniæ, à putreſcente in pulmone pituitoſo ſanguine: tum ſecundariæ.

5. Hoc eſt, inexplebilis dormiendi cupiditas, cum delirio & obliuione coniuncta. Et apoplexiam à quadrageſimo ſecundo, ad ſexageſimũ ætatis annũ euenire docet libro 6. Aph. Fit autẽ lethargus à pituita putreſcente in cerebri ſubſtantia: vnde praua febricula.

6. Per

6 Per idiopathiam cerebri.

7. Continuæ, cum siti inexplebili, lingu scabritie, corporis iactatione & ardore, cu lumborum, ceruicis, & ventriculi dolore.

8. Ex humoris è toto corpore, aut vicini partibus in ventrem affluxu, vel vitio pepse aut distributionis, vnde crudi succi perm sti cum bile.

9. Fit vomitu & deiectione. Est itaque bi liosi humoris sursum & deorsum calamitos excretio. Confestim os ventriculi roboretu vt succo mali punici: alioqui, refrigerati extremis, conuulsi moriuntur. At in Diarrhœ licet quatriduum abstinere à remediis.

Dysenteria quadruplex.

10. Sunt illæ quadruplices, exulceratæ hepaticæ, abradentes & sanguineæ. Nan omnis excretio sanguinea cum torminibus & egerendi difficultate, dicitur dysenteria.

11. Id est, præproperæ cibi deiectiones, a intemperie ventriculi, vel intestinorum te nuium, vel ab humore qui abradendo & exas perando est molestus: vel ab algida pituita.

Hæmorrhoidæ.

12. Hoc est, venarum quæ sunt in sphin ctere musculo, aut musculis intestini recti le uatoribus affectiones, vel ab erosione, vel à tumore, vel apertione. Duo autem sunt haï morrhoidum genera; quoddam superuenit cacochymiæ, aliud plethoræ. Ramulus venæ sacræ, quæ originem habet à vena caua, de currit ad musculos leuatores intestini recti. hac via plethora euacuatur, fitque hac disen teria haimatodes: vt his qui mutili sunt. Hæ venæ magnam cognationem habent cum ve nis vteri & pudendi in mulieribus: hoc est quod interdum hæmorrhoides officium men sium

ſium ſumant. Aliæ, cacochymiæ ſunt purgatrices: quia truncus venæ portæ diuiditur in duos ramos, quorũ vnus inſeritur in lienem, alter in meſenterium, & inde producitur ad muſculum ſphincteris. Si itaque fuerit ea melancholici humoris copia in hepate, vt non poſſit à liene attrahi, deerat illa materia in alterum illum ramum, & excernitur in anum. Quodſi exulceretur muſculus ſphincter, fiunt rhagades. Maximè vero effluunt hæmorrhoïdes quibus olim aſſuetæ fuerant, cùm his tunc ſolemnis intercepta fuerit euacuatio. Melancholia hos etiam vexat.

XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι 2 δύσπνοιαι, 3 κατάῤῥοι βηχώδεες, 4 στραγγουρίαι 5 δυσουρίαι, 6 ἄρθρων πόνοι, 7 νεφρίτιδες, 8 ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι. 9 καχεξίαι, 10 ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, 11 ἀγρυπνίαι, κοιλίης 12 καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, 13 ἀμβλυωπίαι, 14 γλαυκώσιες, 15 βαρυηκοΐαι.

XXXI. 1. Senibus autem 2 difficultates ſpirandi, 3 catharrhi tuſſiculoſi, 4 vrinarum ſtillicidia, 5 difficultates mingendi, 6 articulorum dolores, 7 nephritides, 8 tenebricoſæ vertigines, apoplexiæ, 9 cachexia, totius corporis 10 ſtimulantes pruritus, 11 vigiliæ: alui, 12 oculorum, & narium excrementa, 13 viſus hebetudines, 14 glaucedines, auditus 15 graues.

Seniles morbi.

1. Triplicibus: à quinquageſimo quinto ætatis anno, ad vltimum vitæ diem: nam viridis ſenectus durat ad ſexageſimũ annum: media, vſque ad ſeptuageſimum; deinde decrepita.

2. Ab illabente in pulmones pituitâ.

3. Vbertate irruentis madoris, à frigore

totius

totius & capitis & pectoris, corpus perſpirabile hîc eſt.

4. Ab acriore reddita vrina, à pituitâ ſalſâ, vnde veſica ſcabie apthodi laborat: cùm enim fuligines & ichores patuli corporis pori non exhauriant, recurrit ad veſicam, vel craſſiſsima, quæ putreſcit cunctando in corpore vel à calculo. In his vbi tenuis materia, euaporari debet per habitum corporis: ſi ſit craſſa, reuellenda.

5. Ab infirma veſica.

6. Arthritide tentantur, ob ſuccorum copiam, & articulorum debilitatem.

7. A renum calculis, & exulceratione.

8 Dum in gyrum voluitur ſpiritus animalis, à remixtis vaporibus.

9. Malus corporis habitus; alteratricis functionis deprauatione, & alimenti impuritate: cùm edendo nihil proficiunt.

10. A pituita putri, cui denegatur exitus in habitu denſo ſenili.

11. Suauis anathymiaſeos inopiâ, & cerebri ſiccitate: nam ſenes ſunt quidem ſomniculoſi, ſed non dormiunt.

12. Recrementorum copiâ: nam nec fœliciter coquunt, nec diſſipantur excrementa ſatis fœliciter in denſo illo habitu corporis.

13. Spiritus animalis inopiâ & impuritate.

14. Inopia & quaſi arefactione humoris cryſtallici.

15. Facultatis & inſtrumenti vitio.

HIPPO

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER IIII.

I. HEVRNII

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Τὰς κυούσας 1 φαρμακεύειν, ἢν 2 ὀργᾷ 3 τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ 4 μηνῶν, ἧσσον 5 δὲ ταύτας· τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

Prægnantes 1 quidem purgandæ, si 2 humor sit efferus, & 3 quadrimestris purgatio, dum 4 septimestris fuerit; quamuis 5 hæ minùs: nam in minore & grandiore fœtu 6 cautiùs religiosiúsque agendum.

Hoc libro agit de pharmaciâ in quouis morbo, déque omni excretione, quacunque ratione illa euenerit, naturæ vel morbi aut pharmacorum vi. Nam hîc præcepta adfert, quibus, quando, quo modo, quò, & quà ducendus humor, ex conditione temporum, locorum, meatuum, & cuiusque peculiari natura, & ex distinctione ipsarum affectionum. Sed quia ingrauidatorum periculi plena est purgatio, ab ea auspicatur hunc librum.

1. φαρμακεύειν, id est, pharmaco sunt purgandæ.

2. Si indomitus humor varias partes feriat,

riat (vnde varia ſymptomata,)excludatur:ob metum metaſtaſeos ac incendij febrilis. Nam talis humor facili remedio educi poteſt : ruit enim.

3. Nam fœtus trimeſtris donec quadrimeſtris fuerit, & quadrimeſtris omnium facillimè aduerſis reſiſtit, ratione vteri & vmbilici. vrget enim orgaſmus, quamuis ingrauidatio diſſuadeat pharmaciam.

4 Quadrimeſtres vocat fœtus in ſpecie non in ſpacio, omnes eos qui iam moueri cœperunt vtero matris. Nam ſi 35. die abſoluta fuerit typoſis, 70. die mouebitur fœtus qui ſeptimo menſe in lucem edetur. Nomine itaque fœtus quadrimeſtris intelligit id tempus quo fœtus moueri incepit. Atque hoc modo non repugnat huic Aphoriſmo Hippocrates in Epidemiorum ſcripto, vbi grauidam trimeſtri fœtu purgat. Quaſi hîc dicat Hippocrates, Non antea purgabis grauidam quàm fœtus moueri cœperit. Deſcribit enim hîc tecmarſin purgandi, quæ conſiſtit in diſtinctione cauſarum, ſignorum & corporum. Nam tunc demum eſt neceſſaria purgatio cùm humor eſt efferus : & cùm peculiaris communíſque ægri natura, conſuetudo & vires, peculiaris quoque affectio, talem purgationem admittunt : nam nulla maior neceſſitas incidere poteſt purgationis, quàm cùm humor ſit efferus. Quaſi dicat : Si non ſit humor efferus, grauida nequaquam eſt purganda. Laborat quidem grauida ex pica & talibus affectib... verùm ad harum curationem non eſt adhibenda purgatio : ſed ſola victus proba ratio. Ita vt vis morbi hoc loco ſit conſtituta

1. Epid. 3. 15.

ſtituta in orgaſmo, qui ad purgandum inui-
at:ſed quædam, vt diximus, interdum auo-
ant, vt ſi abortionis periculum immineat.
Nequaquam autem ſalutis alterius cauſa pro-
curanda eſt abortio. Quod verò quidam pu-
ant, rhabarbarum noſtrum hîc non prohi-
beri ab Hippocrate, ſed elleborum: dico el-
leboriſmum vix magis noxium fuiſſe olim,
quàm hodie ſit noſter rheubarbariſmus. Si ve-
rò non turgent, non ſunt purgandæ. Quia
cùm moueri incipit, vincula robuſta ſunt.

5. Nam grauitate ſua fœtus facilè præci-
pitatur à valida agitatione.

6. Nam infirmiora ſunt, in grandiore con-
ceptu vteri, vmbilici, ac ſecundinarum vin-
cula. quod enim pedunculis pomorum matu-
rorum vel recens natorum euenit ab aliqua
agitatione, vt nimirum facilè excutiantur;
idem conceptui tenello & etiam iam mature-
ſcenti euenit. Quaſi dicat, tutiùs purgantur
quæ propiùs à quarto menſe abſunt, quàm
quæ propiùs ad ſeptimum menſem accedunt.

II.

Ἐν τῇσι 1 φαρμακείῃσι, τοιαῦτα 2 ἄγειν ἐκ
τοῦ σώματος, ὁκοῖα καὶ 3 αὐτόματα ἰόντα 4 χρή-
σιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα, 5 παύειν.

II. In artificioſa 1 purgationis molitione,
alia ſemper è corpore ſunt 2 excludenda,
qualia ſi 3 vltrò manarent bono 4 eſſent: nam
quæ ſecus prodeunt, prohibere 5 oportet.

*Quaſi dicat, hoc prima lex in artificioſa pur-
gationis molitione ſanciatur. Natura imitetur.
Nam eſt triplex purgatio critica ſymptomatica,
& artificioſa.*

1 Nam

1. Nam eam instituimus vbi cacochymiâ circumfluit corpus, ne inde exardescat febris, si in putredinem trahatur; vel, si crassi succi infarctum minentur vasorum, ne nutritio frangatur, ac nobiles partes eâ fœditate impediantur.

2. Quæ nimirum apta iam eductioni euasit materia: & viæ pateant per quas ea excludatur; quoque natura eam facilè extrudat; sit alacris, hoc est, vt sit corpus εὔφορον. Talia ergo è corpore excludantur, nimirum specie, copia, tempore, & excernendi modo. vt sudores, sanguinis elisiones, &c.

3. Id est, sine medici opera; vt si non solum quæ alterata, sed si alienata emanârint.

4. Hoc est, symptomatum remissionem adferrent, & alleuarent.

5. Quòd illa symptomatica sint, & saluis naturæ rebus non excludantur. Quare inquit παύειν, nimirum reuulsione, deriuatione.

III.

Ἢν μὲν οἷα 1 δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, 2 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, 3 δυσχερῶς.

III. Etenim si 1 qualia purgari debent, purgentur, 2 bono fit, & alleuantur: contraria 3 verò, molestè.

Quia hoc libro acturus est de euentu omnis exclusionis, criticæ, symptomaticæ, vel quæ fit artificiosa molitione, pulcherrimum hoc Axioma hoc loco repetit necessariò.

1. Hoc est, si materia morbifica excludatur: nulláque sit ratio excretionis, desideretur

tur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

2. Sublata morbi causa vtraque interna: vnde redintegratur œconomia naturalis. Quare dum purgatio fit, interdum quidem vexat torminibus: sed mox dum peracta est, redintegratur virtus ægri.

3. Nam opes prædiáque vitæ excluduntur: vel quæ excludi debebant, non ita vt debebant excluduntur: sed natura pressa vi morbi conatur quidem id, sed perficere nequit: inde fugit hoc certamen, ac triumphata à vi contraria manus dat vincenti morbo. Quare id iam deuictæ naturæ argumentum est.

IIII.

Φαρμακεύειν 1 θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

IIII. 1 Æstate 2 superiores potiùs [alui parpartes,] hyeme 3 inferiores medicandæ.

Agit hic de vniuersali euacuatione; qualis ea est quæ fit per elleborum. Nam est particularis, hoc est ventriculi etiam à pituita euacuatio per vomitum (qui hyeme etiam instituitur) de hac non agit hoc loco.

1. In qua ὡραῖα ὡραίως fiunt. Cùm vniuersalis ineunda est purgatio, videndũ qui humores quibus anni temporibus incremẽta ducãt, & quò moueantur naturæ vel aëris vi. Quæ foras feruntur intrò reuocare non decet: nec natura est reuocãda ab vno excretionis genere ad aliud: vt, sudor manat toto corpore, ergo vena secari non debet. Videndum etiam num facilè vomat, nec sit cephalææ obnoxius.

2. Hoc est, vomitio æstate potiùs cienda,

quam hyeme: quia quò natura & humor viam affectant, eò crisium & vacuationum inclinationes fiunt, modò loca ex lege naturæ sint consentanea, nec ex euentu dissentanea. Alui partes superiores æstate circumfluunt maximè bile: vt vena caua quæ sursum repit, quæque supra diaphragma positæ sunt partes. Adiicit sermoni huic μᾶλλον, quare non absolutè hæc pronunciat: nam pituita interdum æstate etiam in vitio est.

4. Ratione humoris pituitosi ad inferiora viam affectantis. Hoc enim Aphorismo ex humoris euacuandi conditione ducitur accommodata euacuandi ratio. Mesue hunc locum explicat, docétque longè præstantiores per inferiora esse purgationes: eò quòd ventriculus concoctioni, non autem purgationi sit dicatus: quòd humor omnis natura grauis deorsum feratur: quandoque plures sint viç ad inferiora quàm ad superiora. Venter autem est duplex; superior, id est, thorax; inferior, id est aluus. Et hic inferior rursum est duplex; superior, hoc est, os ventriculi, vsque ad palatum, & inferior, hoc est, fundus ventriculi ad imum vsque intestinum. nam hinc quidam dicuntur πικρόχολοι ἄνω: alij κάτω. In nostra regione pituitescent succi, nec assueuere vomitui, vt Græci, qui cottidie vomebant ferè.

In his sequentibus aliquot Aphorismis agit de artificiosa purgatione.

V.

Ὑπὸ 1 κύνα καὶ 2 πρὸ κυνὸς, 3 ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

V. 1 Exoriente cane & 2 ante canis exortum, perdifficiles, 3 sunt purgationes.

Continet

Continet cautionem prouisionemq́; purgationis quæ æstate fieri debet.

1 Id eſt, ab eo tempore quo Sol Leonis ſidus ſubit, ad ortum Arcturi vſque; hoc eſt, vſque ad Nonas Septembris, id eſt ad diem 12. Plinius ſcribit caniculam oriri die 23. poſt ſolſtitium æſtiuum: quod ſolſtitium eſt 13. die Iunij. Igitur temporibus Plinij canicula oriebatur 7. Iulij: iam oritur cum 15. gradu Leonis. Quæ diuerſitas inde prouenit quòd, licet quarto quoque Anno vnum lucremur diem; ex centeſima tamen parte illa diei quæ ſingulis annis ſupereſt, lucramur centeſimo quoque anno vnum diem. *18. lib. 18.*

2. Cùm Sol Cancrum ingreditur Προκύων. canicula animaduertimus apud nos Belgas ſæpè maximos æſtus euenire Menſe Maio & Iunio.

3. Quòd exhauſtum ſit corpus: ideóque æſtuans facilè incendio febrili occupetur tum etiam contrario medicamenti & ambientis raptu. Vnde metus choleræ ſiccæ. Si tamen neceſſitas vrget, poteſt etiam hac parte æſtatis purgatio præſcribi: modò ea naturæ exhauſtum non augeat. Omne tamen catharticum eſt callidum. Ambientis vi retrahit purgandum humorem. Ita Galenus, in commentario, dicit, Balneæ calidę obſiſtunt purgationibus. Sed Hippocrates lauat eos quibus exhibuit elleborum, quò celeriùs purget. Reſpondemus: Aliud eſſe corpus ad purgationem præparare, aliud inhibere hypercatharſin. Iuuant purgationes, quia corpus reddunt εὔρουν & quia ſiſtunt hypercatharſin.

V I.

Τοὺς 1 ἰσχνοὺς καὶ 2 εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους 3 χειμῶνα.

De vomitu vniuersali.

V I. 1 Graciles & ex facili 2 vomentes per ſuperiora ſunt euacuãdi; 3 cauendo hyemem.

Tribus ſequẽtibus Aphoriſmis explicat Hippocrates quid ſit id quod ſupra dixerat. Per loca conferentia.nam & aër & natura cuiuſque ſpectanda in molitione purgatoria. hoc modo rectè perpendimus & inuenimus quænam ſint loca decentia.

A peculiari natura.

1. Qui,cùm inclinantur,ceruicem oſtendunt magnam, pectore ſunt amplo, ſcapulis amplis, homines bilioſi, in quibus nulla deſideratur ratio confirmationis neque in thorace neque in aliis partibus. Hac enim voce temperaturam ſignificat, quemadmodum ſequenti conformationem : nam conformatione vel habitu bilioſi dicuntur, quibus fundo vẽtriculi inſeritur folliculi fellis ductus:temperamento verò, qui multam procreant bilem,ob hepatis ardorem. Omnes enim natura graciles plerumque calidi ſunt, colliguntque humores bilioſos, vt qui temperaturæ ſint congeneres.Sunt enim & alij quidam ex euentu graciles, de quibus in Epidemiis loquitur, non quidem temperaturâ, neque ab exhauſtu, ſed à vaſorum impuritate. Rurſus graciles dicuntur alibi qui morbo vel fame ſunt extenuati.Graciles igitur,hoc eſt,non morbo, ſed temperamento & habitu,qui ſunt ventre calido,turgentibúſque venis, θερμοκοίλιοι καὶ ἐπίφλεβοι.

Graciles varij.

6,Epid.4. 4,23.

2. Hoc eſt, qui vomunt tutò, & ſine vllo periculo aut metu hæmorrhagiæ, cephalalgiæ,

giæ,aut rupturæ venæ in pectore, vnde tabes. Quibus enim magna est ceruix, latum quoque habent thoracem.

3. Quasi dicat plus tribuendum inclinationi humoris hyberni, quàm conformationi & temperaméto. Sunt enim crassi ac *καταῤῥοποι* humores hyberni. *Notandū.*

VII.

Τοὺς δὲ 1 δυσημέας καὶ μέσως 2 εὐσάρκους 3 κάτω, ὑποστελλομένους 4 θέρος.

XII. Contrà,qui ægrè 1 vomunt, & paulò 2 habitiores, mediocrisque habitudinis, 3 per inferiora sunt purgandi, 4 cauendo æstaté.

1. Quibus tutò vniuersalis vomitio præscribi non potest; vt qui sunt angusto capite, ceruice, ac thorace, & qui obnoxij sunt doloribus capitis,oculorum, vel eruptioni sanguinis,& tabi.

2. Hoc est, modicè carnosi: nota euchymiæ.

3. Quòd in crassioribus humoribus, & densiore corpore,humorum impulsus ad inferiora declinet.

4. Quia ferè indicatio quæ ab humore expurgando sumitur, vincit eam, quæ ex peculiari cuiusque natura, in habitu & temperamento ducitur. Quasi dicat,plus valet id,quod dixi, Quò natura ducit; quam id quod adiecit,Per loca conferentia. Adiposi homines etiam non cogantur in vomitum:lentis succis enim circumfluunt, ac pondus abdominis his renititur conatibus. *Notandū.* *Adiposi vt purgandi.*

VIII.

Τοὺς δὲ 1 φθινώδεας, ὑποστελλομένους τῆς 2 ἄνω (φαρμακείας.) *Tabidi vt purgandi.*

VIII. Sed 1 tabidorum ratio est habenda, ne purgationem iis per 2 superiora vnquam moliendam putes.

1. Hoc est, eorum qui ex tabe laborant, vel naturâ qui eò vergunt, vt quibus alarum instar prominent in dorso scapulæ, hi enim angusto sunt pectore, collo oblongo & tenui, catarrhis obnoxij ferinis. Purgentur rhabarbari infuso, adde mannam, vel syrupum rosatum solutiuum.

Indicatio à peculiari affectione. Notãdum.

2. Quasi dicat, Ferè indicatio quæ à peculiari affectione sumitur, vincit eam quæ ab humoris conditione ducitur. Nam quemadmodum mulieri hystericæ, si asthmatica fuerit, nequaquam oxymel præscribendum, quòd hystericis acetum sit aduersum, etiamsi astmati sit opportunissimum. Quemadmodum etiam ei qui lienteriæ est obnoxius, nequaquam oxymel præscribemus in asthmate: nam grauiùs laboraret ex lienteria (quę oxymelite exasperatur) quàm ex asthmate. Sic quoque in tabidis, quamdiu vincit symptomatum magnitudo & periculi metus, quamuis bile abundent, & ad eius euacuationem etiam æstas inuitet, nunquam vniuersalem euacuationem pręscribes per vomitum: nam malum inde inualesceret. Nam augescet inde pulmonum vlcus, vel vas istîc lacerabitur.

IX.

Τοὺς δὲ 1 μελαγχολικοὺς 2 ἁδροτέρως τὰς 3 κάτω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τὰ 4 ἐναντία προστιθέντες.

Melancholici vt purgandi.

XI. Etenim 1 melancholicos liberaliùs 2 pleniúsque per 3 inferiora purgabis, eâdem ratione 4 contraria adhibebis.

1. Qui huiusmodi sunt naturâ, dię tâ, vel morbo

morbo: & quæ olim biliosa fuère corpora, iam affectâ ætate, perspiratu carentia melancholescunt. Vt quadragenarij iam redditi.

2. Quia hi viribus valent maximam partem, sine infirmitatis metu: eò quòd corpus sit solidum & succi plenum. Ita etiam hypochondriacos curabis. Vt scilicet, humor contumax naturæ expelléti & medicaméto trahéti cedat.

3 Quòd eò crassus omnis humor viam affectet: qui quodammodo est melancholicus. Adhibita ea cautione quæ adhiberi debet ad excitandam naturæ vim, liberanda obstructa, & ad purgandam materiam. Maximè si nulla indicatio maioris mali nos auocet ab hac molitione: vt si sit nephriticus, vel ischiæ implicitus. Alioqui nullus locus purgationi magis est idoneus intestinis: etenim nihil, si Mesuæ fides, concoquunt.

4. Quæ pari excessu pugnant cum naturæ contrario excessu. Focus melancholici humoris sæpè exhauritur clysmis.

X.

Φαρμακεύειν ἐν 1 τοῖσι λίην ὀξέσιν, ἢν 2 ὀργᾷ, 3 αὐθήμερον· χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι 4 κακόν.

Turgente materia purgandū. Occasio purgandi.

X. Purgandum est quidem in 1 peracutis morbis, si humor sit , 2 efferus, 3 eodem ipso die: cunctari etenim in huiusmodi affectibus, 4 calamitosum.

1. Qui quarto die vel ad summum septimo cum magnitudine & vehementia suam absoluunt historiam vt in phrenitide, in ardentissima etiam febre, & in cholera morbo.

2. Si nullo consistat loco, nec vlla vna symptomatum species humoris & partis pro-

pria appareat. His regionibus rarò turget materia; quamuis biliosi, æstate, flammante æstu, id interdum experiantur. vide 1. Aph. 22.

3. Vel ineunte morbo, vel simulatque humor ferri cœpit: non expectato paroxysmi fine, primo vel secundo die purgetur: sæpius primo id fiat. Rhabarbaro id agit doctissimus Holerius. Nos id agimus etiam commodè electario de succo rosarum in phrenitide.

4. Nam calor magis accenditur; vires effœtæ tandem languent; & partibus nobilibus ab orgasmo periculum imminet. Si decumbit in ignobilem partem, vt in glandulas, vel si in artus effundatur, à pharmaciâ erit abstinendum.

XI.

Non vbique purgationi locus.

Ὁκόσοισι 1 στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν 2 πόνοι, καὶ 3 ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, 4 μήτ᾽ ἄλλως, εἰς 5 ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

XI. Quibuscumque tormina 1 & circum vmbilicum 2 cruciatus, 3 lumborumque dolor adest, qui non discutitur nec purgatione, 4 nec aliter in 5 hydropem siccum firmatur.

Quasi dicat, non omnium morborum curatio in purgatione consistit: quemadmodum non omnium febrium hyparxis in humorum synathrismo consistit.

1. Præsertim è flatu in tenuibus intestinis, tanquam in ergastulo quodam concluso: cui denegatur exitus propter materiæ crassitudinem, viarum angustiam, & intestini deprauatum motum. Intestinum enim aut non mouetur, aut sursum mouetur. Causa torminum est acerrimus humor, vel flatus, vel ichor ab inflammata vel exulcerata parte. symptomata

mata aperient morbum: si bilis in vitio est, amarescet os, vomet: Si flatus, roga num sederit diu in frigido, vel ventorum incursibus num se exposuerit. Strophos sæpe symptoma est inflammati hepatis.

2. Affectis malè intestinis tenuibus, quæ eò loci continentur: quia intestina crassa obuoluuntur tenuioribus. 6. Epidem.

3. Lumborũ, mesenterij, & tenuiũ intestinorum, vel frigidæ pituitæ illapsu in lũbos, & vincula neruea sunt, quibus colon & renes lumbis alligantur.

4. Vt fotu, lotu, frictione, emplastris, cataplasmate. nam succrescit noua materia à cõceptâ indelebili intemperie: quare quamuis materia exhauriatur, sobolescet mox recens. Propterea symptoma discutitur, sed causa manet: nam synathrismus nõ excluditur partis mittentis, trahentis, & suscipientis.

5. Ab intemperie frigida primigeniâ, vel relictâ ab haustu aquæ frigidissimæ in mesenterio & hepate, & intestinis: vnde tympanites. Non agit hoc Aphorismo ex professo de hydrope, sed hoc vtitur tãquam familiari exemplo: vt doceat quantum opis & præsidij adferat purgatio: vel quid præstare possit purgatio. Nimirum non omnem morbum purgatione curari posse: sed tãtummodo humorem qui in vitio est expurgari. Adeóque purgatione symptomatum ablationem fieri posse: focum tamen mali, hoc est, hecticam illam intemperiem, vel qualitatem quandam inexplicabilem manere. Vox ἱδρύεται pro non soluẽdo malo accipitur ab Hippocrate: vt etiam à Theocrito Idyllio 17. versu 125. pro firmare.

XII.

Ὁκόσοισι κοιλίαι 1 λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν 2 ἄνω, κακόν.

Quod loco non fit eo nenienter non fit.

XII. Quibuſcumque ſunt 1 lientericæ alui, hos calamitoſum eſt hyeme per 2 ſuperiora purgare.

Indicationes ſumēda.

Hic Aphoriſmus videtur præponendus ſuperiori. Comparat hoc Aphoriſmo indicationes inter ſe, vultque indicationem ſumendam eſſe ab eo quod magis vrget. Videlicet maiorem habendam eſſe rationem cauſæ efficientis quàm eſſentiæ affectibus, & auerſionis vtilitatem vinci ab humoris contumaciâ, quâ non licet vomitum ſollicitare, quò hoc totum euacuemus corpus. Pugnare autem videtur hic Aphoriſmus cum Aphoriſmo decimoquinto libri ſexti. Verùm alia ratio eſt Diarrhœæ, alia Lienteriæ. Diarrhœa enim fit ex elapſu humoris ſegregati à concretione ſanguinis cùm illabitur, vel à partibus ſuperioribus, vel à toto corpore. at lienteria non fit ſine vitio ventriculi ab intemperie frigida: vel ab humoribus in vētriculo collectis, vel in ventriculum confluentibus, iiſque acidis, vel ſeroſis. Si itaque hæc liēteria æſtate accidat, vomitione curari poterit: ſi hyeme deiectione.

Quid differat cauſa lienteriæ a cauſa diarrhœæ.

1. Qua ſcilicet, cibos præpoperè omnes, concoctionis expertes deijcit.

2. Hoc eſt, vomitio vniuerſalis eſt his calamitoſa quòd pituitoſus humor per inferiora viam affectet: cuius vitio hyberna lienteria potiſſimùm accidit. Et bilis hyberna eſt quodammodo catarrhopos, nam humorem tunc anarrhopum fieri difficile eſt.

XIII.

Πρὸς τοὺς 1 ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως 2 ἄνω καθαι-

καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος προϋγραίνειν, τὰ σώ-
ματα πλείονι 3 τροφῇ, καὶ 4 ἀναπαύσει.

XIII. Iam verò cùm neceſſarius incide-
rit ellebori vſus, iis qui ægrè per 1 ſuperiora
purgantur, ante ipſum pharmacũ humectare
3 oportet corpora pleniore nutricatu & 4
requie.

Purgationi parandum corpus.

*Hoc Aphoriſmo loquitur de artificioſa medi-
catione moliẽda, quatenus nimirũ perſpecto hu-
more qui in vitio eſt, (habitaq; ratione cuiuſque
affectionis) ad eã corpus ſit præparandũ. Hoc eſt,
quo modo id efficiendũ ſit εὐφορεῖ: excitãdo videli-
cet naturæ vim, liberãdo obſtructa, & præparãdo
materiam. Quaſi dicat, Non ſatis eſt ſcire corpus
eſſe purgandum, ſed debet reddi meabile.*

1. Ellebori albi: vt ad cõtumaces, iſchiadis,
nephritidis, melãcholiæ, fracturæ calcis, poda-
græ, & arthritidis morbos. Nõ enim preſcribit
Hippocrates elleborum ad febrem vel acutos
morbos. Ita vtitur elleboro in fractura calcis,
modò febris magna abſit. Adhibita ſcilicet
cautione quæ adhiberi debet, ex perſpicientia
vitioſi humoris, peculiaris cuiuſq. naturę affe-
ctionis, locorũq; lege naturæ cõſentaneorum,
nec ex euẽtu diſſentaneorum. Nã per elleborũ
intelligit omne medicamẽtũ purgãs: quòd el-
leborũ purgãdi facultate cæteris omnib⁹ an-
tecellat. Quia priuſquã in tenuiũ inteſtinorũ
anfractus peruenerit, humorẽ qui toto corpo-
re in vitio eſt, in vẽtriculũ attraxit. Græci per
elleborum, intelligunt album: Arabes, nigrum.

Quibus morbis proſit elleborũ.

2. *Id* eſt, qui nec facilè nec tutò vniuerſali
vomitione, quã ciet elleborus albus, purgan-
tur: quòd ſucci ſint catarrhopi, meatus an-
guſti. Namquam ſenes & pueri elleboro ſunt

purgandi: nerui enim infirmi, ſunt conuulſioni obnoxij.

3. Succo alibili, vino aut melicrato, & cibo. Integris viribus, florente ætate. Vere, & Autumno, ſique natura & humor eò viam affectat, nec reclamet metus maioris morbi, vt cephalææ, vel tabis aut haimorrhagiæ, & ſi adſit meatuum libertas, tutò ellebori vſus inibitur. Vtatur vitulina pingui, agnina, ouis, iuſculis pinguibus. Deinde incidatur materia.

4. Tum animi tum corporis. Vt cibo viſcera recreentur & quiete, vnde excitatur naturæ vis, humoris contumacia frangitur: & humectum corpus non facilè in hypercatharſin, vel, ab acrimoniâ ellebori, in ſpaſmum abripitur. Vtatur ergo balneis quatuor aut quinque dies ante vſum ellebori, ſomno, & ocio. Balneo enim humor funditur.

XIIII.

Ab epoto pharmaco quid agendum.

Ἐπὴν πίῃ τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς 1 κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς 2 ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας, ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ 3 ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

XIIII. Epoto elleboro 1 motu ciendum corpus potiùs, quàm 2 ſomno, & motus vacuitate compeſcendum: nam corpora motu cieri, vel ipſa indicat 3 nauigatio.

Quaſi dicat, Quaſi maiorem vim purgandi ab elleboro requiras, corpus moue: Sin autem inhibere volueris, ſomnum conciliato, neque moueto. Ita votis ſuis reſpondebit, & humori vacuando analogum erit. Interdum enim eius motus eſt inhibendus, hypercatharſeos metu. Vt ſi finem non fecerit purgandi cùm ſitis adeſt. In hypercatharſi date hordeum, poma, ad recreandum

ventrem, vinum clysteres ex lacte, senum ventrem calfacies. vide Mesuem, Date theriacam.

1. Hoc est, motu potiùs incitandum corpus, vt materia fluxilis reddatur, & sursum feratur.

2. Quòd somno & quiete omnes sistantur euacuationes præter sudores, maximéque vomitio. Intelligit de iis excretionibus, quæ accidunt vitio humoris retentricem facultatem labefactantis, & expultricem impellentis. Sic lienteria & dysenteria somno & quiete sistuntur, nisi partes nobiles in vitio sint. Nam in dysenteria hepatica minimè præscribi debet somnus: eumque, si sit necessarius, præstat interdiu adhibere, quàm noctu. Dicit autem Hippocrates καὶ μὴ κινούσιας, nō dicit quietem, sed non motū. nam qui sedet, vel etiam stat, non quiescit, quamuis is non moueatur.

3. Quæ nauseam & vomitionem parit. materia motu incitatur, & fit refluxus humoris è venis in ventriculum: quiete verò omnia intrò recurrunt. Illicò moueat ambulando corpus à sumpto elleboro, vel balneum ingrediatur. Duabus horis à sumptione operatur. Tunc initio incalescit ventriculus, sputat, vomit pituitam, dein eam cum bile permixtam, mox meram bilem.

X V.

Ἐπὴν βούλῃ 1 μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, 2 κίνει τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ 3 παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ 4 κίνει. *Pharmacũ ut segnescat.*

XV. Quotiescumque maiorem 1 ciendi vacuandíque vim à veratro requiris, corpus 2 moue: sin 3 inhibendum sit & sistendum, somnum concilia, 4 neque moueto.

1. Hoc eſt,vt contumaciores & copioſiores educat humores.

2. Niſi peculiaris affectio, corporis motum prohibeat: vt iſchias,& fractura calcis. Moue,inquit; quia corpora motu purgantur, nam ab eo naturæ vis excitatur, humor incitatur,incitatuſq́ue trahenti medicamento facillimè cedit.

3. Metu hypercatharſeos, & conuulſionis

4. Hoc eſt,ſede vel ſta, vel etiam decumbe. Somnus ſiſtit euacuationes omnes,ſi ſudores excipias. In principio, cùm quis non admodum forte pharmacum hauſit, ſed mediocre,dormiat: cùm purgare cœperit, vigilet, niſi metus hypercatharſeos adſit. Cùm verò leniens remedium ſumptum eſt, non indormiat, quia natura coqueret medicamentum: niſi langueat admodum ventriculus: tunc ſuperdormire tutò poteſt.

X V I.

Sanis periculoſa medicatio. & 2. lib. 36. & 37.

Ἐλλέβορος 1 ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας 2 ὑγιέας ἔχουσι· 3 σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

XVI. Elleborus 1 calamitoſus eſt iis qui ſunt 2 integra valetudine: nam 3 conuulſionem adfert.

Euentus.

1. Vidi quos in perniciem traxit ſolum ſimplexque apozema purgatorium ex fumariâ cum ſenæ foliis temerè exhibitum. Nam corpus totum in colliquantem fluxum traxit.

2. Id eſt, Qui benè habito commoderatoque ſunt corpore: quòd ferè huiuſmodi humoribus atque viſceribus bene conſtitutis gaudeant. Nam quale partium ab humoribus alimentũ eſt,talis etiam color,talis etiam habitus totius corporis,in charactere & mole.

3. Exhau

3. Exhauſtis partibus ſolidis & membranis: cùm nihil habeat in quod exerat vires ſuas, corpus liquat, & ſtomachum mordet, vnde motus cõuulſiuus potiùs quàm conuulſio. fœda eſt calamitas, dicit Hippocrates in Fragmento: De purgatoriis remediis, à pharmaco purgatorio hominem interiiſſe. Nam idem medicamentum ſeruat & occidit homines.

XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι, 1 ἀποσιτίη, καὶ 2 καρδιωγμὸς, καὶ 3 σκοτόδινος, καὶ 4 στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης 5 δεῖσθαι σημαίνει.

Venienti morbo vt occurrēdū.

XVII. Si cui febris experti eueniat cibi 1 faſtidũ, & ſtomachi 2 morſus, & 3 tenebricoſa vertigo, & oris 4 amaritudo, huic purgatione 5 per ſuperiora eſt opus.

Perſtringit ſymptomata quæ eueniunt vi biliosi humoris, propriæ ſubſtantiæ corruptione laborantis in ſuperiore orificio ventriculi. Dicit febris experti: (ſi excrementa ſanorum ſunt ſimilia:) nam ſi in febre appareãt hæc ſymptomata ad excretionem criticam, nequaquam conuenit purgatio per ſuperiora. Nam hic loquitur de expurgandis illis humoribus, qui æquabiliter ex toto corpore excludũtur. Si vi morbi hæc ſymptomata eueniant, vniuerſalis vomitus non erit præſcribendus: ſed reuellenda materia, vel particulari vomitu elidenda, vt oxymelite, & aquâ tepente.

1. Reſoluto ſtomacho, bilis à calore & acrimoniâ, nam inde deiicitur appetentia. Si ineunte morbo hæc aderunt, erunt à translatione ſymptomatica. Humor qui nautiodem iactationem infert in febre tertiana, poteſt vo-

mitu excludi: sed hîc agit Hippocrates de vniuersali vomitu totius corporis.

2. A bile, stomachum, exquisitissimo sensu præditum, mordicante.

3. Vt cùm duplici exurgit mensa lucernâ, fuliginosis vaporibus in cerebrũ elatis, degenerãte flauâ bile primũ in vitellinã & æruginosam, & deniq; in nigrã, ita vt huius fuligine aqueus oculorũ humor inficiatur. Scotodinos ab aluo, sẽper habet cardiogmũ coniunctum.

4. Humoris biliosi ad os diadosi, per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori est communis.

5. Quòd eò biliosus humor viam affectet: & purgationis loca legi naturę sint consentanea: modò ex euentu non sint dissentanea, nec peculiaris affectio thoracis nos auocet, qualis est tabidorum natura.

XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν 1 ὀδυνήματα, 2 ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω 3 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει· ὁκόσα δὲ 4 κάτω, κάτω.

Superna purgatione quæ egeant vel inferna.

XVIII. Dolores seu 1 affectiones quæ partibus supra diaphragma oboriũtur, 2 quæcũq; purgationis sunt indigẽtes, superiore 3 pharmaciâ opus esse significant: quæ verò 4 infra, purgationem infernam requirunt.

1. Vt stomachi morsus; & oris amaritudo, tenebricosa vertigo: nam soboles sunt acerrimæ bilis ore ventriculi conceptæ. hæc, vt causa continens, euacuatur.

2. Si non à flatibus obnatæ fuerint, nec ex plethora, sed si tales fuerint quarum tota curatio (etiam causæ coniunctæ) in purgatione consistit; sic ophthalmia nõ curatur vomitu.

3. Nam

3. Nam eò humor viam affectat, ſi apyrexia adſit, nec cephalæa adſit.

4. Vt dolor vmbilici, genuum grauitas, lumborum cruciatus, pleuritis inferna. Dicet quis, melancholia, ophthalmia, mania, ſunt dolores ſupra diaphragma oborti: hi tamen ſoluuntur per inferiora, & purgantium vſu curantur. Reſpondeo, Hippocratem hîc loqui de iis tantùm doloribus quorum omnis in ſola & ſimplici purgatione curatio conſiſtit: quâ nimirum, materia coniuncta euacuatur. Iam in melancholia & ophthalmia, materia coniuncta non expurgatur deiectione, ſed antecedens cauſa reuulſione & deriuatione tollitur. Agitur hîc de materia non vaga, ſed de infixa parti.

XIX.

Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι 1 μὴ διψῶσι, καθαιρόμενοι, 2 οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Non ſatisfacientis pharmaci repetitio.

XIX. Quicumque pharmaco epoto purgari 1 non ſitiunt, purgationis iuſtæ metam 2 non attingunt, antequam ſitiuerint.

Theorema experientiæ continet hic Aphoriſmus, ſed adhibendum eſt iudicium. agitur hoc Aphoriſmo de iuſtæ purgationis copia. Sitis enim eſt iuſtæ purgationis nota: qua agnoſcimus talia ac tãta, eoq́ʒ modo quòd ſint euacuata, qualia ac quanta, & quo modo euacuari debent. Sed adhibẽda eſt diſtinctio. Nam cùm ſitis varias ob cauſas excitari poſſit, hîc de ea tantùm ſiti loquitur, quæ eſt ſoboles purgationis. Nã cũ medicamẽtum exhaurit corpus humore excrementitio ſcatens, vacuationem illam ſequitur ſuctio: ſuctionẽ verò appetentia & ſitis. Si verò ſitiat quis, & ſui purgandi finem tamen non fecerit, ſequitur hy-

Sitis varia cauſa.

percathar

percatharsis, & inde conuulsio. In hoc metu det se quieti & somno.

I. Vt tamen nulla excusatio adferri possit neque inflammati pulmonis, neque æstuantis ventriculi, neque humoris incendentis, neque medicamenti calfacientis; sed tantùm purgationis, indéque exhausti ratio habeatur. Quasi dicat, Non sitiit, ergo repeti purgatio debet: modò leui catarrho non irrigetur venter.

2. A siccitate. nam madoris ventriculi aliquid exhaurit. Sed per febres modum obseruare non possumus, nisi ex alacritate ægri, & ex recrementorum natura. nam febricitantes omnes plerumque sitiunt. Videtur hic Aphorismus postponi deberi sequenti.

XX.

Cruda crassáque materia symptomata.

Ἀπυρετοῖσιν ἐοῦσιν ἢν γένηται 1 στρόφος, καὶ γουνάτων 2 βάρος, καὶ ὀσφύος 3 ἄλγημα, 4 κάτω 5 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

XX. Febris expertibus si 1 tormina accidant, & 2 genuum grauitas, & 3 lumborum dolor, 4 inferiore 5 purgatione opus esse significat.

1. Ab acerrimis succis in intestinis conceptis.

2. A succis in genua decumbentibus per venam cauam.

3. A crassa materia in vena caua stabulante.

4. Quia dolores infra diaphragma oborti purgationis indigentes, inferiorem postulant. Sed primùm paranda erit exclusioni materia, si sanguini adhuc mixta sit.

5. Modò hæc accidentia non eueniant à metastasi, nec criticῶς.

XXI.

Ὑποχωρήματα 1 μέλαινα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, αὐτομάτως ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ, 3 κάκιστα. Καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων 4 πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον 5 κάκιον· ξὺν φαρμάκῳ δὲ, 6 ἄμεινον· καὶ ὁκόσῳ ἂν 7 πλείω χρώματα, οὐ 8 πονηρά.

De excrementis vi morbi eiectis.

De succi melancholici effusione.

XXI. Deiectiones 1 nigræ, cuiusmodi est sanguis niger, quæ vltrò 2 diffluunt, tum si cum febre, tum si sine febre, 3 calamitosæ. Et quò 4 plures deiectionum colores deteriores fuerint, eò 5 calamitosius: Sed si vi epoti medicamenti, [tales deiectiones nigræ ferantur,] præclariùs 6 ad salutem & appârent & faciunt: & quò plures 7 appârent colores, eò 8 minùs mali.

Iam agit de purgatione symptomatica, in qua vel qualitatis vel excretionis modi, vel temporis, vel quantitatis ratio desideratur. Quæ nimirum, non accidit facultatis virtute, sed solius illius resolutione.

1. Hoc est, deiectiones, quibus humor melancholicus, niger & fæculētus deiicitur. Qui, quoniam propriæ substantiæ corruptione in vitio est, nunquam concrescit, extra propria conceptacula effusus. Est autem fusus, non autem concretus, hic humor, vt esse solet fex ipsius sanguinis, non tamen atra bilis. Quibus sanè deiectionibus excitantur sæpe tormina, & etiam dysenteriæ. fit talis humor in hepate; cui si par non fuerit lien, hepar fatiscit, ac fient nigræ deiectiones.

2. Cùm dicit ἰόντα, modum excretionis denotat: quia naturalis excretio & critica confertim fit & repentè, symptomatica verò,

paula

paulatim & continenter: nam ἰόντα moram quandam denotat. Addit αὐτομάτως, id eſt, vltrò, quia quæ fiunt naturæ beneficio aut vi ſymptomatica, fiunt vltrò. hîc dicit ea quæ non criticôs feruntur. Nam criticæ vno, altero, vel tertio die abſoluuntur excretiones.

3. Quòd indomiti humoris ſpeciem, & partium ſingulare vitium præ ſe ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignauiam oſtendant viſceris illius, vnde dimanant: ac prauam viſcere qualitatem conceptam denunciant. Adeò vt tollas licet humorem vitioſum, viſceris tamen generantis illud malum elui nequit: vnde perennis generatio illius humoris, vnde toto ferè morbi tempore prodeunt.

4. Vt virides, liuidi, cinericei, & deiectiones ruffæ, vitellinæ; nam quo plures partes in vitio ſunt, eò res ægri peiori ſunt loco.

5. Quòd pluriũ affectionũ quæ contra naturam ſunt in corpore, ſymptomata ſint. Partium vnde manant calamitatem arguunt, & partibus per quas feruntur, calamitoſæ ſunt.

6. Quòd ſaluis & integris viſceribus vitium excludatur. Significatur itaque naturæ integritas; vtpote cuius eſt excitare primùm medicamentum: deinde etiam quòd medicamento attrahenti & naturæ expellenti humor noxius cedat.

7. Vt non ſint meraci humores.

8. Quod à colluuie humorum à concretione ſanguinis ſegregatorum, ſine vllo vitio alicuius viſceris, tales appareant. Sed dices, ille humor ſiue vltrò effluat, ſiue pharmacia effundatur, idem eſt ille tamen: cur ergo dam-

Quæſtio.

nat

nat Hippocrates, vltrò obortam excretionem eius? Respondeo: Qui pharmaciâ efferebatur, in vitio erat sola synathrismo: sed is qui vltrò effertur, excernendi modo suo atrocius vitium denotat; nam parcâ manu effunditur, quia pars princeps vitium habet, vnde perennis nouáque excrementorum procreatio: quæ pars contusa diuturno vitio, tandem labascit ac resoluitur, suáque retentrice vi spoliatur.

XXII.

Atræ bilis excretio quid denunciet.

Νοσημάτων ὁκόσων 1 ἀρχομένων, ἢν χολὴ 2 μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, 3 θανάσιμον.

XXII. 1 Ineuntibus morbis quibusque, si bilis 2 atra sursum deorsúmve effluat, 3 funestum.

1. Hoc est, in morborum principiis; quo tempore nulla pepasmi signa elucent, ac natiuus calor opprimitur à materiâ morbificâ. Nam tũc, cùm secreta morbifica materia non sit à sanguine, excerni nequit bonis ægri rebus: nam signa pepasmi præcedere deberent. Cùm itaque tunc excernitur, argumento erit causam illam stimulare acerrimâ vi excretricem, vel eam premi mole materiæ; vel retentricem vim exoletam esse partis eius vnde effluit, & affligit partes per quas manat.

2. Id est, humor nigrore quodã pellucidus, semper fusus, & nunquam concrescens, mordax, ac terrã aceti more fermentans, atra scilicet bilis. Bene vtitur Hippocrates eâ voce ἐπέλθῃ. motum enim significat symptomaticum. Quasi dicat, si paulatim & continenter prodeat: quo significatur, partis, vnde emanat, humor, resolutio, ab internarum partium incendio. Si enim confertim talis humor ex-

Ex Galeno in Commentario.

Casus.

cernatur, pepaſmi notis apparentibus, bono erit. nam euphoriam conſectariam ducet. Adfui febricitanti Illuſtriſſimæ matronæ, quæ à pepaſmo vrinæ, aluo aterrima excernebat. hæc ab his viſis mirè terrebatur. à nobis in ſpem erecta, & ſummi Dei beneficio euaſit.

3. Nam cùm ineunte morbo pepaſmi expertia ſint omnia, ob eámque cauſam excretio nulla ſalutaris tum eſſe poſſit, hoc erit deterior atræ bilis excretio, quò & cruditate, & maligna vi cæteris antecellit humoribus. Nec ſolùm partis vnde manat arguit calamitatem, ſed quò & quâ fertur calamitoſa eſt. Hinc dyſenteria ab atra bile lethalis eſt. Hinc eliciuntur duo Axiomata: Omnis excretio quæ fit ineunte morbo, ſymptoma eſt magnarum affectionum quæ corpori inſunt. Nulla excretio in initio, fit naturæ beneficio: nam illa tunc oppreſſa iacet.

Axiomata ex Commẽtario Galeni.

XXIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πως 1 λεπτυνομένοισι 2 χολὴ μέλαινα, ἢ ὁκοῖον 3 αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ 4 ἀποθνήσκουσι.

Sanguinis vel atrorũ ſuccorum excluſio.

XXIII. Quibuſcumque morbo acuto, aut diuturno, aut vulnere, aut alio quouis modo 1 extenuatis 2 bilis atra, aut tale quippiam quod feculenti 3 ſanguinis ſpeciem exhibet, effluat, poſtridie 4 moriuntur.

Hiſtoria.

Vidi Ducem militum, qui cùm diu quartana affectus fuiſſet, & emaciatus, tandem concreti ſanguinis magnam copiam per ſedem depoſuit: poſtridie obiit.

1. Non inchoatâ, ſed perfectâ extenuatione: quâ non ſolùm ſpiritus & humoris diſſipatio,

pario, ſed partium ſolidarum exhauſtus ſignificatur.

2. Qualis proximo deſcripta eſt Aphoriſmo.

3. Huiuſmodi eſt ſanguis niger, deſcriptus Aphoriſmo vigeſimo ſeptimo.

4. Reſolutis partibus nutritioni dicatis, planéque exhauſtis. Et quò plures facultates labefactatæ ſunt, eò res ægri peiore ſunt loco. Poſtridie, inquit, moriuntur, quia nihil eſt ampliùs quod vitam continere poſſit.

XXIIII.

1 Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης 2 ἄρξηται, 3 θανάσιμον.

XXIIII. 1 Dyſenteria ſi ab atra bile 2 initium duxerit, 3 funeſta.

Diſenteriæ varia ſpecies.

1. Dyſenteriæ nomine ſignificatur omnis cruenta deiectio: cuius vt variæ ſunt cauſæ, ita quoque variæ ſpecies. Nam aliquando accidit ob crus amputatum: quæ eſt ſalutaris. Aliquando euenit iis qui excernunt prærubras alui proluuies; quæ in Coacis, dicitur dyſenteria hepatica, reſolutâ enim hepatis ſubſtantiâ, ſanguis ſeorſus excernitur. Aliquando accidit exulceratis inteſtinis, vbi nimirum venæ eorum vel rumpuntur, vel eroduntur à pituita ſalſa, vel bile flaua aut atra. Si acciderit à pituita ſalſa, medicamento pituitam illam eluente facilè curabitur, ſimiliter ſi à bile flaua euenerit. Si verò ab atra euenerit bile, illa diſenteria, hoc eſt, cruẽta excretio cũ vlcere primigenio ab illa atra bile erit inſanabilis: eò quòd materia illa pepaſmi ſit expers, quodque tantam habeat erodendi vim, vt vlcus per inteſtina ſerpat. Atque hinc primo die excernentur quædam caruncu

Axioma. runculæ;vnde vtramque inteſtini partẽ æquabiliter afficit. At omne vlcus quod cutem contra ſe afficit ſuppurando, eſt inſanabile; quia tollitur fundamentum nouæ carnis regenerandæ. hoc eſt, ſeſarcoſin efficere nequit. Præterea inteſtino ſic laborante,continuatione tunicæ, malum ad ventriculum peruenit: vnde lienteria,id quod eſt lethale.

2. Cùm natura morbificis cauſis opprimitur:nam poteſt critico die, criticῶs efferri.

3. Quòd eius materia,partis(hepatis videlicet & lienis)vnde manauit,calamitatẽ oſtendat. Deinde quòd vlcus ſit inſanabile, inde etiam doloris vi,languidæ vires redduntur, & interceptione officij inteſtinorum naturalis œconomia labefactatur. Et hæc atræ bilis excluſio ſignificat vim hepatis & lienis eſſe reſolutam; atque incendio harum partium, exhauſtum eſſe benignum ichorem ſuccorum.

XXV.

Sanguinis excluſio. Αἷμα 1 ἄνω μὲν, 2 ὁκοῖον ἂν ᾖ, 3 κακόν· 4 κάτω δὲ, 5 ἀγαθὸν 6 μέλαν ὑποχωρέον.

XXV. Si cui ſanguis per 1 ſuperiora erumpat, 2 cuiuſmodi tandem is fuerit, 3 calamitoſum:at per 4 inferiora, 5 nigra ſi recedant, 6 bonum.

Hoc dicit:Quæcunq; excretio huiuſmodi eſt,vt eſſentiæ partis vnde emanat, aut rei naturalis contentæ ſpeciem referat, ea toto genere eſt præter naturam,& calamitoſa.Sed obijcies,Hæmorrhagia adoleſcentum, item hæmorrhagia critica in cauſis,ſalubriter euenit.Reſpondemus hîc ἄνω ſignificare excluſionem per os. Cũm verò dicit, cuiuſmodi tandẽ fuerint:notat qualitatẽ,tẽpus, & excernendi modum. hoc eſt, ſiue niger, ſiue *Obiectio.*

purpu

purpureus siue dilutus, siue seri sit naturalis particeps siue expers, siue fusus, siue concretus: siue vomitione è ventriculo & vitiosis partibus, siue expectoretur è thorace cum tussi & dolore, vel ex pulmonibus sufflauus & spumãs, vel è larynge paucus cum tussi, vel è faucibus paucus sine tussi, sed cum screatu. Cùm dicit κάτω, significat excretionem per aluum; quia nõ agit hîc de mẽstruali profluuio: neque enim menses mulierum nigri possunt esse boni, sed debent esse purpurei. neque agit de hæmorrhoïdibus.

1. Hoc est, si vomitione reddatur, vel expectorato. Modò nulla excusatio neq; mẽstruorũ suppressorum, neque pleuritidis adferri possit.

2. Niger, concretus, fusus.

3. Ob difficultatem curandi: quòd vena lacera in illis partibus ægrè restituatur suę continuitati. Et etiam, quòd res quæ secundum naturam continetur, excernitur.

4. Vt per aluum; si non ἀθρόως efferantur.

5. Si necessaria sit talis excretio: vt in iis quibus amputatum est crus, aliúdve membrum. quæ excretio dicitur dysenteria cruenta naturalis, libro de articulis.

6. A mora ac cunctatione inducto nigrore, non à proprio colore cùm ita nigrescit. Sed priusquam excluditur, nigrorem induit sanguis. Quare de inferna elisione sanguinis hîc agit, quæ tardè manat.

XXVI.

Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης 1 ἐχομένῳ ὁκοῖον ἂν 2 σάρκες ὑποχωρήσωσι, 3 θανάσιμον.

In dysenteria.

XXVI. Si, 1 quando dysenteria detinet, excernantur eiusmodi veluti sunt 2 caruncula, 3 funestum.

1. Hoc eſt, quem diu multúmque dyſenteria exercuit: qui ineunte dyſenteriâ excreuit alba, æqualia pauca & opima, procedente verò eâ, flaua pauca & opima, nec non ramentoſa, & tandem carunculas. ἐχομθύῳ vtitur in graui affectu Hippocrates.

2. Quòd vtraque inteſtini tunica abradatur, nam ramentoſa excernuntur tunc, cùm carnoſior inteſtini tunica abraditur.

3. Officij communis priuatione, & vlceris contumaciâ, quod cicatrice obduci nequit. Agitur hîc de dyſenteria illa, quę accidit exulceratis inteſtinis ac pituita ſalſa, bile flaua, vel atra. Vnde omnis ſubſtantia inteſtini abſumitur ita, vt cutem contra ſeſe afficiat.

XXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει 2 πλῆθος 3 ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ 4 κοιλίαι καθυγραίνονται.

Aluus ab haimorrhagia feratur.

XXVII. Si cui 1 febricitanti ſanguinis 2 copia 3 vndecumque profluat, huic, dum reficietur, 4 aluus feretur.

1. Ineunte vel vigente morbo. Aluóque ignaua officij vacuitate.

2. Immoderata.

3. Per nares, vterum, ſedem.

4. Labefactata caloris vi, immutatóque temperamento, habitu, & actione vẽtris, vnde cruditas ac intercepta diſtributio alimenti. Liquidis humidis feretur aluus, donec naturæ vis redintegrata fuerit. Ergo non temerè ſiſtatur illud profluuium, nec cruda materia retenta in putredinem abeat.

Ὁκό

XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος ἐπιγινομένης 1 παύεται· καὶ ὁκόσοισι 2 κώφωσις, χολωδέων ἐπιγινομένων 3 παύεται.

Surditas.

XXVIII. Quibus biliosis excrementis fertur aluus, oborta surditate 2 sistitur: [& contrà] qui 2 obsurdescunt, superueniente alui bilioso profluuio, 3 liberantur.

Præcepta quædam traduntur de humorum successione & translatione.

1. Materiæ ad superiores partes translatione, & auditorij meatus obstructione fugaci cùm obsurdescunt ægri: non à facultatis resolutione, quæ indicaret exhaustum iam esse cerebrũ: vt in Hermocrate; in quo fertur aluus, at obstructio manet.

2. Fugaci, non fixâ surditate.

3. Diadosi. Si autem non in auditorium meatum, sed in cerebrum translata fuerit bilis, phrenitis nascetur. quare solue; q. d. tunc aluum: quô fiat diadosis.

XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν 1 ἑκταίοισιν ἐοῦσι 2 ῥίγεα γίνεται, 3 δύσκριτα.

XXIX. Quibuscumque 1 sextum diem febris continuæ agentibus incidunt 2 rigores, 3 sinistri iudicij sunt.

Rigor in in febribus continuis.

1. Meminit diei & non periodi: nam agit de acutis morbis. Sextus dies tyrannorum more iudicat: vel enim mortem in procinctu esse dicit; vel recurrentis cum morbi metu iudicat.

2. Vel excretiones quæuis: vt sudorum. Rigor est motus concussiuus à frigore, à bile vellicante superiorem ventrem. Est is duplex, criticus, & symptomaticus. Criticus est ve-

hemens; supprimit vrinam dein sudant affatim: semel in continuis fit. Alius est symptomaticus fitque motu morbi, vt hîc; & vitio partis, vt purè accepto in thorace.

3. Vt causæ, & vt signa: vt causæ, quia fractæ vires illam quassationem ferre nequeunt. Dicit autem rigores, pluraliter, quibus vires frequenter quassantur. Vt signa: quòd iudicatoria non-iudicantia, vel sint ad mortem, vel ad deterius. Præterea nihil conuenienter naturæ fit, in quo temporis excretionis ratio desideratur. Sexto die si signa apparent quæ speciem crisis denunciant, ea mala sunt: quia antè, signis apparentibus ad tempus crisis significata non fuêre.

XXX.

Diuturna febris nota.

Ὁκόσοισι 1 παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην 2 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, 3 δύσκριτα.

XXX. Quibus accidunt 1 paroxysmi, si, qua hora desiit 2 febris, eâdem postridie repetat, 3 difficilis iudicij erit.

1. Id est, qui febri essentiali typica & periodica conflictantur.

2. Ἀφίω postpono, vel desino: vt si febris primo die hora quarta matutina inuaserit, & desierit post viginti quatuor horas: sique sequenti die iterum inualeat ea hora qua desiit, id est, hora quarta matutina; si hanc seriem seruat in suo decursu, crassæ materiæ argumentum erit, & principij huius morbi.

3. Ob materiæ contumaciam diuturnitatem indicat. Nam vt æger febrili calamitate defungatur, triplici auxilio opus est, scilicet vt naturæ vis fulgeat, meatuum adsit libertas, & vt

vt præparata sit materia ad exclusionem. Sed hîc adest materiæ contumacia, naturæ oppressæ inertia, vnde nullus conatus ad apostasim: nam fixa stabilisque adest causa. Docet hoc Aphorismo captandas esse purgationum occasiones: non cruda, in febris essentiali periodica, purganda esse: & quo modo crudoris tempus à nobis notari debet.

Vsus huius Aphorismi.

XXXI.

Τοῖσι 1 κοπώδεσιν ἐν τοῖσι 2 πυρετοῖσιν, ἐς 3 ἄρθρα καὶ παρὰ τὰς 4 γνάθους μάλιστα αἱ 5 ἀποστάσιες γίνονται.

XXXI. 1 Lassitudine fractis per 2 febres, in 3 articulis & ad 4 maxillas potissimùm 5 abscessus fiunt.

Febres cũ lassitudine.

Hic Aphorismus agit de lassitudinibus quæ vltrò per morbos oboriuntur, criticè vel symptomaticè.

1. Hoc est, qui ita sunt affecti, vt vel si minimum moueantur, sensio lassitudinis illis oboriatur.

2. Quæ inde laboriosæ dicuntur: quòd à labore, vel quòd vltrò oborta sit lassitudo.

3. Partibus nimirum amplioribus & materiæ febrilis capacibus: siquidem febris laboriosa sit, à lassitudine vltrò oborta.

4. Excitatis scilicet parotidibus phlegmonosis: quemadmodum in febre ardente si quid ab hæmorrhagia relinquatur, vel excitatis parotidibus œdematosis in febre lenta & pituitosa.

5. Per materiæ febrilis diadosin. Nisi vrina profluat crassa, multa & alba, qualis Archigenis seruo profluxit: aut aluus feratur. Rarò in cæteris morbis abscessus fiunt; in iis verò

6. Epid. 4. 2. & 2. Progn. 67. & 6. Epid. 2. 44.

quæ laſsitudinem coniunctam habent vltro à ſuccorum copiâ obnatam, interdum decubitus fit in artus. Quaſi dicat: Hippocrates, per febres laborioſas periculum adeſt futuri abſceſſus: ergo, ne hoc fiat, coque crudam materiam, & purga.

Vſus.

XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ 1 ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τὶ 2 πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες 3 γίνονται.

Laſsitudines quæ conualeſcentibus accidunt.

XXXII. Et quibus à morbo 1 reſtitutis quippiam eſt 2 infirmum, ibi abſceſſus 3 fiunt.

1. Ita tamen vt ſuperſint materiæ febrilis reliquiæ: aut ſi liberaliùs ſe potu & cibo inuitent, quàm exhauſti corporis ratio poſtulet; aut quàm immutata ventriculi actio, temperamentum & habitus perferre poſſunt.

2. Vel, infirmitatis aliquid ſupereſt. Prædicit enim partis laſsitudo, eò materiam affectare viam: vt ab imperfecta criſi interdũ euenit.

3. Excluſione materiæ à parte continente, in eam quæ continetur. Quaſi dicat, cùm quis à febri magna euaſit; ſæpè in diſcrimen venit homo, quia partes internæ & externæ labefactatæ ſunt: hinc, ſi non accurata diæta acceſſerit, hepatis & lienis ſcirrhi, vel cephalææ: vel foras in artus, ſi ibi imbecillitas, abſceſſus effunduntur Quare ne quid coaceruetur, dentur pilulæ alephanginæ, maſticinæ vel Ruffi, vel tale quid.

Vſus.

XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός 1 τι ᾖ πρὸ τοῦ 2 νοσέειν, 3 ἐνταῦθα στηρίζει 4 ἡ νοῦσος.

Vt laſsitudinibus quæ præcedunt morbos.

XXXIII. Quinetiamſi 1 quid antè laborauerit priuſquam 2 morbus inuaſerit, ibi 3 ſe morbus 4 obfirmat.

1. Vt

1. Vt cerebrum, pulmones, aluus.

2. Quemadmodum in morbis epidemiis, qui sub disperſorum ſpecie homines inuadũt.

3. Vt ſi quæ pars antè laſſitudine fatigata fuerit, & in talibus morbis vbi ſpes eſt futuri abſceſſus.

4. Generatione paroxyſmo, & diadoſi, vel ſucceſſione, hoc eſt, primario & ſecundario foco. Vide hiſtoriam Critonis & Herophontis. *1. Epid.* Quaſi dicat, prouiſio habeatur de parte infirma, maximè ſi illa princeps fuerit; ne eò ſe conuertat materia morbifica. *Vſus.*

XXXIIII.

Angina latens.

Ἢν ὑπὸ 1 πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ 2 ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, πνὶξ 3 ἐξαίφνης ἐπιγίγνηται, 4 θανάσιμον.

XXXIIII. Si cui 1 vehementer febricitanti, nullo in faucibus 2 conſpicuo tumore, 3 repẽtè incidat ſtrangulatio, 4 funeſtũ.

Hoc & ſequenti Aphoriſmo agit de humorum mataſtaſi ſymptomatica, quæ eſt planè funeſta, eô quòd functiones ad vitam neceſſariæ labefactantur.

1. Ita vt validæ febri ſit implicitus, eiúſque dominatu teneatur: proptereáque maximè liberæ reſpirationis ſit indigens. Adeſt & dolor in inflammatione: nam interdum, dicit hìc Galenus, obnaſcitur ſuffocatio à pituitæ copia rigante internam tunicam laryngis: vel à reſolutis muſculis laryngem aperientibus: vel è iunctis his cauſis: vel à ſiccitate tendente internos laryngis muſculos: verùm hæ ſuffocationes ſunt doloris expertes.

2 Hoc eſt nullo ceruicis externo rubore, aut tumore interno. *οἴδημα*, tumor veteribus eſt.

3. Inflammata laringe. cuius inflammationis nulla signa eduntur, nisi doloris & orthopnœæ. Inde aër à corde arcetur, & prohibetur fuliginum exitus. Dicit, repentè, quòd laryngi proprium: nam peripneumonia id non agit repentè, sed in vigore tandem: nec, inquit in Commentario Galenus, asperæ arteriæ inflammatio suffocat, sed dispnœam adfert, ob amplitudinem, & tunicæ eius tenuitatem, quæ magnum tumorem facere nequit.

4. Quòd ad calamitosam vim morbi accedat respirationis interceptio, quæ etiam sola funesta est: sed eò maior, quo maior respirandi adest necessitas. Nam dum pus conficitur, strangulatur æger: vel si ad pepasmum ventum sit, quia excerni pus nequit, fluit in pulmones eósque opprimit. Quin venæ sectio reliquáq; remedia non eximunt causam coniunctam, cùm eò non veniat eorum vis.

XXXV.

Ἢν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ 1 ἐχομένῳ ὁ 2 τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῇ, καὶ μόγις 3 καταπίνειν δύνηται, 4 οἰδήματος μὴ ἐόντος, 5 θανάσιμον.

Angina à luxata vertebra.

XXXV. Si cui 1 insigniter febricitanti collum repentè 2 peruertitur; vt vix 3 deglutire possit, nec vllus 4 appareat tumor, 5 funestum.

1. Hoc est, si oborto abscessu non tollatur febris: imò si potiùs accedat difficultas tum respirandi, tum deglutiendi.

2. Luxata vertebra quæ cum occipite conuertitur, per tuberculum illâ parte obortum. indicio est inde esse, quia sine causa manifesta peruertitur: nam à phymate membranæ & vincula vertebrarum conuelluntur.

3. Deglu

3. Deglutitio & respiratio maximè requiruntur in magnis febribus. Nam hîc tum potu tum medicamentis æquè pugnare debemus, quia naturæ studendum, & cum morbo pugnandum est.

4. Aspectabilis scilicet in ceruice vel in sterno, quia non oritur à lapsu, ictu. Sed à conuulsione fit illa luxatio. Fitque vel in anticam partem, & dicitur lordôsis, hoc est excauatio: vel in posticam, & dicitur cyphôsis: aut in alterutrum latus, vocatúrque scoliosis, vel obliqua excauatio.

5. Potissimùm secundæ vertebræ, quæ capiti validissimo vinculo connectitur, quo vinculo rupto cõprimitur œsophagus & larynx. Secundæ autem huius vertebræ, quæ dens dicitur, in anticam vel posticam partem luxatio, planè est funesta; in alterutrum verò latus, minimè periculosa. Contrà, inferiorum vertebrarum in alterutrum latus periculosior est quàm in anticam vel posticam luxatio, eò quòd hæc resolutionem membri adferat, cõpresso neruo qui hinc in membra porrigitur. De hoc malo agit 2. Epidem. 2. 2.

XXXVI.

Crisis per sudores in febribus.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μιῇ δὲ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ πρότῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες 1 νούσους κρίνουσιν. Οἱ 2 μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ 3 ὑποτροπιασμούς.

XXXVI. Sudores febricitantibus si manare cœperint, salutares quidẽ sunt qui emanant

die tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vicesimoprimo, tricesimoprimo, & tricesimoquarto: ij enim sudores 1 morbos indicant. Sed qui non ita 2 eueniunt, laborem, diuturnitatem, & 3 recidiuam ostendunt.

Dies quibus criticos sudores manant. Idē de cæteris excretionibus intellige. Qui verò morbi hos dies superant, rarò crisin illam veram habēt, sed vel abscessu vel sensim coctione vincuntur. Rarò tamen vltra vicesimum sudoribus iudicātur. Nūc agit de excretionibus criticis. Quarum prima est in sudoribus, deinde in sputo, postrema in vrinis. Sudor excretio est quadam critica, si in eum diem incidat, quo morbus accedit. Materia autem morborum acutorū est biliosa, quæ tertio quoque die paroxysmū facit. Itaque vt sudor sit criticus, oportet vt die impari accedat: quia quæ diebus imparibus accedunt, imparibus iudicantur, & contrà. Deinde, nō satis est sudores imparibus diebus accedere, sed debent insuper duplici signorū genere ostendi, longéque antè signis ad tempus crisis. Vt in febre acuta si vrina quarto die protulerit notam pepasmi: deinde cùm ferè ventum fuerit ad septimum diem, si signa accedunt apparentia ad speciem crisis, cuiusmodi est vrinæ suppressio ante rigorē, quem excipit sudor. Huiusmodi sudores sunt critici, & excipiendi, modò nulla ratio desideretur in qualitate, copiâ, & modô excernendi. Hoc Aphorismo agit de solo excretionis tempore. An ergo die tertio, ineunte morbo, salubriter apparere potest sudor? Maximè, per tales morbos quos Hippocrates vocat benè moratos, qualis est synochus nō putris. Quartum diem omisit, eò quòd quartana haimorrhagia

Quæstio.

Quartus dies.

gia

gia sunt difficiles. quartus non est index, sed index septimi. Scribit Galenus se semel tantum vidisse crisin editam quarto die, Archigenes bis tantùm id viderat, synochi tamen hoc die iudicantur: quia mouentur diebus paribus. Sed morbi acuti, sui causam agnoscũt bilem: hoc imparibus mouetur. Quare si quartò in his fiat excretio, calamitosa erit: nisi crisis illa inchoata fuerit tertio die: nam interdum perennat crisis in duos vel tres dies. Quæ paribus iudicantur excurrũt longius, quàm quæ imparibus. Numerantur dies impares ad tricesimum quartum in morbis acutis, qui biliosi sunt: propterea imparibus iudicantur, nam in paroxysmo fit crisis.

1. In quibus nulla ratio desideratur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: nam manant toto corporis habitu, ac elidunt serum venis conceptum.

2. Non diebus criticis: Quia iudicatoria non iudicantia, sunt sinistri iudicij.

3. Quòd sint iudicatorij non iudicantes, propter eaque sint signa & causæ symptomaticæ, quodóque fiant motu morbi, significatur. Humoris enim pepasmi expertis copiam denunciant.

XXXVII,

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γιγνόμενοι, 1 θάνατον· ξὺν 2 πρηϋτέρῳ δὲ, 3 μῆκος νόσου σημαίνουσι.

Sudor frigidus.

XXXVII. Sudores frigidi, si cum febre acuta profluant, 1 mortem ostendunt: cum 2 minore autem, 3 diuturnitatem morbi.

Hic iã agit de qualitate sudoris critici. Debet enim sudor criticus esse calidus: nam omnis sudor omnisq; rigor qui non facilè incalescit, signi-

Usus.

ficat extinctionem caloris natiui. Cauè itaque vt medicus remedia hic adhibeat, quasi monet.

1. Extincto calido natiuo. Quia nulla pepasmi signa præcessere, nec die critico fluunt, nec toto corpore calidi manant, nec symptomatum febrísve remissionem afferunt. Tantam succorum copiam adesse loquitur hoc frigus, vt crudor ille ne à febrili quidem ardore calescat. non aliter ac glacies cùm liquitur à sole. Argumentum calidi natiui extincti, & resolutæ falcultatis retentricis.

2. Cum febre inflammationis & malignæ qualitatis experte: quales sunt febres intermissionis participes, cuiusmodi est tertiana.

3. Ex materiæ copia & cõtumacia, quæ nõ facilè calorem concipit. Hæc morbi diuturnitas in pepasmi difficultate consistit. Nam cùm illa materia difficulter incalescat, difficulter quoque pepasmum recipit. Sed quæres, Anne sit eadem ratio frigidi sudoris qui manat in febre acuta, & illius qui fluit in miti febre? Minimè certè: quia vnus fit per extinctionem: alter, per materiæ contumaciam, eamque tandem mitigare poterit naturæ vis, si illa satis vegeta fuerit.

XXXVIII.

Καὶ 1 ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 2 ἱδρὼς, ἐνταῦθα 3 φράζει τὴν νοῦσον.

XXXVIII. Qua 1 parte corporis 2 sudor manat, morbum 3 illius partis arguit.

Sudor indicat partẽ affectam.

Docet quid inter sit inter ephidrosin & sudorem. Quasi dicat, calamitosa est omnis ephidrosis, quacũque die etiam fiat, & si critico manarit die, tanto peior, quia accidit motu morbi, aut vitio partis vnde erũpit. Agit itaque nũc de excre-

tionis

tionis modo. Vult enim vt ſudor toto erũpat corpore: quia quãto plures partes ſe ad illius materiæ excretionem accingunt, eò plus adiumenti adſerunt.

1. Capite, aut thorace.

2. Ephidrôſis ſymptomatica, à materiæ copia, & à fracta retentrice facultate.

3. Nam reſoluta cùm eſt vis partium vitalium, per febres eſſentiales, ſudor ſymptomaticus erumpit è thorace: in phreniticis verò, reſoluto cerebro, è capite. Quare ibi humorem morbiferum deliteſcere ſignificatio fit. Et eſt ſymptomaticus qui toto fluit morbo, paucus aut tenuis: etiam toto corpore, vel capite & thorace, à cruda materia, & à partis imbecillitate. Cauendum igitur, vbi talia, ne pharmaca aut magna remedia præſcribantur.

XXXIX.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 1 θερμὸν ἢ 2 ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

De calore & frigore.

XXXIX. Quemadmodũ & qua parte corporis 1 calor aut 2 frigus percipitur, ibi eſt morb⁹.

Quaſi dicat, Non omnium tamen morborum curatio in pharmacia conſiſtit.

1. Vt ſi inæqualia ſunt hypochõdria, & ſi pectus incendio conflagrat citra febrem, ibi erit morbus.

2. Stabilia hæc ſi fuerint, miniméque fugacia, ita vt inde cauſæ morbificæ ibi ſtabulantis argumenta ſint. Propterea his partibus admouemus fotus, phlebotomiam, & cucurbitulas: quin interdũ cauteria. Chirurgus quidã Vltraiectinus implacabili dolore particulæ capitis laborabat: à nullis remediis iuuabatur, tandem iuſſi cauterium potentiale admoueri: curatus

fuit,

fuit, citra aſpectabilis mali aliquam effuſionem. Indicibili quadã qualitate vel aura, ſine dubio, fatigatus is fuerat in ea parte.

X L.

Καὶ ὅκου ἐν 1 ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ, ἢν τὸ σῶμα 2 καταψύχηται ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ 3 χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

Longitudo morbi vt notetur.

X L. Quin etiam quum in 1 vniuerſo corpore crebrò mutantur, vt ſi modò 2 caleſcat, modò frigeſcat corpus, aut color 3 alter ex altêro fiat, 4 diuturnitatem morbi oſtendunt.

Cautionem purgatoriam ſcribit ne quis exiſtimet illicò purgãdum eſſe, nam natura in quibuſdam ilicò excernere nequit, ſed tempore in quibuſdam opus eſt, vt coquatur materia.

1. Dicit eam mutationẽ fieri ex materia multiplici per totum corporis habitum diffuſa. Excluditur ergo, quod ex Coacis obiici poſſit, vbi dicitur: Repentina extremarum partium in vtramque mutatio, calamitoſa, quia mutationes quæ æqualiter fiunt toto corpore, ſunt minùs periculoſæ, quàm quæ vna vel altera tantùm parte corporis. Quòd itaque dicit [quum crebrò mutantur in vniuerſo corpore] intellige, nõ tantùm in extimis partibus: quarum repentina in vtramque mutatio ſolet eſſe calamitoſa (talis in acuta & maligna febre euenire ſolet) ſed toto corporis habitu.

2. Ex viciſſitudine humorum calidorum & frigidorum, in motu & quiete: ita tamen vt neque incendij, neque extremi frigoris ſenſus percipiatur. Significat multiplicem materiã, & varios motus, vnde pepaſmi difficultas, & mul

multarum etiam partiũ affectio ſignificatur. Refrigeratio eſt triplex, periodica, ſymptomatica (quæ notat à ſumma viſceris inflammatione calidum natiuũ opprimi) & critica.

3. Qui ferè ſimilis effloreſcit humoribus.

4. Propter pepaſmi difficultatem aut multiplicem materiam, quæ ex caloris & frigoris viciſſitudine, & coloris mutatione ſignificatur. Si vires pares fuerint, tandem mitigabitur ea materia.

X L I.

Ἱδρὼς 1 πολὺς ἐξ 2 ὕπνου ἄνευ φανερῆς 3 αἰτίης γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι 4 τροφῇ χρέεται· ἢν δὲ 5 τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι 9 κενώσιος δέεται.

Sudor copioſus.

X L I. Sudor 1 multus qui à 2 ſomno, ſine 3 cauſa quæ à foris eſt incidente, erumpit, 4 largiore cibo arguit corpus vti: Quod ſi id dat in eo qui ſuo 5 defraudatur genio, 6 neceſſariam euacuationem eſſe oſtendit.

1. Id eſt, confertim & copioſè diffluens, vt non infirmæ naturæ, ſed redundantis excrementi ſymptoma ſit. Quamuis, in ſanis, per ſomnum ſi paucus manat ſudor, nihil mali habeat is: quia rarioris corporis ac paucę materiæ index eſt.

2. Hoc eſt, dum coctioni incumbit natura, & natura digeſtioni dat operam, abſolutâ concoctionis periodo. Nam vt concoctio fit per ſomnum, ſic poſt ſomnum fit digeſtio. Si ergo eo tempore quo natura operam dare debet coctioni, appoſitioni, agglutinationi, & nutritioni, ſine cauſa manifeſta erumpant ſudores, malum id eſt, coctione verò peracta,

bono

bono naturæ fiunt: vt tempore matutino ſub finem ſomni. nam circa ſomni initium, coquit: deinde ſeparat vtilia ab inutilibus, tum demum diſtribuit in corpus, ac apponit bonum: reliquum in aurora, ſub finem ſomni in ſudorem ſoluit.

3. Vt ab aëre calido, in Auſtrino ſtatu ſine flatu, vel à tegumentis, aut à cibis ſudorificis.

4. Supra exhauſti corporis rationem, & partium nutritioni dicatarum conditionem & ſtatum.

5. Id eſt, in eo qui non eſt cibi appetens immoderatè.

6. Quòd ventriculi ſegnities in appetẽdo & coquendo, vaſorum impuritatem, & omnis aluinæ œconomiæ confuſionem adferat.

6. Epid. 3. 3. Si, inquit Galenus, hæc eueniant ob recentem copiam alimenti, abſtineat: ſin euenerit ob olim ingeſtam ciborum copiam, euacuetur. Quaſi dicat Hippocrates, Per morbos acutos hi ſudores non critici, ob has cauſas interdũ etiam manant: non aliter ac hypoſtaſes bonæ in vrinis appârent interdum, cùm adhuc cruditatis plena ſunt omnia, quòd liberaliùs habeatur æger. nam à cibi copia eſt illa hypoſtaſis, non à materia morbifica. Ex hoc Aphoriſmo collige has Maximas ſentẽtias: *Axioma.* Omnis ſudor qui citra cauſam manifeſtam appâret, eſt contra naturam. Nullus ſudor multus poteſt fieri ab infirmitate naturæ. Qui cibum non appetit, neceſſariò eſt purgandus.

XLII.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς 1 αἰεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς 2 μείζω, ὁ δὲ θερμὸς 3 ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει.

XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, 1 aſſiduè fluens, frigidus quidem 2 maiorem, calidus verò 3 minorem morbum oſtendit.

Sudor frigidus aut calidus.

1. Toto corpore, vel aliqua parte: qui fluunt ſine vllo dierum criticorum delectu, ineunte morbo, creſcente, vigente.

2. Id eſt, & calamitoſiorem, & difficiliorem curatu, atque ſiniſtri iudicij. Nam ſignificat aut natiui caloris infirmitatem, aut malignitatem & contumaciam materiæ. Morbus autem tripliciter dicitur magnus: dignitate partis quæ occupatur, ſymptomatum magnitudine, & curandi difficultate.

Morbus magnus quis.

3. Pepaſmi facilitate, ex materia quidem vniuſmodi, ſed copioſiore quæ calorem concepit. Omnis ſudor bonus, calidus eſt: at non omnis ſudor calidus, bonus eſt.

Corollariū.

XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι 1 μὴ διαλείποντες διὰ 2 τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον 3 ἐπικίνδυνοι· 4 ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ 5 διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι 6 ἀκίνδυνοι.

Febres intermittentes periculi ſunt expertes.

XLIII. Quæcunque febres 1 intermiſſionis expertes tertio 2 quoque die ſeueriores redduntur ac ingraueſcunt, 3 magis calamitoſæ; at 4 quouis modo 5 intermiſerint, periculi 6 expertes eſſe ſignificat.

Quaſi dicat, Ago hic de omni excretionum varietate. Si autem nihil excernatur, vnde intermittat vel remittat ſe febris, malum: argumento ſunt febres intermittentes: nam hæ periculi expertes ſunt.

1. A maligna humoris bilioſi corruptione, quæ ſtabulatur circa cor in caua vena, vel in arteria aorta, vel à phlegmone nobilis partis.

2. Cat

2. Cardialgiam adferunt, & vigilias cum delirio coniunctas, cephalalgias, cum lumborum & colli grauitate, ob acerrimi ſucci corruptionem, vnde principes partes in incendium abripiuntur. Quare febrium perpetuâ epidoſi, fit ſymptomatum acceſſio.

3. Nam criſin funeſtam faciunt, vt ſudoribus frigidis, & ſymptomatum omnium incremento. faciunt enim metaſtaſin; vel opprimunt, pepaſmi expertes ſucci, calidum natiuum, quod etiam ſymptomatum vehementia poteſt. vnde incidunt in maraſmum, conſumpto humore primigenio.

4. Hoc eſt, ſiue intermiſſio fuerit triginta ſex horarum, ſiue vigintiquatuor, ſiue duodecim tantùm: ſiue vehemens acceſſio fuerit, ſiue longa.

5. Cuiuſmodi ſunt intermittentes febres.

6. Quod argumento eſt metaſtaſin abeſſe, nec plegmonen vexare partem nobilem, & venenoſam vim non obſidere principem partem. Etenim inflammatio coniunctam habet febrem continuam, & incendium iſtud exhaurit humidum primigenium partis ſolidæ cordis, & efficit maraſmum. Maligna etiam qualitas ſpiritum diſſipat, & calorem extinguit.

XLIIII.

Diuturnæ febres per abſceſſum iudicãtur.

Ὁκόσοισι 1 πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι 2 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

XLIIII. Qui ex febre 1 diuturna laborant, iis 2 phymata aut dolores in articulis oboriuntur.

Diſputatum eſt hactenus de omni excretionis criticæ genere, quod in acutas febres incidit. Nũc alterũ genus proſequitur, quod fit per abſceſſus

in

in articulis : decetq; in quos morbos huiusmodi excretio incidat:nimirum diuturnos:hoc est,qui intra quadragesimum diem non iudicantur. Quadragesimus enim dies finis est morborũ acutorum. Diuturnæ hæ febres interdum perennant ad semestre tempus:tandem sensim coctione soluuntur,vel in abscessum abeunt, nisi vrinæ proflat crassa alba. Nam & per σύμπεψιν & τὴν δι' οὔρων ἔκκρισιν hæ febres interdum finiuntur.

1. Cuius diuturnitas in pepasmi & excretionis difficultate consistit, non in visceris alicuius vitio, vel medici aut ægri culpa : vt cùm ab haustu aquæ frigidæ in epiploon deponitur ea. Dixi non in visceris alicuius vitio, vt est quartana symptomatica per marasmum lienis. Porrò difficultas pepasmi accidit ob naturæ infirmitatem, materiæ copiam & contumaciam, & meatuum angustiam.

2. Ob algentem crassam materiam, nec coctioni nec excretioni facilè cedentem:vnde tandem ad infirmos artus excluditur, vnde dolorificæ lassitudines, vel phymata:nisi abscessus materiam tollat vrinæ crassæ, albæ & copiosæ profluuium. Dixit φύματα & non ἀποστάσεις, quia significantiùs eo nomine abscessus expressit. Nam cùm abscessus fiat per excretionẽ vel per depositionem:hic loquitur de iis abscessibus qui per depositionem fiunt.

φύμα. ἀπόστασις.

XLV.

Ὁκόσοισι 1 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ 2 πυρετῶν (μακρῶν) γίνονται, οὗτοι 3 σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Abscessus à febribus longis.

XLV. Quibus 1 phymata aut dolores in articulis oboriuntur post [diuturnas] 2 febres, hi copiosiore 3 cibo vtuntur.

Sensus

Sensus Aphorismi est, Si quis in spem venit, (à profusione vrinæ albæ, copiosæ, & crassæ,) se abscessus incursum euadere posse, se liberaliùs cibo & potu inuitauerit, superstite adhuc lassitudine illa vltrò oborta, quæ diuturnæ illius febris fuit antesignana, is, comparata multa cruditate, abscessu & doloribus in articulis laborabit: eò, quòd ea cruditas impetum faciet in eam partem, quæ lassitudine est affecta.

1. Ab integra crisi.

2. Sublata febri, & restituto ægro per vrinæ crassæ & albæ profluuium.

3. Supra corporis exhausti rationem, & partium nutritioni dicatarum conditionem. à diuturno enim morbo calidum natiuum languet, & ventriculus frigidus appetit; vnde cùm edat, non coquit tamen.

XLVI.

Ἢν 1 ῥῖγος ἐμπίπτῃ 2 πυρετοῦ μὴ διαλείποντος, 3 ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, 4 θανάσιμον.

Rigor frequens.

XLVI. Frequens in 1 febris assiduitate 2 rigor, 3 fractis iam viribus, 4 funestum.

Nunc de tempore vniuersali agit.

1. Hoc est, si febris ab initio fuit assiduacontinuáque; nec, oborto rigore, remiserit. Nascitur talis rigor, à fracta natura, quæ mouet quidem, sed nil promouet excrementi; vel si quid excluserit vnà, ob fractas vires, fatiscit æger.

Sudor fluens.

2. Id est: Si perhorrescendi finem non faciat die critico, quo sudor fluit. Notanter dicit ἐμπίπτῃ. hoc est, incidat, nimirum, continuo; non semel aut bis.

3. Epid. in fine.

3. ἤδη, hoc est iam: hoc est antequam in febres inciderit. vide historiam adolescentis qui in Melibœa iacebat.

4. Quod

4. Quòd sit iudicatorium non iudicans: & quòd materiam morbi intrò referri ostendat. & attritæ iam vires ferre nequeunt nec hæmorrhagiam, nec sudorem, nec quassationem corporis. Est enim Rigor, inæqualis totius corporis cõcussio, ab affectione naturalis caloris; à materiæ contrariæ occursu in superiore ventre. Est autem rigor triplex, criticus, symptomaticus, & periodicus. Criticus est, vt qui in causo sudorem criticum præcedit, semélq; aut bis incidit: periodicus est, qui in tertiana euenit: symptomaticus, de quo hîc, qui à natura oppressa venit: sæpè incidit, nullámque euacuationem succedaneam habet.

Iudicatorium non indicans.

Rigor quid, & quotuplex.

XLVII.

Αἱ 1 ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 μὴ διαλείπουσιν αἱ 3 πελιδναί, καὶ 4 αἱματώδεες, καὶ 5 δυσώδεες, καὶ 6 χολώδεες, πᾶσαι 7 κακαί. ἀποχωρεῦσαι δὲ 8 καλῶς, 9 ἀγαθαί· καὶ 10 κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. Ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, 11 κακόν.

Crises per exclusionem quæna bona vel mala.

XLVII. 1 Expectorata in febribus remissionis 2 expertibus 3 liuida, 4 cruenta, 5 fœtida, 6 biliosa, 7 omnia calamitosa: quæ verò eorum conuenienter 8 excluduntur, 9 salutaria. Eadem 10 deiectionum & vrinarum ratio est. Quod si nihil quod alleuationem adfert per ea loca excludatur, 11 calamitosum.

Expectorata varia.

Egit de sudoribus, iam de aliis excretionibus. Exemplum proponitur symptomaticæ excretionis in lateris difficultate vel in materia contumacia, vel in vtrisque.

1. Variæ sunt ἀποχρέμψιες, hoc est, expectorata: nam quorundam expectoratorum diffi

difficultas consistit in materiæ contumacia; aliorum, in laterum infirmitate; aliorum in vtrisque his iunctis. Nam quædam expectorata ideò sunt iudicatoria non iudicantia, propter modum quo excernũtur. Quia omne iudicatorium iudicans debet fieri καλῶς, (vt testatur in hoc Aphorismo) hoc est, citò & ex facili. Porrò quod ad curationem attinet, magni interest an expectorandi difficultas pendeat ex materiæ contumacia, an ex laterum infirmitate. Nam si ex materiæ contumacia proueniat, commodè exhibebis oxymel, ad incidendum, vtque materia attenuetur. Si verò ex laterum infirmitate (id quod ex stercore disces) iam actum est; neque vlla ratione oxymel tunc exhibendum. Nam si exhibueris, absorbebit partes materiæ humidiores, reliquam verò partem ficciorem contumaciorémque reddet, indéque maior difficultas respirandi veniet.

2. Quasi dicat, quorum exclusio nullum febri finem aut modum imponit.

3. Extincto à calore illius partis vnde veniunt.

4. Hoc est, meraca, quod est meri sanguinis; qui ruptâ, exesâ, vel apertâ vena exprimitur.

Fœtoris causa.

5. Soboles putredinis. Quæ est signum fractæ naturæ, & victi caloris natiui. Fœtor, authore Auicenna, nascitur à coctione imperfecta: propterea, dicit Alexander Aphrodisæus, hominum excrementa fœtent, non verò ita ferarum excrementa; quòd illi variis à cibis ex cruditate laborent. altera causa fœtoris est putredo.

6. Meræ

6. Meræ bilis, non ſanguine aut pituitâ perfuſa; proptereáque pepaſmi expertia: hæc facilè in atram degenerant bilem. Cùm vitellis ouorum ſimilia deiiciunt, malum.

7. Nam febri finem non imponunt: & notant fractam œconomiam partium ſpirabilium, & materiæ contumaciam.

8 Ineunte morbo: ſine moleſtia ac difficultate ſpirandi ſi excludantur citò & ex facili, etiam liuida, vel cruenta, ſi (præcedentibus pepaſmi ſignis) excernantur die critico.

9. Partium ſpirabilium integritatem denunciant: & ſunt iudicatoria iudicantia, naturæque beneficio expectorantur, modúmque febri imponunt.

10. Quarum excretio ſalutaris eſt, ſi nulla in illis ratio deſideretur qualitatis; copiæ, excernendi modi & temporis.

11. Nam ſi talia purgantur qualia oportet, confert, perferúntque ex facili: ſin minùs, contra.

XLIII.

Ἐν τοῖσι μὴ 1 διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω 2 ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον 3 καίηται, καὶ δίψαν 4 ἔχῃ, 5 θανάσιμον.

Frigus partium extremarum.

XLVII. In febribus remiſſionis 1 [vel intermiſſionis] expertibus, ſi extimæ partes 2 frigidæ ſint, intimè autem præcordia 3 conflagrent ardore cum 4 ſiti coniuncto 5 funeſtum.

In peſte maximâ huius Aporiſmo vſus eſſe videtur: Si enim in hac ardor cum ſiti adeſt, extremaq́ frigent, non temerè theriacã aliaq́ calida antidota exhibueris. nã phlegmonẽ internã hac denũciãt. Sin frigeãt extrema nec homo vehemẽter

Vſus Aphoriſmi.

ter sitiat, nota erit hoc extingui calidum natiuum: tunc theriaca & cætera antidota sunt necessaria.

1. Vt frigus quod sequitur, neque criticum neque periodicum vocari possit. Ita vt illud frigus non producat febrim ad remissionem vel ad crisim.

2. Si marmore frigidiores sentiantur, sine vlla incendij successione: aut cum vicissitudine, & repentina caloris & frigoris mutatione illud frigus indicat exstinctionem caloris fixi partium solidarum, vel inopiam caloris fluentis: qui incendio febrili absumuntur.

3. Hoc est, ventre costisque calentibus. Si nulla neque doloris colici, neque syncopes excusatio adferri possit, neque hystericæ affectionis. Nam in dolore colico spiritus intrò recurrunt subsidij ergo: vnde extremæ partes marmore apparent frigidiores. Intimæ autem partes sunt ipsa viscera, quorum nimirum potentiâ totum gubernatur corpus. Harum inflammationes, instar cucurbitæ omnem calorem attrahunt: Inde sitis, non à bilis aut pituitæ salsæ influxu in ventriculum, quod euenit in paroxysmis intermittentium.

4. Ab exhaustu viscerum & caloris natiui. Nam cor opprimitur, totiúsq; corporis calorem in se reuocat, vel saltem validæ partium obstructiones aditu arcent calorē fluentem ab extimis partibus; vel à crassa materia plurimus halitus non ferit cutem, vel phlegmone interna trahit, vnde maior ignis, vnde linguæ siccitas, iactatio, & hypochondrij tensio. Modò hæc symptomata non sint futuræ crisis, nec febrium speciei intermittentium propria.

5. Vel

5. Vel si sitis causa adsit (vt si lingua scabra) etiamsi non sitiant, resolutâ aluo, accenso in thorace vel ventre (hoc est hepate vel ventriculo & intestino primo) foco febrilis incendij.

XLIX.

Ἐν μὴ 1 διαλείποντι πυρετῷ ἢν 2 χεῖλος, ἢ 3 ὀφρὺς ἢ 4 ὀφθαλμὸς, ἢ 5 ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, 6 ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος 7 ἐόντος τοῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ 8 θάνατος.

XLIX. Si cui in febre 1 remissionis & intermissionis experte labrum 2 distorquetur, aut 3 supercilium, aut 4 oculus, aut etiam 5 nares, tum etiam si audiendi 6 videndique vis periit, fractis iam 7 morbo viribus, quicquid horum acciderit, in propinquo 8 mors erit.

Lethalia signa in debili ægro.

1. Quasi dicat, vt nulla excusatio perturbationis critica adferri possit. Hæc enim interdum critica sunt & fugacia, vbi scilicet integra naturæ vis adest. Quare dum talia eueniunt actiones examina.

2. Conuulsis eorum musculis, vel per se, à siccitate: vel ex euentu, cùm cognati congeneresque conuelluntur: vel ob resolutionem andagonistarum musculorum. Musculi congeneres dicuntur, qui simul membrum aliquod attollent, vel simul deprimũt: cuiusmodi duo illi qui labrum superius attollunt, vel simul deprimunt; item alij duo qui labrum inferius attollunt; item qui deprimunt id: hi andagonistæ sunt.

3. Carne cutéque circa frontem distentâ vnde patet oculus.

4. Conuulsis aut inæqualiter resolutis musculis ipsius.

5. Exhaustis tenellulis musculis alarũ nasi.

6. Labefactatâ cerebri facultate animali ab exhaustu.

7. Naturali atque vitali vi fractâ à morbo. Ex succipleno si exsuccus euasit, ex valido infirmus.

8. Nam ad pertinacem vim morbi accedit labefactatio omnium facultatum, quarum potentiâ corpus administratur. Caue igitur ne his apparentibus quid magni remedij adferas.

Vsus.

L.

Respirandi difficultas cũ delirio quid notet.

Ὅκου ἂν ἐν τῷ πυρετῷ μὴ 1 διαλείποντι 2 δύσπνοια γένηται, καὶ παραφροσύνη, 3 θανάσιμον.

1. Quotiescumque in febrem 1 remissionis expertem difficultas 2 spirandi & delirium incidit, 3 funestum.

Summa Aphorismi hæc est, Quotiescumque facultatis vitalis appâret labefactatio, indéque animalis vis acciditur adeò, vt vsui respirandi necessaria denegetur facultas partibus spirabilibus, tunc mors est in propinquo. Atqui in febribus continuis si adsit spirandi difficultas cum delirio, vitalis simul & animalis facultas sunt labefactatæ. Nam cùm in omnibus febribus necessarius sit liber spirandi vsus, certè quo maior est febris illa continua, eo maior est respirationis vsus. Si itaque adsit respirandi difficultas, ea mala erit: quia significatio fit aut labefactati vsus (nimirum calore naturali ad extinctionem properante) aut labefactatæ facultatis animalis. Si parua & rara fuerit, extinctionem caloris natiui significat. Parua enim est

ob

ob contumaciam thoracis mouentis; rara ob defectum vsus. Si difficultas illa constiterit in rara & magna respiratione, significabit delirare ægrũ: voluntatis enim deprauationem notat talis respiratio in perenni febre. Sensus itaq; Aphorismi est, Quoties ad labefactationẽ vitalis facultatis accesserit cerebri deprauatio, in angusto spes est.

1. Hoc addit, Quia in perturbatione critica, adest delirium & respirandi difficultas, quę mala quidẽ est vt causa, non vt signũ cùm per vasa thoracis transit materia, thorax tunc premitur, ægréque spirant tũc homines: hoc fit imminente crisi aliquando. Loquitur hîc de febris assiduitate, in qua nulla spes ęst intermissionis & vnde vitalis facultas deiicitur.

2. Ante delirium si euenerit, solet esse magna & rara respiratio: si post, parua & freques erit. Agit hîc de dyspnœa quæ fit post deliriũ, cùm translatione bilis exarescit cerebrum.

3. Vt signum, & vt causa. vt signum, quia significatur sublatio vsus respirationis, quódque sit translata materia in cerebrum, Vt causa, quia cùm vsus respirationis necessitati non respondet fiunt homines pneumatici. Et labefactata facultate animali, respiratio facilè vitali denegatur.

L I.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν 2 ἀποστήματα, μὴ λυόμενα πρὸς τὰς 3 πρώτας κρίσιας, 4 μῆκος νούσου σημαίνει. *Abscessus per febres.*

L I. In 1 febribus 2 abscessus, qui primis 3 crisibus febrem haud soluit, 4 diuturnum tale morbum fore ostendit.

1. In longum tempus excurrentibus.

2. Si non tantum excernatur quantum

est necessarium: vel si materia decumbat in partem quæ non est totius materiæ capax: & si non procul à foco morbi excludatur.

3. Quibus crisibus obueniunt illi abscessus: cùm iam ad septenariorum vim vētum est, vt die vigesimo septimo, trigesimoquarto, quadragesimo sexagesimo. Quo tempore nec irritatione, nec materiæ præparatione, natura ad excretionem excitatur, vt in Clazomenio, & in ancilla pictoris. Et talia tandem apostemata putrilaginem generant, & mortem adferunt: vel longâ die, si pepasmum acceperint, morbum finiendum denotant.

4. Quia est iudicans non iudicatorium: nam materiæ asperrimam duritiem (vt quæ tota excludi nequit) vel fractam vim naturæ denotat. Sic si haimorrhagia, vel alui profluuium euenerit die critico, & si ab his perennat morbus vel diuturnus, vel calamitosus, is erit. Ita à peripneumonia vel pleuritide oborta parotis, quæ morbo finem non imponit, calamitosa. Quasi dicat hoc Aphorismo; Si iudicatorium non iudicans prauum sit in abscessuum exclusione, quid igitur per veras crises, si tale euenerit, fiet?

Vsus Aphorismi.

L I I.

Lachryma quid portendant.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσιν κατὰ 2 προαίρεσιν ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν, οὐδὲν 3 ἄτοπον. ὁκόσοισι δὲ μὴ 4 κατὰ προαίρεσιν, 5 ἀτοπώτερον.

L I I. Quibuscumque per 1 febres, vel alios quosuis morbos, oculi 2 spontè ac præelectione illachrymant, nihil 3 absurdi est. Quibus verò [per se illachrymant] non 4 à præelectione, longiùs à se 5 absunt.

Expli

Explicantur hoc Aphorismo signa quædam indifferentia, de quibus sine distinctione causarum & corporum prouinciari non potest. In quo genere continentur lachrymæ quas ægri profundunt. Nam si ea inuitis nobis profluxerunt, iam modò mortis adfuturæ signa sunt, quod caruncula illa resoluta in sympathiam à cerebro tracta, cerebri significent resolutionem. Si verò lachrymæ profluxerint ex causa aliqua, & non inuitis nobis ex illis nulla iudicatio sumi debet.

1. Maximè per febres ardentes, inquit Hippocrates in Epidemicis, καὶ μᾶλλον καυσώδεσιν.

2. Hoc est, ab instinctu, seu à præelectione si id faciunt. προαίρεσιν verò præelectionem: alij electionem vertunt, cùm tamen electio animalibus quoque à ratione alienis ascribatur: præelectio verò tantum animalibus ratione vtentibus conuenit. Alij studium & institutum, quod latiùs patet: alij propositum, quod dicitur de fine; cùm præelectio sit eorum quę pertinent ad finem, vt docuit Aristoteles: alij voluntatem, quæ tamen distinguitur ab Aristotele à præelectione: alij consilium, quod etiam aliud esse dicit Aristoteles quàm præelectio. Est autem Proæresis, actus intellectus per cognitionem promouens se in voluntatem. Si itaque misericordiâ ducti homines lachrymas fuderint, vel si à fumo, vel à propria affectione pressi oculi illachrymant, vt ab ophthalmia vel à lippitudine, febri minimè symptomatica.

προαίρεσις quid.

3. Ethic.

3. Nullam significationem edunt exitus morbi qualis sit futurus: nihil mali præ se ferunt.

4. Hoc eſt, Si hoc nullo inſtinctu à præelectione,ſed à reſoluta facultate fiat, ardore à febrili, nam concaui etiam fiunt. Reſolutio canthorum, indicium eſt reſoluti cerebri.

Cautio præſaga. 5. Multùm ſunt à ſe mutati:reſolutâ, ſcilicet, vi morbi carne, quam oculorum canthis obduxit S. Deus ad arcendas lachrymas. Intellige modò excuſatio perturbationis criticæ auferri non poſſit; tunc enim lachrymæ apparent ad haimorrhagiam. Terrificum verò eſt ſi vi morbi interni lachryment, vt in Dealcis vxore, cui à phrenitide ichor tenuis oculos feriebat. Sed cæteræ etiam notæ obſeruentur. *Scopus Hippocratis.* Semper hoc libro ob oculos habere debemus ſcopum Hippocratis quis ſit: ille agit de euentu omnium excretionum ac ſignorum criticorum per morbos acutos, ſiue criticos ſiue ſymptomaticos eueniant.

LIII.

Ὁκόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσι 2 περὶ γλίσχρα γίνεται, 3 ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

LIII. Quibuſcumque per 1 febres 2 lentores in dentibus adhæreſcunt, his 3 acerbiores febres redduntur.

1. In continuis vbi adhuc cruditatis ſunt plena omnia. Dicit, per febres, vt nulla excuſatio adferri poſſit crapulæ, vel decumbentis catarrhi, vel vitioſi decubitus; vt hominis decumbentis in dorſum. Hoc fit in illis hominibus quorum caput vel ventriculus circumfluit crudâ pituitâ: nam accedente calore, lenteſcunt ſurrecti inde vapores.

2. Fiunt

2. Fiunt à crapula, vel à lenta ventriculi pituita. nã interior ventriculi tunica ad dentes vſque ſerpit. ab illo lentore videntur, quaſi glutino quodam committi dentes. Huiuſmodi pituita vt difficulter flammam concipit, ita conceptam ſemel diutiùs retinet.

3. Accensâ contumaci materiâ, quæ ineunte morbo calorem non profert. Albo ſqualore ſi obſidentur dentes, diuturnitatem morbi; ſi nigro, mortem: ita ſi labra talia vlcuſcula habeant, inuictum incendium denunciant. Idem de aphthis iudicium: quæ præclarè abſterguntur aqua nucum: cum aceto extillata, ſi ſpongiola admoueatur.

LIIII.

Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες 1 ξηραὶ, βραχέα ἐρεθίζουσαι, ἐν πυρετοῖσι 2 καυσώδεσιν, οὐ 3 πάνυ τι 4 διψώδεές εἰσίν.

LIIII. Quibus 1 ſiccæ perennant tuſſes, raro & leuiter irritantes, in febribus 2 ardentibus, non 3 admodum 4 ſiticuloſi ſunt.

Tuſſes ſiccæ.

Exemplo familiari docet febres ſæpè deliteſcere. Et ſic ſæpe fallimur exiſtimantes non ita grauiter homines febricitare. Sed vrina & pulſus teſtimonium fidum dabunt; ac quidnam agendum dicent.

Vſus Aphoriſmi.

1. Hippocrates alibi has vocat tuſſiculas. Siccas intelligit tuſſes, non à maligna diſtillatione aut craſſa, ſed à diſtillatione tenui & miti, vel ab intemperie frigida partium reſpirationi dicatarum. In his nihil expectoratur.

2. In febribus intermiſſionis expertibus quæ cum ſummo ardore, iactatione, linguæ ſcabritie, & ſiti inexplebili conſociari ſolent.

3. Pro ratione febris ardentis: cuius qui-

dem signum pathognómonicum est inexplebilis sitis; quæ hîc latet.

4. Lingua est particeps membranæ œsophagi & pulmonum: quare cùm catarrho rigatur illatas etiam partes humectat.

Bubonum febres.

L V.

Οἱ ἐπὶ 1 βουβῶσι 2 πυρετοὶ, πάντες 3 κακοί. πλὴν τῶν 4 ἐφημέρων.

L V. 1 Febres in 2 bubonibus, 2 calamitosæ sunt omnes, præter 4 ephemeras.

Vide Gal. ad Glauc. 1, lib. 2.

1. Quæ febres bubones pariunt: ita vt febricitanti superueniant bubones. Præstat ex bubone febris, (nam illa est ephemera à caussis externis) quàm ex febre bubo. Nam quæ ex bubone fit febris, ephemera est, non autem putrida; quia totus humor in bubone impingitur ita, vt inde non consurgat ea vaporis copia, qua cor feriat. Interdum tamen à bubone fit putrida febris: sed ea fit non ratione vaporis illius qui ferit cor; sed quia cacochymia obsitum corpus facile in putredinem abripi patitur, à vaporibus illis, in venis contentum succum fœdum.

2. Bubo significat partem & morbum. Morbum scilicet infestantem partem illam, nimirùm phlegmonem glandularum, quæ sunt emunctoria cerebri, cordis, & hepatis. Loquitur autẽ Aphorismus de bubonibus per se & vltrò obortis, sine vi rerum extrinsecus incidentium. Bubo enim per se ortus, signum est partis germen habentis morbosum, & non vindicantis se à materia iniqua; quia febris perennat etiam ab ipsa exclusione

6. Epid. 2. 10.

3. Præsertim si bubones febri superueniant symptomatici. Nam bubo symptomati

naticus nunquam erumpit sine peculiari vel hepatis, vel cordis, vel cerebri vitio. vt nō crisin vel excretionem partis obsessæ, sed eius resolutionem significet. In bubonibus pestiferis euapora madente stuppâ ex decocto florum chamæmeli, meliloti, foliorum maluarum, scabiosæ, morsus diaboli. Tandem opopanax ex aceto coquatur, vt soluatur, ac setaceo transmittatur, & cum oleo laterino iterum coquatur ad melliginem: inde fiat emplastrū. Vel accipe consolidam maiorem, & scabiosam; adde ficus detractis pelliculis externis, cum radicibus liliorum: his ex aqua coctis, ac croco adiecto, fiat emplastrum. Apertum vlcus purgetur succo nicotianæ & senecionis, cardui benedicti, & pimpinellæ.

Remedia.

4. Essentiâ quæ est ephemera, non periodo: quòd in his bubo rerum extrinsecus incidentium vi oboriatur: eò quòd, subsidij causa, magna copia sanguinis in partem læsam irruat: vel dolore eò attrahatur, sine vitio partis principis. Et spiritus solùm hîc laborant citra putredinem. Verùm in crisi interdum fit salutariter, & virginibus tempore menstruorum. Malignæ febris suspicio absit, & si febris ab illa exclusione mitescat.

De feb. diff. 6.

L V I.

Πυρέτοντι ἱδρὼς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, 1 κακὸν 3 μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ 3 ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

L V I. Febricitanti [crebri] sudores si superuenerint, febre remissionis experte, 1 calamitosum: 2 protrahitur enim morbus, & 3 excrementitium multum humorem significat.

Sudor perennis.

1. Nullam enim crisin facit.

2. A contumaci materia, quæ exuta est parte sui tenniore, ac spoliata ferè suo ichore: & infirmior iam reddita est natura. Vnde ab vtroque difficultas pepasmi.

3. Hoc est, colluuiem magnam, quæ facilè mitigari non potest: partiúmque solidarum infirmitatem arguit. Ducatur vrina cichoraceis, & decocto asparagi, graminis, pyrolæ: detur cornu ceruinum. olfaciat acetum rosatum. Caueat à vento & frigore. Sensim purgetur semine carthami, & radice mechioacan.

Medela.

L V I I.

Spasmo febris si incidat.

Ὑπὸ 1 σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ 2 πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει 3 τὸ νόσημα.

L V I I. Qui 1 spasmo aut tetano est correptus, si ei 2 febris incidat, morbum 3 soluit.

1. A repletione, cùm copiâ crudorum succorum aut flatuum replentur nerui.

2. Quæ sit spasmo analoga.

Remediū.

3. Dissipatâ materiâ, & confirmatis partibus. Coquit enim crudos succos. Quasi dicat, Vtiliter calida & sicca in vsum duces: vt decoctum pæoniæ, ligni guaiaci, sarsæ parillæ, ligni sassaphras: theriacam vel mithridatium, castoreum, & talia cætera.

LVIII.

Ὑπὸ 1 καύσου ἐχομένῳ ἐπιγενομένου 2 ῥίγεος, λύσις 3 γίνεται.

Causo incidēs rigor.

LVIII. Si quem febris 1 ardens detineat, semel incidente 2 rigore, 3 finitur.

Rigor quid.

Hoc Aphorismo speciem criseos docet. Est rigor, inæqualis concussio panniculi carnosi, qui adipi subiacet in hominibus, ab excremento quod in peculiari cuiusque naturâ redundare consuenit.

1. Exquisita, hoc est, continua, & remissionis expers: sed cum summo ardore, iactatione, siti inexplebili, cum lumborum ac capitis dolore, coniunctáque linguæ scabricie, ex motu, coaceruatione, & putredine acerrimorum ichorum, quos, à siti & labore arafactæ venulæ, succi familiaris inopia pressæ attraxarunt. Sitis illa excitatur à calore & siccitate vẽtriculi & hepatis. Linguę scabrities à fuliginoso fumo ab hepate ascendente. Dolẽt autem lumbi, cùm sanguis conflagrat in maioribus venis & arteriis. Ichores ferè omnes sunt pepasmi expertes, vt qui summa vincantur difficultate. Remedium optimum est ad acrimoniam illam temperandam, potus aquæ angurię, vel melonum, vel prunorum alborum paruorum. His miscemus interdum parum aquæ spermatis ranarum, vel aquæ solani, & parum olei vitrioli, cum syrupo acredinis citreorum.

Causa.

Symptomatum causa in causo.

Remediũ.

2 Critico (qui semel tantùm incidit) sudoris aut hæmorrhagię antesignano. Diffusa bile ex foco in habitum corporis. Reddidi incidente rigore semel: qui scilicet antè non fuit: quia Hippocrates vsus est Præterito tempore: nam Præsens continuitatem significat.

3. Nam quibus in febribus cottidie rigores fiunt, cottidie febres soluuntur: scilicet exclusione febrilis materiæ. Atque hic rigor symptoma est perturbationis criticæ, & signum iam iam futuræ excretionis. Biliosi illi ichores, quos venulæ arefactæ attraxerant, quorúmque incendio causus explenduit, ac tunc effunduntur sudores. Sed, quid si non sequatur excretio vlla? lethale erit: nam metastasin in caput & diafragma faciet, vnde de-

litium. Nam rigor salutis non est author, sed consectaria illi excretio, quæ primùm iudicata fuit in viribus constantibus.

LIX.

Τριταῖος 1 ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ 2 περιόδοισι, τὸ 3 μακρότατον.

Tertiana.

LIX. Tertiana 1 exquisita iudicatur septem 2 periodis, vt 3 tardissimè.

Quia agit de omni excretionum varietate hoc libro, propterea notas proponit, criticas & symptomaticas; quo rectè distinguamus, quo euẽtu euentura sint. Qualis est dierum ratio in continuis, talis ratio periodorũ in intermittentibus.

1. Cuius paroxysmus ad summum est duodecim horarum. hoc est: cuius celerrimæ acerrimæque sunt periodi motusque, tum singularis temporis, tum vniuersalis. nam Galenus tales tertianas *καυσώδεις* vocat: quamuis sint periculi expertes.

2. Iudicatur ad salutem. Quòd acerrimæ celerrimæque sint mutationes, quóque materia biliosa & vniusmodi hæc sit pepasmi capax, ac expers malignæ qualitatis, & corpus ab inflammatione liberum: natura verò integra humore stimulata, & intermissione recreata: nec vlla metastasis humorũ quòd adsit.

Tertiana crisis.

3. Absoluto intra illud tempus materiæ benignæ pepasmo. Vt ergo materia mitior vel contumacior fuerit, ita vel quinto, septimo, vel nono circuitu, ad summum, eam tertianam iudicari scribitur ad Coacas. Ferè statum habet quarta accessione, hoc est, nono die. interdum septimo vel vndecimo die: decimotertio declinat. Nam, vt hîc inquit Galenus, vt in perperacutis morbus quinto, quarto, &

te-

tertio die iudicari poteſt, ita in tertiana interdum natura non expectat ſeptimam periodũ. Initio ducatur aluus: accipe electarij lenitiui drachmas ſex, diacatholici drachmas duas; cũ aqua cichorei fiat hauſtus. Dein cùm apyrexia adeſt, modicè adimatur ſanguis, ſi opus eſt: ac præpara iulapiis per triduum: mox purga rhabarbaro, cum mãna & ſyrupo roſato laxatiuo.

Remediũ.

L X.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, 2 αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ 3 κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ 4 νόσημα.

Surditas per morbos acutos.

LX. Quibus in febribus 1 aures obſurduerunt, 2 ſanguinis profluuio è naribus, aut alui 3 commotione 4 morbus ſoluitur.

Proponitur exemplum perturbationis criticæ, ſcilicet ſurditas.

1. A palindrome materiæ morbificæ ad aures: non à reſoluta vi cerebri, quod labefactatum eſt à vehementi morbo. Sed ſi criticôs eò feratur materia, ſolutionem adfert hæmorrhagia. Nam ſi ſymptomatica fuerit ea tranſlatio, imminet phrenitis: niſi aluí ſolutione id periculum tollatur.

2. Si λάβρως feratur.

3. Cùm bilis plenâ effunditur manu. Dare ſolemnus electarium de ſucco roſarum, cum ſirupo roſato laxatiuo, & manna, vel cum electario lenitiuo.

Remediũ.

4. Cùm ſit refluxio vel effluxio humoris à capite, qui aurem opprimebat.

L X I.

1 Πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν 2 περισσῇσιν ἡμέρῃσιν 3 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπιάζειν 4 εἴωθεν.

Febrium intermissio. LXI. 1 Febricitantem nisi diebus 2 imparibus febris 3 dimiserit, solet 4 reuerti.

Non satis commodè accipit hunc Aphorismum Hippocratis Galenus, eumq; in suspicionem falsitatis ducit, quòd etiam decimoquarto aliisq; paribus diebus fœliciter eueniant crises. Neque enim decimus quartus aut vigesimus pares sunt dies, si medicam supputationem ineas. Agit autem Hipocrates ex professo de morbis acutis, quorum cùm materia sit biliosa, paroxysmos etiam habere debent dies impares.

1. Si continua febre causodi quis detineatur: qui vltra decimum quartum excurrere non solet.

2. Quia illæ febres continuæ mouentur diebus imparibus: hoc est, paroxysmi fiunt his diebus imparibus. quare, cùm in paroxismis crises fiant, necessariò die impari, vt quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, finiri criticôs deberent. Quod si ergo die pari finitur, non fiet id criticôs, sed ab oppressione naturæ, quæ materiæ ferociâ vel copiâ irritata aliquid excludit, sed non ita vt deberet, in copia, qualitate, & excernendi modo, vel fessa naturæ suæ resolutionem facultatis retentricis indicat. Si enim paribus diebus motum iniisset, pari etiam die criticôs potuisset quid excludi. At morbi acuti febrésve continuæ rarò paribus diebus mouentur: nam plerumque à bile nascuntur: quæ tertio quoque die confugit in naturam.

3. Cùm exclusione alicuius materiæ.

4. Nam iudicatoria nõ iudicantia ad mortem vel ad deterius apparent. Vide historiam de Philisco & de Philiste.

LXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι 2 ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, 3 κακόν.

LXII. Quibuſcumque 1 per febres 2 icterus ante ſeptimum diem incidit, 3 calamitoſum.

Icterus ante ſeptimũ.

Quoniam præcedente Aphoriſmo cenſuit eam ſolam criſin bonam quæ editur die impari; iam exemplo hoc familiari declarat non quouis die impari ſalutariter apparere ſigna, vel fieri criſim: eo quòd non omnis dies impar ſalutaris criſeos ſit capax, ſed is ſolus qui ante ſignificatus fuit ſignis apparentibus ad tempus criſeos Ratio Aphoriſmi eſt, Cùm ante ſeptimum diẽ cruditatis plena ſint omnia, nulla excretio ante ſeptimũ diem ſalutaris eſſe poteſt; quòd illa excretio ante ſeptimum diem facta ſignificata non fuit (non enim ſignificari potuit) ſignis ad tempus criſeos pertinẽtib. Sed dices, Peracuti quarto iudicãtur die. Verum id eſt, ſed nõ per icterum indicantur.

1. Vt nulla inflammati hepatis, aut obſtructæ veſiculæ bilem excipientis, aut venenatæ potionis excuſatio adferri poſſit.

2. Excluſa bile ad cutem. Eſt autem triplex icterus; criticus, naturalis & ſymptomaticus. Vnus eſt itaque ſymptomaticus, qui fit vitio partis: vt qui ſequitur ſcirrhum hepatis vel phlegmonem, aut obſtructionem hepatis. Alter eſt, qui ſequitur motum morbi, vt qui ſexto die per febres incidit. tertius fit ex potione venenata: hic dicitur viridis icterus. Ex his poſterioribus duobus fit ille etiam icterus de quo hîc agimus, nimirum ante ſeptimum diem.

Icterus triplex.

3. Nam febres quæ tranſlatâ criticãs bile ad

cutem

cutè iudicantur, à tali bile nascuntur quæ naturâ crassior ac crudior est, quàm vt ante 7. diem mitigari possit. Propterea meritò funestum hoc esse asserit. Nisi aut alui aut vrinæ profluuio, aut haimorrhagiâ iustâ periculum arceatur, quod Heracliti contigit, & restitutus est: non Hermocrati, ideoque interiit. Quasi dicat Hippocrates, Non satis est imparibus diebus febres moueri, sed statim apparere debet quod significatum fuit. Nulla ergo febris ante septimum diem salutariter ictero iudicari potest. Non tamen is icterus qui post septimum incidit, periculi expers est: nam perseuerare poterit obstructio & phlegmone. In critico ictero appârent signa pepasmi in vrinis, aluus fertur laudabilibus excrementis. Meminit huius Aphorismi Plinius 26. lib. 12.

LXIII.

Rigores febriles.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην 2 ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ 3 πυρετοὶ 4 λύονται.

LXIII. Quibuscumque in 1 febribus [intermittentibus] 2 rigores incidunt cottidie, febres 3 cottidie 4 soluuntur.

Est ætiologia sequentis aphorismi, & propterea postponi deberet.

1. Quales sunt tertianæ, quartanæ.

2. Aut horrores aut frigora: nam de peculiaribus intermittentibus agit.

3. Silent enim febres discussâ febrili materiâ, cuius motu paroxysmus fiebat. Sed cur causus vno rigore discutitur, tertiana verò variis paroxysmis? Quia non solùm in humoris vitio consistit tertiana, sed etiam in partis gignentis & suscipientis vitio.

4. Hoc est, eo die febris expertes agunt

Sed

Sed manet focus vnde redintegratur nouus paroxyſmus.

LXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι τῇ 2 ἑβδόμῃ, ἢ τῇ 3 ἐννάτῃ, ἢ τῇ 4 ἑνδεκάτῃ, ἢ 5 τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, 6 ἀγαθὸν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν 7 ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ· ἢν δὲ 8 μὴ, οὐκ 9 ἀγαθόν.

Icterus per febres continuas.

LXIIII. Quibuſcumque per 1 febres die 2 ſeptimo, aut 3 nono, aut 4 vndecimo 5 aut decimoquarto icterus incidit, 6 ſalutare, niſi dextrum hypochondrium 7 obduruerit; ſin 8 minùs, 9 calamitoſum.

Hic de continuis febribus agit: anteà egit de intermittentibus.

1. Vt ſcilicet nulla venenati morſus neque inflammati viſceris, neque obſtructæ veſiculæ excuſatio adferri poſſit.

2. Totius hiſtoriæ morbi; antequam nulla incidit ſalutaris excretio in acutis.

3. Siue ſit totius hiſtoriæ nonus, propterea que intercalaris, ſiue nonus ἐν παρενθέσιως à tertio; nam is erit ſeptimus.

3. Totius hiſtoriæ, cuius index fuerat ſeptimus. aut eſt ſeptimus ἐκ παρενθέσιως à quarto die.

5. Qui indicem habuit vndecimum.

6. Quia eſt iudicatorium iudicans.

7. Aut primaria aut ſecũdaria affectione. Nam quocumque die apparuerit icterus duro hypochondrio, eſt ſymptomaticus.

8. Si apparuerit ſine vllo dierum indicantium & iudicantium delectu.

9. Nam ſignificat motu morbi quòd euenerit: & eſt cauſa, quòd febri, etiamnum remiſſio

missionis experti, accessio adiungatur. Modò non alui aut vrinæ profluuio, aut haimorrhagia calamitatis causa tollatur, quod Heraclidi contigit, nō Phanagreoni nec Hermocrati. Icterus enim symptomaticus causam nō tollit: sed potiùs arguit illius visceris vitium quod eo hypochondrio continetur. Nam, vt habet Galenus, Commentario ad historiam Hermocratis, Submollis hypochondrij tensio, phlegmonem in diaphragmate significat, vel simarum partium hepatis. Maxima verò durities, gibbarum partium hepatis phlegmonem arguit. Ictcrus post septimum diem, si febri finem imponat, bonum. Icterum à folliculis fellis obstructione ita vinces: Accipe rhabarbari drachmas duas: cinnamomi scriptulum: agarici trochiscati, semidrachmam: zinziberis semiscriptulum: infunde vino tenui & aquæ endiuiæ: colaturæ adde mannæ electæ drachmas duodecim, fiat haustus. Deinde accipe lumbricorum terræ puluerisatorum scriptulum: diaspolitici grana octo: cum sirupo byzantino fiant pilulæ tres: & superbibat decoctum absinthij ex vino, si non febricitat: alioqui ex aqua. Et pro potu vtatur solo illo decocto.

Axioma.

Remediū.

LXV.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην 2 καῦμα ἰσχυρὸν. καὶ καρδιωγμὸς, 3 κακόν.

Aluinum incendium cum cardiogmo.

LXV. In 1 febribus si incendio aluus 2 conflagrat, cum stomachi morsu, 3 malum.

1 In febribus continuis.

2. Ardor ille vētriculi ingens & oris amaritudo, symptomata sunt anadromes materiæ biliosæ acerrimæ ad ventriculum: quæ cala

calamitoſa eſt ventriculo. nam eius vim labefactat. De illo incendio loquitur hic Aphoriſmus, in quo manus pedéſque frigent, ventriculo coſtíſque calentibus. Nam accedit translatio ſymptomatica materiæ biliosæ. Omnis autem anadrome materiæ biliosæ in partem nobilem, mala eſt; facit enim morbum funeſtum aut diuturnum.

3. Hæc enim ſymptomata biliosæ materiæ, partis eius vnde manat hæc materia (quæ eſt hepar) calamitatem arguit, & parti ad quam fertur (quæ ventriculus eſt) calamitoſa eſt: hæc enim cõtumaciter eius tunicis adhæreſcit vnde ciborũ deprauatio, & ſynccope ex ſyntimoria cordis. Hic Aphoriſmus in Coacis prænotionibus ita legitur; Quibus in febribus premitur morſu pectus, malum. τὸ σῆθος, hoc eſt, pectus: per pectoris dictionem intelligit hîc ſtomachum, id eſt orificium ventriculi, vſurpato per ſynecdochen ſterno, pro cartilagine enſiformi, quæ pectoris pars eſt: & per Metonymiam id quod ſub illa enſiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi. Sed quare fluit bilis ab hepate in ventriculum per febrium aſſiduitatem ardẽtium; Quia reſoluitur fundus ventriculi, vnde concepta bilis in ipſius tunicis fluctuat, nec exitum habet. Nihil melius eſſe vſu deprehendi, cùm queruli ſunt ægri de flagrante cordis incẽdio, quàm ex panno rubro imponere cordi epithema ex aqua roſata cum aceto, & ſemidrachma diarrhodonis abbatis. & iulapium propinare ex aqua cichorei cum ſirupo de acredine citreorũ cum pauco oleo vitrioli. Plurimos ita redintegraui S. Dei beneficio.

Cur influat bilis in vẽtriculũ per febres.

Remediũ.

Conuulsio & pracordiorum dolor.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσιν ὀξέσιν οἱ 1 σπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ 2 σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, 3 κακόν.

LXVI. In febribus acutis 1 conuulsiones & qui in præcordiis sentiuntur 2 dolores acerbi, calamitosi 3 sunt.

1. Conuulsiones succedentes febribus acutis, funestæ, modò non fiant ineunte morbo: quia tunc conuulsio febri finem imponit, vt scribitur in Coacis. Vide historiam de Pythione. Aut modò non accedat illa conuulsio vitio vel infirmitate peculiaris instrumenti, quemadmodum euenit in pueris aut modò non fiat ex euentu, videlicet ob paralysin musculorum congenerum à translatione materiæ ab interioribus ad genus musculorum: vt non facultatis vitio, sed solius instrumenti infirmitati imputari ea debeat.

2. Tractis intrò hypochondriis, phlegmones aut squaloris vi; phlegmone, septi transuersi: squalore, hepatis & lienis. quæ exhausta, in contagium abripiunt diaphragma præ siccitate. Diaphragma autem ad centrum trahitur.

3. Sinistri aliquid præ se ferunt siue viscus trahatur in contagionem biliosæ materiæ ab anadrome, siue id accidat per syntimoriam visceris primum affecti. Sunt enim hæc signa contumacis morbi, & sunt causæ labefactantes viscera. Cùm essem in Italia, præceptor noster herbarius D. Melchior Guillandinus, cùm ex inanitione quidam toto corpore conuelleretur, hominem totum cado tepentis olei immergi iussit. euasit.

Obseruatio practica.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων 1 φόβοι ἢ σπασμοὶ, 3 κακόν.

> *A somno pauor vel conuulsio.*

LXVI. In 1 febribus à somno 2 pauores aut conuulsiones, 3 malum.

1. In continuis febribus.

2. Ex fuligine bilis atræ, ab incendio biliosi humoris per somnum excitata. Notanter dicit, à somno, vt nulla excusatio ineuntis paroxysmi adferri possit: nec inflammati alicuius visceris, aut alterius similis. Nam qui ineunte paroxysmo fiunt somni, ferè sunt turbulenti: neque tamen propterea in malis sunt ducendi. Et, si malè post somnum se habeat æger, malum quidem id certè est, sed non funestum. Pauores autem huiusmodi sunt quales melancholicis & pueris eueniunt: qui quidem pueris excitantur à corruptione lactis, eleuatis inde in cerebrum vaporibus. Per somnos hoc euenit, quia intrò tunc materia viam affectat, ibíque coctrice vi agitur materia.

3. Nam metastasin praui vaporis ad cerebrum significat: & quòd flaua bilis, æstuante incendio, in atram degenerat: maximè à stomacho hæc materia surrigitur. quasi dicat: Si inde, vnde multum præsidij expectatur, affligantur ægri, in angusto spes erit. Id autē euenit, cùm à somno humor fit magis efferus. Monachus quidā, quem cum meis præceptoribus Patauij inuisebam, ardenter febricitabat: à somno exiliens sese fenestra præcipitauerat; cùm pulsum tangeremus, tractionem neruorum manus animaduertimus: obiit.

> *Historia.*

LXVIII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα 1 προσκόπτον, κακόν. 2 σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

LXVIII.

LXVIII. In febribus ſpiratio 1 illiſa in faucibus, mala: conuulſionem 2 enim ſignificat.

1. Hoc eſt, duplex ſpiritus intrò reuocatio 1 qualis eſt puerorum eiulantium. Accidit autem hæc interciſa reſpiratio, quòd thorax vnico hauſtu nequeat tantum aëris intrò trahere, quantũ ad cordis refrigerationem opus eſt. Huiuſmodi autem reſpiratio admodum frequens eſt pueris eiulantibus. Nam cùm facillimè iraſcantur, & fuligine abundent, calor ipſis augetur 3 at muſculi his ſunt infirmi: itaque non poſſunt vſui neceſſario ſatisfacere vnico hauſtu. Πρόσκοπτοι dicuntur equi ceſpitantes; ſic offenſat ſpiritus. alibi vocat, τὸ πνεῦμα προσπταῖον.

2. Acui.

2. Conuulſionem ſignificant muſculorum duodecim reſpirationi inſeruientium. Cùm in omnibus morbis acutis omnis reſpirandi difficultas pernicioſa habeatur, tum verò pæcipuè calamitoſa eſt hæc reſpiratio interciſa. Nam cùm adſit neceſſarius reſpirandi vſus, ob incendium videlicet caloris natiui, ſi deſideretur integritas inſtrumẽti reſpirationis, præſertim mouentis, hoc eſt thoracis, laborãtibus ipſius muſculis, in anguſto ſpes eſt.

LXIX.

Ὁκόσοισιν οὖρα 1 παχέα, 2 θρομβώδεα, 3 ὀλίγα, οὐκ 4 ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ 5 τουτέων 6 λεπτὸν, 7 ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ 8 τοιαῦτα ἔρχεται * οἷσιν ἐξ 9 ἀρχῆς ἢ διὰ 10 * ταχέων 11 ὑπόστασιν * ἴσχει.

* τοῖσιν
* παχέων
ἔχει.

Vrinæ paucæ & craſſæ.

LXIX. Quibuſcunque vrinæ primùm quidem ſunt 1 craſſæ, mox 2 grumoſæ, 3 paucæ, non febris 4 expertibus, ſi 5 ab iis copiosè proflu

profluxerint 6 tenues, 7 iuuant: Maximè verò eiuſmodi fluunt 8 vrinæ, quibus ineunte 9 morbo, aut 10 breui 11 ſedimentum habent.

De febrium certiſſimis iudiciis iam agit, quæ petuntur ex venoſi generis excremento, hoc eſt, vrina. Et docet quid hæc ſignificet ex ſui ſubſtantiâ, copiâ & qualitate, in colore, odore ac remixtis. Quidam hanc vrinarum tractationem ab ea, quæ traditur libro ſecundo Prognoſticorum diſtinguunt, quòd hîc patefaciat Hippocrates vitia partium vrinariarum: libro verò illo Prognoſticôn doceat ſigna quæ ex vrinis petuntur, quatenus videlicet appareant ad mortem vel ad ſalutem; ad deterius vel melius; ad criſin, vel ad tempus criſeos: ſed malè, quia omnia hæc eadem, loco hoc, ex vrinis docet Hippocrates. vrinam definit Galenus, Humorum qui ſunt in venis ſerum. Plato in Timæo dicit eam eſſe ſerum mite ſanguinis.

Vrinæ quid? Com. ad hiſtoriam Hermocratis.

2. Ex crudæ materiæ copia: vt in febribus lentis. Craſſeſcunt ita, quòd à flatulento ſpiritu contenta confundantur.

2. Diſiectis per vrinam ſedimentis, vt quibuſdam interuallis appareat liquor ſincerus vrinæ, aliis autem partibus multæ concretiones grumoſæ. Quemadmodum quibuſdam temporibus appareat cœlum quadam parte nubibus coactum: aliis partibus quibuſdam, ſerenum noſtra lingua dicimus, *den hemel is getrapt*, quaſi dicas, gradibus nubium cœlum diſtingui, grumoſum cælum. Indicium eſt in vrinis ſecerni partes craſſas ac crudas. quod, ineunte morbo, fit non à pepaſmo perfecto, ſed quòd craſſæ partes à flatibus & à calore agitantur. Poſtea à caloris vi mutatur hæc

hypo

hypostasis in encorema; indiciũ materiæ crudæ plurimas partes mutari in flatus, à calido emicãte; tandem sidit id in hypostasin bonam.

3. Quòd secernatur pauca vrinæ materia. ob materiæ contumaciam ac crassitiem.

4. Vt nulla excusatio affectionis nephriticæ adferri possit. In non valida admodum febre, vtpote à crassis succis enata.

5. Scilicet grumosis & paucis.

6. Hoc est, solito tenuiores: hoc est, mediocriter crassæ; fusâ iam materiâ crudâ à caloris natiui vi.

7. Quòd ab abscessu liberent, vel diadochen febrilis materiæ mox excludendæ significent. Nam indicant mitigatam iam esse crassam materiam, vias meabiles, ac naturæ vim efflorescere.

8. Tenuiores solito, quæ antè fuêre crassæ, grumosæ, & paucæ.

9. Hoc est, primis quattuor diebus.

10. Hoc est, non ita multò post: hoc est, septimo die.

11. Bonum loco, & materia. Vnde significatio fit integræ naturæ, ac materiæ pepasmi capacis. Tales vrinæ primo libro Epidemiôn iuuenibus apparebant ad haimorrhagiam: senibus, ad dysenteriam cruentam. Si verò perseuerant vrinæ crassæ, longitudinem morbi, vel calamitatem denunciant: calamitatem, si signa praua adfuerint, cum virium infirmitate.

LXX.

Vrina perturbata.

Ὁκόσοισι δὲ ἐν 1 πυρετοῖσι τὰ οὖρα 2 ἀνατεταραγμένα, οἷον 3 ὑποζυγίων, τουτέοισι 4 κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

LXX. At verò quibuscumque per 1 febres[essentiales] vrinæ sunt 2 perturbatæ, vt 3 iumentorum, sanè iis 4 cephalalgiæ adsunt, aut in propinquo sunt.

Praecedente Aphorismo egit de vrinæ substantia secretionis participe vel experte: fit autem id vel ex alieni humoris permixtione, vel corruptione propriæ substantiæ. at nunc agit de crassis proprij liquoris vitio: vnde significatio fit perturbationis in venis, à flatulento spiritu. Substãtia vrinæ aut tenuis est, aut crassa, aut mediocris. Crassa, aut alieni humoris permixtione aut vitio propriæ substãtiæ. Hic crassæ cruditatẽ humorum significant, & flatulentum spiritum: seu ab hoc ipso perturbationẽ in venis. Et hæ crassæ tales sũt sine spe secretionis materiæ mixtæ. Etenim significant in venis perturbationem à flatu & copia crudorum humorum. Talia sæpe in pestilentialibus febribus apparẽt. A prouisione totius damus conseruam foliorum acetosæ, cum margaritis: vt superbibant dilutum scordij calendulæ, acetosæ, endiuiæ cum sirupo ex carduo benedicto & de acore citreorum: remixtis paucis guttulis olei vitrioli. *Remediũ.*

1. Vt nulla excusatio affectorum renum adferri possit.

2. Quæ non claræ redduntur quiete.

3. Animalium veterinorum οὖρα θολερὰ vocat, & παχέα: Hoc est vrinæ quæ animalium vrinas referunt specie, quæ diu depositæ non vnquam subsidunt: vt in Dromeadæ vxore. *1. Epid.* Vel quæ cùm diu multúmque fuerunt perturbatæ, numquam apparent conglomeratæ.

4. A flatulento spiritu sursum elato, cum calore contra naturam: nam perturbatur in

venis ſerum à flatulento ſpiritu & calore, inde caput impletur. His delirium quoque ipſum, & conuulſio à capite euenit, & ſi cum virium infirmitate, ad mortem apparent: vt in Polyphonte, & vxore Philini. cum robore, & exigua, febre, morbi diuturnitatem.

7. Epid. & 6. Epid. 15.

LXXI.

1 Ὁκόσοισιν 2 ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν 3 ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ 4 τεταρτῃ * ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ 5 λόγον.

LXXI. Quibuſcumque [ad ſalutem] 1 criſis incidit 2 ſeptimo die, his 3 nubeculam habet vrina 4 quarto die ſubrubram, aliáque 5 conuenienter.

*Contenta nubecula. * legendū ἐπέρυθρόν. ex lib. 2. Prog. ſol. 404. linea 15. Græco cod. Baſil.*

Hactenus egit de vrinarum conſiſtentia, & de ipſis vrinis quatenus apparēt vel faciunt ad ſalutem & mortem, ad ſpeciem & tempus criſis: nunc agit de contentis, quæ tria ſunt numero.

1. In morbis acutis, ſanguinis è naribus profluuio, ſudore, vel aluo.

2. Philo, libro de mundi opificio, dicit, φύσιν φιλέβδομον εἶναι, καὶ τῇ ἑβδομάδι χαίρειν: & τελεσφόρον, hoc eſt, perfectam vocari.

3. A ſero ſanguinis, In cuius vitio morbus ſuam habet hyparxin: qui tamen omnium humorum pepaſmi eſt capaciſſimus, maximè verò enæorema nubilioſum ſi apparuerit, vel hypoſtaſis bona: & ſi tenuis vrina craſſa euadat: & quæ alba erat, ſi citrina reddatur.

4. Qui eſt index ſeptimi. nam nihil ſalutariter criſin, inire poteſt poſt primum ſignificatum non fit ſignis apparentibus ad tempus criſeos: hæc enim ſigna præcedere debent ea ſigna quæ appârent ad ſpeciem criſeos.

5. Naturæ & morbo. Hoc eſt, aliæ morborum

borum ideę propriis ſignis criticis indicantur quo loco ſint, & per peculiaria cuiuſque indicantur excrementa. vt ſi quarto die procedit expectoratum, die ſeptimo criſis fiet. Axioma. Qui morbus initurus eſt criſim ſeptimo die bonam, edit pepaſmi ſigna quarto die. Non ex aduerſo: nam interdum ea vehementia morbi & celeritas non adeſt, vt ſeptimo veniat ad vigorem.

LXXIII.

1 Ὁκόσοισιν οὖρα 2 διαφανέα 3 λευκὰ, 4 πονηρά· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι 5 φρενιτικοῖσιν * ἐπιφαίνεται.

Vrinæ alba pellucida.

* ἦν.

LXXII. Quibus 2 pellucidæ & 3 albæ funduntur vrinæ, 4 calamitoſæ: maximè verò in 5 phreniticis tales apparent.

Deinceps proſequitur calorem & quantitatem vrinarum, & hoc Aphoriſmo de colore. Color autẽ vrinæ varius eſt, ex caloris totius corporis remiſſioris vel intenſioris vi, aut ex alieni humoris permixtione. Nam duobus modis in vitio ſunt vrinæ, aut propriæ ſubſtantiæ corruptione, aut alieni humoris permixtione. Propriæ ſubſtantiæ corruptione, idq́ tribus modis, aut reſolutione, aut putredine, aut concretione: quia reſoluitur, putreſcit. Colores vrinarum hi ſunt, albus, pallidus, ruffus, qui & naturalis, flauus, ruber, viridis, cæruleus, niger. &c.

Vrinæ vitia.

Colores vrinarum.

1. Vbi per continuas febres adhuc cuncta plena ſunt cruditatis.

2. Significant cruditatem, vel puritatem humorum per metaſtaſin humoris alterius: denique labefactatam vim naturalis œconomiæ, & naturæ infirmitatem. & quodcumque horum ſignificauerint, eſt contra natu-

ram Metaſtaſis enim, ſi ea ſignificetur, contra naturam eſt. Sunt autem hæ pellucidæ contra naturam morbi: is enim cùm ſit acutus & biliosſus, tincta bile deberet eſſe vrina: quin ægri etiam natura, quæ biliosa eſt, hoc non admittit. Quaſi dicat, excrementa quæ contra naturam morbi & ægri, colorem præ ſe ferunt, peſſima ſunt.

3. Quales ſunt vrinæ quæ habent conſiſtentiam aqueam. Quaſi dicat, Mala ſunt excrementa cuiuſque morbi propria, ſi fuerint contra naturam morbi & ægri: Albæ, hoc eſt, crudæ, & bilioſæ tincturæ expertes: ob bilis meſtaſin. Si autem notæ pepaſmi præceſſiſſent, potuiſſent hæ vrinæ criticôs apparere ad haimorrhagiam in iuuene, vel ad dyſenteriam cruentam in ſene, vt in Bione, Xenophane, & Critia.

1. Epid. cōſtitutione temporis 3.

4. Si nulla excuſatio adferri poſſit, nec mitioris morbi (vbi an abſceſſum appârent) nec antè apparentis pepaſmi. In Pythione praua talis vrina apparuit.

3. Epid. 2. Hiſtor. 3.

5. Suntque funeſtæ: nam cerebrum inflammat eò tranſlata bilis. In Coacis ſcribitur, Albæ vrinæ à phreniticis mortiferæ. Medici tamen ſuum vt poſſunt tunc officium facient, clyſmis ac frictionibus extremarum partium reuellent, venam in pede vel brachio ſecabũt; tandem etiam frontis venam. Nuper cuidam ex frontis vena emittebam octo vncias ſanguinis, nam potententiſſimè fluebat: euaſit is.

Hiſtoria.

LXXIII.

Hypochondriorum tenſio cum vrina copioſa.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια 1 μετέωρα 2 διαβορύζοντα, ὀσφύος 3 ἀλγήματος ἐπιγενομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι 4 καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι κα-

ταῤῥα

παῤῥαγέωσιν, ἢ οὖρον 5 πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν 6 πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

LXXIII. Quibuſcumque [recens] hyponchondriorum 1 tumor incidit cum 2 murmure coniunctus, ſuperueniente 3 lumborum dolore, iis 4 alui feruntur, niſi flatus erumpant, aut 5 vrinæ copia fluat. atque ea in 6 febribus locum habent.

Agit de vrinæ copia, vt appâret vel facit ad ſalutem vel mortem: nam in duobus affectibus iudicandi vim habet vrina, nimirum in febribus eſsẽtialibus, & in tumoribus hypochõdriorũ.

1. Μετέωρον dicitur id quod pendulum eſt, ſublato fulcro. Atque hypochondria debent æqualia eſſe moderataque in calore & frigore. debent eſſe mediocris diſtentionis & contractionis mollitiei & duritiei. Addimus recens, ex 2. Prognoſt. nam tales tumores non ſunt veteres.

2. Sine dolore & phlegmone: ex flatulenta materia, ſine peculiari partium quæ in hypochondriis ſunt, affectione.

3 Qui continentur quinque vertebris; & eas partes quæ in lumbis continentur, vt vena caua, arteria magna, & quæ inde naſcuntur, vt meſocolon: tranſlata ad eas partes materiâ.

4. Quia quò natura vergit, eò criſium & vacuationum inclinationes fiunt.

5. Diadoſi materiæ quæ borborigmum faciebat in hypochondriis, ad partes lumbis contentas.

6. Eſſentialibus, non ſymptomaticis, quales in phlegmone hepatis. Quaſi dicat vt hypochondria illa ſint omnis inflammationis

expertia, nec vllo tumore obſeſſa. In tumoribus autem viſcerum hæc locum non habent. Hæc locum habent in pituitoſis febribus, quæ focum ſuum aluum habent: nam dum pepaſmo hæc aluina materia miteſcit, naſcuntur flatus. Hypochondriorum meteoriſmus recens cum borborygmo flatum ſignificat: hîc clyſmata flatus diſcutientia conueniunt, parcus potus, & refrigerantia. Si fuerit recens ſine borborygmo, phlegmonem denotat: hîc phlebotomia vtilis, & enemata refrigerantia: medici, quia tormina his eueniunt, calamitoſè maluaticum propinant vinum. Vetus verò tumor cum borborygmo, tenuium inteſtinorum hecticam intemperiem denunciat: metumq́ue adfert hydropis ſicci. Vetus tumor hyponchondriorũ ſine borborygmo ſcirrhum indicat. Igitur melius eſt diaphragmati lumborum dolorem ſuperuenire, quàm ex aduerſo; nõ enim bene, inferne ſi ſurſum effluat ſuccus. Hæc itaque, inquit, in febribus nimirum eſſentialibus, locum habent; quaſi dicat, Ne vlla inflammati hepatis aut ſcirrhoſi, cauſa adferatur; tunc enim hæc non iuuarent.

Hypochondriorum tenſio varia.

LXXIIII.

Ὁκόσοισιν 1 ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ 2 λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι 3 κοπώδεσι πυρετοῖσι 4 τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. Ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ 5 λύεται.

Abſceſſus criticus per vrinã auertitur.

LXXIIII. Quibuſcumque abſceſſus in articulis 1 expectatur, ab abſceſſu eo vindicat vrina multa, craſſa, & 2 alba, qualis [vrina] 3 laborioſis in febribus exire ſolet, 4 quartum diem [morbi] agentibus. Quòd ſi narium

quo

quoque accedat profluuium, multò celeriùs
5 liberantur.

1. Vt si febris difficultas posita sit in pepasmi difficultate: si vrinæ perpetuò appareant & maneant crudæ, & albæ: si pars corporis aliqua sit effœminata vel dolori implicita. Non solùm hoc locum habet in febribus laboriosis, à lassitudine laboriosa, & vltrò obortis, sed etiam in peripneumonia sanabili, quæ per abscessum in crure, aut per parotidas curationem sui possit recipere. Si venæ micent in temporibus faciésque si turgidula fuerit, cum pallore, abscessum fore significant pone aures.

6. Epid. 2.

2. Ex materiæ pituitosæ mixtione.

3 A lassitudine obortis. in laboriosis, à calore, in axillis fiunt abscessus, & si quid in criticis euacuationibus relinquatur promptus in abscessum morbus est. 6. Epid 4. 9. lassæ febres fiunt à materia lenta crassáque.

4. Vel alio die tritico: sed alioqui quarto id die plerumque euenit, vt seruo Archigenis, & libri de humoribus in fine.

5. Vt febres quæ excretione curationem recipiunt, nunnunquam curantur abscessu: sic & ij morbi qui per abscessum curari solét, excretione & per vrinas interdum soluuntur. Vult itaque Hippocrates vrinas habere vim iudicandi. Et addit, multa; quia paucum non est criticum. Crassa, à vi caloris: Alba, à permixtione pituitæ: agit enim de febribus laboriosis, in quibus pituita vitium facit. Quare in febre laboriosa abscessus expectatur, nisi fluxus, vrinæ multæ & crassæ, vel sanguinis, aut fluxus alui morbificam materiam excluserint. Natura in primis crisi elidere solet

Vrinæ vim habent iudicandi.

causas morborum: si hoc non fecerit, sensim mitigare ea solet coquendo: alioqui per abscessum depellit materiam: vel metathesin facit, hoc est, in alium morbum vertit se morbus. Vt natus sit morbus ex lenta pituita, excretionem non molietur hîc natura, sed sensim coquet hanc materiam, vel abscessum mouebit: nisi naturã vegeta excernat hanc meatibus patentibus vrinalibus. Quare naturam imitari debemus in his, ac vrinalia præscribere. Vt decoctum saxæ parillæ & radicum chinæ. Si non adsit febris, & si pituita vitrea in vitio sit, ac homo robustus, præclarè præscribuntur grana duodecim pilularum Iliacarum rasis, cum scriptulo pilularum alephanginarum. Nota quod hîc ait Hippocrates, celeriùs liberantur: quàm scilicet, per vrinas qui iudicantur.

L X X V.

Ἢν αἷμα * ἢ πῦον 1 οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστιος 2 ἕλκωσιν σημαίνει.

Vrina cruenta & puralenta.

L X X V. Si sanguis & pus cum vrina 1 reddatur, 2 exulceratæ vesicæ aut renum significationem præbet.

Egit de vrinæ substantia, contentis qualitate, & colore quatenus ad salutem vel ad mortem faciunt vel apparent. Nunc agit de eisdem vt sunt notæ affectionum partium vnde manant, nimirum venarum; & per quas iter faciunt, vt renum; & quibus excipiuntur, vt vesica: nam serum indicat calamitatẽ & integritatẽ harum partiũ. Integritas partiũ deprehenditur essentia partis quæ & ipsa cognoscitur ex temperamento habitu charactere & mole. Secundò ex actionibus animalibus, naturalibus & vitalibus. tertiò

ex

ex excrementis: quorum ratio est habenda qualitatis, quantitatis, & modi excernendi. Quicquid autẽ excernitur, aut est substantia rei (sub qua & adnata continentur, vt sunt adeps seuum) aut quid eorum quæ continentur in parte ipsa. Hæc autem contenta aut sunt è natura, vt sanguis, & vt vrina in renibus: aut contra naturam, vt calculus in eisdem. Primùm agit de contentis in renibus, sero, & sanguine: ac primò de horum excretione. pòst de substãtia colliquatione seu excretione colliquamenti renum. Quidam quinquagenarius effundebat sanguinis magnam vim per vrinam liquidi interdum etiã grumos: diu de sinistro latere questus erat. Huic secuimus venam, & dedimus stringentia: frustra: tandem hecticus obiit. Hic vsum stringentium non admittebat lubenter. Alius cùm diu multumq́; sanguinis minxisset, tãdem pus cum exiguis calculis excreuit. Quare in mictu sanguinis mihi semper fere suspicio est de calculo renum.

Partiũ essentia vnde cognoscatur.

Excrementa quæ.

Historia.

1. Ita vt excernendi finis non fiat, quoties vrina redditur. Hîc notandum, Quod dum pus à partibus diaphragmate superioribus manat, æqualiter id permiscetur vrinæ: dum verò à renibus & vesica proficiscitur, nõ æqualiter permiscetur vrinæ. Præter hoc autem quòd vomica pulmonis interdum in renum vomicam degeneret. Interdum pus à pulmonibus in epiploon deponitur. Nec hæc miranda, cùm vsu compertum sit puerum aciculam quam deuorauerat, eandem per scrotum reddidisse: & mulierem quandam pus in pulmonibus collectum, per costas excreuisse. Dicit hic Hipocrates ὀρέῃ, hoc est, vt mingendi pus finem non faciat: vt nulla suspicio inde sit

partium ſuperiorum, nec meatus vrinarij vel paraſtatarum eius malè affectarum excuſatio adferatur. nam hi non mingunt pus: ſed manat illis inuitis pus. hic fœda colluuie laborat, igitur meit, non ſequitur.

Mictus ſanguinis varias ob cauſas.

2. Maximè ſi purulentę vrinæ cruentas excipiant. Nam fieri poterit vt quis ſanguinem mingat à ſuppreſſis haimorrhoïdibus: vel quòd crus aut brachium abſciſſum ſit: vel quòd patulis emulgentibus venis, natura excludat ſanguinem qui qualitate vel copiâ in vitio eſt: vel à fracta vi iecoris, aut quòd renes, exuti genio, non fruuntur ſanguine illo pro ſuo nutricatu: vel à calculo feriente renum venulas. Quare non ſtatim in ſuſpicionem abire debemus exulceratorum renum dum ſanguis mingitur, niſi vnà pus elidatur.

Puris mictus ob varias cauſas.

Pus excerni poteſt ex meatu vrinæ, pene, veſica, vreteribus, renibus, hepate, thorace, corde, pulmone, & habitu corporis: vide ergo quænam pars in querela fuerit, & quid vnâ excernatur. Pus in trãſitu interdum exulcerat vias per quas fertur. Ita, inquit doctiſſimus Holerius, in corde abſceſſus & lapides inuenti fuere, in corpore quod pus minxerat, dein vnà ſanguinem, integris renibus & veſicâ. Sepè calculoſis exulcerantur vreteres.

LXXVI.

Vrina cum carunculis vel capillis.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι, σαρκία μικρὰ, ἢ ὥσπερ 3 τρίχες ξυνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

LXXVI. Quibuſcumque cum vrina 1 craſſa carunculæ paruæ 2 aut veluti 3 capilli quidam exeunt, iis è renibus excernuntur.

Iam agit de vrina vt eſt colliquamentum, hoc eſt,

est, vt est excrementum substantiæ renum, hoc est, eius rei quæ substantiã eorum constituit. Renes enim vidẽtur ex multis carunculis coaluisse.

1. Integris venarum rebus, vt nulla concoctionis ratio desideretur: quod beneficium concoctionis à venis est. Vult enim nullam desiderari rationem concoctionis: ac proinde significat, à vitio venarum non manare illas carunculas. Crassæ & oleosæ vrinæ significant colliquamentum adipis renum. Nam quæ excernantur, aut sunt substantiæ rei, aut adnatæ substantiæ, aut contenta in re. Si crassæ fuerint vrinæ cum membranosis partibus, erunt substantiæ vesicæ excrementa, cum vrina verò tenui si excernuntur carunculæ, erunt ab hepate, & venis partibúsque diaphragmate superioribus, vt in febribus magnis: vt albæ, bullis obsitæ, infirmitatem caloris innati significant. Vrina crassa, hoc est, mediocris consistentiæ. Cùm à renibus prodeunt carunculæ, præcessit dolor renum, & vrina purulenta, nec adest febris. Nam cùm vehemens febris vrit, interdum sanguis in renibus & venis hepatis assatur, vnde quid simile carunculis mingitur, sed tunc non est vrina mediocris.

2. Frustulatim dispersæ.

3. Interdum tamen hi prodeunt à crasso venarum sanguine: vt in his qui intemperanter viuunt, cùm præditi sint calido hepate, sanguine, & renibus. nam cruda lentáque pituita se in fila conglobare solet. Dum enim ventriculi vis stupet, talem proferre materiam viscidam solet: quæ attracta ad hepar, vbi ad renes calidos venit, vritur in fila, vel sabuleta: si verò putrescat in renibus, vermes ibi ge-

nerantur: quod voracibus canibus sæpe euenit: vt & à gonorrhœa: vel ab vtero. Cùm à renibus, dolor istìc fuit. à parastatis vasis, id est, à semine manant hæc sæpe filamenta: nam à vesica nasci nequeunt: vesica enim in fibras resolui nequit. τριχίασιν hâc passionem vocant, quasi dicas, pilimictionem. Hippocrates hîc doctè loquitur: dicit ἀπὸ τῶν νεφρῶν, à renibus vel ex renibus: quasi dicat, non absoluta renum substantia, sed à contentis in renibus, nam ibi concreuere. Doctè admodum enarrat hunc Aphorismus Galenus. Cùm itaque capillata materia excernitur, quia homo in calculosæ coagmentationis periculo est, refrigerentur renes illitu rosati vnguenti loti aceto, & pauca adhibeatur caphura. Tenuans diæta accedat, ventriculus roboretur, & flamma hepate venisque concepta, sero lactis cum iulapio violato vel rosato extinguatur. Si coagmentatio facta sit, chalybis succus in vinum solutus propinetur manè ad semunciam, cum duabus vnciis aquæ alkekengi. Vel sumat interdum hieram: & quotidie puluerem citronum, & milij solis, cum melle. Illustris matrona diu calculosum synagma maximis doloribus gestauerat: iam dictum remedium propinauimus: illud in cretam quasi puluerisatam solutum fuit, ac vnà cum vrina illud eminxit.

Τριχίασις. *Cautio in metu calculi.* *Historia.*

LXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι 2 πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις 3 ψωριᾷ.

Furfuracea in vrinis.

LXXII. Quibuscumque vnà cum vrina 1 crassa 2 furfuracea quædam efferuntur, iis vesica laborat 3 ex scabie.

Iam

Iam agit de hypostasi contra naturam, ratione colliquamẽti earum rerum quæ sunt substantia rei: id est, quæ rem cõstituunt, aut quæ adnascuntur. Quatuor autem hypostases contra naturam recitantur ab Hippocrate, inter quas πιτυρώδης significat venarum aut vesicæ scabiem: quãcumq; indicauerit, malum. Nam venarum scabies ratione communis officij intercepti, & ratione difficultatis curandi signum est malum, & etiam causa est mali. Vesicæ autem scabies, vt & reliqua vesicæ mala, lethalis est ratione communis officij intercepti, & etiam consortij cum aliis partibus. *Lib. 2. Prog.*

1. Hoc est, moderatæ consistentiæ, beneficio concoctionis quam in venis accepit. Si enim cum tenui vrina prodirent, significationem adferrent, per causos, internas venarum tunicas abradi ab acerrimo succo, qui validissima à febre torretur. Quare hîc dicit, cùm vrina crassa: vt nulla excusatio sit malè affectarum venarum. Vrina cruda est cum furfuribus, igitur venæ laborant: cocta est cum furfuribus, igitur vesica atteritur.

2. Id est, furfures tritici benè triti referentia.

3. Quòd nulla concoctionis ratio in vrinis desideretur; proptereáque furfures ij venis ascribi non possunt: nec etiam renibus, nam horum resolutio per carunculas indicatur. Interna superficies vesicæ abraditur ab acri pituita, quare dolor & prutitus eam exercent. Quæ cum vrinis feruntur, vel ex naturæ lege sunt, vel sunt contra naturam: vt colliquationes totius corporis: & à venis, furfures cum tenui vrina: vel furfures, cum vrina crassa, hoc

est

eſt medіocri ac cocta, excluſi, ex veſica prodeunt. Alia in partibus continentur, vt crimnodes, grano attrito ſimilis quod ſubterfugit molam, & furfurea ex labore venarum, ſi cum tenui feratur vrina pus, multum vrinæ mixtum, à partibus diaphragmate ſuperioribus: à veſica, inæqualiter vrinæ mixtum: à renibus, æqualiter. Veſica ſuperficie tenus exulcerata, ſanari poteſt: inflammatio verò eius eſt inſanabilis, interceptione communis officij. Molli medecina tractari veſica exulcerata debet, vt emulſione ſeminum quatuor frigidorum maiorum, ſeminiſque papaueris & pſyllij: cum trochiſcis de al*kek*engi, ex decocto fiorum maluæ & althææ in ſero lactis: vel ex aqua equiſeti.

LXXVIII.

Sanguinis mictus.

Ὁκόσοι ἀπὸ I ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τούτοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

LXXVIII. Quicumque repentè I ac confertim ſanguinem mingunt, his ruptæ à renibus venæ ſignificatio fit.

Explicat nunc rationem excrementi quod κατὰ φύσιν *in renibus continetur,* παρὰ φύσιν *autem quod excernitur.*

Variæ cauſæ mictus ſanguinis.

1. Hîc ἀπὸ ταυτομάτου non ſignificat vltrò: nam id etiam poteſt fieri ab externa cauſa, vt ab ictu, lapſo, caſu: nam ab his rumpi poteſt vena in renibus. Vel etiam vltrò reddi poſſit, vt intelligas ſanguinem illum præter expectationem emingi, quòd nulla præceſſerit cauſa manifeſta quæ venam dilacerare potuerit aut eam aperire, vt rerum leptomerarum vſus, nullus autem à foris impulſus. Vrinæ cruentæ ſunt ſanguineæ vel prærubræ, ſignificantque

Primo Pro gn. 37.

renes

renes non fungi suo officio. Vt ventris præru-
pta proluuies, hepatis vitium indicat. Verùm
non ita solet per dysenteriam effundi sanguis:
hic verò multus repentè, meracus etiam, &
qui in terram effusus concrescit, cùm à vase
rupto exiliit. Sed vnde funditur meiendo san-
guis? à renibus, vel à musculo vesicæ, vel
vretere. Qua ratione id discernam? Sanè ab
vretere vel à vesica parca funditur manu: & à
vesica cùm venit, id fit vlceris vi, vnde dolor,
pus, & laminæ. Plenâ verò manu à renibus
& à vesicæ musculo. Vt noscam num à mus-
culo, vel à rene? A rene qui mingitur sanguis
vrinæ exactè miscetur: videtúrque tota vrinæ
consistentia nihil aliud esse quàm tenuis ac
dilutus sanguis, mox tamen sidit liquidus mi-
niméque concretus, & rubicundus. A mus-
culo verò vesicæ qui emingitur, non exactè
permiscetur vrinæ, & in fundo depositus gru-
mescit. quin hic grumus qui interdum circa
vrinam excidit, & dolor quidam circa vesi-
cæ musculum consistit dum meit. Varias ita-
que vides causas cur quidam meiendo repente
sanguinem fundant. hinc est quod veteres va-
riè de hoc existimarint. Milesius, inquit Cæ-
lius, debilitate fieri dixit seminalium viarum,
vel sequi in vsu venereo pro semine sanguinis
emissionem. Sed, inquit, hoc commune est
etiam iis qui in osculo vesicæ, quam vreteram
vocant, vlcus habuerint. Est harum manife-
sta discretio. In iis enim qui vlcus habuerint,
cùm mictum fecerint, sanguis fluit, attestan-
te mordicatione & dolore; & aliquando ege-
stione corpusculorum quæ ἐφελκύδες Græcis
vocantur. In iis verò qui debilitate semina-

5. Tard. pass. 6.

liuum

lium viarum afficiuntur, ſolo tempore veneris exercendæ ſanguis excluditur, nullis corpuſculis, & mictum faciunt nulla mordacitate vexante. Notandum quod Cœlius Aurelianus annotauit libro quinto Tardarum paſſionum capite quarto: Solent, inquit, ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica haimorrhoïdes generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam interuallis variatum; quod oportet apprehendere prudentem, cùm non coarceruata primò fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interiectis defectionibus, ac ſæpè retento ſanguine doloris pube tenus admonitione*ceſſante cum tenſione inguinum, & grauedine clunium, vel renum conſenſu: & cùm ſanguis eruperit, ſupradictorum releuatione ſequente. Siquidem aliquando inflatæ ac tumentes haimorrohïdes difficultatem vel abſtinentiam faciant mictus, dyſuriam Græcis vocatam vel iſchuriam. Hactenus Aurelianus. Archigenes verò dicebat, vt ſtatis periodis menſes & hæmorrhoïdes, ita & certis viciſſitudinibus interdum plethora ſe effundit per renes & veſicam. hoc fit apertis à natura venis. Galenus cruentas ab hepate etiam proficiſci putat, vel à renum imbecillitate, aut rupta in iis vena, eroſa vel aperta. Rupta vena effundit liberali manu ſanguinem purum, ac id repentè. Diapedeſis cruentat vrinam ita, quaſi quis lauerit recenter mactatam carnem in aquâ. Exeſum vas ab vlcere, non purum profert cruorem, nec plena manu, nec ſubitò. Holerius ſanguinem etiam mingi affirmat, ſi immoderato exercitio exardeſcant

*attestāte.

ſcant

ſcant renes vel ſucceſſu ab equitatu. Hippocrates verò hîc loquitur de eo quod plerumque euenit, quòd ſcilicet mictus ille ſanguinis prodeat à rupta vena in rene à plurimo craſſóque ſanguine tendente ac rumpente venam, vel à calculo contundente. Et propterea addit ἀπὸ ταυτομάτου, quaſi dicat, ſi inopinanter fundatur meiendo ſanguis, ita vt nullus alius qui apparet intùs morbus vel morbi cauſa, vel dolor aliarum partium in querela fuerit, ſed inopinato funditur, vel ictus; ſaltus, lapſus acréve quid potulentum prægreſſum fuit.

LXXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ 1 οὔρῳ ψαμμώδεα 2 ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ 3 κύστις λιθιᾷ.

LXXIX. Si cui in 1 vrina ſabuloſa 2 reſideant, huic veſica ex 3 calculo laborat. *Sabuloſa vrina.*

Explicat rationem excrementi quod præter naturam in veſica & renibus continetur.

1. Tenui, aquea, & alba: nam intercipitur à renibus, calculo impeditis, vrinæ materia craſſior, vel quòd veſica frigore calculi labefactata nec vrinam mitigat, nec à renibus prolectat admodum.

2. Dicit, ὑφίσταται, hoc eſt, reſident: nam grauia ſunt & maiora hæc ſabuloſa, quàm arenulæ illæ quæ ex ardore hepatis & venarum, ſanguinem vrente, vnâ cùm vrinis effunduntur, nam hæ lateribus matulæ adhærent; nec digitorum attritu eam aſpredinem & molem præſe ferunt, qualem edunt ſabuloſa illa ex renibus vel veſicâ profecta. Interdum & calculi & ſabuloſa fatigant. Putris aliquando

quando pituitâ ita imitatur calculum in veſicâ cōcepta, vt quis eum adeſſe putet. vt etiam pus. ſed & tria hæc conſociari poſſunt.

3. Addit Galenus, vel renes: nam hoc ſubintelligi. Hoc autem fit, quod σωάγμα ſabuloſum fiat mora, cùm diu arenulæ illæ hærent renibus: tunc enim ſenſim parcáque manu excernuntur. Non ſequitur, non fundit ſabuloſa, igitur non laborat ex calculo. nam quibuſdam calculi impacti renibus nunquam arenulas fundunt. Secui olim Illuſtrem quendam Dominum veneno ab Hiſpanis ſublatum, cui innati erant maximi calculi renibus, nec vnquam eorum iudicium editum fuerat, niſi quòd interdum ab equitatione ſanguinem meieret. Erant autem carni renis innati. Optimū remedium, curationes cum paruis locuſtis in puluerem redactis, adiecto ſemine milij ſolis: ac melle excepta. Vbi ren calculum habet, dolor acutus eum fatigat, ac peruadit ad teſtes, & ſtupet crus, ac vomunt. His verò quos calculus in veſica affligit, tam acerbi ſunt dolores, vt nunquam his taceat dolor. Eſt autem calculus, glutinoſi & craſſi humoris coagmentatio lapidoſa. Hæc duplicem focum habet, vnum in rene, alterum in ipſa veſica. In rene quidem, cùm ante cœptam duci vrinam, quod Hippocrati eſt περὶ οὐρήσεως, illîc coagmentatum ſabulum, in veſicam illabitur, nec inde illicò excluſum corticatim creſcit ac in calculum aſſurgit. In veſica verò focus eſt, perfecto vrinæ ductu, quod eſt μετ' οὔρησιν Hippocrati, cùm ibi fit hæc coagmentatio lapidoſa, hoc eſt, τὸ σύαγμα, quòd facilè fit à lento ſucco in veſica imbe-

Calculus quid & foci, & ſigna.

cilli

cilli puerorũ, nam hi calent, vt etiam in senectâ, quòd cunctando inibi durescat materia. Putat Hippocrates, non enasci calculũ in vesica μετ' ὄρησιν à quadragesimo secundo, ad sexagesimum tertium ætatis annum: ob victus sobrietatem, sed si concreuerit ea ætate, id fieri πρὸ ὀρήσεως, quia in matura ætate gignendi in vesica calculi nulla est causa efficiens, nec materialis. Est enim vis expultrix vesicæ tunc valida, & glutinosi humoris vacuitas. In pueris congestionis lapidosæ μετ' ὄρησιν causa est, lentus à voracitate sucus, qui diu morã trahit in vesica imbecilli. Quare sæpè nocte emingant pueri. Reliqua ætas ad sexagesimum tertium ætatis annum, lapidosæ coagmentationis focum habet in renibus. In pueris itaque calculi coagmentantur μετ' ὄρησιν, hoc est in vesica. & corticatim augescunt. Et grãdæui quoque focum habent in vesica coagmentationis lapidosæ: corticatim etiã in vesica crescit: tandem cùm regi nõ potest ampliùs imperio vesicæ, cruciatus atrocissimos facit, cùm meiere cogitur homo: quod sæpè fit nisu temerario pressæ vesicæ: irrito tamen conatu nititur molestum excludere calculum; & tunc pro calculo substillum vrinæ edit. Si itaque crebra meiendi adsit cupiditas, cum summa difficultate in mictione extrema, tum vrina lactea, crebróque diuersis coloribus variegata: siq́ue accesserint causæ congestionis, ac partium vicinarum grauitas, siq́ue medio cursu intercipiatur vrinâ, muccúsque innatet, & gutta sanguinis interdum in mictionis fine prodeat, calculus vesicæ in vitio est.

LXXX.

LXXX.

Vesica affectuum diagnosis. *† ὑποκύστιον.*

Ἢν αἷμα οὐρέῃ καὶ 1 θρόμβους, καὶ 2 στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς 3 τὸ † ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ περίναιον, τὰ περὶ τὴν 4 κύστιν πονεῖ.

LXXX. Si quis ſanguinem vnáque 1 grumos ſæpè mingat, ac 2 ſtranguriam habeat, vnáque dolor incidat in 3 aqualiculum, & in interfœmineum, huic veſicæ vicinæ 4 partes laborant.

Sanguinis grumi mictus.

1 Quòd ſanguis in amplam capacitatem delapſus grumeſcat, Nam cùm ſanguis excidit ſuis acetabulis, aut neceſſariò grumeſcit, aut putreſcis: ſi in paruã capacitatem excludatur, tunc vel putreſcit, vel ſuppuratur. Qui ſanguis fluit liquidus à renibus, exeſis à venis renum, vel ob imbecillitatem eorundem, vel ſi per diapedeſin exudet, vel ab apertis venis renum, vel à dilatatione venarum emulgentium, ſiue à iecoris imbecillitate, vel ab vreteris vlceratis, vel à veſicæ corpore, ſi coacervetur in veſica, grumeſcit: & grumus ibi putreſcit, ac acris fit, vnde ſtrãguria, vel phlegmone, vel vlcus veſicæ, vnde dolor vicinarum.

[C]alculus [q]uid

2. Hoc eſt, vrinæ ſtillicidium cum difficultate mingendi: ſtranguria cõprehendit iſchuriam & dyſuriam. Fit à veſicæ imbecillitate, vel à phlegmone oſculi veſicæ, vel à grumo, pure, pituita putri lẽta, vel ab acerrima bile: fit etiã ab oppreſſione veſicæ à calculo. Eſt talis in veſica affectus, qualis in aluo eſt teneſmus.

3. In pectinem & perinæum, vbi vreter veſicæ iungitur. Hìc agit de doloris proprietate: nam dolor à dolore diſtinguitur ex proprietate: deinde ex intermiſſione, aut aſſidua ex eius infeſtatione: ex vehementia aut leuitate

teſte Gleno 6. Aphoriſ. 5. Hypogaſtrium vel hypocyſtrium (nam antiqui inferiorem ventrem κύστιν vocârunt) eſt regio ſitus veſicæ in abdomine.

4. Ducta tecmarſi ex immutatione qualitatis. Ceruicem veſicæ affectam denotat vel affici ipſam veſicam, vel vreteres, podicem, & perinæum, & longanonem, ex mictione ſanguinea, thrombodi, & ſtranguria, ac partium iam dictarum dolore in diagnoſin venimus veſicam grauiter affligi. Vidi ſenes qui ex veſica laborantes excernebant tam lentam pituitam, vt quis meritò dixiſſet ipſam veſicam emingi: acerbi aderant dolores: hi moriebantur. Grumos præclarè ſoluit rubia tinctorum, cum ſemine naſturtij, & ſpermate ceti, cum mumia, vt fiat puluis.

Hiſtoria.

Remediū.

LXXXII.

Ἢν αἷμα καὶ 1 πῦον οὐρέῃ, καὶ 2 λεπίδας, καὶ 3 ὀσμὴ βαρεῖα ᾖ, τῆς κύστιος ἑλκωσιν σημαίνει.

LXXXI. Si quis ſanguinem aut 1 pus mingat, cum 2 ſquamulis, & cum 3 graui odore, veſicæ exulceratæ ſignificatio fit.

Veſicæ vlceratæ ſignum.

Aliter etiam veſicæ exulceratio diſtinguitur à renum exulceratione, & ab eo pure quod manet à ſuppurato pulmonum. Si enim pus vrinæ non permiſceatur, veſicæ ſignificatur exulceratio. Si inæqualiter vrinæ permiſceatur, renum: ſi æqualiter, pulmonum ſuppuratum denunciat. Verùm Hippocrates hæc per graueolentiam diſtinguit. Nam in pulmone ſi fiat ſuppuratum, pus id, ratione generationis, nõ fœtet: nam à pleno calore elaboratum fuit. Et propterea, quia per longos anfractus manat antequam excernatur, etiamſi malè oleret, amitteret tetrum illum odorem.

Pus cur interdum non fœteat.

rulētæ vrinæ ex renibus excretæ non ita fœtent, quia in itinere graueolentiam amittit pus. Ex vesica verò exulcerata quod excernitur pus graueolet: quia cùm parum ibi sit caloris, pus putredinem facilè concipit, & tetrum odorem longa via non amittit. Huc accidit quòd pus partium membranosarum, soleat esse graueolens. Renum autem exulceratio significetur, primū, si pus inæqualiter vrina fuerit permixtum.

Renis vlcerati nota.

Vesicæ vlceratæ nota.

1. Si finem mingendi pus non faciat, & non per interualla id excernat, & si antè dolorem punctorium senserit, nunc verò doloris pondus sentiat, & sequatur rigor, hoc confecti puris documentum erit.

Pus in vrina vt noscatur.

2. Squamulæ albæ, colore & idea vesicam referentes: nam sunt resolutæ vesicæ particulæ. Excernuntur cum vrina non tenui.

3. Fœtet pus cunctando: & membrana facilè putrescit, & nulla aliena prædita est mistione, & sanguinis expers est. Semen pendulum est in vrina: pituita quassata non ita vt pus diffluit. pituita non ita fœtet, & periodis quibusdam manat. Lac asininum hîc summè prodest: & emulsio seminis psyllij & papaueris, & quattuor seminum frigidorum.

Remediū.

LXXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ 1 οὐρήθρῃ φῦμα 2 φύεται, τουτέοισι 3 διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

LXXXII. Quibuscūq; in fistula 1 vrinaria phyma 2 existit, phymate 3 expurato liberātur.

Vrinæ suppresio.

Vrinæ suppressæ causæ variæ.

Vrinæ supprimuntur variis de causis: interdum ab exhausto sero per sudores: interdum à materia per deiectionem deriuata, vt sequenti Aphorismo traditur. vel id fit criticē, vt quibus futura est crisis, ijs vrinæ supprimuntur: interdum

terdum symptomaticῶs, idq; vel vacua vesica, ob consumptionem extremã seri à calore præter naturã: vel propter obstructionẽ renum & meatuum vrinariorũ: vel quia vesica à calculo obstruitur: plena verò vesica, à refrigeratione vesicæ: vel collũ vesicæ attollitur in molẽ ab inflãmatione, scirrho & cæteris, vel ob tumorẽ longanonis aut vteri: vel à siccitate cõniuente meatu, vt in causo. vel caro fungosa in meatu, vel quòd ibi sit verruca aut callus: vel grumus, pus, pituita. Si glandulæ parastatæ exulcerẽtur, deficit humor oleo similis qui in fistulam funditur, ne acrimonia lædatur, vnde cõniuet tũc vrinæ meatus.

1. In eo vrinæ ductu qui est in pene. Quod phyma vel tuberculum, habet pepasmi capacem materiam: vnde vrina intercipitur. Innascitur meatui vrinario, vel collo vesicæ.

2. Quod ischuriam parit, plenâ vesica.

3. Id est, à suppurato & puris eruptione: tunc enim liberè profluit vrina. Ineunte morbo fotu aquæ tepidæ, & litu oleorum discute phyma quod suppurari potest. Sed caruncula, quia pepasmi expers est, si impedimentum fecerit, consumi debet: abstergeri vlcus & claudi. Vide Pareium & Amatum Lus. 4. cent. 19. Ne moriatur æger, inquit Holerius, cogimur carunculam illam absumere & rumpere, factâ excorticatione ibi. Remedio carunculis est oleum cucumeris asinini, remixtum cum vnguento rosato, cui pauca grana sublimati vel præcipitati adduntur: candela cerea immittetur ducta manu: vel hæc adduntur vnguento de tutiâ. Quidam triginta fere annis ita laborauerat, vrinâ semper tenui filo fluente, his recreatus fuit. In omni suppressione

Remediũ.

Historia.

vrinæ

vrinæ, ſudoris, vel diarrhœæ, fit palindrome ad venas, ſymptomaticáque tranſlatione cerebrum afficitur: ſi tres quatuórve dies ſupprimantur. In phymate non vtendum mordentibus, vt in hyperſarcoſi: in qua candelâ etiam cerea obſita pompholyge, antimonio, caphura, cum quibuſdam ſuccis immittitur.

LXXXIII.

Οὔρησις 1 νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν 2 τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

LXXXIII. Vrinæ mictio 1 de nocte plurima facta, paruam 2 significat deiectionem.

Deriuationes bonæ.

Quaſi dicat, Deriuationi maxima vis eſt in fluxibus, vt ſcilicet auertatur ad proxima, incumbens partis affecta materia morbifica. Ita Galenus liberauit Boëthi vxorem, mota vrina, ab vterino profluuio. Sic theriacam damus in diarrhœa vrinam mouemus in nimio ſudore in vulneribus per vulnerarias potiones abripimus materiam illam alio, quæ phlegmonem accerſeret. in vteri haimorrhagia hypochondriis vel mammis cucurbitas damus. in narium haimorrhagia venam brachij pertundimus.

Senſus Aphoriſmi.

1. Quo tempore concoctioni & diſtributioni operam dat natura.

2. Si nulla immoderatæ potionis excuſatio adferri poſſit. Deriuatione materiæ, & denegato fæcibus vehiculo: vel exugente hepate calidiore humiditatem ab inteſtinis.

HIPPO

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER V.

I. HEVRNII

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

1 Σπασμὸς ἐξ 2 ἐλλεβόρε, 3 θανάσιμον. *Spasmus.*

I.

1 Spasmus ex 2 elleboro 3 funestum.

Hac parte hypercatharseos & plenitudinis Symptomata thoracis atque pulmonum morbi, vis frigidi & callidi, γυναίκεια, hoc est, mulierũ affectiones continentur. Quarto libro egerat de omni euacuatione quacumque ratione eueniat: at immedicas sequitur interdum spasmus, de hoc iam agit. *Argumentum libri huius.*

1. Est duplex spasmus, alius est per se, alius ex euentu. Per se, cùm instrumento motus, causam continet in se. hoc est, inanitionem, vel repletionem: ex euentu, cùm excretrix vis vindicare nititur se à re molesta quæ ferit cerebrum vel neruos. Spasmus itaque, qui non ab acredine ellebori, sed qui ex hypercatharsi, iam humido neruorum dissipato obortus fuerit: est funestus. *Spasmus duplex.*

2. Multis rationibus à pharmacoposiâ fit spasmus: vel enim quòd acerrimos succos adducat ventriculo, vel acri pharmaci vi quòd *Spasmus quis funestus.*

rodatur ventriculus;vel ab hypercatharſi, vel à trahendi vexatione: nam nerui afficiuntur ob illam ſympathiam quam habent cum ſtomacho. Hypercatharſis fit, non omnino exhauſtis vaſis, ſed quod æquabilis humorum proportio deficiat in his:inde ſpaſmus eſt calamitoſus, interceptione communis officij, doloris acerbitate, & curandi ἀδυναμίᾳ quod ab exhauſto fiat:quæ cauſa eſt inſanabilis, vt prudenter hîc in Scholiis Duretianis annotatum eſt. Vt etiam hoc, quod non ſcribat hîc Hippocrates ὑπὸ ἐλλεβόρου, ſed ἐξ ἐλλεβόρου, ὑπὸ enim ſignificat cauſam efficientem: at ἐξ vacuitatem ſignificat rei quæ in quęſtionem venit, quòd hîc abſentia eſt ellebori, vt excluſum iam elleborum ſpaſmus ſequatur. Vide itaque quale pharmacum ſit elleborum, & quibus id ſit exhibendum quibus in morbis, quo tempore quóque modo antè parandum ſit corpus ad elleborum, & quænam materia ſit educenda.

Spaſmus quis funeſtus.

3. Vt ſignum exhauſti humidi primigenij. Quatuor autem in vniuerſum ſunt cauſæ ob quas conuulſio ab elleboro poſſit dici lethalis:prima eſt ab hypercatharſi: ſecunda ob affectionem nerui ſextæ coniugationis: tertia, ob prauitatem ſuccorum quos attrahit elleborus in ventriculum: quarta ab interceptione officij partium quæ ab elleboro cōuelluntur: & hanc cauſam vult hîc aſſignare. Ob morſum autem ventriculi excitatus ſpaſmus, ſanatur pharmaco vomitorio, aut alio quod ſua lenitate acrimoniam mitigat humoris. Nam ſpaſmus ab acredine ellebori eſt ſanabilis:ita à materia acri attracta ab elleboro ad

ven

ventriculum. Sed à nimia effusione est lethalis: cùm inquit Galenus, consummata est siccitas, primùm suræ musculi contrahuntur. Historiam non lethalis spasmi refert hîc Galenus de adolescēte qui elleborum biberat: & 12. Methodi vltima pagina, fol. 311. Vltraiecti quidam in officina medica, me præsente, purgandi causa, ellebori albi radices siccas masticabat, & vorabat: dicebat se id sæpiùs fecisse innoxiè: Tandem nimia profusione aluina enecatus fuit. In nimio alui profluuio hoc maximè iuuare solet; Accipe theriacæ semidrachmam, aquæ theriacalis semunciam, aquę cinnamomi vnciam: aquæ cardui benedicti vncias duas: misce. Homo hydrelæo tepido immittatur.

Historia.

Remediũ.

I I.

E'πὶ * 1 τρώματι σπασμὸς 2 ἐπιγενόμενος, 3 θανάσιμον.

** ζώματι*

Spasmus & plaga.

I I. Conuulsio quæ in 1 plagam 2 incidit, 3 calamitosa.

1. Intellige omnem grauem offensam quæ venit à foris: vt à luxatione, ictu, casu, vstione: nam dolor cùm prolectet materiam in partem, vt si sensibilis admodum ea fuerit, vt neruosa, vel viscus princeps, vbi materiæ copia, si exitu prohibeatur illa materia inflammat partem ac replet. Quin ex præcipiti haimorrhagia nasci in vulnere spasmus potest, ab exhaustu neruorum, vel quod ad internas partes repit humor; vel quia acerrimum pus mordet neruos; vel quòd acri remedio nudus neruus incurratur: aut si nudus neruus stricto frigore percellatur.

2. Hæc vox plerumque in malam partem accipitur, vt ibi, Rigor in causum si incidat, bonum.

3. Ratione exhausti vel interceptione communis officij, vel translatâ materiâ à parte ignobili, in nobilem: Multis autem modis conuulsio in plagam cadẽs est perniciosa: vt si sauciatur caput aut finis musculi: nisi enim tunc appâret tumor, incidet conuulsio, translatâ materiâ à parte ignobili, scilicet carne, ad cerebrum: vel si sauciatum sit caput ipsum aut temporum musculi: tunc enim tumor cum vulnere aut vlcere salutaris, & conuulsionis expers. Si verò tumor repentè, ita vt nulla διαφορήσεως excusatio adferri possit, euanescat: pars opposita futuræ mortis signum dabit. Siquidem posteriores corporis partes occupauerit plaga, spasmum adferet: Sin anticas & genus venosum maniam dabit. Præterea τραῦμα in articulos cadit, estq; calamitosum. Hinc est quod Hippocrates vlcera, non, nisi vino, madefacere iubet: indicatione sumpta ab vlcere, quod postulat detergentia & siccantia: addit, nisi sunt in articulis. Indicatio enim quæ à parte sumitur, vincit eam quæ ab affectu: hæc verò, aqua & oleo madefacere oportet, conuulsionis metu. Præterea, vt anteà monuimus, in vulnera temporum incidit conuulsio: quare etiamsi tenuis foraminis vulnus in temporibus consisteret, vel tumor ibi conceptus esset, numquam adduci debemus vt incidamus tempora, conuulsionis metu. Nam conuulsio cadens in tempora, tollit officium partis, cuius officio carere non debemus, nam cibos capere non possumus

Plagæ in diuersis partibus.

lib. de vlceribus.

Temporum vulnera.

ſumus temporibus conuulſis. Calamitas autem conuulſionis in vulneribus percipitur ex immutatione in qualitate, nam humidum efficitur: in caractere, ex ſolido tumidum, in mole, ex mutatione in excrementis; ſanies enim loco boni puris effluit: & in actione, inuoluntariè enim partes mouentur. Tandem cadit in vulnus conuulſio ob exhauſtum: nam tunc & ratione exhauſti, & ratione conuulſionis calamitas imminet. Itaque quæ vulnera ſauciant magnas arterias & venas, ab exhauſtu accerſunt ſpaſmum, qui tamen non ſemper eſt calamitoſus: quæ verò neruoſis infliguntur plagæ, ſpaſmum faciunt; ob neruoſum violatum genus: nam ſæpe cùm nerui inflammantur aut neruoſa, oritur ſpaſmus tandem ob interceptam ſaniem in parte neruoſa quæ mordicat. Θανάσιμον periculoſum, dicit Galenus hîc, vt ſæpè etiam aliàs, ſignificat. Optimum in neruis ac muſculorum extremitatibus remedium eſt oleum extuſum ex ſem. hyperici, cui immiſcentur ac immacerantur flores hyperici.

Quid ſignificet. θανάσιμον.

Remediũ.

III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος, σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Spaſmus ab haimorrhagia.

III. Nam quæ ex nimia ſanguinis profuſione incidit conuulſio vel ſingultus, malũ.

Ætiologia præcedẽtis Aphoriſmi. Exhauſti ratione, & interceptione officij partis quo carere nõ poſſumus & tranſlatione materiæ ad partẽ nobilem. Singultus quidem ratione intermiſſi officij: ventriculi conuulſio autẽ exhauſti ratione. Immoderati fluxus cauſæ ſunt externæ, ictus, caſus, lapſus: internæ, eroſio, ruptio, & apertio venæ,

Fluit autem per os, nares, anum, pudenda. Singultus conuulſio quædam eſt ventriculi, non propriè. non enim ventriculus eſt muſculoſus, fit nõnumquam à flatu, nonnumquam à repletione, aliquando à praua cibi qualitate: interdum ab acri qualitate: nonnumquam exhauſti ratione, vt hic, & 7. aph. 17. A reuulſione datur ſem. hyoſcyami ℈ cùm haimatitidis ʒ ſs. coralli ʒ ſeminis papaueris ʒ ſs. cum conſerua roſarũ. Euenit hæc conuulſio, quòd vaſa ſanguinea ſymmetria ſuccorum fraudata neruos ſugant. Remedio haimorrhagiæ ex naribus maximè ſunt reuulſio, quæ fit venæ ſectione & cucurbitis, vt ſi ex naribus ruat. aperi tenui ictu externas brachiorũ: ac repetitis vicibus elice. Vidi iuuenẽ qui totam domũ ferè è naribus ſanguine commaculauerat vndante, dixiſſes nihil reliquũ vitæ aut ſanguinis ſupereſſe: pallebat etiam natura: ſecta ei fuit in brachio vena, tres vnciæ eliſæ primò: dein bis vel ter vncia: euaſit. Nam quæ remedia frigida ilicò capiti admouentur, ſpaſmum adferunt, refrigerato ac repleto à ſanguine capite. vel ruit in pulmonem. Quod de haimorrhagia hîc dicit, idem dici poteſt de omnibus cauſis exhauſtus.

Singultus cauſa.

Remediũ.

Hiſtoria.

I I I I.

Ἐπὶ 1 ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ 2 λυγμὸς ἐπιγενόμενος, 3 κακόν.

I I I I. Conuulſio quæ immodicam ſequitur 1 purgationẽ, aut 2 ſingultus, 3 malum.

Iam vniuerſum pronunciat de omni pharmaco quod primùm de ellebore dixerat.

1. Qua non ſolum vitioſus humor; ſed etiam ſuccus alibilis excluditur.

2. Nam dicit hîc Galenus, ſingultus Hippocrati eſt conuulſio ſtomachi.

3. Tum ab exhauſtu irreparabili, tum priuatione actionis partium quarum officio vita carere nequit. A cauſa eſt hæc conuulſio inſanabili: Et adeſt ſymptomatum vehementia, & virium infirmitas. Quæ hîc dicuntur ita intelligi debent, vt nulla ratio deſideretur pucrilis ætatis, conſuetudinis, &c. Sed quamobrem ſpaſmo nerui affliguntur in hypercatharſi? Cauſa eſt quòd pharmacum in initio ſuæ actionis peculiarem ſibi humorem ex vaſis prolectat, vltróque eam copiam qua maſſæ ſanguineæ mancipatus erat: (non enim totum educit: nam ſi hoc fieret, mors conuulſionem anteuerteret) deinde ſequaciorem ſuccum abducit: tandem purum ſanguinem elidit, qui tamen particeps adhuc eſt reliquiarū ſuccorum nutriciorum aliorum. hunc enim natura tutata fuit iſtar opum extrematum. Hinc tandem venit mors, non tamen ante ſpaſmum, (qui euenit, quòd venæ & arteriæ fugant madorem ſanguineum ac ſpiritus ex neruis) & ſyncopen.

V.

Aphonia & conuulſio in ebrietatem cadens.

Ην μεθύων ἐξαίφνης 1 ἄφωνός τις γένηται, 2 σπασθεὶς 3 ἀποθνήσκει· ἢν μὴ 4 πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν καθ' ἣν αἱ 5 κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται.

V. Si quis ebrius repentè 1 obmuteſcat, 2 conuulſus 3 moritur: niſi 4 febris incidens eum corripiat, aut quo tempore 5 crapulæ ſolui ſolent vocem edat.

Agit nunc de Conuulſione per ſe ex repletione, qua fit neruis imbutis multo humore, labefactatóque cerebro à compreſſione vel ab obſtructione.

Cùm enim opprimitur cerebrum consecutio deprauationis omnium actionum ipsius adfertur naturalium(vt est somnus)sensificarum, motus, & actionum principum. Est autem ebrietas varia, pro eius natura qui bibit, & pro vini conditione in facultate, calore, consistentia & sapore. Si quis enim cute perspirabili vtatur tenui vino, quod asperando est neruis molestum, is nõ facilè ebrius fiet, aut si fiat, euanescet ebrietas. Si verò quis nõ perspirabili cute, vt mulier, se liberaliùs vino inuitat, vt non facilè ebria fiat, diutissimè tamen durat illa ebrietas: cerebrum enim in his frigidũ & humidum vnà cum ventriculo; hinc inopia caloris natiui, vnde non facilè dissipantur vapores è vino elati.

Ebrietas varia.

1. Vocis expers, & vnà motus: per conuulsionem enim denegatur motus spiritibus animalibus in partes inferiores. Interdum aphonia significat labefactationem facultatis animalis & vitalis, sublato simul respirationis vsu à nimio febrili calore, vnde ait, Aphoniam quæ in febrem ardentem cadit, esse funestam: labefactatis facultate vitali, nimirũ, & animali. vitalis ab exhaustu laborat per illas febres. Febricitat quis? fit aphonos, hoc est, sine voce, numquam sanabitur. Si verò vocem edat, quamuis non loquatur, sanabile malum. Hæc aphonia, de qua hîc agit, fit à crassis vaporibus qui carotidas arterias ac plexum choroïdem intercipiunt, vnde sensus & motus non planè tollitur vt in Apoplexia, sed stuporem quendam præbet. apoplexiæ tamen æmulus affectus est, sed qui non in paralysim, sed in spasmum desinit totius corporis.

2. Labefactata vi cerebri ab oppressione, & neruis

neruis multo vapore & humore imbutus, vnde actio vitæ necessaria intercipitur. Conuulsio interdum febri finem imponit, si soluatur eâdem quâ inuasit horâ. Dicet quis? Quomodo cùm *Aphono cerebrum resolutum sit, conuulsus moritur? Respondemus, id fieri choroïde plexu repleto, cerebróque aucto plethoricis causis: nec Aphonia hîc sumitur pro vera apoplexia, in qua resoluitur cerebrum: sed cùm id superatur à materia morbifica, pro concussiuo motu, reddit conuulsiuum.

3. Quia denegatur exitus spiritibus animalibus in partes, & calor natiuus non potest se explicare, sed translata materia in musculos, conuulsio accidit, quæ vt specie non videatur funesta, tamen interceptione actionum ad vitam necessariarum, est lethalis. Sensus est, si tanta sit cerebri oppressio, vt æger vocis expers reddatur, & non pateat exitus animali spiritui ad motum, vnde significatur summa caloris infirmitas, moritur.

4. Quæ proportione magnitudini causæ respondeat. Crapula enim, ebrietatis soboles frigida, soluitur modico vini vsu. Ita febris hîc explicat calorem naturalem, & neruos infirmos partis confirmat.

5. Pro vini conditione, ægri peculiari naturâ, loco, & tempore soluitur ebrietas. Galenus dicit secundo vel tertio die eam solui, nam crasso vtebantur vino Græci, aliis in locis sex vel septem horarum est ebrietas: sed efficientis & suscipientis ratio est habenda.

V I.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται· ἢν δὲ ταύτας διαφ- Tetanus.

φύγωσιν, 4 ὑγιέες γίνονται.

VI. Quos tetani vis magna vis exercet; intra quartum diem 2 intereunt: quod si hos 3 effugerint, tetano leuantur, & 4 sani euadunt.

Eò spectat hic Aphorismus, vt intelligamus quidnam commodum sit conuulsioni, & quaenam in ea sit opportunitas medendi. Conuulsio ab exhaustis, naturae est incommoda vt signum, & vt causa, & vtroque modo. Vt signum exhaustus, in oculis, & in facie elucet corporis interna praedia depopulari, ac madore genuino exui, vnde conuulsio tenerrimarum partium faciei: vt causa, duobus modis, aut enim doloris vim maximam adfert, vel interceptionem communis officij: vel vtroque modo, vt in singultu & à dysenteria. Conuulsio etiam à repletione, mala, vt signum & vt causa: vt signum, indicat enim cerebrum oppressum materiae copia: vt causa, ratione doloris, qui partem maximè infirmam reddit, & ratione interceptionis officij. Quòd verò natura ad infirmitatem adiungat oppressionem à materiae copia & contumacia, calamitosum.

1. Distentis ceruicis potissimum musculis. Est autem maxima ceruici cognatio cum septo transuerso, quòd nerui è quarta ceruicis vertebra prodeuntes, finiantur in septo transuerso: hinc spasmo tenta ceruice, intercipitur respiratio. ἁλίσκονται magnitudinem denotat mali.

2. Doloris intolerabilis vi, & actionum ad vitam necessariarum interceptione, & maximè thoracis: & est morbus cautissimus. tales verò primo quaternario crisin accipiunt. Intereunt hi quartum intra diem, interceptione actionis. Nam cùm duplex sit actio per quam est

est vita, nutritio, & respiratio, per tetanum intercipitur respiratio. Musculi enim thoracem mouentes vim suam amittunt in tetano, vnde homines fiunt pneumatici; fuligo enim non expellitur: nam adest respirandi difficultas, & pulmones incalescunt trahúntque è capite pituitam, quæ magis difficultatem spirandi auget.

3. Medelâ, vel analogâ à febre incidente. placato dolore, quô natura habeat locum se firmandi, quò superet causam morbificam.

4. Absumpta & exclusa materia quæ neruos tendebat. In quam rem incumbit natura contentione quadam, illius doloris, ac interceptę actionis impatiens. Totum corpus oleo immergatur tepenti, maximéque ceruix hapsis foueatur.

VII.

Τὰ 1 ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς 2 ἥβης γίνεται, 3 μετάστασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δὲ 4 πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τούτοισι τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει.

Epilepsia euentus.

VII. Comitiales morbi, aut conuulsiones 1 epilepticæ quibus ante 2 pubertatem eueniunt, 3 curationem recipiunt: at quibus eæ eueniũt 4 vigesimoquinto ætatis anno, 5 maximam partem commoriuntur.

Scopus authoris est, vt, cùm docuerit quot modis fiant conuulsiones, videlicet à siccitate & repletione, deinde doceat vt illæ finiãtur & curẽtur.

1. Epileptici paroxismi. In epilepsia quibusdam vicissitudinibus quatitur totũ corpus spasmo, cum sensuum omnium afflictione. Fit autem epileptica conuusio aut per idiopathiam, aut per sympathiam. Per idiopa-

Epilepsia causa & species.

thiam duobus modis: vno, cùm cerebrum prauâ qualitate imbutum eſt, vt lanæ imbuuntur tincturâ quæ elui non poteſt. altero, cùm in ſe continet cauſam. ea autem duplex eſt, melancholicus humor, aut pituita. Fit in pueris ob materiæ copiã, & ob neruorum infirmitatem: ſenibus, ob melancholiæ vbertatem. Per ſympathiam duplex eſt ea quæ fit epilepſia: aut enim à ventriculo fit, aut ab aura venenata. Eſt autem Epilepſia typica & periodica totius corporis conuulſio, cum mentis & ſenſuum læſione. Periodica quidem eſt ebriorum conuulſio; ſuam enim habet periodum, ſed non eſt typica.

Epilepſia, quid.

Ætas, pubertas.

2. Antequam Venerem agnoſcere, vocemque aſperiorem édere incipiunt. Pubertatis tempus definit hîc Galenus à decimo quarto anno, ad viceſimum quintum.

3. In pubertate; confirmatis neruis exhauſtâ materiâ per caloris natiui ἔκλαμψιν, hoc eſt explendeſcentia calidi natiui. Μετάστασις ſignificat alterius morbi ſucceſſionem, quę ſolet longè priore calamitoſior eſſe: ſed hîc in bonam partem accipitur: quòd nimirum robur ſuccedat, poſt cauſæ morbificæ amotionem per eclampſin calidi natiui materiam abſumentis, & neruos confirmantis.

4. Cùm ex aſpera voce grauem edere incipiunt. Et quanto ſeriùs ab ea ætate inuaſerit, tanto erit contumacior.

5. Hoc eſt, ad vltimum vitæ ſpatium protrahuntur: quòd peculiari & inemendabili cerebri vitrio euenire videantur: quòd cõtinuò materiam gignat. nec iam ampliùs per ætatis decurſum, validam in melius mutationem

corpus

corpus inibit. Addit τὰ πολλὰ: nam nonnunquam fatiſcente ætate ſoluitur. plerumque tamen, propter vitium per idiopathiam cerebro conceptum, commoritur. Quaſi dicat Hippocrates, etiam ante decurſam hanc ætatem remediabimur puerorum madori: vt rebus calidis & ſiccis is à neruis abigatur, vtque illi robur acquirant. Quare radicem pæoniæ collo appendimus, ac in ſorbitiunculis eam coquimus. damus mel ſcillæ vi imbutum. hyſſopo ac roremarino cibos coqui iubemus. Cuidam iuueni à manu repebat quid per humeros in ceruicem & caput, mox cadebat. Poſt prouiſionem habitam totius corporis, phœnigmos adhibui manui: tunc malum incipiebat ab humeris; illis cauſtica admoui, ac vt theriaca vteretur cottidie manè ad ſcripuli copiam iuſſi. mox à labris ac linguâ inuadebat & à genis: genis phœnigmos admoui. perennique theriacæ vſu, S. DEI beneficio euaſit. ſed diu mutus perſeuerabat. at loquela rediit tandem.

Hiſtoria.

VIII.

Ὁκόσοι 1 πλευριτικοὶ γενόμενοι, οὐκ 2 ἀνακαθαίρονται ἐν 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσιν, τουτέοισιν ἐς 4 ἐμπύημα μεθίσταται.

Pleuritidis ſolutio.

VIII. Quicunque pleuritici 1 expectorabilem 2 materiam non excludunt intra dies 3 quatuordecim, iis in 4 empyema degenerat.

1. Dicit γενόμενοι, vt ſignificet ſe loqui non de inchoata, ſed de abſoluta Pleuritide, hoc eſt, de inflammatione tunicæ coſtis intextæ, ex ſanguinis bilioſi allapſu per venam intercoſtalem, mammariam, vel per venam aſygon: vel fit ea ex efferi humoris in latus tranſlatione

Pleuritidis cauſa & quibus viis fiat.

latione, vel alterius morbi successione, aut doloris vi.

2 Quæ materia iam est pepasmi particeps quæque dimanat ex phlegmone obsessa parte. ἀνακάθαρσις Hippocrati est expectoratio materiæ morbificæ.

3. Ob materiæ contumaciam, quæ neque phlebotomia, nec pharmaciâ, fotu, aut cucurbitis vinci potuit. Quatuordecim dies intelligi debent totius historiæ morbi: non autem eius temporis quo expectoratum procedere cœpit. Quod si quid alterius mali superuenerit, cadunt antequam ventum sit ad empyema. Quasi dicat, ineunte pleuritide multum extrahe sanguinis, vel purga, foue, ita metum empyematis declinabis. Notandum quòd Anaxion iudicatus fuit anacatharsi & sudore. Dicet quis, Anaxion iudicatus fuit trigesimo quarto die. Respondemus, illa pleuritis fuit secundaria, ab orgasmo. Primùm ille febricitabat. Non satis commodè Galenus excipere videtur Hippocratem, cùm affirmet illum octauo die venam secuisse: secuit quidem octauo die ab ineunte febre illi venã: sed non octauo die ab ineũte pleuritide. Nam pleuritis suo statu non manet vltra decimum quartum diem, sed vt hîc docet, mutatur in empyema, si careat anacatharsi. Sunt autem pleuritidis & peripneumeniæ dies critici 3.5.7.9.11.14.

Pleuritidis curatio hic indicatur.

3. Epid. Anaxion.

4. Hippocrates, inquit hic Galenus quamlibet in pus mutationem vocat empyema: vel ita etiam vocat factam inter thoracem & pulmonem (ruptâ vomicâ) puris effusionem. Vtrumque enim, dicit, accidit, cùm pleuritici per

Empyema quid significet.

per expectoratum nō repurgantur. Quare homonyma vox est empyema: nam significat suppuratum & expuratum. Vidi iuuenem triginta annorum succi sanguinísque plenum qui cùm ruri esset, humi dormiuit, ac in pleuritidem incidit: tardè huic à Medicis parúmque sanguinis extractum fuit. Dolor perseuerabat. Decimoquarto in empyema versum fuit malum: dein in expuratum. Tādem cùm fœda multa expectorasset ac extabuisset, obiit.

Historia.

I X.

1 Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ 2 ὀκτωκαίδεκα ἐτέων, μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabi obnoxiæ ætates.

IX. 1 Tabes in eas maxime ætates incidit, quæ à 2 decimooctauo ætatis anno, ad trigesimum quintum finiuntur.

Phthisis hæc à pulmone, aut sicca est, aut humida. Sicca, vt cùm quis sub ardenti Sole iter faciens, pulmonis humiditas absumitur. Humida verò, de qua hîc agimus. Hæc autē fit per se, vel ex euētu. per se, à rupta, aperta, aut ab erosa vena. In pulmone ab acri distillatione, vel ab ictu, lapsu. Hinc casu fit, quòd acrē distillationē Hippocrates vocet θηλώδην. Hæc autē acris distillatio labens in pulmones aut expectoratur, vel non: si expectoratur, ibi tunc opus est vi magna, validaq; concussione: vnde vasa sæpè lacerātur pectoris & pulmonis. Si non, tum ibi cunctando putrescit, & exulcerat pulmones. Ex euētu verò, vt tabes anginæ succedanea est insanabilis. Iuuenes verò tabi sūt obnoxij, tū ratione ætatis perfectæ, vt pote quæ iā cōsistat, nec amplius crescat: propterea q; sanguine abundat, ac plethorâ laborat, tum etiā ratione diætæ in periculo tabis sunt à vasorum pulmonū ruptione, erosione, apertione.

Phthisis sicca aut humida.

Tabes, cur iuueni familiaris.

Ita

Tabes quid.

Ita hi per se ex euentu, sunt tabi obnoxij. Est verò hæc tabes, pulmonis exulceratio: vel marcor, qui pulmonum exulcerationem sequitur.

1. Quæ venit ex pulmonum vlcere, quod non à ferina distillatione ortum fuit, sed à soluto vase pulmonis à plethora; nam hi sanguinem fundere solent naturæ officio, maximè à naribus, vel in hac ætate, præ cordis calore. efferuescentia, acerrimáque vis sanguinis, accedente iuuenili exercitio, in partibus spirabilibus vas rũpit. Vel palindrome ad has interdum partes fit sãguinis, suppressâ solemni aliquâ euacuatione.

2. Minoribus enim in nutricatum facessit copia sanguinis: & madore corporis acerrima vis distillationum obtunditur: Annosioribus verò, iam ætate exhaustus est sanguis, totúmque corpus algiosum redditur, ac cautè viuunt. Sin minùs rectè vixerint, etiam in tabem abeunt, ob distillationes efferas. Sed iuuenes ex tabe laborant ob vas ruptum: ex ea circumfluunt sanguinis copia & acrimonia.

Φθοίωμα quid.

Tabes ab vlcere pulmonis φθείωμα veteribus appellatur: id enim exhaurit corpus sanguine ac nutricatu. Nec enim potest aliter. nectar enim illud diuinum sanguinis, quod ex sinu sinistro cordis, toto se corpore vibrat, contaminatur à pulmonum fœtore: vnde habitum corporis vberrimum extenuat. Et infectione tabifica aërem, quem aspirando ducimus, inquinat. Plurimos à rupta vena partium spirabilium tractaui iuuenes: sed maxima eorum pars interiit. Vnus seruabatur vsu radicis chinæ & sarzæ: quarum decocto miscebamus guttulas sex vel septem olei sulphuris. Sed in aliis non successit.

Historia.

X.

Ὁκόσοισι 1 κυνάγχην διαφεύγουσιν ἐς τὸν 2 πνεύμονα τρέπεται, ἐν ἑπτὰ 3 ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν· ἢν δὲ ταύτας 4 διαφύγωσιν, 5 ἔμπυοι γίνονται.

Angina in peripneumoniam.

X. Qui ex 1 anginoſis fiunt 2 peripneumonici, intra ſeptem 3 dies moriuntur: Quodſi ab illis ſuperſtites 4 euaſerint, fiunt 5 ſuppurati.

1. Hoc eſt, qui laborant ex inflammatione muſculorum laryngis propriorum: hæc ſymptoma habet orthopnœam: hæc eſt vera angina. Secunda in anginæ ſpecie rubor in ceruice appâret: eſt muſculorum communium inflammatio: hæc etiam terrifica eſt. De hac loquitur in Epidemiis, vbi ait, Rubor ſynanchicus in pleuritidem abiit: dicit non de vera, nam hæc in peripneumoniam degenerat. Vera angina ſolet eſſe funeſta, interceptione viarum qua ducitur ſpiritus, & fuligo expellitur. Cùm hæc metaſtaſis fit, videntur ilico meliùs reſpirare ac deglutire: ſed mox cadunt vires, ac mors obrepit.

Anginæ cur varij ſuccedant morbi, & qui ſingulis.

6. Lib. 2.

2. Ex materiæ tranſlatione, aut rupta vomica, aut euaneſcente tumore.

3. Interceptione officij ad vitam neceſſarij: & ob difficultatem curandi, quòd materia pepaſmi ſit expers. Intra ſeptem dies, ab illa metaſtaſi numerando.

4. Mitificatâ materiâ, ac vi naturę edomitâ.

5. Ruptâ pulmonis vomicâ, & effuſo pure in ſpacium inane thoracis vtrinque. Hoc funeſtum. nam effera reddita fuit cunctando illa materia. Pulſus fit inæqualis, cùm transfertur in pulmones materia: ſin aliò, æqualis,

cum

Historia. cum libero spiritu. Quidam robustissimus miles ex hac tali angina laborabat anxiè: mox in pulmoniam abiit. rogabat medicos quid iam spei concepissent; se enim defunctum esse illa calamitate. Responsum, parum id placere medicis. Iussi duodecim ova coqui, quæ vorabat. Eodem die obiit.

XI.

Puris fœtor, & capillorum fluxus.

Τοῖσιν ὑπὸ τῆς φθισίων 1 ἐνοχλευμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα, ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι, 2 βαρὺ ὄζῃ, ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, 3 θανάσιμον.

XI. Cùm, tabi 1 implicitis quod tussiendo excluditur sputum, 2 grauiter oleat, dum carbonibus ardentibus infunditur, capillíque defluant, 3 funestum.

Agit de excrementis ex quibus significatio fit partis affecta, status morbi, vel periculi magnitudinis, & magnitudinis morbi ob putredinẽ insanabilis. Exhaustum capitis sequitur facultatum animalium debilitas, motus thoracis interceptio, qua respiratio & caloris natiui euentatio tollitur, vnde mors. Inchoatum exhaustum sequitur capillorum defluuium, quia illis absumit therioma succum nutritium capillorum.

1. A pulmonis exulceratione antiqua.
2. Vnde significatio fit partis emortuæ.
3. Quia quò plures facultates labefactatæ sunt, eò res ægri peiore sunt loco. Defluuiũ capillorũ est à capitis exhaustu. Iniucundum quid spirat cunctum pus, non tamen fœdum. Fœtor enim ferè soboles est putredinis. Tale pus fœtet, pallet, virescit, cœnosum est, & subcruentum. Igni vitrum imponatur; huic instilla pus; ita exhaurietur mador ille qui obtenebra

tenebrabat fœtorem genuinúmque odorem: & reliqua pars halitum fundet odoris ſubiectum. Verùm hæc argumenta non ſatis ad præſagiendum firma ſunt; quædam enim excrementa per ſe fœtent: quare iungenda alia ſigna, ac videndum tum, inquit Hippocrates, num vnà capilli effluant. Id enim argumento erit, fraudari partes diuino illo à corde nectare, partéſque capillatas exhauriri humido ſuo, nimiúmq; patêre eas: & earum corrumpi nutricatum. Alibi aquæ marinæ iniicit pus, vel aquæ in qua ſubduplum ſal eliquatum eſt. ſi ſubſidat, calamitoſum; ſignificat enim languorem calidi natiui, iſtúdque ſputum exuſtum eſſe adeò vt nullum in ſe flatum habeat. grauem etiam effluant animam. Vidi quandam nobilem matronam quæ purulenta diu expuebat, euaſeratq; in ſummã maciem: tandem tam fœtida exhalabat ore, vt filias etiam aſtantes tabifica vi contaminaret. Iuſſi vt hæ ore perpetuò parum theriacæ continerent: illa obiit. Altera puella nobilis à principe ad me miſſa fuerat, vt quòd tuſſiculoſa eſſet, explorarem quid mali haberet. Hæc primis nubilibus in annis vitam agebar. Sputa mihi oſtendere nolebat: ancillæ iuſſi vt clàm hera quæ noctu excreuerat ad me referret. factum. ſummum fœtorem carbonibus iniecta ſpirabant. Retuli ad principem actum eſſe de huius vita, etiamſi nondum ægrotare videretur. Poſt paucos menſes tabida obiit, reluctantibus etiam doctiſſimis noſtræ patriæ medicis.

In Coacis.

Historia.

XII.

Phthiſicis ſi capilli fluant.

Ὁκόσοισιν ἂν 1 φθισιῶσιν αἱ 2 τρίχες ἀπὸ τ κεφα

κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι 3 διαῤῥοίης ἐπιγινομένης 4 ἀποθνήσκουσιν.

XII. Quibuſcumque tabidis 1 è capite vnà capilli 2 defluunt, ij 3 diarrhœâ ſuperueniente, 4 moriuntur.

Hæc ſigna labefactata omnis facultatis ſymptomata ſunt.

1. In inueterata tabe. Tali voce vtitur vbi confirmata eſt tabes: alioqui φθινώδεες dicuntur.

2. A praua qualitate qua afficitur nutricius ſuccus: vel quòd ab exhauſtu laborant ſolidæ partes.

3. Eſt enim ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ. Hæc enim diarrhœa conſiſtit in vitio coctionis, diſtributionis, & excretionis: quia hæc nutricium ſuccum è corpore abigit: vel ſignificat σκώτηξιν partium ſolidarum à ſqualore. Interdum tamen bonis ægri rebus fluit aluus, dum materia catarrhi à capite in aluum funditur, vel ſi empyema pulmonis ſe in aluum euacuârit: modò fluat modico tempore, & à tuſſi ſi ægrum vindicauerit.

4. Non fractas omnes vires corporis indicat, & illas diarrhœa etiam ſoluit. Itaque diarrhœa, inueteratæ tabi ſuperueniens, in procinctu mortem eſſe denunciat: nam diarrhœa calamitoſam vim morbi oſtendit, ac naturam infirmam facit.

XIII.

Sanguis ſpumoſus.
** ἀναβήσσουσι. id eſt extuſſiunt.*

Ὁκόσοι 1 αἷμα 2 ἀφρῶδες * ἀναπτύουσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ 3 πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

XIII. Qui 1 ſanguinẽ 2 ſpumantẽ tuſſiendo exſcreãt, iis ex 3 pulmone talis excluſio ſit.

Scopus

Scopus est, Iuuenes qui indebitè se exercent, intemperanterq; viuunt, ex vena rupta sæpe laborant: iam erit iudicandũ num sanguis feratur ex pulmonibus. Meminit hìc vnius signi quo certò deducimur in cognitionem partis vnde excretum educitur. Sanguinem spumosum ex multis partibus excernimus: vel enim ex thorace, vel è pulmonibus, vel è faucibus, ventriculo, hepate, liene, cerebro. Notæ distinctionis, quæ ex parte sunt hæ, qualitas sanguinis, quantitas, & excernẽdi modus. Quia sanguis paucus, sincerus, dolore & tussi, vel screatu excernitur, vel à faucibus, vel ex larynge, & non admodũ spumæ permiscetur. Paucus, niger, & grumosus, cũ tussi & dolore, ex thorace. Spumãs, purpureus, multus sine dolore, sed cum tussi, è pulmonibus. Vomitione, vel è ventriculo, si fuerit nõ conglomeratus: vel è liene, si quodãmodo fuerit conglomeratus; exiguamq; spumam habet. Qui verò ex pulmonis exulcerata substantia prouenit, mera est spuma sanguinea, rotũdus sanguis, nõ cõtinuatus fluẽs, sed intercisus, quibusdã interuallis, ac dissociatus, dilutus ac albidus. In pleuritide & peripneumonia leuiter spuma permiscetur sanguini seroso. Reliquæ partes sua iudicia etiã proferunt in qualitate & actione mutata. quare in Coacis dicitur, Si dolor nõ sit sub diaphragmate. Hìc verò meminit Hippocrates solius spumæ, nec vllus illi sermo de qualitate sanguinis, aut eius excernẽdi modo. Sed an omnis sanguis spumosus ex pulmone excernatur, dubitare quis possit: cũ, vt iam diximus, ex aliis etiam partibus veniẽs, spumam gerat. Certè pulmones crebris meatibus pertusi, ex motu & ex calore sæpe spumam excitant. Spuma enim nulla alia parte excitari po-

Per os sanguinis excretio vnde.

Spumosus sanguis vnde.

test

test quàm ea, quæ continenter mouetur. hinc est quòd ex solis pulmonibus effluat sãguis spumãs. In pulmonibus præterea magna sunt vasa: hinc copiosus effluit sanguis. Pulmones sunt omnis sensus expertes; hinc effluit ab his sine more. Quia verò sanguis ducitur per vias respirationis, hinc est quòd tussiendo excludatur. Sanguis itidẽ hic subflauus est, refert enim ideã partis vnde manat. Vomitio cadit peculiariter in ventriculum: hinc vomitione redditur è ventriculo, vel per ventriculum, vt à supremo ramo splenico. Non enim aperta aliqua vena ventriculi: sed aperta illa vena qua fertur à liene in ventriculum, vomitione redditur sanguis: sed hic est glomeratus, si fuerit naturalis: liquidus verò, si fuerit corruptus. Quod si sãguis è pulmonibus fluat, emittendus est sanguis, ad reuulsionem: si ex pectore, abstinendum est à sanguinis emissione. Ita Hippocrates in pleuritide vbi sanguis expectoratur, à venæ sectione cauet; nã hic opus est firmis lateribus: venæ autẽ sectione admodũ frãgũtur vires.

Remediũ.

6. Epid. 2. 44.

1. Si is sanguis flauescat, liberalíque si effundatur manu, sine dolore, cum tussi. Totus ille sanguis quasi coagulata spuma est: quemadmodum talem sanguinem natare videmus spumantem in sanguine recens mactatorum bonum; dicas potiùs spumam sanguineam, quàm sanguinem spumosum. hic sanè è pulmonibus venit: hoc est è pulmonũ substantia.

2. Qui à capite in pulmones influxit, nòn est spumãs: nam; dicit Galen. spumans sanguis esse nequit, nisi è carne & substãtia pulmonis educatur: quãuis spumosus esse possit qui excluditur ex vasis pulmonis ruptis aut exesis; attamen nõ erit spumans, hoc est, erit sanguis

qui

qui spumam habet, sed totus ille sanguis non erit spuma (hoc est, erit sanguis spumosus, non autē spuma sanguinea) éstq; tenuis: qui verò à capite in pulmones lapsus fuit, ibi redditur crassior & viscosior: proptereáque interdū non est spumosus. Qui sanguis è lateribus educitur, etiā raró est spumosus: & sæpè etiā is sanguis qui ex vasis pulmonis educitur, non est spumosus, vt euenit in rupta vel exesa vena pulmonis. Sed vbi exulcerata est caro & substātia pulmonis, tunc necessariò educitur spumans sanguis. Quòd verò aliquādo spumā habeat sanguis qui prodit ex rupto vel exeso vase pulmonis, id, inquit Holerius, potiùs à causa externa est, vt propter agitationem illam respirādi: nō à propria causa, qualis est sanguis è pulmonis substantia & carne. Nam ille sanguis spumosus, tenuis, subtilis, qui pulmones nutrit, cùm expectoratur, spumosus necessariò erit, plurimum enim arteriosi illi inest; & ideam refert eius vnde dimanauit, nam pulmo quasi spumescit. Propterea falsò illud dicitur, Non est spumosus sanguis. ergo non ex pulmone. Nam sanguis non est spumans ob reciprocam illam respirandi vicissitudinem motúmque pulmonis, inquit Holerius, nec ob calorem; quamuis sit adiuuans causa; verùm sola ea non sufficit. Euenit tamen aliquando vt à vena pulmonis prodiens sanguis sit spumosus; sed id perpetuum non est; imò raró hoc euenit. At ex vulneratis pulmonibus effunditur semper sāguis spumās. Quare (inquit hîc Galenus) rectè ita enūciatur, Sanguis spumans pulmonis solius exulceratione indicat: at nō rectè dicas; Exulcerato pulmone, neces-

7. Aph. 30.

Ex Holerio.

sariò

sariò spumans excreatur sanguis. Sæpè enim lapsis aut cõtusis sanguinis coloratissimi plurimum extussitur sine dolore, quem ex rupto pulmonis vase quopiã prodiisse verisimile est.

3. Quasi dicat, spuma sanguinis quæ copiosè, sine dolore, cum tussi excernitur, non alibi quàm in pulmonibus gigni potest. hoc est, in pulmonum carne. Consule Galenum libro sexto. De vsibus partium, capite decimo, pagina 566. Præclarè hîc præbetur decoctum radicis consolidæ maioris ex lacte: & puluis hæmatitidis, coralli, boli, seminis hyoscyami, seminis papaueris, cum conserua rosarum.

Remediũ.

XIIII.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ 1 διάῤῥοια ἐπιγενομένη, 2 θανατῶδες.

XIIII. Tabe detento 1 profluuium alui superueniens, 2 letale.

Hic Aphorismus ferè eiusdem est argumenti cum duodecimo.

1. Nam plus à tabido colliquatur partium solidarum, quàm possit ab ingestis suppeditari in nutricatum: quia omnis actio labefactatur.

2. Quasi dicat, Dixi quum tabidis fœtet pus, vnáque si capilli defluant, si interuenerit his diarrhœa, breui homo morietur: quia vt iam scribit, in tabe inueterata, ipsa sola diarrhœa satis est ad mortem: quamuis non ita citò funesta sit, si citra capillorum defluuium euenerit. nam pedetentim exedentur vires Quasi dicat, summa religione in his pharmaca præscribantur: ac caue ne validis aluum moueas. Sed da illis potiùs aquam cancrorum cum guttulis quibusdam olei sulphuris.

Cautio ad praxin.

XV.

X V.

Ὁκόσοι ἐκ 1 πλευρίτιδος 2 ἔμπυοι γίνονται, ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀφ' ἧς ἂν ἡ 3 ῥῆξις γένηται, παύονται. ἢν δὲ 4 μὴ, ἐς 5 φθίσιν μεθίστανται.

X V. Quicumque à 1 pleuritide empyi (hoc est 2 purulenti vel ſuppurati) redduntur, quando expectorandi finem faciunt quadraginta diebus, ex 3 quo rupta fuit pleuritidis vomica, liberantur; ſin 4 minùs, in phthiſim 5 degenerant.

Empyi.

1. Quæ pleuritidis materia tota non excluſa fuit intra dies quatuordecim.

2. Vigeſimo, trigeſimo plerumque, vel quadrageſimo, aut ſexageſimo die quæ in empyema degenerauit pleuritis. Eóque die recrudeſcit febris quia pus conficitur.

3. Cæpitque pus expectorari ῥῆξις eruptio puris eſt. Vt ſi fiat ſuppuratio vigeſimo die, fiat ῥῆξις trigeſimo; ab ea ῥήξει oportet intra quadrageſimum diem repurgetur.

4. Si tota materia puruléta excluſa nõ fuerit.

5. Eâ morâ corrumpitur adeò pus, vt neceſſariò vnâ in exulcerationem abripiat molles pulmones. Quare hoc tempore cauendum à paracenteſi. Nam plurimi ante 40. diem in phthiſim degenerant, ob anni iniquitatem, puriſq; malignitatem, ac corporis infirmitatem. Nota puris confecti in pleuritide eſt, põdus in latere occupato, & horror à pure vellicante membranam coſtis intextam & modò horrent, modò ſudant. Ruptæ vomicæ ſigna vide libro 2. Prognoſticôn. Quaſi dicat, Caue ergo ne latus aperias paracenteſi, poſt 40. diem.

Suppurati ſigna.

Cautio practica.

X V I.

Calidi vis.

Τὸ θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι· σαρκῶν 2 ἐκθήλυνσιν, νεύρων 3 ἀκράτειαν, γνώμης 4 νάρκωσιν, 5 αἱμοῤῥαγίας, 9 λειποθυμίας· ταῦτα οἷσι 7 θάνατος.

X V I. 1 Calidum in hæc calamitosum est, hásque adfert calamitates his, qui eo sæpè multúmque vtuntur, 2 carnium laxationem, neruorum 3 infirmitatem, mentis 4 stuporem 5 hæmorrhagias, 6 lipothymias: quæ sũt eiusmodi vt 7 mortis consequutionem adferant.

Explicatis affectibus thoracis eorum causis crisi, periodo, & paroxysmis. quoniam ad hos curandos magnas adfert opportunitates vsus aquæ calidæ siue fotus calidi, propterea agit iam de calido. Nã θερμὸν hoc loco nihil aliud significat quàm θέρμασμα. Id autem quod inter θερμάσματα primum obtinet locum, est fotus aquæ calidæ & dulcis quia hæc accõmodatur ad curationẽ morborum quorum antè meminit. Desumptus est hic Aphorismus ex libro de humidorum vsu. Generalior autem est propositio quàm vt soli pleuritidi applicetur. Agit contra hos, qui semper pleuritidem perpetuis fomentis curare nitebantur.

1. Hoc est, calida: ceu fomentum aquæ dulcis calidæ, quod κατ᾽ ἐξοχὴν nuncupatur θέρμασμα.

2. Laxatis fibris, ac dissipatis spiritibus.

3. Quia neruorum robur in mediocritate siccitatis consistit: quod enim siccum est, propiùs abest à sanitate; quod verò humidum, longiùs.

8. Aph. 8, & 6. Epid. 31.

4. Hoc est infirmitatem motus & sensus, actionumq; principum. γνώμη seu διάνοια est

vis iudicandi & ratiocinandi: anima ſicca eſt prudentiſſima, dicebat Heraclitus, nam ſpiritus habet æthereos ſicciores, qui ſunt eius proxima inſtrumenta. Hi verò ſpiritus gignuntur in cerebro ſicciore & duriore.

5. Patefactis meatibus, & ſanguine fuſo à calore, vnde venæ diſtenduntur ac rumpuntur, vel aperiuntur. Id agit in corporibus haimorrhagiæ obnoxiis.

6. Exhauſtis ſpiritibus, & laxatis membranis.

7. Quia ſoluuntur vires omnium partium. vnde ſpiritus animales & vitales diſſipantur: Nam hæc ſimul iuncta intelligi debent: ita vt his ſolutis viribus, ſuperueniat haimorrhagia author lipothymiæ, quam ſequitur mors. Nimis abundè in coagmentatione lapidoſâ, vretres ac renes contundére, fotuum vſus initur: præſtaret repetitis vicibus, ac ſeſquihora vel duabus horis interpoſitis repetere decoctum ex aqua fœnugræci, ſeminum maluæ chamæmeli; mox vngere oleo Scorpionum. Foueat ſe panno villoſo, craſſo, albo.

Cautio ad praxin.

XVII.

Τὸ δὲ ψυχρὸν 1 σπασμοὺς, 2 τετάνους, 3 μελασμοὺς, καὶ 4 ῥίγεα πυρετώδεα.

Frigidi vis.

XVII. Frigidum verò [hæc adfert incommoda:] 1 conuulſiones adfert, 2 tetanos, liuores quaſique partium 3 denigrationes, & 4 rigores febriles.

Si quis conuenienter frigido vtatur, in qualitate, quantitate, vtendi modo, & occaſione, pares habet curandi vires cũ calido, etiã ad phlegmonem: ſi nulla ratio deſideretur neque materia,

neque causæ neque partis, necessarius est frigidæ vsus. Ineunte enim phlegmone, si nulla desideretur partis ratio, hoc est, si non fluat sanguis in glãdulas, siq́; pars nobilis in ignobilem nõ se exonerat. Et si nulla materiæ desideretur ratio, hoc est, vt nõ sit venenata, nec impacta. Et si nulla desideratur causæ ratio, hoc est, si illa fluxio non sit critica. Tunc, dico, ἀποκρουστικῶν vsus omnino est necessarius. nam confirmant excipientiũ partium cõstringendo poros quà affluit materia calidioris sanguinis infringenda acrimoniam, & affluxum omnem prohibent. Propterea veteres ineunte phlegmõne adhibebant oxycratũ; Arabes cataplasmata ex vino austero, succo semperuiui, & cortice granatorũ. Sic Hippocrates præscribebat, ad arcẽdam phlegmonem, ceratum ex duabus ceræ partibus, & ex vna parte olei rosati. Si quis tamen inconsideratè vtatur plurimo frigido, sentiet plurima incõmoda. qualia Aphorismus explicat.

Repellentium remediorum quando vsus necessarius.

1. Contractis neruosis partibus, & cohibito effluuio.
2. Congenerum musculorum à spasmo.
3. Fixo partium calore extincto, interceptoque spiritu vitali qui è corde affluit.
4. Qui speciem febrium præseferunt, vel febrim adferunt ex euentu suppresso à frigore excremento quod in corpore tali circumfluere solet, quod tunc putrescit, & congeneres suæ naturæ morbos parit. Exemplo fit Alexander Magnus apud Q. Curtium, qui cùm exiliisset in algidissimum flumen, funestissimam in calamitatem tractus fuit: attamen S. Dei beneficio Philipi Medici illi fidelissimi operâ seruatus fuit. Vidi Parisiis idem in Se-

Historia.

guana euenisse celeberrimo natatori, qui cùm bis tranasset flumen; tertiò, medio in alueo periit.

XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον 1 ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, 2 νεύροις, 3 ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ· τὸ δὲ θερμὸν 4 ὠφέλιμον.

Frigidum quas partes lædat.

XVIII. Idem frigidum bellum indixit 1 ossibus, dentibus, 2 neruis, 3 cerebro, dorsali medullæ: calidum verò his præstat 4 adiumentum.

1. Ob algorem istorum natiuum. Patiuntur quidem ossa, sed non sentiunt, propterea nigrescunt. Dentes verò patiuntur & sentiũt.

2. Membranis ligamentis, tendonibus, exsanguia omnia lædit frigus, vel sensu eximio prædita, vt eterum, vesicam intestina, penem, thoracem.

3. Quia alget à propria natura.

4. Si illæ partes ad suæ consimilem intemperiem abductæ fuerint. Nam imtemperatæ naturæ, modico contrariorum vsu gaudent.

Dubium.

Dicet quis, si calidum tantopere his prodest, cur igitur scripsit Hippocrates vulnera & fracturas capitis, (etiam suâ natura funestas) minimè tamen funestas esse hyeme, ita vt æstate, & celeriùs curari hyeme quàm æstate: præterea, non tam facile hyeme culpâ, imperitiâ & errore Chirurgi, ex euentu, funestas fieri, quàm æstate. Dico quòd hyems, ex euentu, maiores adfert opportunitates ad benè curandum quàm per se, detrimenti suo frigore: quia frigori facilè occurri potest calfacientium vsu, quo aëris frigus temperetur. Quia autem in eam curam incumbere debet Chi-

lor autem causa est putredinis: ergo tempus minorem quod adfert putredinis opportunitatem, id ad curationem est optimum; eiusmodi est hyẽs. Dubitabit hîc fortè quispiam, num dens sit os. Cur enim meminit hîc Hippocrates dentiũ, si sunt ossa? Respondeo: Propterea quia os patitur tantùm, nõ sentit: dens & sentit, & patitur. Verùm sensus particeps, & expers non constituunt essentiam ossis, magis & minùs non immutant speciem.

Dens num sit os.

XIX.

Contrariis curatio quæ absoluantur non semper locum habet. ob vrgentius malũ.

Ὁκόσα 1 κατέψυκται, 2 ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα 3 αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

XIX. Quæ refrigerata 1 sunt, 2 calfacere decet; modò ex iis sanguis 3 non fluat, aut fluxurus sit:

Innititur Aphorismus cõmuni Maxima, Cõtrariorũ cõtraria sunt remedia. Quæ quidẽ locũ habet in affectionibus simplicibus. Vbi enim multiplex est affectio, ibi sequimur illud Galeni consiliũ, horũ vt triũ rationẽ habeamus, primò, vrgẽtioris. Sic enim non habita ratione vlceris, adhibeo ei cõleũ vel aquã cõuulsionis metu, si nimirũ vulnus fuerit in articulis. Secundo, rationẽ habem⁹ causæ omniũ symptomatũ. Sic ei qui ex vertigine amarore oris, & cardialgia laborat, purgationẽ adhibeo, sperãs fore vt exclusa bile, omnia symptomata excludantur. Postremò rationẽ eius habemus sine quo curatio obiri nequit. Sic in vlcere cũ phlegmone, prius phlegmones quàm vlceris est habẽda ratio. nã prius sarcosi studeri nequit, nã sarcosi naturæ est opus. atque natura ex intẽperie laborat dum flagrat phlegmone. Igitur phlegmones curatio præcedere debet vlceris curationẽ, qua tẽperies partis laborãtis restituatur.

Practica methodus

2. & 11. Meth.

tur. Ita vidi in luxatione pedis cum tibiæ fra- ctura, euenisse maximã calamitatem, cùm chi- rurgi & amici primùm restitui volebãt pedem, quàm fracturam curari, vel eũ extra phlemones metũ poni: nã superuenit spasmus, deliriũ, mors. *Historia.*

1. Quæ ex intemperie frigida laborant, caloris detractione, & frigoris accessione.

2. Vt illud symmetrum, in quo naturæ virtus consistit, restituatur; intemperies detractione, & eius rei, quæ deficit, additione, vt si ab exhaustu periit calor.

3. Quoniam rei vehementioris maior est habenda ratio: est autem calamitosius profluuium sanguinis eâ intemperie, in cuius curationem incumbimus, calfacientium vsu, quæ parãt haimorrhagiam. Quare si vi frigoris vena sanguinem fundit, non calfaciendum.

XX.

Ἕλκεσι 1 τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα 2 περισκληρύνει, ὀδύνην 3 ἀνεκπύητον ποιεῖ, 4 μελασμοὺς, 5 ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, καὶ τετάνους. *Frigidi incõmoda.*

XX. Vlceribus 1 frigidum est acerbum & mordax; cutem 2 obdurat, dolorem 3 reddit suppurati expertem [ideoq́ue] 4 liuores, 5. rigores febriles, conuulsiones & tetanos [hoc est distinctiones] inducit.

1. Detracta cute carnéve vlcerata molli & rara, quæ frigidis non assueuit, vnde maior diuisio ex compressione. prætereà quòd ichoribus & sordibus ab vlceribus exitum deneget. Vlcus est solutio continui mollis substantiæ, à causa interna vel externa.

2. Colligendo & contrahendo partes quas peruadere nequit. quódque spiritum & calo-

ris effluxum prohibet, materiámq; cogat, vnde diaphoresis intercipitur. Quare ita semper tepeant admota, nec exhalatio intercipiatur.

3. Doloris causam non permittit ad pepasmum venire. hæc enim vi caloris mitigatur, inde sępiùs vlcus phlegmonem concipit, & ex phlemone scirrhum facit, inde liuores.

4. Nam vertit phlegmonem in scirrhum. Caue itaque ne diutiùs refrigeres.

4. Simpl. 4. 5.

5. Nam ea vlcera frigidi contractum sentiunt ac dolent inde, nam frigus pungit.

XXI.

Frigidi commoda.

Ἐστὶ δὲ ὅκου ἐπὶ 1 τετάνου ἄνευ 2 ἕλκεος, 3 νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος 4 μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ, κατάχυσις 5 ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα 6 ῥύεται.

XXI. Sed tamen fieri potest vt in 1 tetano vlceris 2 experte, 3 iuuene bene habito, æstate 4 media frigidæ quamcopiosa profusio calorem natiuum 5 reuocet. huiusmodi autem hæc 6 calor soluit.

Sensus Aphorismi est, Nonnunquam tamen frigidi vsus est.

1. Hoc est, in æquali andagonistarum musculorum ceruicis cõnuulsione. Idem locum habet in aliis conuulsionibus.

2. Nam frigidum vlceribus est mordax, & dolorem reddit ἀνεκπύητον.

3. Quia in hoc nerui habent ἐπίβλημα carnem, quod arcet frigoris intrò parsuasionem. Non sit obesus, non gracilis.

4. Quo tempore æstuat externus corporis habitus à calore fluẽte: qui vi aquę frigidę affusæ intrò cogitur: nã eius effluuium vi frigoris prohibetur. Aliis enim frigidis temporibus

bus frigidæ affusio superaret caloré natiuum.

5. Ex euentu. nam intrò pellit frigus calorē: hic collectus, viuaciùs exilit, ac coquit excluditque crudos succos ex corpore quadrato.

6. Tetanum videlicet. Videte Galenum textij de temperamentis, vndecimo.

XXII.

Τὸ 1 θερμὸν 2 ἐκπυητικὸν, οὐκ ἐπὶ 3 παντὶ ἕλκει, μέγιστον 4 σημεῖον εἰς ἀσφαλείην· δέρμα 5 μαλάσσει, 6 ἰσχναίνει, 7 ἀνώδυνον· 8 ῥιγέων, 9 σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν· τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίαν λύει· πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων 10 κατήγμασι· μάλιστα δὲ τοῖσιν 11 ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν 12 κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι· καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος 13 θνήσκει ἢ ἑλκοῦται, καὶ 14 ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, 15 ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει. τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον καὶ κρῖνον, τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Calidi fotus commoda.

Quibus persit calidum noceat, & quibus ex euentu prosit.

XXII. 1 Calidum est 2 suppuratorium; non tamen 3 quouis in vlcere, præclarè ad salutem 4 appâret & facit: cutim 5 emollit, ac crassam 6 extenuat, 7 dolorem sedat: idémque 8 rigorem, 9 spasmum, tetanum seu distentionem mitificat: quin etiam capitis grauitatem soluit: sed admirabile quantum fracturis 10 ossium fit adiumentū, ac præsertim sua 11 cute nudatis: maximéque inter eas fracturas quibus 12 caput est vlceribus obsessum, & quæcumque frigoris vi sunt 13 emortua aut exulcerata, & herpetes 14 exedentes iuuat. 15 sedi, pudendo, vtero, vesicæ; his calidum amicum est, & secundi iudicij: frigidum verò his est bellicosum ac interimens.

Docet quòd iuuet per se vsus θερμασμάτων, & quia ex euentu noceat; deinde quibus salutariter adhibeatur, & quibus bellum indixerit. Quia nullum remedium omnibus est idem: qui est præcipuus huius Aphorismi scopus.

Remedium nullum, omnibus idem.

1. τέρμασμα, quod intercisis spaciis, non perpetuò, admouetur.

2. Purificum est à calore naturæ nostræ consentaneo. Tribus opus est pepasmo; vt pars circumfluat spiritu & calore natiuo, vt vlcus sit pepasmi capax, & vt apta remedia adferantur illi.

3. Vbi integritas naturæ, & materiæ bonitas desideratur, aut quod fit ex affluxu materiæ pepasmi expertis, vel eius capacis, vt in vlceribus Chironiis, cancris, & phagedęnicis. Solatio est vlceribus quæ in frigidis partibus hærent, vt osseis & membranosis, vel si à frigore venerint, vt pernionibus. sed absit putredo: nam magis putresceret.

4. Nam omne suppuratum pepasmus est, à pepasmo autem certa salutis spes: quòd & naturæ integritas & materiæ bonitas significatur. Quare notandum, num à fotu prodeat pus bonum. τέρμασμα suppuratum promouet: calore enim suo excitat calorem natiuum sopitum, eúmque collectione auctiorem reddit. At in prauis illis vlceribus maximam ac immedicabilem putredinem facit: nam ibi potiùs siccandum & detergendum. Iis igitur ex euentu nocet calidum suppuratorium, per se verò prodest. In cancro duplex est venenum, putrefactiuum & rodens: si admoueris suppurantia, surgit eius vis putrefactoria: sin validè siccantia cum morsu admo-

5. Simplic. 8.

Cautio ad praxin.

ueris, sæuiet eius rodens potentia.

5. Siue ea siccitate, concretione, vel repletione indurueriт.

6. Ad mediocritatem reducit; aut etiam ex euentu id facit, crassos succos exhauriēdo.

7. Vacuando, rarefaciendo, & temperando humorem, & flatum, cuius qualitate & copia temperamentum & habitus partis immutata fuerant. Quicquid enim habitus & temperamenti immutationem restituit, est anodynum.

8. Digerendo excrementa quæ in corpore circumfluere solebant.

9. Pepasmo acrium succorum & flatuum: crassáque, si adsint, attenuando: lenta incidendo flatus discutiendo. Propterea fotus capitis fiunt ex decocto betonicæ, chamæmeli, agarici & foliorum senæ.

10. Septimo die, ad pruritum mitigandum qui à vinculis incidit, tunc perfundendum vlcus aquâ calidâ.

11. Post septimum diem ad sedandum pruritum: post vigesimum verò, ad illiciendum succum alibilem, quo callus gignatur adducto à nutricatu. Ossibus enim, & vlceri φίλιον ἐςὶ τὸ θερμόν. Quasi dicat, fracturis cum vlcere coniunctis confert.

12. Aqua per se est calamitosa capiti & eius vlceribus, quòd aqua vtraque qualitate pugnet cum iis. Ea tamen tempora incidere possūt, vt necessarius sit illius vsus ratione symptomatum. Nihil est capiti, vt caput est, ipsâ aquâ inimicius, nihil vlceribus, suppuratorio calido. Vt igitur vlcus est, nullâ re madefacere oportet, authore Hippocrate, nisi vino,

quod exiccat & exterget: Nonnumquã tamen indicatio quæ à parte sumitur, affectionis indicationẽ vincit. Dicit enim Hippocrates, nisi vlcus sit in articulis, quia sauciatis tendonibus facilè incidit conuulsio, eáque funesta. Igitur, ad tempus, illam partem, vino, aquâ, vel etiam oleo perfundimus, vt arceatur conuulsio quæ imminet, licet hæc vlceri sint inimicissima. Succurrendum enim primò ei quod magis vrget. Sic hoc loco docet perfundendas esse fracturas fotu aquæ calidæ morsus experte. Etenim si quis perfregerit brachium vel tibiam, restituet primùm fractum membrum, ac illud continebit: continendo, inflammationem arcebit: arcendo inflammationem, generabit carnem. Primùm igitur dabit operam extenuationi, iniiciẽdo tres fascias super partem fractam: vnam ad prohibendam fluxionem: alteram, ad exprimendum, tertiam, ad restitutionem musculorum. Atque septem diebus his fasciis tenebitur pars, iustâ tensione: id quod tumor durus & albus in pede apparens indicabit. Si enim durus & ruber tumor apparuerit, nimia erit fascium tensio. Denique vt excitentur musculi, sui quasi muneris immemores: qui ad vigesimũ vsque diem, suo quasi fraudati genio, iam languent: hîc fotus est adhibendus, ad excitandum calorem musculorum, vt his fotibus succum nutricium alliciant, atque vt id quod nutricioni superest in callum transeat. Sed obiicies: Vlcera capitis nulla te sunt madefacienda: quia caput, si frontem excipiat, non est capax inflammationis, quia non est pars contenta, in quam alia pars sua excrementa exonerat, sed

Dubium.

contino-

continet, vlcus quod denudatum habet os, est sine metu imflammationis. Atque solâ corruptione redduntur capitis fracturæ incurabiles, communicatâ corruptione duræ meningi. Duobus enim modis corruptio hæc incidit, inflammato esse, & suppurato; aut cùm humor, qui diploë cõtinetur, stillat in meningem, cunctãdo ibi putrescit. Solis igitur vtendum medicamentis cephalicis. Sed dices, vinum deterget & desiccat. Verum: sed non satis est contrariis contraria oppugnari, verùm contrario etiam excessu ea oppugnari debent. Iam verò vinum nõ habet eam vim vt æquali excessu caput exiccare possit. Præterea os siccum, nõ potest admittere siccum, si sit consistentiâ humidũ. Forte dices, cur igitur Hippocrates adhibet fotum aquæ calidæ? Quia si os capitis, affusione bilis fiet erysipelatodes, tunc erit vtendum fotu huiusmodi: qui quidem sua qualitate & consistentiâ ossi est inimicus, exhauriendo tamen illam materiam, & eius qualitatem infringendo, per accidens plus prodest, quàm noceat. Demum hic solus restituet calorem capiti, frigidorum occursu penè extinctum. Ad herpetes verò excedentes adhibetur hic fotus, non ratione vlceris, sed ratione materiæ: sicut etiam rerum frigidarum & humidarum vsus prohibetur non ratione materiæ, sed ratione vlceris: sic contrà, calidi fotus vsus, ratione materiæ acrioris & crassioris, qualis esse solet bilis illa crassa, quæ in herpetibus, propriæ substantiæ corruptione in vitio est. Fotus hic, dicit Hippocrates, fracturis capitis cum vlcere prodest: non ratione vlceris, quod osse conceptum est, nam os

sicca

ſicca petit, ſed ratione coniuncti affectus, vt ſi eryſipelate obſeſſum fuerit os, ab acerrimæ bilis affluxu, tunc poterit aquâ calidâ lauari vlcus, ad domandam vim bilis. Quare calidâ fouemus, non quâ vlcus aut fracturam conſociemus, ſed vt inde miteſcat dolor, nam acerrimæ bilis potior habenda ratio eſt quàm vlceris: vbi, ſcilicet, os eryſipelatoſum eſt.

13. Extinctione caloris natiui, & ſpiritus vitalis interceptione. Et hyeme perniones, & digiti, inquit Galenus, cæteræque partes externæ.

14. Ad infringendam bilis acrimoniam. hoc eſt, non ratione vlceris, ſed acerrimæ bilis, cuius maior ratio habenda quàm vlceris, & vlceri calidum blanditur, nam frigidum vlceri mordax eſt. Herpes ſuperficiem ſolā corporis inuadit: Phagedæna craſſam materiam habent, propterea ad oſſa vſque peruadunt.

15. Quia neruoſis partibus amicum eſt calidum: propterea, inquit hîc Galenus, quòd frigiditas & caliditas facilè, per communicationem ex ſede inventrem aſcendat. idem dictum ſit de vtero, pudendo, veſicâ. Galenus colligit hîc hæc Axiomata: Nihil poteſt mali accidere vlceri pus generanti. Præterea, malignitatis aut bonitatis vlceris argumentum eſt fotus calidus: Nam in quo vlcere non conuenit, ea à calido inſuppurabilia permanent.

XXIII.

Ἐν τουτέοισι δὲ δεῖ τῷ 1 ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν 2 αἱμορραγέει, ἢ μέλλει μὴ 3 ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ 4 ὁκόθεν ἐπιρρεῖ· καὶ ὁκόσαι 5 φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν καὶ 6 ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ἐπὶ 7 ταῦτα. ἐπεὶ 8 τά γε,

παλαιὰ

παλαιὰ μελαίνει. Καὶ 9 ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον 10 ὠφελέει· ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον 11 βλάπτει.

XXIII. Cæterùm ad hæc rerum 1 frigidarum valet vſus, vndecumque ſanguinis profluuium 2 eſt, aut vnde futurum: nec tamen 3 ſuper ea, ſed circum, vnde 4 ſcilicet ſanguis affluit. & quæcumque 5 inflammationes, partiúmque ardores & incendia quæ ad rubrum & ſanguineum colorem tendunt, 6 recenti efflore ſcente ſanguine, 7 ſuper his adhibeto. nam his quæ inueterârunt, 8 liuorem adferunt. Et ipſum 9 eryſipelas vlceris expers 10 curat, quandoquidem exulcerato 11 calamitoſum eſt.

Fotus frigidi commoda.

1. Vt frigidæ aquæ & ſucci frigidi.

2. Ruptâ, exesâ, vel apertâ venâ, vel sauciatâ parte.

3. Quòd frigidum vlceri ſit mordax. Ita in haimorrhagia narium, hepati vel lieni admouemus frigida, ſi ſint robuſta nec obſtructa hæc viſcera, vel occipiti, mammis.

4. Vt meabili ſanguini & viæ intercipiatur fluxio: nam frigida arctant vias, ac reſtagnare faciunt fluxiles ſuccos.

5. Id eſt, tumores cum rubore, calore, pulſu, renixu, & dolore coniuncti. Bis tantùm in hac ſignificatione reperitur hęc vox apud Hippocratem. Sed non inducatur liuor rerum refrigerantium vſu.

Phlegmone quid Hippocrati.

6. Sanguinis recentis affluxu. Extinguatur tantùm ardor: non inducatur parti liuor.

7. E directo, & ſuper ipſis. Vel ad hæc, ſcilicet valet frigidi vſus, ſi ipſis inflammatis partibus admoueatur. Modò id ferat partis natura, materiæque morbificæ conditio.

8. Oppri

8. Opprimendo calorem vitalem.

9. Hoc est tumorem præter naturam obortum ab effluxu biliosæ materiæ non corruptæ, sed integræ.

10. Nam acerrimam vim materiæ temperat, & meatus viásque par quas affluit biliosus sanguis, intercipit. Huiusmodi erysipelas sæpe degenerat in herpetem: bile illa acerrima cunctando putrescente.

11. Nam vlceri acerbum est frigus ac mordax. Quare non super, sed circum, hoc est partibus editioribus ea adhibent: ita enim orgasmus impeditur constringendo, infringendóque sanguinis acerrimam potétiam, corroborãdóque partem. Docet Hippocrates haimorrhagiam sisti immutatâ à figurâ corporis vinculo, & emoto. Scribit etiam Hippocrates, Quòd expedit in omni vlcere, tã veteri quàm recenti, sanguinem effluere. A recenti quidem, gratiâ arcendæ inflammationis: à vetere verò, vt sarcosis promoueatur. Responsio est, eum locum intelligi de vlceribus vnicuique parti propriis, cùm sanguis effluit ex venis illi parti propriis ac dicatis, ex qua effluit sanguis. Non autem de apertione venæ communis quę tali alicui parti est dicata. Dixit hîc Hippocrates recenti efflorescente sanguine: quasi dicat, Omnis tumor præter naturam, cuius causa efficiens est materiæ calidæ affluxus, (non autem coaceruatio ob facultatis concoctricis & expultricis infirmitatem,) remedio est, inounte & augescente morbo, vsus rerum frigidarum: nam acrimoniam sanguinis frangit, & meatuum laxitatem constringit: nam materia calida fluxum mouet. Nisi tamen pars ipsa,

6 Epid. lib. de vlceribus.

Dubium.

vt

vt glandulæ, aut cauſa critica, aut materia venenata (vt in conſtitutione peſtilenti, in lue venerea) vel materia impacta & contumaciter ad muſculos adhæreſcens (vbi vſu refrigerantium phlegmone in ſcirrhum incurabilem degenerat) prohibeat. Proinde rectè adiecit Hippocrates, quæ ad rubrum, nam ſi partes liuent, non adhibebis repercutientia.

XXIIII.

Τὰ 1 ψυχρὰ, οἷον χιὼν, 2 κρύσταλλος, τῷ στήθει 3 πολέμια, 5 βηχέων κινητικὰ, 5 αἱμοῤῥοϊκὰ 6 καταῤῥοϊκά.

XXIIII. 1 Frigida, cuiuſmodi ſunt nix, & 2 glacies, pectori ſunt 3 inimica: tuſſes 4 mouent, ſanguinis profluuia 5 cient, catarrhos 6 excitant.

Extrema frigidi incommoda.

1. In quibus frigoris ſumma penè ſunt omnia.

2. Quæ, vt ait Scholiographus Holerij, aqua elementari ſunt frigidiora.

3. Quòd vitam tueatur pectus, cuius tutela calore peragitur. Hodie obiit iuuenis: cui iam 14 dies inflammatæ fuerant membranæ diaphratondes ad pectus: quòd choreis exſudans ſe aëri frigido expoſuiſſet aperto thorace. ſecta fuit tamen illico illi vena, purgatus fuit: praua expectorabat ac flaua ilicò; mox nihil vrina primum flammea, mox citrina: pulſus febrilis: lingua fuit nigra & arida.

Hiſtoria.

4. Quia diſtillatione aſperitatem inducit viæ ſpiritus.

5. Venas indurando, & contumaciores reddendo; vnde fit, vt diſtenta ſanguine vaſa, cùm dilatari non poſſint, rumpantur.

6. Tuſſiferos, aluinos, arthricos. Antiquis

in

in deliciis erat nix & glacies: tamen populi qui his vtuntur gutturosi sunt, ac catarrhis affliguntur, & breuis sunt vitæ.

XXV.

Frigidi fotus commoda.

Τὰ δὲ ἐν ἄρθροισιν 1 οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ 2 ἕλκεος, καὶ 3 ποδαγρικὰ, καὶ 4 σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν 5 πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ 6 ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην 7 λύει. 8 νάρκη γὰρ μετρίη ὀδύνης 9 λυτική.

Narcoticorum vsus.

XXV. Verùm articulorum 1 tumores & dolores 2 vlceris expertes, & 3 podagrica, & 4 conuulsiones, horum sanè plurima frigida 5 copiosè affusa mitigat, leuat, & 6 adæquat, atque ita dolorem 7 sedat: huc accedit quòd 8 stupor modicus dolorem 9 sedat.

1. Ex sanguinis & bilis affluxu. Igitur, authore Hippocrate, Arthritis non ex sola materia frigida fit, cùm aquâ frigidâ sanetur.

2. Cui frigus est acerbum.

3. Hoc est, dolores podagricos excitatos ex ichoris biliosi affluxu.

4. Scilicet reuocando calorem in iuuene quadrato.

5. Sæpè & multum.

6. Ad æqualitatem reducit partem tumore obsessam, ita vt ampliùs tumor nullus apparere possit, ídque pepasmo & resolutione excrementorum: repressione verò per se.

7. Restituto habitu & tẽperamento partis.

8. Quem frigidi fotus inducunt. Talem narcosin hîc admittit Hippocrates.

9. Vacuando & digerendo causam continentem; & reprimendo causam antecedentem. Stupor destruit dolorem: ergo stupor non est species doloris. Ego maximo successu

Remedium elegans.

vtor in Arthridite calida fotu aquæ ſeminis ranarum.

XXVI.

Ὕδωρ 1 τὸ 2 ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, 3 κουφότατον.

XXVI. Aqua 1 quæ 2 citò calefit & citò refrigeſcit, 3 leuiſſima eſt.

Aqua quæ facit.

1. Dulcis, omnis mixtionis expers.

2. Ob partium tenuitatem & raritatem facile induit contraria. Tam facilis itaque mutatio, eam tenuiſſimam eſſe arguit.

3. Et pondere & ſubtilitate partium. Eadémque optima eſt. Non lance æſtimanda eſt aqua, ſed ſi non grauis ſit hypochondrio, verùm ſi ea ſubitò peruadat, nec ibi cunctando putreſcat. Talis propinanda per morbos acutos. Quâ aqua res iniectæ citiùs elixantur, hæc leuiſſima eſt. Eſtque hæc saporis ac odoris expers, ac clara. Dura ac cruda eſt aqua putealis, vtpote ſole fraudata: fluuiales cœnoſæ ſunt: hæ reponendæ vt limus ſidat; illæ coquendæ. Pluuiales meliores, ſi coquantur, quòd maris ac ſolis ſoboles: at coctio diſſipat diuerſas ab ea partes. Hyemalis pluuia cruditatis plena eſt; æſtiua optima eſt, cùm incendio flagrat cælum. Columella ex Hippocratis ſententia duo genera aquæ arte mitigatæ proponit. Hippocrates in libro De aëribus, aquis & locis: & 6. Epid. 5.

De re rustica lib. 5.

XXVII.

Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν 1 ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν, ἢν 2 ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν.

Sitis nocturna.

XXVII. Qui noctu bibendi ſunt 1 appetentes, hos admodùm ſitientes ſomnum 2 inire iuuat.

1 Mado

1. Madoris inopiâ. Post somnum si perseuerat sitis, plena potet manu.

2. Nam ita augescunt viscera, & assumptorum squalor acriórque vis castigabitur. Modò nulla valida præcessit euacuatio; nam tunc nulla aderit materia à somno mitigãda. & per somnum intrò fertur sanguis ac mador, vnde vapor qui sitim excitabat vincitur, ac madescit internus squalor. Attamen, inquit Galenus, Valdè sitientibus à meraco vino vel ab inopiâ potus, concedendus est potus.

XXVIII.

Γυναικείων 1 ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι 2 πυρίη· πολλαχῆ δὲ καὶ εἰς 3 ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ 4 καρηβαρίας ἐνεποίει.

Mulierum affectus.

XXVIII. Suffitus 1 aromatum muliebria 2 ciet: idémque ad alia 3 non rarò valeret, nisi 4 capitis grauitatem adferret.

Quia hoc libro, vt anteà monui, Hippocrates de omni euentu omnium euacuationum agit, quacũque ratione illa oborta fuerint, vel natura aut morbi vi, vel artificiosa à molitione, igitur de iis euacuationibus iam agit quæ eueniunt ab vtero. Est enim vterus, dum procreationi non studet, receptaculum omnis fœditatis muliebris corporis non puri.

Aromata.

1. Hoc est rerum benè olentium, vt cyperi, calami aromatici, cassiæ, beniouini, & eorum quæ ex iis conficiuntur.

2. Menstra atque lochia. Nam vim expultricem vteri excitat, atque venarum quæ vterum attingunt obstructiones aperit: & compactiorem vterum rarefecit, ac algiosum recreat, & materiam lentam incîdit. Ita tamen vt nulla anteacti morbi, neque exactæ

ætatis

ætatis,neque lactationis,neque instituti vitæ, neque haïmorrhoidum,aut peruersi vteri, aut vteri phlegmone vel ardore occupati, vel ingrauidationis excusatio adferri possit. vox γυναικεῖα varia significat: primò significat partes muliebres, secundò, omnes mulierum affectiones, quæ propriè in eas cadunt: tertiò, mulierum purgationes, quæ etiam variæ sunt, quædam enim sunt purgationes menstruæ, quæ iam λοχεῖα, sub his est etiam secundina & fœtus mortuus: tertiò, ῥοῦς γυναικεῖος, in quo scilicet desideratur ratio qualitatis, quantitatis, temporis, & modi excretionis: sed hic non debet promoueri, sed supprimi.

3. Ad peculiares vteri adfectiones. Vt si cui mulieri caput, coxendix aut femur doleat; & à concepto fœtu hic dolor abeat, ac rursus edito fœtu repetat: huic odorata bibere, & ad os vteri admouere oportet. Item ad conceptionem fœlicitandã, & ad sterilitatem auertendam. Suffocatas etiam euocat, ac dolores à partu remouet. *Hip. lib. De superfæt.*

4. Ob leptomeriam. & cerebrum auidè prolicit in se aromatum vapores. vnde illud plethoram incurrit vaporum. Grauitatem capitis adfert his mulieribus quibus vterus est rarior: nam per venas inuadit caput, quia in venis ille vapor suo ardore sanguinem turbat. Fiant pessarium ex penna obuoluta bombace & filo: illinatur oleo macis & caryophyllorum, cum beniouino & croco. Sit longitudo eius sex digitorum: crassitudo medij digiti. Attamen suffitu aromatum non sine cautione vtendũ, tenerrima enim acetabula à siccitate facilè arescunt: hinc infœcunda redditur mu- *Remediũ.* *Cautio practica.*

lier,

lier. Sed tamen in lochiorum ſuppreſſione ra-
rò euadunt. Vbi mulier defraudata fuerit ſuo
genio, non euocationi menſtruorum erit illi
ſtudendum. Sed illa euchymis vtatur cibis. At
ſi ab obſtructione laborauerit menſtruorum,
ea aperiatur. ſit autem tribus modis obſtru-
ctio: copiâ, materiæ craſſitie, & facultatis in-
firmitate. Nam ni mulier viceſimo ſexto die
purgetur à ſanguine, ægrotat.

XXIX.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετρά-
μηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας· τὰ
δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι.

Grauidarum purgatio.

XXIX. Prægnantes quidem pùrgandæ, ſi
humor ſit efferus, & quadrimeſtris geſtatio,
dum ſeptimeſtris fuerit, quamuis hæ minùs.
nam in minore & grandiore fœtu cautiùs rel-
ligioſiúſque agendum.

*Alius eſt ſcopus huius Aphoriſmi in initio li-
bri quarti Aphoriſmorũ, alius hoc loco. Quia in
quarto libro docet tecmarſin purgationis conue-
nienter cuique exhibendæ: quæ cõſiſtit in perſpi-
cientia humoris peccantis affectus & peculiaris
naturæ eius cui medicina adhibetur, idq; addu-
cto familiari exemplo quod perſpicuitate vin-
cit cætera. Hoc verò loco docet quam cautio-
nem & prouiſionẽ debemus adhibere ad vteri-
nas affectiones quæ ſunt è natura, vt ſeruetur &
fœtus & fœta. Sequentibus enim Aphoriſmis
agit de affectionibus è natura. cùm autem vte-
rus inſtrumentum ſit conceptionis, certi cõceptio
eſt affectio. Cacochymæ mulieres, ni à fœditate
illa vindicentur, abortiunt. Optimè autem de-
funguntur eo periculo, ſi à quarto mẽſe ad ſepti-
mum ea fœditas effundatur. Vidimus enim ſæpè*

natu

natură illis mensibus validam euacuationē attulisse, summa cū alleuatione fœtarū. quare tutò cacochymia plenitudo hoc tēpore excluditur.

Obseruatio practica.

XXX.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα 1 ἐκτιτρώσκει· καὶ 2 μᾶλλον εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Ingrauidatæ temerè non abducēdus sanguis.

XXX. Mulieri ingrauidatæ si vena tundatur, 1 abortit: eóque 2 magis si fœtus grandior sit.

1. Defraudato fœtu suo genio, & oborta lipothymia. item laxatis vinculis, quibus vtero fœtus alligatur; & ab exhaustis cotyledonibus. Vt plantarum fructus nutricatu fraudati tabescunt, siccantur, ac cadunt: ita fœtus cadit fraudatis vinculis suo pastu.

2. Si septimum mensem attigerit. Hippocrates libro De morbis mulierum, sanguinem emittendum suadet sectâ venâ ad poplitem vel malleolos, vt liberentur à difficultate pariendi. Huic idoneæ sunt mulieres iuuenes, robustæ, ac succi sanguinei plenæ. Quare de his venis pertundendis hîc loquitur. Nam superiores venæ, vt manus & brachij, tundi possunt etiam ad sanitatis tutelam quarto & quinto mense, si abortioni non sit obnoxia mulier. Imò in quadrimestribus & septimestribus secare tutò poteris in pleuritidis curatione: maximè si mulieres sint voraces, quibúsque ante grauiditatem largiùs ac diu solebant fluere menses. Verùm tempore Hippocratis, nihil aliud erat viuere, quàm è natura viuere. Vbi necessaria est phlebotomia in morbo acuto; vt infarcta expediantur, phlegmone sedetur, metastasis reuocetur, corpúsque ἐνδιαφόρητον reddatur, citra fœtus & fœtæ in-

Practica obseruatio.

iuriam

ingrauidationis menſibus, quòd ſubſiſtens iam ſanguis corpore adeò circumfluat, vt mammas etiam lacte impleat. Recreāda mox erit eupeptis. Si quis coëgerit, nos fateri Hippocratem hîc loqui, non de venarum infernarum, ſed de ſuperiorum ſectione, reſpondebimus eum loqui de ea ſanguinis emiſſione, quæ tempore Galeni non erat libra minor; quemadmodum purgationes, quæ eius tempore erant ex elateriis remediis, quale elleborum, ſcammonium, colocynthis. Hodie verò benignis nō veremur purgare, nec minorem ſanguinis effuſionem auerſamur, modò vires admittant, morbuſque validus id ſuadeat. Si plura velis, vide Fernelij De venæ ſectione libri ſecundi caput duodecimum.

XXXI.

Grauida cum morbo acuto.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέων 1 νουσημάτων ληφθῆναι, 4 θανάσιμον.

XXXI. Mulierem grauidam ex vllo morbi 1 acuti genere laborare 2 funeſtum.

1. Qui magnam agnoſcit cauſam.

2. Difficultate curandi, (nam fœtæ aut fœtus incommodo remedia adhibentur) ſymptomatum vehementia, & fœtus interitu: Præſertim ſi fœtus ſit grandior. Eo quòd mulier grauida duplo maiore vtatur reſpiratione quàm non grauida. Si ergo calor maternus in æſtum degenerat, ſumma ſpirandi difficultate laborabit: inſtrumenta enim & facultas non poſſunt ſatisfacere vſui neceſſario. Difficultas autem reſpirandi in omni morbo acuto eſt lethalis. Secundò, ineunte morbo, quàmdiu morbus eſt ſiccus, potiùs incumbendum eſt morbo, quàm naturæ ſtudendum. in muliere verò

verò grauida potius naturæ est studendum, quàm in morbum incumbendum. Igitur quantum hîc naturæ studebis, tantum morbum augebis. Non itaque licebit hîc vti tenui diæta, qualem maximè morbus requirit. Sed obiicies, ex Hippocrate, mulierem grauidam, quæ vehementi morbo correpta fuit, seruatam fuisse. Respondet Galenus, quòd trimestri grauiditate in hũc morbum inciderit: trimestres enim & quadrimestres aliis magis seruantur: quòd maiorem habeant opportunitatem admittendorum remediorum, quàm aliæ quæ sunt septimestres ac sextimestres. Illud meminisse conuenit, trimestres ac quadrimestres omnibus iniuriis præ aliis magis resistere. Quare θανάσιμον interpretandum, quòd plerumque ita eueniat.

Obiectio.

1. Epid. 3. Historia 13.

XXXII.

Γυναικὶ 1 αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων 2 ῥαγέντων 3 λύσις γίνεται.

Mulier sanguinem vomens.

XXXII. Mulieri sanguinem 1 euomenti, menstruis 2 erumpentibus vomendi 3 finis.

1. Apertis venis plethoræ vi, à menstruorum suppressione. Vt nulla tamen vi rupti vel exesi vasis excusatio possit adferri: sed si sit à palindrome menstruorum ad superiores partes. Quodsi ille sanguis non effundatur, solebat scirrhum inferre lieni vel hepati, hinc hydropem.

2. Confertim fluentibus. Quasi dicat, Si verò his confertim effluentibus, vomitus tamen non cessauerit, certò tibi constet, venam ruptam vel exesam esse. Quare his remediandum.

3. Auersione & euacuatione sanguinis,

cuius copia & ſurſum refluxu cruenta excitabatur. Intelligatur hic Aphoriſmus de ea ſanguinis vomitione quæ fit apertis vaſis (non autem ruptis aut exeſis,) vt nimirum ramuli illi qui à ſupremo ramulo ſplenico in ſtomachum mittuntur, collecta ſanguini à copia dehiſcant, & in ventriculum, per anaſtomaſin ſanguinem effundant, citra vaſculorum aut ſtomachi vitium. Nam ſi hæc vomitio fiat à ruptis vaſis, talis non inhibebitur erumpentibus menſibus: ſed peculiarem ſui rationem requirit. Hunc Aphoriſmum explicate Galenus 5. Methodi li. 2. fol. 116. Nobilis puella Leydæ menſtrualis cùm eſſet, ruptum illi vas fuit in pulmone à catarrho acri. prodeuntibus menſibus nihil auxilij ſenſit, omnibus tentatis, obiit. Quinque aliis, inter quas vna matrona, palindrome ad laryngem fuit, in eáque canceri lethales, duæ exeſis carotidibus foras prodeunte ſanguine abreptæ fuere, ſuffocatæ à conniuente larynge.

Hiſtoria.

XXXIII.

Sanguinis in naribus eruptione extruſi menſes.

Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, 1 αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, 2 ἀγαθόν.

XXXIII. Mulieri ſuppreſſis menſibus, 1 ſãguinis è naribus profluuiũ dono 2 eſt.

Dixit prius de locis incommodis quibus ſanguis effunditur, iam de commodis.

1. Talis haimorrhagia inter cæteras principatum obtinet, generíſque nomen ſibi adoptat. Suppreſſio menſtruorum plethoricam adfert affectionem. Quattuor autem ſunt viæ per quas hæc plethora auerſione amouetur: aut enim haimorrhagia aut vomitione, aut haimorrhoidibus vel dyſenteria cruẽta. Auerſio

ſio autem ea quæ fit vomitione, periculo non caret: nam quamuis ſanguis non arguat calamitatem partium vnde manat, ſi tamẽ cunctetur in ventriculo, lypothymiam & mortem etiam ſæpè adfert. Vt ſit calamitoſa hæc auerſio, non ratione refluxus, ſed ratione partis per quam effluit. Similiter periculi plena eſt auerſio per dyſenteriam, quòd hæc materia etiam in inteſtinis interdum grauiſſima excitet ſymptomata: ſic etiam quæ fit per haimorrhoidas. fœliciſſimè autem euenit hæc auerſio per haimorrhagiam. Profluuium verti: hoc eſt, ſi liberaliter ſanguis fundatur.

2. Neque enim arguit calamitatem partis vnde effluit: ſignificat enim vias eius iam eſſe apertas, quæ prius naturæ incommodo erant occluſæ. Neque vlla ratione calamitoſa eſſe poterit parti per quam fluit: eò quod fluat, continenter per vaſa, neque in magnam capacitatem fluat, vbi corrumpi vel conglomerari poſſit. Sed dicet quis: Si ſcopus eſt, vt naturæ conſilium medicus ſequatur, cur igitur ſuppreſſis menſibus iubet Galenus potiùs tundi venam poplitis vel melleoli pedis, quàm venam axillarem? imò ipſe vult inhiberi fluxum menſtruorum apertâ venâ brachij. Reſponſio eſt, Si id ſtudeas vt fluant menſtrua, poplitis vena neceſſariò eſt ſecanda. ſi verò ſtudeas vt plethoram tollas, (imitando id quod hoc Aphoriſmo ſcribitur) axillaris è directo eſt pertundenda. Vt ſi à menſtruorũ ſuppreſſione ardenter febricitat, quia febris maximè vrget, non in menſtruorum euocationem, ſed in febris curationem erit incumbendum, ac vena brachij pertundenda: vt etiam in pleuritide &

Dubium.

peripneumoniâ. In sanguinis effusione vltrò obortâ; vide vnde, quò, quâ, & quamobrem fluat: & num onere pressa natura onus excutiat. Notandum quod à me vsu obseruatum fuit, in hac haimorrhagiâ, mensium suppressione quę excitatur, lõge aliâ ideâ sanguinem ferri, quàm in vulgari haimorrhagia: Hîc enim prodit intermixtus thrombis ac frustis.

Notãdum.

XXXIIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

XXXIIII. Mulieri grauidæ si aluus profusior sit, abortionis periculum imminet.

Nã fœtus hinc fraudatur genio suo, infirma reddita matre. imò extinguitur fœtus retrò à vapore excrementorũ quæ per intestina ferũtur, nam intestinis incumbit vterus, vnde vena tetri fœtoris offensione agitatur. Siue illud alui profluuium fuerit diarrhœticum, siue lientericum, siue dysentericum. Nam in omni profluuio fit minor alimenti distributo, vnde vires fœtæ debilitantur & genio fraudatur suo fœtus: accedunt prætera insomnia cùm & crebra adest surgendi de nocte necessitas in tali profusa aluo: & plerumque nutritioni dicata vnà cũ fœdis abiiciũtur. Ob societatẽ quæ vtero est cum intestinis, facilè horum affectio in vterum deriuatur. Ita nuper cùm mulierculæ quædam parere non poterant in ipsa parturigine iussi plurimis mollẽ clystereẽ iniici intestinis ac ilicò peperere. Ita vt iam apud nos id agere incipiant mulieres nobilissimæ. Clyster fit ex decocto herbarum emolliẽtiũ, vt maluæ, althææ, parietariæ, tapsi barbati, chamæmeli, artemisiæ: colaturæ adde saccharum oleum amygdalinũ dulce: & drachmam salis communis.

Historiá & curatio.

nis. Quod verò vterus grauiter afficiatur ab intestinis, sæpe à me obseruatum, dum præfocationi obnoxijs propinatur purgans pharmacum, tunc sanè grauissimè affligi solebant.

Obseruatio practica.

XXXV.

Γυναικὶ 1 ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ 2 δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος 3 ἀγαθόν.

Vterina suffocatio: & partus difficilis.

XXXV. 1. Vterinæ mulieri, aut ægrè 2 parienti oborta sternuatio est 3 bona.

1. Quæ vteri symptomatis infestatur, hoc est, quæ præfocatur ab vtero: sublato scilicet respirationis vsu à seminis venenata qualitate, & extincto calore, aut inde impeditis respirandi instrumentis.

2. Infirmitate fœtus aut vteri: non ab ossium mala conformatione, vel à malè affecta ceruice vteri, vel à fœtus in dorsum aut pedes prodeuntis malo situ: iis enim in casibus nihil iuuat sternutatio.

Vbi non iuuet sternutatio.

3. Nam inde significatio fit calorem ferè extinctum redintegrari, quódque ea concussione expellatur materia seminis, quæ eius mali erat causa, quódque fœdus vapor, qui (natus à menstruorum corruptione, vel à retento semine,) caput ac diaphragma feriens, respirandi vim intercipiebat, excludatur. In omnibus morbis acutis præclarè facit ad salutem sternutatio: sed si euenerit à thoracis & pulmonum affectibus, mala est, vt signum, & vt causa. Vt signum, quia significat malam anathymiasim ad cerebrum ascendisse à partibus spirabilibus: Vt causa, quia hæc quassatio has partes magis disrumpit. Vbi verò parturigo non succidit ex sententia, salutaris est sternutatio, etenim ad inferna validè propellit

diaphragma, compresso epigastrio, hinc ad inferna pellitur valido nisu vterus. Nos parũ piperis & galãgæ naribus vt sorbeat iubemus: miscemus interdum parum albi ellebori, maximéque quid euphorbij. Sed antea propinamus hoc remedium: Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum semisse: myrrhæ optimæ scriptulos duos: succini candidi, sesquidrachmam: rubiæ tinctorum, castorei, cuiusque scriptulum: boracis, semiscriptulum: croci grana quinque. misce. fiat puluis subtilissimus: capiat drachmam vnam cum vino albo, & saccharo. Eliso fœtu, cùm secundæ retinentur, hoc puluere propinato, illicò redduntur: nam tunc, haimorrhagię metu, non fouemus, ἡ ὑστέρα, vterus: τὰ ὕστερα, secundinæ, hoc est, chorion.

Remediũ optimum ad difficilẽ partum & ad retentas secundinas vsu nobis compertũ.

ὕστερα.

X X X V I.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια 1 ἄχροα, καὶ μὴ κατὰ τὰ 2 αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, 3 καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri vt cautè purgatio præscribi possit.

X X X V I. Mulieri si fluxerint menses 1 decolores, qui nec eodem modo benè 2 respondeant, purgatione 3 opus esse significat.

1. Si aut sanguis menstruus propriæ substantiæ ratione in vitio sit, aut alieni humoris permixtione infectus.

2. Vt periodi vtriusque, (hoc est vt singulis mensibus, hoc est 29. diebus eueniant: & tunc septem diebus fluant) & excretionis modi ratio desideretur: vt si non decenti fluxu ferantur, sed liberaliori, vel parciore. In mulieribus mulierosissimis tempus menstrualis profluuij est dierum septem: ita vt intermissionis dies sint viginti duo: In mediocribus

bus verò mulieribus, quattuor vel quinque dierum profluuij tempus est, & vigintiquinque dierum intermissionis tempus. In viragine verò vigintiseptem intermissionis, & duo profluuij. Desideratur igitur ratio periodi, si menstrua cunctantur vel anteuertunt: vel si biduū fluunt, quæ olim triduum fluere solebant. Modi autem desideratur ratio, si guttatim vel ἀθρῶς, celeriùs vel tardiùs, copiosiùs, vel minùs copiosè flüant.

3. Vniuersali & singulari corporis totius atque vteri. Sanguis menstruus propriæ substantiæ corruptione est in vitio, si sit melancholicus. si colore sit mercatus, ex resolutione partium. Alieni autem humoris permixtione infectus, si admixtam habet pituitā, bilem, vel melancholiam, aut serum. Purgatio vniuersalis totius corporis fit, adhibito eo pharmaco, quod respondet ei humori quo sanguis est infestus. cuius quidem notæ percipiuntur in linteis mulieris menstruosæ. Particularis verò vteri purgatio adhibetur, si causa consistat in vitio & infirmitate excretricis vteri, vel in materiæ contumacia, vel in meatuū angustia. Vniuersalis purgatio his instituatur ex idea huius humoris qui in sanguine emanante in vitio esse videtur. Si pituita in vitio est, agarico: si bilis, rhabarbaro: si melancholia, sennæ foliis vacuetur. ita vel melle aut syrupo rosato; nam is etiam menses euocat. Sed in particulari purgatione instituenda rimandæ sunt causæ tardantium mensium: hoc enim illis euenit conniuētibus osculis venarum vteri, vel quòd inflectitur ad dorsum vel ad latus vteri os, vel quòd duritie id obsideatur, aut

Remediū.

Causæ menstruorum tardantium.

quòd compactior ſit ſubſtantia vteri:vel ſanguis peccet parcitate vel craſſitie. Vbi craſſities in vitio eſt, diætam ineat attenuantem ſuccos; ſuffituſque fiat aromatum, & peſſi præſcribantur. Potior inſtituatur ex vino cui incoxit calaminthe, vel pulegium, aut abrotanum. Sed prius purgetur corpus: quod familiaribus his pilulis ego maximo cum ſucceſſu facio. Accipe aloës vnciam vnam; myrrhæ, gentianæ, ariſtolochiæ, dictamni, croci, cuiuſque ſemidrachmam: rubiæ maioris, mithridatij, cuiuſque drachmam: cum ſirupo de artemiſia. fiat maſſa. capiat pro doſi pilulas quattuor vel quinque cottidie, manè, decem aut duodecim matutinis continuis, ante ſolitum tempus purgationis menſtruæ.

Pilulæ menſes elicientes.

XXXVII.

Abortus ſigna.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαστοὶ ἐξαίφνης 1 ἰσχνοὶ 2 γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

XXXVII. Mulieri ingrauidatæ ſi mammæ 1 repentè 2 extenuentur, 3 abortit.

1. Vt nulla excuſatio tabeſcentis corporis totius adferri poſſit à viſceris alicuius iniuria.

2. Quæ prius erant ſolidæ & ſucci plenæ, cùm fœtus mouetur, tunc inturgeſcunt mammæ. Hoc fit tertio quartóve menſe.

3. Quòd fœtum ſuo genio defraudari ſignificat, vt eo nutriendo ſanguis neceſſarius ſatis eſſe non poſſit: eóque fœtus defraudatus aliò tendit: vel quòd graui morbo vterus teneatur, vnde anadrome fit ſanguinis in vterum. dicat quis, cibum ſumunt fœtæ: igitur nutricatus non deeſt, & diu poſt puerperium lacte nutrit fœtum. Igitur abortus non fit

inopia

inopia lactis. Sed hoc fit à plenitudine in vterũ ruente. De ſterilibus initio pag. 387. Quæ, dicit, corrumpent fœtus, his mammæ gracileſcunt. ſi verò iterum dureſcant, dolor erit in mammis, vel coxis, aut oculis, aut in genibus, & non corruptela fœtus. Quomodo dureſcẽt rurſum mammæ, niſi recurrat materia ab vtero? Quòd hæ partes dolent, fit ob recurſum ſanguinis ad vterum. 1. De morbis pag. 313. Quare vtroque modo, & ab inopia alimenti, & à ſubito recurſu ad vterum id fieri nemo negauit. Admonet nos hoc Aphoriſmo, vt cautè medicinam faciamus, ne in calumniâ trahamur. Quaſi dicat, Vbi notæ hæ in grauidâ appârent, vide ne quid remedij præſcribas, vnde quis exiſtimet te abortum promouiſſe: qui iam ſponte naturæ eueniet.

Cautio pragmatica.

XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μασθὸς 1 ἰσχνὸς γένηται δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ 2 ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

XXXVIII. Quia & mulieris grauidæ ſi altera mamma 1 extenuetur, ac gemellos gerat, alterum abortit. Ac ſi dextra quidem extenuetur, marem abortit; 2 ſi autem ſiniſtra, fœminam.

Intelliguntur duo hi Aphoriſmi, modò nulla excuſatio adferri poſſit inediæ. Nam loquitur Hippocrates de inchoata extenuatione. Quum verò mammæ ſolæ inter partes quæ ſub ſenſum cadunt, duplices habeant venas, proprias quidem, quibus ſanguinem ad ſui nutritionem attrahunt, & communes, quibus ſanguinem ad lactis generationem alliciant, ideò quoque in mam-

Mammæ ſolæ duplices habent venas.

mis duplex consideratur extenuatio: propria, quæ est ab alimēti inopia, vel à vitio nutricatus, quo ipsarum membranæ collabuntur: & communis ea est mammis extenuatio, cùm scilicet venis, quæ officium habent, copia sanguinis denegatur, quòd fœtus validior & alacrior plurimum nutrimenti capiat per venas epigastrij, quas veluti osculo excipiunt venæ mãmillares. Fœtus enim tãtum absumit ad sui nutricatum, vt non sufficiat materia generando lacti, aut sanguini quo fœtus nutritur. Quare nõ eadē ratio est extenuationis harum partium, quæ aliarum partium: mammæ enim non solum sibi, sed etiam fœtui alimentum conficiunt. Præterea hic loquitur de extenuatione nõ propria, sed de ea quâ habitus ipse subsidet. Sed rogabis, An, vt contrariarũ cõtraria sunt indicationes, mammarum extenuatio abortionem significat, ita earundem distentio, prosperam ingrauidationem significet. Dico quòd non. Æquè enim distentio appâret ad abortionem, atq; extenuatio. Si enim fuerint mammæ sanguine distētæ plus æquo, arguũt summam fœtus imbecillitatem. Et euentu fieri potest vt vtrumq; fœtum abortias. Vterus duos tantum habet sinus: quare ex lege naturæ duos tantùm fœtus potest suscipere. Plures quidem aliquando suscipit, imò sex, non quòd tot sint in vtero sinus, vt volunt Arabes, sed hoc fit per superfœtationem: ideoq; illi posteriores fœtus non possunt esse vitales.

Fœtus quot vitales.

1. Translato ad vterum sanguine ad fœtus nutricatum ex inopia laborantis.

2. Quia fœtus qui mares sunt, dextra: fœminæ verò sinistrâ vteri parte continentur. Vasa spermatica dextrâ quidem parte ducuntur ex tunica venæ cauæ, sinistrâ, ex vena renali:

Causa masculini vel fœminini fœtus.

nali: ideò ex dextra parte excernitur semen calidius, siccius & elaboratius, maribus procreandis aptissimum: è sinistra semẽ frigidius, aquosius, nec æque elaboratum, fœminis procreandis aptissimum. Aliquando tamen contra naturam vasa hæc dextrâ parte ducuntur à vena renali: & sinistra à trunco venæ cauæ: in talibus corporibus fœtus mares sinistra corporis parte, fœminæ, dextra parte continentur. Imò aliquando vtrinque hæc ducuntur à trunco cauæ venæ; aliquando vtrinque à vena renali. Verùm Hippocrates docet quid in natura ritè conformata eueniat, & quid plerumque accidat.

6. Epid. cõ 2. Aph. 20. & commẽt. 3. Aph. 37. 6. Epid. 4. 27.

XXXIX.

Ἢν γυνὴ μὴ ι κύσῃ, μηδὲ τετοκυῖ γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

XXXIX. Si mulier neque 1 prægnans neque puerpera lac habeat, huic suppressa sunt menstrua.

Suppressorũ mẽsium notæ.

1. Sed à partu expedita. Ex eo lacte significatio est boni sanguinis & integræ mammarum partis quæ lac facit. Bonus is est sanguis qui est dulcis, purpureus, mediocriter crassus. Hinc adeò accidit vt si virgines huiusmodi sanguine abundent, & ab ea sanguinis copia menses supprimantur, nisi eiusmodi plethora aut sanguinis emissione, vel vomitu, vel per haimorrhagiam, aut per haimorrhoïdes vel per dysenteriam haimatodem excernatur: & si his mammæ calidiores fuerint & atterantur, eò aliquando is poterit decumbere, & in lac conuerti. Quin interdum attritu papillarum viris lac etiam nascitur, vbi ea sanguinis suppellex. Nam lac solùm est elegantior pars sanguinis,

Virgines lac fundũt aliqua.

Viris vnde lac.

Lac quid

quæ (vt natura hominem à crudelitate auocet à glandulis mammarum in alborem abit. Sed non ita copiosum id lac manat quod mulieribus extra grauiditaté ac lactationé euenit. Quod tamen rarum est in virginibus, nam prouidentiâ naturæ(quæ vis quædam est à Deo insita) gignitur lac in mammis, fœtus causâ. Vnde ea prouidentia? ab animantium opifice, inquit hîc Galenus. Octauo & nono, dicit idem Galenus,grauidationis mense,turgent venæ vtero & mammis communes.

X L.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα 1 συστρέφεται, 2 μανίην σημαίνει.

X L. Quibuscumque mulieribus 1 sanguis in mammis * colligitur, 2 phanaticæ fiunt.

* vel, cóglomeratur.

1. Si is ibi collectus cunctando putrescit, vel exardescit: si putrescit, inde inflammantur mammæ. si exardescit, ardore eo in atrorem vtitur. Συστροφὴ est omnis tumor præter naturam.

2. Quia ibi permanet pepasmi expers. Cùm fluit à suppressis mẽsibus sanguis in mammas, pro ipsius sanguinis conditione, & partis in quam fluit temperie, aut phymatis, aut furoris consecutionem adfert. Si enim sanguis is fuerit bonus, & natura partis integra, natura lac ex ea generabit. Si verò sanguis propriæ substantiæ corruptione vel alterius humoris admixtione in vitio fuerit, eius partis in quam effluit, substantiam labefactabit: & omne genus phymatum pro varia corruptionis conditione, vel humoris mixtura, generabit. In aliis quidem phlegmonem, in aliis cancrum, in aliis aliud, vt hic in ardorem, vnde ambustus

ſtus ſanguis, fuligines nigras in cerebrum effundit, indéque melancholeſcũt: vel fit eo metaſtaſis ſanguinis incendio conflagrantis. Vnde fit mania, hoc eſt furor febris expers. Nam ea mania quæ febris eſt particeps, phrenitidem ſequitur. De hac non loquitur in hoc Aphoriſmo. Niſi prouocentur menſes, hinc cancri naſcũtur. Lac, inquit Galenus hîc, tanto eſt ſanguine frigidius, quãto hepar eſt glandulis calidius. Si igitur in mãmis ardore vratur ſanguis, in lac abire non poterit. Nobiliſſimam vidi puellam, annorum viginti, cui non ex ſententia reſpondebant menſes. huic glandula in mamma induruerat. author eram vt menſes excitarentur, aut mollia remedia imponerentur. Illa ad empiricum abiit, qui cauterium impoſuit, ac mãmas cum thorace exedit, vt anima thorace prodiret. Frequentique impoſitione acrium remediorum, cùm in tumorem à ſanguinis affluxu abiiſſet diu, in verum cancrum degenerauit.

Hiſtoria.

XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι ἢ κύῃ, ἐπὴν 1 καθεύδειν μέλλῃ 2 μελίκρητον διδόναι πιεῖν, κἢν μὲν 3 στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει· ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

Mulier en- randa num ſit grauida.

XLI. Si noſſe velis an mulier vtero gerat vel conceperit, iam iam 1 dormituræ melicratum 2. bibendum exhibeto: quòd ſi alui 3 torminibus infeſtetur, concepit; ſin minus, non concepit.

1. Nec incœnatæ. Eo enim tunc tempore crudum melicratum excitare poteſt tormina.

2. Crudum. fit ex vna parte mellis, & decem aquæ.

3. Nam

3. Nam ventos inteſtinis ingenerat crudum mel, qui retinētur turgido ab vtero, preſſis inteſtinis. Sed non ſit familiaris mulieri colicus dolor, nec æſtiuet corpore: id enim diſiicit ventos. nec aſſueta debet eſſe melicrato: nec ſit durâ aut fluxâ aluo: nam vt in hac venti facilè euaneſcunt, ita in illa facilè retruduntur ac retinentur. Hæc ſanè rarò contingunt, nec inter συγγράμματα Hippocratica agnoſcitur hic Aphoriſmus. Grauitatis tria ſunt τεκμήρια. Primum, ſi rem habuerit cum viro. ſecundum, ſi ſeptem dies ſemen continuerit, eiúſque nihil excreuerit. tertium, ſi os vteri cum mollitudine ita ſit coactum, vt ne acus quidem acutiem admittat. Præterea ſi venter & abdomen quodammodo collabitur & quodammodo deprimitur, colligente nimirum ſe vtero, vt arctiſſimè ſemen cōtineat. Communia ſigna ex vrina & pulſu petuntur: pulſus enim non ſunt maiores, niſi fœtu iam abſoluto. Galenus hæc tormina ad anguſtiam quæ fit ab vtero in recto inteſtino refert. Sed dicas, in initio grauiditatis (de quo ſolo tempore hîc loquitur Hippocrates) vterus, qui recto inteſtino incubat, vndique ſe colligit, minúſque illud inteſtinum premit. Igitur illud inteſtinum non fit arctius, ſed amplius. Hoc autem ampliore reddito, & reliqua inteſtina fiunt ampliora. Hic igitur Aphoriſmus non caret ſuſpicione mendi. Quid ſi legatur, quod ſi non infeſtetur alui torminibus, concepit. Nam quod omnibus commune eſt, non poteſt eſſe proprium grauidæ. Noſtræ mulieres dant baſtardicum, hoc eſt paſſum vinum cum ſaccharo, & lac dulce, quo moueat ſe fœtus: ſed id

Tria ſigna grauiditatis propria.

Communia grauiditatis ſigna.

ſed id ineunte conceptu locum non habet. Nam etiam, grandiore iam fœtu, manum calidam vmbilico imponunt: mouet ſe fœtus ad illum teporem.

XLII.

Γυνὴ ἔγκυος, ἢν μὲν ἄρρενα κύει, 1 εὔχροος ἐστίν· ἢν δὲ θῆλυ, 2 δύσχροος.

XLII. Mulier grauida ſi quidem marem concepit, 1 colore eſt viuido: ſin autem fœminam, 2 fœdo.

Num marem vel fœminam geſtat.

Aphoriſmus hic non ſemper habet locum, niſi cætera ſint paria, vt victus ratio, & talia. Ratio autem Aphoriſmi eſt, Qualis ſanguis fuerit: talis eſt color: quia color ſimilis effloreſcit humoribus. Mas generatur à meliore ſanguine, & elaboratiore ſemine; ab his verò mulier viuidior euadit.

1. Hoc eſt, eſt coloratior quàm cùm fœmellam geſtat eſſe ſolet. nam committit eandem mulierem ſibi ipſi.

2. Non tam bono colore, ac cùm marem geſtat, & lentigine obſidetur facies. Mas tertio, fœmina quarto menſe mouetur. In mare aiunt fœtæ oculi dextri pupillam maiorem ac nitidiorem eſſe, & dextras arterias turgidiores & commotiores, venáſque ſub lingua dextras tumidiores, vt etiam mammam dextram: vteríque dextras partes.

Certa ſigna maris vel femellæ.

XLIII.

Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Vteri eryſipelas.

XLIII. Si mulieri grauidæ in vtero ſit eryſipelas, funeſtum.

Ob febris vehementiã, ſpirandi difficultatem, & ob ſummã curandi eryſipelatis difficultatem.

Eò

Eò quod, ob metum fœtus nullum medicamẽtum vtero adhibere audeas, quo illa materia vel discutiatur, vel concoquatur. Propterea quòd erysipelas ad sui curationem venæ sectione indigeat. huiusmodi verò auxilium & fœtui & fœtæ est periculosissimum. Vtero magna cognatione principes partes iunguntur. Funestũ id maximè fœtui ob ardorem & interceptionem alimenti. conniuent enim inde oræ venarum vteri, vnde fœtus nutritur, in tali tumore. Iuuẽculam vterum gestantem tractaui hîc nuper, cui tale quid euenit: ardentissimè febricitabat, secta fuit vena, clyster iniectus. Die trigesimo quarto abortiit semiputridum fœtum. Perpetuò febricitabat: interdũ aluus liquidis ferebatur: suffocatio vterina sæpè angebat: parũ dormiebat: fœtorem sentiebat ipsa. Iulapium ex cichorei aqua, cum sirupo de acredine citreorum assumebat. tandem euasit. Verùm hoc non fuit erysipelas exactũ. Seniori olim adfui mulieri grauidæ: hæc primis diebus vehementer æstuabat ab vtero: vena fuit secta: lenita aluus, tertio die obiit vnà cum fœtu.

Historia.

XLIIII.

Abortus causa.

Ὁκόσαι παρὰ 1 φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, 2 ἐκτιθρώσκουσι πρὶν ἢ 3 παχυνθῆναι.

XLIIII. Quibuscumque grauidis extenuationis 1 summa sunt omnia, 2 abortiunt 3 priusquam habitiores fiant.

1. Hoc est, in quibus non inchoatæ, sed perfectæ extenuationis signa apparent: qualis extenuatio esse solet ab exhaustu partium solidarũ, vbi nulla spes est redintegrationis. Vt si longo à morbo defraudatæ fuerint suo genio: quo tempore ad conceptionem sunt aptiores, vt pote purgatiores.

2. Binte

2. Bimeſtres: hôc eſt, ſimulátque fœtui nutricatu eſt opus, vt ſolet eſſe bimeſtribus, nec ante. Nam cùm mulier ſit extenuata, ſibi ſolùm cibum capit, indéque fœtus inopiâ redditur infirmus. nam quo modo fœtum alet, ſi ſeipſam fœta non aluerit? Tres enim ſunt cauſæ abortus continentes, fœtus imbecillitas, nutricatus inopia, & vinculorum quibus fœtus vtero alligatur laxitas.

3. Vel ante illud tempus, ſcilicet trimeſtris grauiditatis.

XLV.

Ὁκόσαι μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι διμηνα καὶ 1 τρίμηνα 2 ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες 3 μύξης μεσταί εἰσι· καὶ οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' 4 ἀπορρήγνυνται.

Abortus alia cauſa.

XLV. Quæcunque verò corpore benè conſtituto bimeſtres, atque etiam 1 trimeſtres abortiunt, nullâ 2 incidente abortionis causâ, his ſanè 3 cotyledones mucco abundant: eóque fit vt præ grauitate fœtus potentes eſſe non poſſint, ſed 4 diſrumpuntur.

Superiori Aphoriſmo obortionis cauſa conſiſtebat in alimenti inopia: hæc autem in ſecundinarum & vinculorum vteri laxitate. Fœtus enim alligatur ſecundinis, ſecũdinæ verò vtero. Secundinam cõſtituunt illa venarum & arteriarum oſcula, quæ cotyledones appellamus. Quæ ſecundinæ diuellũtur, ſi vaſa ac oſcula illa mucoris plena fuerint. Plena autem erunt ſi mulier cœli morbo, aut diætæ vitio colligat in capite copiam pituitæ vitreæ, craſſæ & gypſeæ, à ſanguinis cõcretione ſegregatæ, quæ neque per os, neq; per nares, aut inteſtina, vel veſicam excluditur:

Secundinæ quid.

Hip. 1. De Morb. mul. & lib. De ſuperfœt.

ſed

sed perenni fluxu in vterum delabatur. Vt igitur fœtus conseruetur, exhauriendum est cerebrum ea pituita, vel aliò est deriuanda. Purgatio ergo instituatur ex agarico & rhabarbaro commodis mensibus, vel etiam ante ingrauidationem. Matrona quædam sæpius abortierat, pituitosa naturâ: cùm verò medicinarum vsum iniit, fœliciter gestationem perficit.

Practica obseruatio.

1. Quia quibus mensibus fiunt labores, iisdem fiunt abortiones, si cotyledones mucco circumfluant. dicit, si fuerint corpore benè constituto, vt nulla excusatio adsit extenuationis, aut obesitatis.

2. Nulla valida suborta euacuatione, aut vteri affectione; non ictu, casu, aut animi perturbatione: denique nulla re quæ aut fœtum infirmiorem faciat, aut suo defraudet genio, aut vteri secundarúmque vincula laxet, vietáque faciat. nec fœtorem grauem naribus conceperit, nec vociferatio valida præcesserit.

3. Hoc est, venarum & arteriarum in vteri fundo oscula.

4. Hoc est, à cotyledonibus secundinæ diuelluntur.

XLVI.

Conceptio vt fœlicitetur.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ 1 ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ 3 κύουσιν.

XLVI. Quæcumque [non naturâ, sed educátione] supra modum habitæ concipere nequeunt, iis 1 omentum os vteri 2 comprimit; nec 3 antè concipiunt, quàm graciliores fiant.

Vt concipiant hæ, author est Hippocrates vt phleg

phlegmagogis vacuentur, ac dein vt vterus purgetur: tandem vt illa dentur quæ flatu gignũt, hi enim expandunt contractum nimis vterum. Sagax natura id sæpe postulat à muliere iam iam ingrauidata; quæ miro desiderio iam tunc fertur in poma, cerasa, pruna, aliaq́ue quæ in flatu fœcunda sunt. Quare vteri os & collum non verti ad latus aut dorsum debent, nec præcludi debet callo aut omento nec lentè in se rapere debet vterus.

Cur varia appetant ingrauidatæ.

Vteri os & colli vterini os.

1. Hoc Philotheus refert ad pinguedinem vtero adnatum: Galenus propriè ad dictum omentum: ita scilicet, vt collum vterinum quod adnexum est ori vteri, comprimet adeò, vt aditu ad vterum semen viri prohibeatur. Ita nimirum vt pudendum muliebre primo sit loco; secundo, collum vteri; tertio, os vteri; quarto, ipse vterus. Hæc sectio corporis humani apertè monstrat.

2. Eóque fit vt semen virile os vteri rectâ subire nequeat: sed in via refrigeratum corrumpitur. Et his sanguis in corporis molem abit.

Arist. 2. De part. animal. 5. Et 1. De generat animal. 18.

3. Sterilitatis multæ sunt causæ, aliæ ex euentu, aliæ per se. Hæ crassæ, ex euentu sunt steriles: quia virile semen excipere nequeunt ob pinguem aqualiculum, qui os vteri comprimit. Quod scilicet hominibus maximum sit omentum: ampliúsque quàm boui, pro ratione sui corporis.

Sterilitatis causa.

XLVII.

Ην ὑστέρη ἐν τῷ 1 ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη 2 ἔμμοτον γενέσθαι.

XLII. Si vterus 1 coxendici incubans suppuret, 2 emmotum vlcus fieri necesse est.

1. Ab

1. Ab excitata phlegmone in vtero si peruertatur vterus ad coxam.

2. Sinuosum vlcus fit: ad cuius curationem conceptis linamentis opus est. Nam per emmotum ipsam affectionem denotat: alioqui significat remedium quod sinuosis vlceribus admouetur, ad absorbendam materiam humorémque illum qui ibi cunctatur. Hoc autem remedium varium est, pro varia eius figurâ & materiâ. figurâ, nam interdum refert ellychnij formam, interdum glandis. materiâ, alia fiunt ex argento, auro, plumbo; alia ex materia solida, alia ex perforata. Ratio Aphorismi est, quòd nō solùm ex ipsa parte quæ vlcus concepit materia illa educi debet, sed etiam ex vtero, vnde perpetuò noua materia suppeditatur. Quasi dicat, euacua ergo totum corpus, ne fœdi succi irruant in vterum afflictum, & quæ fœda in vtero sunt, illa pellis prolice. hoc est, vt os vteri rectum fiat stude, vt effundere omnia contaminata possit, ne ad vlceris incrementa faciant. Suidas scribit *μοτήελον* esse, quod vulneri immissum prohibet coalitum, vt iam strepta sunt. Falluntur medici qui pro ischiadica affectione hunc affectum medicantur, venam malleoli incidendo. Nam & ipsæ mulieres falluntur sæpè, existimantes se ischiade laborare, cùm claudicent interdum altero crure. vide Roussetum de partu Cæsareo in fine capitis noni.

Ratio Aphorismi.

XLVIII.

Εμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι 1 δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι 2 μᾶλλον.

XLVIII. Fœtus qui mares sunt 1 dextra, fœminæ sinistra 2 magis sunt.

1. Quia

1. Quia dextra parte calidior eſt vterus & ſolidior; & ea parte nutricatum fœliciùs mitigatum ſuſcipit: nam ea pars eſt collocata κατ' ἴξιν ad hepar. Sic ait 2. Epidemiôn, circa naturam magnam vim habet oculus dexter. quaſi dicat: Dextrâ validior eſt homo, quàm ſiniſtrâ. Hinc quoque affectiones contra naturam potiùs eueniunt ſiniſtra parte, quàm dextra. Si tamen in dextram inciderint, lōgè ſunt periculoſiores, quàm ſi in ſiniſtram. Antiqua eſt hæc ſentētia à Parmenide & Empedocle prodita. Attamen ea interdum vis eſt ſeminis, vt vtroque ſinu maſculos proferat.

2. Epid. vltima ſect.

Ariſt. 4. De gener. animal.

2. Quia hoc non eſt perpetuū. quibus enim dextrū vas ſpermaticum à renali, & ſiniſtrum à vena caua deſcēdit, iis ſiniſtra mares, dextra verò vteri parte potiùs fœminæ geſtantur.

Hippocr. 6. Epid. initio.

XLIX.

Ἐς ὑστέρων ἐκπλώσιας 1 πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς, ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας 2 καὶ τὸ στόμα.

XLIX. Vt excludantur ſecundinæ, adhibito 1 ſternutatorio, comprimere 2 oportet nares & os.

Ad ſecundinarum excluſionem quid conferat.

Cùm natalis eſt puer, vt menſe 7. 9. & ad ſummum, inquit Holerius, 10. copulationes ſecundinarum cum acetabulis ſiccantur & ſoluuntur, & ſenſim cum fœtu nato iam prodeunt. Sed interdum rumpitur vmbilicus vt cùm inuoluitur fœtus collo. Hinc phlegmone, febris rigor à putridis ſecundinis: quæ niſi excludantur, vel ilico, vel ante octauam diem plerumque enecant.

1. Ex ellebori puluere; cum caſtoreo, maximéque euphorbio Holerius propinat ſuccum artemiſiæ cum vino expreſſum. Ego ſummi

Dei

Ad secundinas retentas præcellens remedium.

Dei beneficio plurimas liberaui hoc puluere: Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum semisse: myrrhæ optimæ scruptulos duos: succini candidi sesquidrachmam: rubræ tinctorum, castorei, vtriusque scriptulum: boracis semiscriptulum croci grana quinque, misce, fiat puluis subtilissimus, capiat drachmam ex vino, adiecto saccharo.

2. Quo denegato spiritui exitu qui à cerebro excluditur, in partes inferiores irruat. Corrupta autem venâ quæ in vmbilicum inseritur, editur fœtus sine secundinis. Quæ, si in vtero remanserint, statim corrumpuntur, & subitariam mortem inferunt. Agitato autem per sternutationem vtero, excutitur secundina. Admoneant Medici tunc obstetrices ne vnquã digitum ab interno ore vteri amoueant: dum enim à digito irritatur, rectum manet id, ac sæpe hac irritatione excludit secundinas laceras. digitúsque ab altera manu perpetuò madescat oleo lilino, cum croco & myrrha, & muccagine seminis psyllij. Si abstulerit obstetrix digitũ, vertet sese ilico vteri os, ac ita conniuebit, vt nulla postea arte aperiri possit. Cautio obstetrici adsit hæc, ne vnquam trahat validè vmbilicalia vasa, tenerrimis enim secundinis facilè auelluntur. Antiqui propterea fœtum integro adhuc vmbilico, vtri aqua pleno imponebant, ac sensim effluente aqua sidebat vter, modestóque lapsu secundinas vna proliciebat.

Cautio practica.

L.

Γυναικὶ τὰ 1 καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς 2 τιτθοὺς πρόσβαλλε.

I. Si mulieri immoderatiùs 1 fluentia menstrua

menstrua vis inhibere, quam maximam 2 cucurbitulam ad mammas defigito.

Aphorismus hic accommodari potest ad omne immoderatũ sanguinis profluuium, cuius sistendi ratio captanda est ratione causarum efficientium & instrumentariarum, vnde, quo, qua, & quamobrem sanguis fluat. Puerperis sæpè hoc euenit, vt confertim ab vtero ruat sanguis.

Haimorrhagia vt sistenda.

1. Immoderatiùs fluunt menstrua, cùm nulla seruatur ratio neque periodi vniuersalis, aut particularis; neque quantitatis aut excernendi modi. Fluit autem sanguis, quia ipse acrior vel subtilior, vel multo sero tũ pituitoso, tum bilioso perfusus; nam venas aperit, aut erodit: vel copiâ rumpit. Qui quidem fluxus tribus modis sistitur, reuulsione, repressione, obstructione. hîc solius reuulsionis meminit. Vterus habet quasdam venas officiales, quasdam ministras. Officiales sunt, quibus excipiunt sanguinem non sibi, sed fœtui. Vt etiam mammis euenit, quibus venæ mammariæ rectâ fertitur ad vmbilicum; quo loco venas epigastrij veluti osculo quodam excipiunt (sæpiùs tamen animaduertimus per sectiones corporum humanorum, continuas vnásque illas venas esse) ita à mammis in vterũ fluit sanguis per mammarias. Quare si mammis (inferno nimirum earum loco) cucurbitam affixeris, reuocabis eum sanguinem qui ad vterum tunc fluit.

Sanguinis fluxus causa.

Medela.

Venæ vterinæ duplices.

2. Nam venæ mammariæ non sunt foris sitæ, sed in profundo corporis collocatæ; propterea cucurbitulæ his adhibentur sine scarificatione. Nam ad reuulsionis consilium, admouenda sunt remedia iis partibus, vnde sanguis fluit. Porrò hæc reuulsio fit duobus mo-

dis,

dis aliquando aſpectabili, vt emiſſo ſanguine, aliquando inſpectabili, vt vinculis, cucurbitis. Poſt adhibitas cucurbitas danda ſunt aſtringentia, vt pars confirmetur, meatus claudantur, & ſanguinis impetus prohibeatur. Itaque mammis adhibebimus cucurbitam reuulſionis ergo, cùm largiore copiâ, vel longo tempore vltráque dies ſeptem effluat ſanguis. Poteſt etiam ſanguis auferri ex brachio, ſi plenitudo ſanguinis adſit: & ſuccus plantaginis admoueri. Nos hunc puluerem maximo ſucceſſu propinamus. Accipe ſeminis hyoſcyami albi, ſeminis papaueris albi, cuiuſq; drachmam: hæmatitidis, coralli rubri, cuiuſque ſemidrachmam: caphuræ ſcriptulum ſemis. ſumat mane & veſperi ſemidrachmam.

Puluis ad omnẽ ſanguinis fluxum.

LI.

Ingrauidationis ſignum.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν 1 συμμέμυκεν.

LI. Quæcumque ſunt grauidæ, illis os vteri 1 conniuet.

Continet hic Aphoriſmus inter tria τεκμήρια conceptionis; ſuprà Aphoriſmo 41. explicata, vnum, nimirũ vteri omnimodam occluſionem. Sed quæres, Cùm conſtet ſuperfœtationes fieri, an igitur poſt conceptum vterus aliquando aperiatur? Maximè id euenit primis menſibus, cùm vterus auidiſſimè alterum ſemen excipit. Cæterum hoc ſignum intelligitur de illis mulieribus quæ operam dant liberis. nam in virginibus etiam conniuet.

1. Ne aër ſubeat, & ſemen corrumpat, vterique ne calor euaneſcat, quo vtitur potiſſimùm ad fœtus conformationem. Si ſcilicet conuiuet ſine dolore & renixu. modò quoque

nulla

nulla excusatio malæ conformationis adferri possit. Quibus enim ob malam conformationem conniuet os os vteri, à purgatione menstrua his præscribit Aristoteles vt statim à menstruis, hoc est sub finem menstrualis profluuij rem cum viro habeant. Quæ non excipiunt, non concipiunt.

L I I.

Ην γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, 1 ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει· ἢν δὲ 2 στερεοὶ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον 3 σημαίνει.

L I I. Si cui mulieri grauidæ lactis copia è mammis profluat, 1 infirmum esse fœtum significat: sin autem 2 solidæ succíque plenæ fuerint mammæ, saniorem esse fœtum 3 significat.

1. Id significat, fœtum propriâ infirmitate, quâ cibum respuit vel cibum capere non potest, in vitio esse. Cùm enim lac fluat, indicium esse nutricatum sufficere, quod cùm fœtus, respuat miniméque potentiam habeat fruendi alimenti, regurgitat in mammas: quæ distentæ copiâ, lac profundunt.

2. Non extenuatæ, nec flaccidæ, nec distentæ, ita nec inopiæ alimenti, nec imbecilli fœtus notas edent. Sint turgidiores, quàm erant cùm non gestaret adhuc vtero; nec sint flaccidiores, quàm cùm non gestaret vtero.

3. Hoc est, Nec propria infirmitate, nec inopia succi alibilis abortioni eum obnoxium esse significatur. Nam alimenti copia fruitur abundè, & tamen mammis relinquit quod satis est ad earum soliditatem. Mammæ, vt partes officiales trahuntur in sympathiam vteri

Mammæ triplici ratione affliguntur.

vel bene vel malè affecti, idque tribus modis, generis similitudine, operis societate, & vasorum communione. Sequitur vt, si vterus benè affectus sit, concepto iam fœtu valido & viuido, excitetur per sympathiam calor mammarum natiuus. Atque mammæ (aucto calore natiuo) non solùm nutricatus causa ex vena thoracica trahunt sanguinem, sed etiam è venis mãmariis. Alia enim est ratio materiæ quę per venas mammarias in mammas deducitur, alia eius quæ è vena thoracica. Nã per venam thoracicam proprij nutricatus materiam trahunt: per venas autem mammarias, lactis materiam. Extremis mensibus gestationis prouenit lac. Si copiosè aquosum lac marcidæ mammæ fundant, certum indicium est abortionis. Sanguinis palindrome ad mammas, aut strumas excitat, aut carcinomata, aut furorem, aut lactescit.

Gal. 14. De vsibus partium.

LIII.

Abortionis signa è mammis.

Ὀκόσαι 1 διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ 2 τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν 3 σκληροὶ γίνωνται, 4 ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν 5 ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ 6 διαφθείρουσιν.

LIII. Quæcumque sunt 1 abhortionem facturæ, iis 2 mammæ extenuantur. 3 contrà si duræ fiant dolor 4 erit vel in mammis, vel in 5 ischiis, vel in genibus, nec 6 abortiunt.

Abortus fœtúsque mortui signa.

Signa sumpta ex charactere, mole, colore, operationibus & excrementis, quibus de abortione iudicare licet, hæc ferè sunt apud Hippocratem: fœtu mortuo vel moribundo, venter & mammæ concidunt: frigescit pubes, sinusq; pudoris; ore ac pudendo redditur grauis halitus, cauãtur oculi,

arte

arteriarum motus languescit: facies, crura totumq́ corpus intumescunt, pueri nullus motus, sed pondus sentitur: deuoluitur cùm se mulier conuertit: liuent labra: summa nares & auriculæ albicant, grauitas lumborum & femorum adest: sanies cruenta ex vtero manat.

1. Nam διαφθορὴ & ἀποφθορὰ Hippocrati idem est quod ἐντρωσμὸς, hoc est abortus & corruptela fœtus.

2. Concidunt alimenti inopiâ, vel sanguinis & spiritus ad vterum translatione, cùm vterus graui affectu, vt inflammatione vel dolore, vt ab ictu, lapsu laborat. Subitò extenuantur mammæ: nam lentè interdum sine metu abortionis mammæ extenuantur: vt in grandiore fœtu: vel à crassante sanguine, quòd non ita fiat impetus & excursus in mammas: vt etiam ab infarctu vel à tenui venarum capacitate à præcedente morbo attrita si fit sanguinis quædam copia: tunc ilicò iterum turgidulæ sororiant.

3. Si mammæ tendantur à sanguinis benigni copia eò translata, talis tensio est signum abortionis: quia vterus & fœtus fraudantur suo nutricatu. Si verò tendantur à prauo sanguine eò translato ab vtero malè affecto, talis distentio fœlicem futurum partum indicat. Quare succi alibilis ad mammas translationem indicat lac multum è mãmis effluens. At vitiosum sanguinem indicat dolor, durities, phlegmone: ibi si permãserit dolor, ita vt non fiat recursio praui illius sanguinis in vterum. Non caret hic locus suspicione mendi: videtúrque legendum, Sin contrà mammæ sint duræ, atque dolor absit, hoc est inflam-

matio;ſed ſine lactis effluxu.

4. Eò tranſlatã materiâ, quæ in vterum alioqui & mammas ſe effunderet.

5. Diadoſi facta vitioſæ materiæ ab vtero in alias partes. Atque ita fœtus & vterus morbo defunguntur. Iſchiis vterus eſt alligatus. Sed rogabis, Si igitur ab ictu, lapſu, caſu, & ex fœtore extinctæ candelæ fiat abortio, an iis quoque mammæ extenuabuntur? Reſpondeo, cùm doloris vi aliò trahitur à mammis ſanguis & ſpiritus, tunc ſine dubio gracileſcunt mammæ; & à talibus rebus vehementer affligitur vterus: quare etiam mammæ graciles-cent: nam ea eſt cognatio iis cum vtero, vt trahantur ilicò in ſympathiam ab eo.

Vſus Aphoriſmi.

6. Quaſi dicat, multò minùs illæ abortient. Quaſi dicat, Igitur euacuare eas mulieres à talibus ſuccis.

LIIII.

Exceptio ad ſigna in grauidationis.

Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 σκληρὸν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ξυμμύειν.

LIIII. Quibuſcumque os vteri 1 durum eſt, id 2 conniuere iis neceſſe eſt.

1. Diſtẽtione: ab inflammatione, vel ſcirrho.

2 Quia colligitur & contrahitur. Sed tamen talis contractio, quia dura & dolorifica, non poteſt eſſe conceptionis nota. vide Aphoriſmum præcedentem. In conceptione dolor & durities abſunt, In duritie præter naturam, immitte haſpum ex oleo lilino, amygdalino & violaceo, remiſce adipem caponis, anſeris, vel anatis, cum muccagine ſeminis pſyllij, lini, cydoniorum. Si calor abſit, iunge quid croci. Vtilitatem maximam ad curandum hic Aphoriſmus habet; nã plurima ma-

la

la eueniunt mulieribus à palindrome mensium ad viſcera. Hoc cùm fit interdum exiſtimant ſe ingrauidatas: quare nec medicinam tempeſtiuam admittunt, nec vt reuellatur ille incurſus à viſceribus admittunt. Quare obſtetrix digito exploret num molliter conniueat os vteri. Si cum duritie & dolore conniuet, non concepit: ergo Medicus tutò remedia ſolemnia ac magna admouere poterit.

L V.

Ὁκόσαι ἐν 1 γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ 2 πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ 3 ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται, ἄνευ 4 προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι 5 χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως· ἢ 6 ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Ingrauidatis calamitoſus eſt morbus acutus.

L V. Quæcumque mulieres 1 grauidæ 2 in febres [acutas] incidunt ſi vehementer extenuantur, nullâ incidente aliâ (quàm febris vi) extenuationis 4 cauſâ, 5 grauior eſt illis, & periculoſior partus; aut 6 certè calamitoſa eſt illis abortio.

1. Inſtante iam partus tempore.

2. A motu putredine, & coaceruatione humorum in maioribus venis & arteriis, aut in viſceribus. Loquitur enim de febribus eſſentialibus, & non ſymptomaticis. Si lenta ſit febricula, difficilem partum & periculoſum experitur mulier, ſed non abortiet. Si acuta ſit febris, abortiet, non ſine periculo.

3. Ita vt non ſolùm inchoatæ, ſed etiam perfectæ extenuationis notæ appareant. Hoc eſt, cutis diſtentio cum pallore coniuncta.

4. Vt ſanguinis effuſio, purgatio, inedia, &c. quæ reſarciri poſſunt.

5. Vteri, fœtus, & reſpirationis infirmitate, & muſculorum abdominis extenuatio-

ne, & aquæ conſumptione quæ in ſecundinis eſt. Partus fœlix fit à robuſta matre, fœtu ac vtero.

Axiomata.

6. Quaſi dicat, Quoties ad calamitoſam vim morbi ſeu ſummam virium infirmitatem accedit noua infirmitas, hîc ſpes in anguſto eſt. Grauidis enim extenuatis accidit abortio. Omnis morbus acutus in grauidas incidens eſt funeſtus; quia ſi in curationem morbi incumbas, ipſum fœtum peſſundabis. Huc accedit, quòd cùm duplo maior ſit pulſus in grauidis quàm in non grauidis; propterea aucto iam vſu reſpirationis & tranſpirationis, ſi inſuper acceſſerit calor febrilis vſui nec motui arteriæ nequeunt ſatisfacere: hinc fœtus & fœta ſtrangulantur. Propterea quia tum diætæ & euacuationis vtriuſque (nimirum pharmaciæ & phlebotomiæ) ratio deſideratur, fit, vt morbus vires acquirat eundo, & vt mulier vi febris extenuetur. Itaque fœtus vnà cum matre ſuo defraudatur genio: atque hinc abortio. Vidi robuſtam mediæque ætatis mulierem, quæ extremis menſibus febri ardenti correpta, ab abortu illicò interiit.

Hiſtoria.

L V I.

ῥοῦς γυναικεῖος.

Ἐπὶ ῥῷ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ I λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

L V I. Si ad muliebre profluuium, conuulſionis vel 1 defectionis animi acceſſio adiungatur, calamitoſum.

Imo funeſtum; quia vterus exhauritur, & in ſympathiam omnes nobiles partes trahit. Omnis autem conuulſio ab exhauſtu eſt calamitoſa, vt ſignum & vt cauſa. Vt ſignum quidem exhauſti humidi primigenij: vt cauſa, quia intercipit actionem

actionem partium, officio quarum natura ad punctum temporis carere nequit.

1. Ab exhaustu: sublato vsu respirationis. Tria autem sunt genera excrementorum muliebrium: duo naturalia, tertium verò contra naturam. Naturalia sunt menstrua; & lochia. Lochia pari temporis interuallo fluunt à partu, quo menstrua ante partum. Tertium est, contra naturam, & dicitur Profluuium muliebre, κατ᾽ ἐξοχὴν: quod nihil est aliud quàm sanguinis serosi atque sero aliorum humorum pituitæ salsæ, bilísque vtriusque imbuti perennis vel repentina excretio. Non autem est vna eadémque in his profluuiis conditio. facit etiam hoc cœli status, vt pluuiosus austrinus à ventis placidus: quo cœli statu sanguis vix suis vasis contineri potest. Refert sanguis autem ideam ac colorem eius humoris cuius sero diluitur. Est etiã ob admixtam pituitam salsam acrior. Desideratur etiam ratio quantitatis, cùm menstruatis solæ fluant duæ heminæ ex lege naturæ. Præterea ratio temporis desideratur, nam sine vlla temporis distinstione excernitur. Postremò desideratur modus excretionis, quia menstrua paulatim fluunt, hic verò confertim. Quædam seminis est etiam effluxio acris, ac salsi, à resolutis vasis spermaticis: hæc raró curantur, nam totum corpus exhauritur, summoque cum fœtore tandem extinguuntur. Vidi nobilem matronam quæ hoc profluuio ex tabuit; & tanto fœtore effundebatur, vt nullus non existimaret aluo venire. Sed hic fœtor longè aluum superabat. Existimo totum eius vterum in teterrimum tabum eliquatum vnà effusum fuis-

Mulieribus triplex genus excrementi euenit.

Lochia.

Profluuium muliebre.

Gonorrhœa muliebris.

Historia.

ſe. Languebat hæc mirum in modum, ac quaſi lethargo oppreſſa ſtupebat mente. Lentè obiit intolerabilibus fœtoribus. Ego ſane nil fœdius vnquam olfeci. Quin his nonnunquam euenit pituitoſum profluuium, cùm pituitæ per alias partes denegatur exitus, hęc per dorſum ad vterum defluit. Siccabimus in his caput, & ſiccabimus illam pituitam decocto guaiaci & ſirupo Montagnanæ: nam fotu & ſuffumigiis curationem recipiunt: inquit Hippocrates De morbis mulierum.

Profluuiũ. muliebre pituitoſũ.

Curatio.

L V I I.

Muliebriũ morborum, cauſæ.

Καταμηνίων γινομένων 1 πλειόνων, 2 νοῦσοι ξυμβαίνουσι· καὶ μὴ 3 γινομένων, ἀπὸ τῆς 4 ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι.

L V I I. Si menſtrua 1 plura fiant, eueniunt 2 morbi. & ſi 3 non fiant vel ſiſtantur, ex 4 vtero morbi eueniunt.

1. Si copiâ eâ excernantur quâ ſuperant duas heminas Atticas vini aut aquæ, & vtriuſque periodi ratio deſideretur. Fit hoc vteri acetabulis hiantibus, ac tenui calidóque à ſanguine, eoque abundante.

2. Cachexia, hydrops, paralyſis: ab exhauſto calore natiuo.

3. Nec vlla ætatis, lactatus, morbi ante acti, aut grauiditatis excuſatio adferri poſſit: ſed ſi ſupprimantur ſcirrho, aut eryſipelate, aut materiæ copiâ vel contumaciâ, aut venarum anguſtiâ, vel facultatis infirmitate.

Cauſa obſtructionis menſium.

4. Quorum eſſentia in variatione humoris & partis malæ affectæ conſiſtit. Inde enim pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, furores, apoplexiæ. Si neque haimorrhoïdibus neque ſanguinis vomitione, nec dyſenteriâ cruentâ,

nec narium profluuio huiuſmodi calamitates arceantur. Menſtruorum dubiè fluentium quanta ſit vtilitas, alibi prodidit Hippocrates, vbi ait, Menſtruis fluentibus omne malum euaſiſſe fœminas. Cùm verò eadem ſiſterentur, plethoricis ſymptomatis reddebantur obnoxiæ totius corporis, & ſingularum partium. Quemadmodum autem viro mutilato fluit ſanguis per aluum, ita mulieri infructiferæ neceſſe eſt vt fluat ſanguis ſuperfluus per vterum, qui alioqui fructiferæ cederet in nutricatum fœtus. Dicit ἀπὸ τῆς ὑστέρης: vt ſignificetur tranſlatio materiæ, vel ſympathia vteri malè affecti. Trimeſtre per ſpacium explendeſcit vis ſuppreſſorum menſium: tunc enim morbi eueniunt ab eis: interdum tandem ſexto menſe in morbos quædam trahuntur. Cùm enim reſtagnat is ſanguis, putreſcit: vnde febres, vteríque phlegmone, aut carcinoma. Quibuſdam turgent crura ac pedes: quin aliæ coxariæ redduntur. Interdum recurrit ſanguis in faciẽ ac caput, vnde mania: ſi ad partes ſpirabiles ſe effuderit, pleuritis, peripneumonia, phthiſis. Si in totum corpus abierit, anaſarca naſcitur. Siſtuntur autem menſes, paucíque fluunt, ob anguſtiam venarum quę ad vterum ſanguinem vehunt, vel ob oſculorum venarum ad vterum pertingentiũ obſtructionem, vel ob ſanguinis craſſitiem & frigus, vel ob robur vaſorum vteri ſanguinem affluentem non admittentium. Quicquid horum fuerit, tandem vterum trahi in huiuſmodi affectum, vt in phlegmonem, eryſipelas, ſchirrhum vel cancrum eſt neceſſe; tandémque totum corpus in contagionem abduci.

1. Epid. 3. Menſtruarum commoda & incommoda.

Menſes ſuppreßi quãdo nocere incipiãt, & quos morbos adferant.

Cauſa mẽſium ſuppreßorum. Gal. in Com.

LVIII.

Strãguria causa.

Ἐπὶ 1 ἀρχῷ 2 φλεγμαίνοντι, καὶ ἐπὶ 3 ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφρίτισιν ἐμπύοισι, 4 στραγγουρίη ἐπιγίνεται. ἐπὶ δὲ ἥπατι 5 φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

LVIII. Recto 1 inteſtino vel 2 vtero 3 inflammatione obſeſſis, & ſuppurato renum, vrinæ 4 ſtillicidium ſuperuenit. Sin autem hepar ſit 5 inflammatum, ſingultus ſuccedit.

1. Vocat rectum inteſtinum ἀρχὸν, quòd videatur omnium inteſtinorum eſſe principium.

2. Per inflammationem intelligitur ardor & tumor cõtra naturam, à pituita putri, quæ abradẽdo, inteſtinis, ſenſu exquiſitiſſimo præditis, eſt moleſta. Vocamus teneſmum illam inflãmationem, nam vnà ſphincteres affligit.

3. Vterus inferiore parte alligatur inteſtino, & veſicæ collo.

4. Recto inteſtino in viris inflammato ſuperuenit ſtillicidium, non quidem per diadoſin, ſed per ſympathiam, generis ſimilitudine & vaſorum communione, eò quòd veſica incumbit inteſtino recto, & vtraque pars ſit membranoſa. fit itaque hæc ſtranguria, reſoluta facultate retentrice veſicæ, & vrinæ acrimoniâ. Sic quoque vtero inflammato in mulieribus fit ſtranguria: quia veſica his non incumbit inteſtino, ſed ceruici vteri: non quidem vtero: nam ſi vtero incumberet, in grauiditate ne ad punctum quidem temporis vrina contineri poſſit: vterus enim dilatatur, ceruix eius nequaquam. Quaſi dicat Hippocrates: Tribus de cauſis naſcitur ſtranguria, vitio

Stranguria triplex.

partium vnde fluit, quà fluit, & vnde excipitur. Recto autem inteſtino laborante, accidit ſtranguria, vitio partium vbi excipitur vrina. Quare dabis operam vt rectè illa inteſtini inflammatio curetur. At renibus purulentis ſtranguria accidit vitio partium vnde manat. Nec tamen vlla ſtranguria fit, niſi affectâ veſicâ, hæc autem hîc afficitur per δευτεροπάθειαν per diadoſin & tranſlationem materiæ purulentæ. Vitio enim puris vellicantis vrgetur veſica ad excretionem. Porrò purulentarum vrinarum tria ſunt genera, ipſis partibus vnde pus fluit diſtincta. Aut enim fluit pus ex veſica exulcerata, aut renibus, aut partibus diaphragmate ſuperioribus. Quod à veſica manat pus, nullo modo eſt cum vrina permiſtum: ſi verò permiſceatur inæqualiter, à renibus eſt: ſi æqualiter, à partibus diaphragmate ſuperioribus.

Vrinæ purulẽtæ tres.

5. Ad inflammationem hepatis ſequitur ſingultus, vel affecto ventriculo per δευτεροπάθειαν, idque per ſympathiam, vel per diadoſin. per diadoſin quidem, quia influit biliosus humor, qui ab inflammato hepate excidit, in os & finem ventriculi. qui vellicando conſecutionem adfert ſingultus. Per ſympathiam verò, quòd hepar inflammatione obſeſſum tumidius fiat, & ita opprimat diaphragma & ventriculum: à qua oppreſſione ſingultus. item vaſorum communione. nam rami nerui ſextę cõiugationis inſeruntur ſtomacho & hepati. Sequitur etiam ſingultus ab exhauſtu, quia calor febrilis hepatis exhaurit vẽtriculũ. Quare hepati ita affecto ſuccedit ſingultus, oppreſſo ventriculo ab exhauſto, vel à

Singultus varia cauſæ.

refluxu biliosi humoris ab hepate ad ventriculum, & ob sympathiam hepatis & ventriculi per neruos hepati & stomacho communes. 2. Epid. 4. πόνους appellat hos Hippocrates.

L I X.

Sterilis mulier vnde noscatur.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ 2 λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι 3 θυμία κάτω· κ' ἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ 4 διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἑαυτὴν 5 ἄγονός ἐστιν.

L I X Si mulier non 1 concipit, scire autem velis num 2 conceptura sit, circumtectam vestibus infernè 3 suffito: si odor 4 per corpus, ad nares, & os viam affectat, scias velim & persuasum certò habeas, ipsam suo vitio 5 infœcundam non esse.

1. Ita vt sterilis & infœcunda videatur, cùm tamen det operam liberis: nec antè cõceperit.

2. Vel num possit concipere.

3. Vt styrace, casiâ, beniouino, metenchyta vtero inhalet.

4. Hoc est, si odor naribus & ore percipiatur: nec vlla coacti vteri à menstruis accusatio possit adferri.

5. Quòd nimirum ex eo suffitu naribus & ore percepto significatio fiat vteri ad concipiendum conuenienter affecti in habitu & temperamento, nec vllam materiæ spermaticæ & sanguinis menstrui rationem desiderari. *Quæstio.* Quæro igitur, An cui anathymiasis aromatum ab imis partibus ad os & nares transmittitur, sit signum τεκμήριον fœcunditatis? Maximè. quia si vterus in vitio sit aut mala collocatione, aut figuræ peruersione, aut distortione, non transmittetur odor ille ad nares,

res: item quibus frigidior fuerit atq; densior. Addo, modò nulla excusatio adferri possit vteri post menstruam purgationem conniuentis. Sunt enim quædam mulieres quibus à menstrua purgatione ita cõniuet vterus ac si concepissent. Alia quoque sunt signa. Nam si fuerit fœcunda, allium detracto cortice immissum in sinum pudoris, odorem suum postridie imprimet in pileum mulieris, atque adeò is fœtor naribus percipietur. Hæc, inquit Galenus, vt asserit Plato in Theæteto, ars erat doctarum pronubarum.

Ar. 1. De hist. animal.

L X.

Ην γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες 1 πορεύωνται, ἀδυνατον τὸ ἔμβρυον 2 ὑγιαίνειν.

LX. Si mulier grauida sit 1 menstrualis, non potest fœtus esse 2 sanus.

1. Vt menstrua benè illi respondeãt in qualitate, quantitate, excernendi modo, & vtroque periodo. πορεύεσθαι, dicit Galenus, est sæpè & multum fundi sanguinem.

2. Quia suo defraudatur genio. Circa hunc Aphorismum duo sunt inquirenda. vnum est, An mulier grauida possit esse menstrualis. Alterum, An menstrua fluentia grauidæ, sint τεκμήρια fœtus non sani. Quod ad priorem quæstionem attinet, videtur quòd non. Quia concepto fœtu ita os vteri conniuet vt ne acus quidem ipsum subire possit. Et si menstrualis illa materia feratur per venas & arterias in sinum vteri, sanguis is non foras prodibit, sed in fœtus nutricatum abibit. Nam venæ spermaticæ illæ & arteriæ, constituunt cotyledones, ex cotyledonibus fiunt secundinæ, ex his venæ & arteriæ coëunt per vmbilicum

Dubia duo.

Responsio.

bilicum in fœtum. Respondeo quòd sanguis non feretur per illos ductus, sed per crurales, quæ feruntur in ceruicem vteri, per quas etiam virgines sunt menstruales. Ad alterum dico esse τεκμήρια non sani fœtus. Si toto grauiditatis tempore fluant & post perfectam typosin: quia ad perfectã typosin, hoc est vsque ad 35. vel ad 45. grauiditatis diem potest mulier esse menstrualis, saluis rebus fœtus. Nam cùm ante secundum mensem grauiditatis (35 enim dies est initium secundi mensis, & 43. eiusdem medium) fœtus non capescat nutricatum ante perfectam typosin (quæ maribus est 35. die, & fœminis 45) si mulier sit bene morata beneque constituta, ipsa debet esse menstrualis. Quare primo aut secundo conceptionis mense bene fluunt menses, id est ante 35. aut 45. diem. Quare post hos dies nec largè, nec stata periodo fluere debent, nam id genio fraudaret fœtum. Semel si fluxerit etiam copiosè, innocuè fit: nam natura onus deponit ita interdum. Scribit enim Hippocrates, sanguinem illum qui allabitur vtero toto gestationis tempore, in fœmella affluere ad libras ferè triginta: in masculo, ad viginti duas. Si igitur copia vel qualitate peccârit hæc quantitas, bene semel excluditur: vt si plena manu mulier menses fundere solet, & si fœtus fuerit imbecillior. His secetur vena 3. vel 4. mense gestationis. Nec necesse est vt in grauidis per crurales venas effluant menstrua, vt virginibus singulis euenit mensibus: sed etiam funduntur per vteri capacitatem, non enim omnes vteri venæ annectuntur fœtus membranis: nam fit superfœtatio: & copia tanta

Hipp. De natura infantium & De morbis mul.

Ib. De natura pueri.

tanta quæ grauidis interdum effluit, ſine dubio ex capacitate vteri fluit. Hippocrates etiam ait, Menſes ſuprimi concluſo ore vteri: ergo inde fluunt. Si menſes ſiſtantur ſine rigore & febre, & ſi adſit malacia, id eſt pica, faſtidium & frequentia ſputi, cauantur oculi, mammæ deinde ſenſim turgent, & venter initio concidit: ſignum eſt conceptionis. Hippocrates dicit ſi adſit oris vteri mollis occluſio, tormina ab hydromelite, & ſuppreſſio menſiũ ſine horrore, & à ſuppreſſis menſibus cibi faſtidium. Vt ait in ſequenti Aphoriſmo.

Ar. 5. De hiſt. anim. Contra Galenũ in hoc Aphor. Notæ grauiditatis.

De morbis mulier.

L X I.

Ην γυναικὶ 1 καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγενομένου, 2 ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσιν, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

LXI. Si mulier non ſit 1 menſtrualis, nec rigor vllus, nec febris illi superueniat, ipſa verò in cibi faſtidium 2 incidat, certò ſcito hãc vterum ferre, ac grauidam eſſe.

Conceptionis nota.

1. Cùm tamen illi ante reſponderent menſtrua, & ſi iam nulla repentinæ ſuppreſſionis cauſa poſſit adferri vel à vitio vteri, vel ſanguinis à copia acciſa, vel imbecillitatis facultatis excretricis, vel obſtructorum vaſorum, aut mœroris, quod Phaëtuſæ euenit.

2. Ex ſanguinis menſtrualis corruptione, nec enim ineunte grauiditate eo adhuc fruitur fœtus. Si non ſit grauida, purgatione hoc faſtidium curabitur. Si grauida, non ante quam trimeſtris fœtus fuerit, erit purganda, vel dum fuerit quadrimeſtris, potiſſimùm humido cœli ſtatu, quo omnes ad abortum pronæ ſunt: eò quòd cotyledones ſunt pleni mucco &

Pica vt curanda. 2. Prorrhet. 44.

co pituitâ à tali aura. Ob mœrorem aliquando supprimi menstrua docet eleganter Hippocrates in Epidemiorum libro 6 historia vltima. Non poterat Phaëthusa γυναικωθῆναι, id est mulierescere, & mulieritatem rursus nãcisci. Omnis enim animi perturbatio spiritus & sanguinem ad pulmones trahit. Rigorem tempore Hippocratis sequebatur febris, quia tunc temporis non erat aliud viuere ex more, quàm naturæ conuenienter viuere. Agimus autẽ de illo rigore qui agnoscit causam internam sui effectricem: non de eo qui ab externo fit frigore. Quasi dicat, cautè medendum mulieri non menstruali, ac perpendendum antequam eò venias, num grauida sit.

Perturbationis effectus.

Rigor.

Vsus Aphorismi.

L XII.

Sterilitatis causa.

Ὁκόσαι 1 ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κυΐσκουσι· καὶ ὁκόσαι 2 καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν. ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος· καὶ ὁκόσαι ξηρὰς 3 μᾶλλον καὶ περικαέας· ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς 4 φθείρεται τὸ σπέρμα. Ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι 5 σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

LXII. Quæcunque 1 frigido & denso vel compacto sunt vtero, non concipiunt: 2 item quæ præhumido sunt vtero, non concipiunt; nam iis semẽ genitale extinguitur: tum etiam quæcumque 3 ardenti sunt vtero & sicco; nam alimenti inopiâ semen 4 corrumpitur. At verò quæcunque ex vtriusque oppositionibus modico 5 temperato sunt vtero, huiusmodi sanè sunt fœcundæ.

1. Quamuis excipiant, non tamen concipiunt; quòd refrigeretur semen virile, propterea

ptereaque vis prolifica deleatur. Deinde quod tales mulieres ſemen non excernant, quia frigidæ: præterea quòd ſecundinæ, ob anguſtiam, cotyledonibus adnaſci non poſſunt: deinde quòd ſuccus alibilis fœtui non ſuppeditatur; nam hæ menſtruis fraudantur.

2. Nam iis ſemen genitale obruitur humoris copiâ: vt ſemina in locis paluſtribus & cœnoſis. Horis paucis retinetur ſemen, mox lubricos ob locos elabitur.

3. Qualis vterus viraginum, quæ paucos menſes fundunt. Retinetur paucis diebus ſemen, mox effluit. Sabuloſis ac arenoſis locis nihil ſoboleſcit.

4. Nam fœtus conformatio à ſemine animato, non per corruptionem, ſed motu & nutricatu perficitur. Sed ab hac intemperie omni motu & nutricatu fraudatur. & ſecundinæ gigni nequeunt, coactis vteri vaſis.

5. Temperatè humidi vteri, concipiunt ſemen paulo ſiccius virile. Præterea ſterileſcunt, ſi vteri os obliquetur, vlceretur, vel obduretur, his prodit ilicò iniectum ſemen. quibuſdam conniuet ſemper vterus, præterquam in periodo menſtrua: hæ nõ niſi vltimo die illius periodi cõcipiũt. Elegãter & doctè hunc Aphoriſmũ interpretatur Galen. & hęc magna arte etiam ad viros traducit. ipſe conſulatur.

LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων· ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα ι τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα. ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω· ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυρειᾶται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον· ἢ διὰ τὴν θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

LXIII.

Hippocratica maiestate indignus Aphorismus, & Galeno etiam spurius est.

LXIII. Par est de maribus ratio: aut enim ob corporis raritatem spiritus 1 foras fertur, ita vt genituram effundere nequeat; aut propter densitatem humor foras non exilit: aut præ frigiditate non incenditur, vt eo loci coaceruari possit: aut propter caliditatem id ipsum illi euenit.

Steriles vnde viri.

Sterilescunt viri ob fractam corporis œconomiam, adeò vt prolifica inde vis stupescat: vel quòd in intemperiẽ deflectat semẽ primæ vel secundæ qualitatis; nam etiam vsus rerum frigidarum id facit, vt caphuræ, mandragoræ, &c. vel quòd mala cõformatio occupat partes generationi dicatas: vel paralysi harum si langueat vis, vel si testes induruerint aut morbo alio teneantur. arteriæ temporales, inquit Hippocrates, incisæ, fœcunditatem adimat.

De aëribus, aquis & locis.

1. Id amatores iuuenes interdum experiuntur, cùm multum amatæ puellæ copia datur, vnde toti cum feruore æstuant ac sudore manant, nec pote est vt arrigant.

LXIIII.

Lactis commoda & incommoda.

Γάλα διδόναι 1 κεφαλαλγέουσι, κακόν· κακὸν δὲ καὶ 2 πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα 3 διαβορβορύζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι· κακὸν δὲ καὶ οἷσι 4 χολώδεες αἱ διαχωρήσιες, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν 5 αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. Ἁρμόζει δὲ τοῖσι 6 φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα, καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ 7 ἐκτετηκόσι.

XLIIII. Lac 1 cephalicis exhibere malum: malũ est etiã 2 febricitantibus, & quibus suspen-

ſuſpenſa quaſique pendula 3 hypochondria murmurant; & etiam ſiticuloſis: malum eſt etiam quibus 4 bilioſa ſecedunt cum febre acuta, & his qui ſanguinis 5 copiam profuderunt. Sed conſentaneum eſt 6 tabidis, modò non admodùm febricitent: ſed conuenienter etiam ad diuturnas febres & lentas præſcribitur, ſi nihil eorum quæ dicta ſunt adſint; & ſupra modum 7 extenuatis.

Agit Hippocrates de tecmarſi conuenienter ineunda cuique medendi, propoſito familiari exemplo de lactis vſu. Hæc autẽ tecmarſis conſiſtit in duobus, in perſpicientia opportunitatum quas habent ſingula remedia ſingulis morbis dicata: deinde in diſtinctione vel delectu eorum remediorum, ſecundùm qualitatem, quantitatem, vtendi modum, & occaſionem. Lac itaque excrementum eſt benigni excrementi tertiæ co-ctionis ex bina ſanguinis concoctione confectum in mammis mulierum. Cuius quidem mutæ ſunt vires, vt ſunt animalia ex quibus ſumitur; vt eſt ſanguis, vt ſunt pabula, vt eſt anni conſtitutio, ſic lactis quoque ſunt diſcrimina. Atque hæ lactis ſunt opportunitates tum ad nutricatum, tum ad morborum curationes. Ad delectum, quæ altera erat τεκμάρσεως *pars, iam veniamus. Hæc autem in eo conſiſtit, vt nunquam exhibeamus lac ei, cui ventriculus vel frigidior fuerit, vel calidior. Nam vt proſit lac hæc adſint oportet: Vt coquatur ex facili, diſtribuatur ex facili, non vertatur in nidorem, non aceſcat.*

Tecmarſis in quibus conſiſtat.

Lac quid.

Lactis varietas vnde.

1. Siue is dolor à flatulenta materia, ſiue ab acri vapore per ſympathiam accidere videatur. Quia in omni cephalalgia laboret

quoque

quoque ventriculus, propterea his lac nõ conuenit. Crassior pars lactis in flatus; butyrosa in nidorem vertitur: propterea auget capitis plethorica symptomata.

2. Quòd butyrosa pars in nidorem vertatur, sanguine incendio conflagrante, & impuro ventriculo: nam multa refluunt in fundum eius per febres.

3. Flatu distenta cum tumore hepatis recenti, sine phlegmone. quasi dicat, Vt qui ventre sunt calidiore, iis nidorosum est lac: sic etiam iis qui frigidiore sunt ventriculo acescit. Si is Meteorismus fuerit recens cum borborygmo, significat flatus qui fiunt ab intemperie frigida: Huiusmodi autem corporibus lac acescit. Si verò fuerit meteorismus recens sine borborygmo, nec tunc conuenit: quia is meteorismus euenit à phlegmone: atqui tumorem auget lac crassâ suâ substantiâ. Si verò fuerit meteorismus vetus cum borborygmo, hîc fortè exbiberi lac possit, quia fit à scirrho: potissimùm si benè affectus sit ventriculus.

4. Quia butyrosa pars illis in bilem vertitur. Id est, non conuenit picrocholis ἄνω, nec κάτω.

5. Coquendi & distribuendi difficutate: coquendi, refrigerato ventre; distribuendi verò, venarum collapso habitu.

6. Exulceratis pulmonibus: tum ad substantiam triplicem resarciendam, quòd & coquatur & distribuatur ex facili, acres humores temperat, naturæ nostræ est cõsentaneum, ideóque facilè coquitur, bonum succum gignit, quòd succi boni sit: adeóque naturæ studeat,

deat, ac pugnet cum morbo. Nam vlcus sero suo deterget & siccat: butyrosâ suâ substantiâ partes conglutinat (præsertim caprillum) & cicatricem inducit. Intellige semper, nisi phthisicus impuro sit ventriculo, aut capite doleat: quia tunc nec facilè lac coquitur, nec distribuitur. Nec, dicit, admodum febricitent: nam butyrosa pars verteretur in vapores, vnde fluxio maior in pulmones.

7. Diuturno morbo confectis, modò ventriculus possit coquere. vt puellis quibus suppressi sunt menses. Puro detur lac ventriculo: non validè quatiatur post corpus. Sit corpus meabile, alioqui cunctando putrescit: non biliosis, non frigidis vētriculo (nam alioqui exhaustis dari potest, si frigus non tetigerit ventriculum) nam in ventriculo validè refrigerato acessit,) sed siccis detur. Diocles conualescentes omnes lacte recreabat. Caprillum anceps est inter bubulum & asininum. Sit lac tenue, splendidum, & dulcissimum. Sit asina mediæ ætatis, benè habita, vtatur fœno & hordeo. Asina lactat pullum annis binis: Secundo anno die tātùm lactat pullum. Arthriticis confert, dicit Plinius. Venerea à lue extenuatis, ac doloribus artuum afflictis confert: nam etiam, authore Dioscoride, argento viuo reluctatur lac. Senium tollit vsus lactis, ac rugas. Hinc Poppeæa Neronis vxor 100. asinas nutriebat in cottidiani balnei vsum, ad candorem & mollitiem cutis. Saccharo condiatur lac. Lac à plurimo calore in nidorem, id est, in adustionem abit, à pauco, in acorem.

Galenus.

LXV.

Vulnerum ac vlcerum euentus.

1 Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' 2 ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα

οὐ μάλα 3 σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται· τουτέων δὲ 4 ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν 5 ὄπισθεν σπασμοὶ, ἢ τέτανοι· τοῖσι δὲ 6 ἔμπροσθεν μανίαι, ἢ ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ 7 δυσεντερίη, ἢν 8 ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα.

LXV. Quibuſcunque 1 tumores in 2 plagis appârent, ij non facilè 3 conuulſione tentantur, nec facilè his inſania ſubnaſcitur: ſin autem repentè 4 euaneſcant, iis parte 5 poſtica, conuulſiones vel tetani; antica 6 verò, inſania, aut lateris dolores acuti, aut ſuppuratum, aut 7 dyſenteria; præſertim ſi fuerint illi tumores 8 rubro ſuffuſi

1. Oedemata propriè dicta, id eſt tumores molles & laxi.

2. Id eſt, in vulneribus atque vlceribus: quia ἕλκος Hippocrati vtrumque ſignificat.

3. Nec parte obſeſſâ vlcere, nec toto corpore: quòd tum materia feratur extra neruoſum genus, & quòd nulla fiat materiæ in cerebrum metaſtaſis.

Potio vulneraria.

4. Nimirum illi tumores, nec aluus feratur aut vrina profluat. Nam vulnerariæ potiones argumento ſunt, ob eam quæ fit per vrinas reuulſionem & euacuationem, abduci tenuem illum ichorem à ſanguine: quo is viam, tanquam vehiculo quodam, ad partem vulneratam affectare ſolet.

5. Exulceratis, aut inde tumoribus euaneſcentibus, ac ad neruos refuſis excrementis. Sunt enim poſtica neruoſa.

Hiſtoria.

6. Tumoribus euaneſcentibus, ac ad cerebrum tranſlatis excrementis. Vidi Domicellam quæ in humeri & ſcapulæ articulo vulnus acceperat: nullus tumor apparebat. leniter

ter insaniebat, at claudi ianuas ac fenestras volebat; ne alicubi mors ingrederetur. obiit. Virum vidi qui lapsu humeri carnem læserat: nullus tumor, leniter insaniebat. edere nolebat, verebatur enim ne cochlearia ac patinæ irreperent in ventriculum. obiit. Antica sunt venosa, vnde repit sanguis in caput, vel in latus, aut ad inferna, vnde cruenta deiectio.

7. Cruenta deiectio cum difficultate intestini coniuncta. cùm per venas aut arterias in inferna fertur materia.

8. Si fuerint phlegmonæ vel erysipelata, quibus euanescentibus fit cruenta dysenteria. Omne ἕλκος magnum, necessariò adiunctum habet tumorem: ex quo significatio sit naturæ victricis, quæ procul, intus, foras, materiam propellit excrementitiam: vel quòd aliò translatio materiæ tumorificæ fieri nō possit. Quodsi igitur non adfuerit is tumor, signum erit vel aliò translatæ materiæ, vel infirmæ naturæ. Quæritur an in omnibus partibus corporis locorum habeat id, vt à parte postica fiat conuulsio; & ab antica, insania, vt nimirum sauciata parte postica cruris. Dico locum habere in corpore definito ab osse sacro vsq; ad ceruices: quia in crure non antica, sed postica est calidior.

XLVI.

Vulnera & vlcera.

Ην τρωμάτων 1 ἰσχυρῶν ἐόντων καὶ 2 πονηρῶν, οἴδημα μὴ φαίνηται, μέγα 3 κακόν.

LXVI. Si in vulneribus 1 magnis & 2 malis tumor non appareat, ingens 3 calamitas.

1. Vel κακοηθείᾳ, id est malignitate, vel dignitate partis, vel essentiâ, id est, vbi est

magna violatio continui.

2. In capitibus & caudis muſculorum, hoc eſt, ad articulos. Maligna ſunt hæc vulnera, quia caput maſculi explicit integrum neruum & ligamentum. Hippocrates lib. 2. De vlceribus in initio. Finis muſculi verò, tendo eſt.

4. Nam parte poëticâ conuulſionem, anticâ inſaniam indicat οἰδήματα dicit, hoc eſt laxi molléſque tumores. In parte neruoſa vulnerata vtendum eſt lenibus ac dolorem placantibus, ne à dolore fluxio incumbat parti. Quare pax ſit à validè refrigerantibus & ſtringentibus: potiùs calidis ſiccantibus curentur. Sæpè non ſine ſucceſſu author fui chirurgis, vt in his vterentur oleo extuſo ex ſemine hyperici cui immacerati fuerant flores hyperici.

Remedium præcellens.

LXVII.

Τὰ 1 χαῦνα 2 χρηστὰ, τὰ δὲ 3 ἔνωμα κακά.

Tumores qui boni aut mali in vulneribus & vlceribus.

LXVII. Molles 1 & rari [quod ad tumores attinet] 2 boni: 3 crudi verò, mali.

1. Χαῦνα nimirum œdemata, id eſt, doloris & inflammationis expertes, vt œdematoſi: qui cedunt preſſioni. Fungoſi ſunt tumores hi, ſine pulſu. Quales quædam parotides erant 1. Epid. 84. quæ iuuenibus ſine noxa euanuere. vt bubones venerei molles, boni ſunt.

2. Vt ſignum, & vt cauſa. nam pepaſmi capaces erunt, ac naturæ vim indicant: nec metaſtaſin aliò faciunt.

3. Tactui non cedentes: ſed dolorifici cum phlegmone coniuncti, & ſine pepaſmo, vt parotides rubræ tenſæ & cancri in mammis. Bubones venerei duri, luem fœdam denunciant: nam materiæ contumaciam indicant. Molles enim vel mitificantur, vel reſoluuntur.

LXVIII.

LXVIII.

Τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolor capitis vt ſecandus.

LXVIII. Cui poſtica pars capitis dolet, ſecta in fronte recta vena eſt adiumento.

Vacuatione & reuulſione materiæ morbificæ. Omnis reuulſio fit reuocando humorem vnde fluere cœpit: quòd non fluat quò fluere debet. vel è ſuperis partibus ad inferas, vel cõtrà; vel è dextris ad ſiniſtras, vel contrà; vel ab anterioribus ad poſteriores, vel contrà. Præſcribitur igitur hæc reuulſio ad loca contraria, & ad exhauriendam cauſam antecedentem & coniunctam, quæ per ſe immutat habitum & temperamentũ partis vnde dolor. Agitur autem hoc Aphoriſmo de decore capitis, qui euenit nõ per ſympathiam, ſed idiopathiam à materia; quæ ſi fuerit craſſioris cõſiſtentiæ, in parte poſtica capitis erit, ſi tenuior ac acrior, erit in partibus anticis, ibiq; diſtendendo membranas, dolorem excitabit. Hunc verò dolorem curat ſecta vena in fronte recta. Hanc ſecat vt proximam ad eductionem materiæ coniunctæ. Porrò vinculum iniiciendum eſt collo, vt ita intumeſcat hæc vena. & obliquè erit ſecanda, cauendo diligenter ne lædatur tunica pericranij. Non ſine cauſa dixit Hippocrates, Si calet pars capitis, & nõ pars cerebri. Producit iugularis vena duos ramos: vnus occiput perit, alter frontem. hinc illa cognatio anticarum ac poſticarum capitis. Sed ſi plethora adeſt, primùm tũdatur brachij vena: ſi ab vtero eſt, pedis vena etiam anteà aperiatur. Oculis dolentibus ita emittimus ſanguinem ex occipite.

LXIX.

Ρίγεα 1 ἄρχεται, 2 γυναιξὶ μὲν ἐξ 3 ὀσφύος

μᾶλλον καὶ διὰ τούτου ἐς κεφαλήν· ἀνδρᾶσι καὶ μᾶλλον 4 ὄπισθεν τοῦ σώματος, οἷον ἀπό τε 5 πηχέων καὶ μηρῶν, ἅτε καὶ τὸ δέρμα 6 ἀραιόν· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ 7 θρίξ.

LXIX. Rigores 1 incipiunt 2 mulieribus maximè 3 ex lumbis [& per dorſum] ad caput: viris autẽ parte 4 poſtica potius [quàm antica] corporis, vt cubitis 5 & femoribus: argumento eſt cutis 6 raritas; quam pilus 7 oſtendit.

1. Hoc eſt, ducuntur; id eſt principium ducunt: non tamen cauſas inde ducunt.

2. Natura frigidioribus: proptereáque rigoribus opportunis. Quòd intemperata natura ſimilem intemperiem faciliùs ſuſcipiat, quàm temperata contrariam.

3. Id eſt, parte poſticâ neruosâ, proptereáque frigidiore. Maximè ibi ſentitur vis rigoris, & per neruos ſpinæ caput afficit. Lumbis vehementes mulieres affliguntur.

4. Quòd antica pars ſit calidior, ob venas & arterias. Sed aliis etiam partibus foris quàm intùs magis rigent.

5. Quæ partes intùs, interna parte, & domeſtica, quàm foris, hoc eſt, externa parte, ſunt calidiores.

6. Ea raritas caloris ſoboles eſt.

7. Qui ex raritate cutis, caloris vi, & motu materiæ ſpermaticę primordia ducit & generatur. Quaſi dicat, qua parte pars aliqua piloſa eſt, ea quoque eſt callidior: antica eſt piloſior: quia in rara parte naſcitur pilus. Raritas à calore eſt. Reſtituendus eſt hic Aphoriſmus ex 6. Epid. 3. 29. vbi ita, Ῥίγεα ἄρχεται, γυναιξὶ μὲν, μᾶλλον ἀπ' ὀσφύος, καὶ διὰ νώτου, ἐπὶ

τότε

νῶτε ἐς κεφαλήν. Ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν.* φρίσσομεν γὰρ μᾶλλον τὰ ἔξωθεν, ἢ τὰ ἔνδοθεν τοῦ σώματος· οἷον πηχέων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιότερον, δηλοῖ δὲ ἡ θρίξ. &c. Hoc Aphorismo perstringit primò naturam communem, dein peculiarem cuiusque. Non agit autem de rigore critico, neque symptomatico, neque periodico: sed de externa illa refrigeratione & frigoris tensione quam barbari horripilationem dicunt. Sensus est: frigidiora afficit faciliùs rigor, vt mulieres, & partes posticas (neruosas & membranosas) & inter illas quæ minus rectæ sunt, vt femora cubitus, vbi minùs tectæ sunt afficiuntur à rigore priùs, id est in externis, id est posticis, vbi non ita sunt pilosa.

*φρίσσουσι

LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ 1 σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται· ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, 2 παύονται.

Epileptica conuulsio cum quartana.

LXX. Qui febris quartanæ dominatu tenentur, haud facilè 1 conuulsione infestantur: quodsi antè laborauerint, superueniente quartana morbo illo 2. defunguntur.

Videtur propriè accommodandus hic Aphorismus ad epilepsiam.

9. Epid. 6. 7.

1. Quia periodica materiæ exclusio, occasionem & causam conuulsioni præripit. nam tanta melancholiæ copia nunquam congeritur, quin ita excludi possit. Verbo ἁλίσκονται & diuturnitatem temporis, & morbi vehementiam significat: vt sit sensus, Qui non leuiter eo morbo laborant, vix tentantur cō-

uulsione, nec à repletione, nec ab exaustu. Quartana enim quia periodum habet 72. horarum, cumque eius ferè 12. vel 16. sint paroxysmi, & intermissiones 56. vel 60. non potest adferre exhaustum, neque conuulsionem per se, nec ex euentu.

2. Ad pepasmum prouehit lentum succum, ac excludit. Quare hoc dicere videtur Hippocrates moderatè calidis remediis epilepsiam fugari, quæque corpus modestè vacuant hîc vtilia esse: vt purgationes mediocres, & sudorifica, quale est decoctum ligni guaiaci, & radicum Chinæ.

LXXI.

Cutis tensa & aspera in febribus.

1 Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται 2 καρφαλέα καὶ σκληρὰ, ἄνευ 3 ἱδρώτων τελευτῶσιν· ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ, σὺν 4 ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

LXXI. 1 Qubus distenta est cutis, 2 rigida & sicca, sine sudore 3 vitâ defunguntur: quibus autem laxa & rara, cum 4 sudore intereunt.

1. Nimirum febre correptis.

2. Id est scabra & aspera: quæ antea erat mollis. Si scilicet ex partium solidarum exhaustu ac spirituum.

3. Quia est perfecta extenuatio, humoris inopia & corporis densitas. Hi tremunt cum conuulsione. vt Dealcis vxor in Thaso: & adolescens in Meliboea.

4. Resoluta œconomia facultatis retentricis. Si cætera vt in morituris signa appareant. Die in critico non fit. Quare Medici hypochondria tentant etiam, vt cutis tensionem notent. Crebrò hoc vidi sudoribus symptomaticis illis obortis homines vita fungi.

Obseruatio practica.

In

In aliis qui non ita madent contractionem tendinum ac neruorum manus, dum pulſum tentarem pollice, frequentiſſimè notaui.

LXXII.

Οἱ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ τι πνευματώδεές εἰσιν.

LXXII. Icterici non admodum ſunt flatulenti.

Icterici.

Hoc eſt non infeſtantur ructibus, torminibus, vel flatibus. Intelligendus eſt Aphoriſmus de ictericis naturæ, hoc eſt de hominibus bilioſis, vel picrocholis τὰ ἔξω, *hoc eſt, quibus non ſymptomaticũs, ſed naturali habitu bilis diffuſa eſt per totum corpus. Huiuſmodi enim homines ſunt calidi. Atque etiam de ictericis criticis hoc dicendum; maximè ſi nullæ morbi reliquiæ ſuperſint. Sed nequaquam de ictericis ſymptomaticis. Nam ſiue acciderit icterus ſymptomaticũs à venenata qualitate, ſiue à motu morbi, vt Hermocrati, ſiue à vitio partis, hi poſſunt eſſe flatulenti: vt euenit Apollonio, qui erat icteric⁹ & flatulẽtus.*

1. Epid. 3. 13.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER VI.

I. HEVRNII.

Paraphraſtica verſione, & breuibus ad obſcuriora loca Notis ſiue Commentariolis illuſtratus.

I.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι 1 λειεντερίῃσιν 2 ὀξυρεγμίη ἐπιγινομένη, μὴ γινομένη πρότερον, σημεῖον 3 ἀγαθόν.

1. In diuturnis 1 lienteriis 2 ructus si superueniat acidus, qui antea non extiterat, 3 bonũ.

Hic liber περὶ τῶν ἐπιγινομένων, hoc est, de superuenientibus morbis & symptomatibus, quæ in corpus incidere possunt. Aut enim superueniunt morbi morbis, aut symptomata symptomatis, aut morbis symptomata, aut symptomatis morbi: ex quibus perspicimus an ad salutem ægri, vel num ad mortem res sit abitura. Desumpta autem est omnis materia ex libro de internis affectionibus. Neque possunt huius libri Aphorismi ad certa capita deduci, Continet hic Aphorismus symptoma epigenomenon partium ventris inferioris, partiumque omnium [illegible] sunt. Aut coctionis aut distributionis, aut excretionis vitium ostenditur. Agitur de lienteria quæ primùm & per se venit, à simplici intemperie ventriculi frigida, in cuius initio est impossibile vt ructus acidus eueniat. Est autem triplex, pro causarum varietate, lienteriæ differentia: vna intemperies frigida & humida ventriculi & hectica intestinorum fluxio è cerebro: & cùm ventriculus & intestina aphthodea euadũt. In prima specie commẽdatur ructus acidus.

Lienteria ab intemperie.

1. In excretione sibi nullo modo mutati neque alterati in consistentia, colore, odore: à fracta retentrice ventriculi; vnde elapsus causa est cruditatis, non ex aduerso.

Argamentum libri.

2. Vt lienteriæ causæ retentricis facultatis infirmitati, sine vlla pituitæ acidæ accessione sit tribuenda.

3. Est

3. Eſt enim ſignum incipientis reſtitui ventriculi & cum cibo quodammodo in gratiam redeuntis, ac cibum iam auidiùs diutiúſque amplectentis. Nam ex eo complexu concoctio quędam ſequitur, quæ antea nulla erat, ſed aderat abſoluta concoctionis priuatio. inchoatam enim concoctionem ſequitur ructus acidus. In lienteria excrementa excernuntur ſine vllo dolore nec vlla ratione à cibo & potu mutata ſunt, ſed eadem referunt in conſiſtentia, qualitate, quantitate, colore, odore. nec cholera aut cruore ſunt tincta: verùm ſubalbida. Sed in cœliaco malo ſemicocta ac ſemichyloſa deiiciuntur. eleganter hîc in Commentario lienteriæ diuerſas cauſas aperit Galenus; ac veterum ſententias de nomine lienteriæ recenſet.

I I.

Οἷσι ῥῖνες 1 ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ 2 ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι 3 νοσερώτερον· οἷσι τἀναντία, 4 ὑγιεινότερον.

Sanitatis ſecuræ aut non ſecuræ indicia ab excremētis.

I I. Quibus nares naturâ ſunt 1 hmidiores & ſemen 2 humidius, ſanitate ſunt morboſiore, 3 viuúntque valetudinarij: At qui contrà 4 ſunt affecti, ſalubrius degunt.

Principum partium intemperies.

Naturarum diſtinctio potiſſimùm ſumitur ex partibus principibus; ideò per has partes deſcripſit hoc Aphoriſmo vitium temperamenti humidioris & frigidioris totius corporis. Quaſi dicat, qui non ſolùm cerebro, ſed toto corpore excrementis abūdant humidis & frigidis, his principes partes eadem ab intēperie laborant. Nares ſunt dicatæ expurgationi cerebri, his itaq; humidioribus exiſtētibus, humidius atq; infirmius erit cerebrum, humorum excrementitiorū coacerua-

tione. vel aliunde irruente succorum copiâ. Seminis autẽ humiditas duobus modis euenit, aut vitio materiæ spermaticæ, aut vitio testium. Vitium materiæ spermaticæ consistit in apepsia, primùm ventriculi, deinde hepatis, postremò totius habitus. Himiditate igitur seminis significatur virium naturalis œconomia in coquendo: distribuendo, retinẽdo, & excernendo. Vitiũ verò testium est, quia hi sunt & frigidiores & humidiores, vt semen, cuius materia est excremẽtum benignum tertiæ concoctionis, ob frigiditatem & humiditatem ad debitam crassitiem & soliditatem peruenire non possit. Rectè igitur significatur inde totius corporis vitium, quia declaratur habitus δυσδιαφόρητος adeò, vt semen à suo sero sufficienter expurgari nequeat. Valetudinarij hi viuunt, qui pituitâ excrementitia abundãt, quæ lassitudines, tumores pustulas, œdemata, nodos, flatus aquam, ac plurima tubercula profert, vt sunt herpetes salsi, chœrades, strumæ, testudines, pro diuersa pituitæ ratione. Nam vt est cœli tẽpestas, ita variè pituita ipsa mutatur atque alteratur. Atque hæc si in asperã arteriã decubuerit, anginam; si in pulmone, asthma & vlcera; si in ventriculum, vlcera aphthodea, vnde lienteria; si vero altius abraserit, dysenterias parit.

Seminis virium. vnde.

Testes.

Vnde hi languеant.

1. Hoc est, humore abundant excrementitio, ab humore cerebri. Hîc nariũ humor in sanis est calamitosus, quia accidit symptomaticôs. In ægris est salutaris, quia accidit criticôs, vt sternutatio: nam sunt malarum caussarum bona signa: in sanis verò, malarum causarum mala signa. Dicit, φύσει, ne adferatur vitio diętę, vt si quis sub Ioue dormiat frigido, & vsum si ineat intẽpestiuè rerũ frigidarum.

2. Ex

2. Ex materiæ ſpermaticæ vitio, ob cruditatem & ſeroſum humorem, vnde corporis totius & naturalis, œconomiæ vitium, ſanguiniſque mador ſignificatur: vnde putridi morbi & apoplexiæ, ſi retineatur excrementum in cerebro, aut lethargi. nam totum horum corpus eſt excrementoſum.

3. Hoc eſt, leui de cauſa in morbos incidunt à diſtillatione à cerebro, quæ non ſolùm partis, id eſt, cerebri vnde diamanat, calamitatem arguit; ſed ipſis etiam partibus in quas illabitur calamitoſus eſt.

Dubium.

4. In morbos non ſunt tam opportuni. Hoc eſt, Quibus totus habitus ſolidus eſt & ſucci plenus. Ariſtoteles & cuncti philoſophi naturæ vitæque hyparxin conſtituunt in humido, adeò vt quô quis plus humidi obtineat, ita fœlicius degat. Idem docet Hippocrates libro De locis in homine, vbi docet ſiccioribus naturis morbos eſſe pertinaciores, quia curatu difficiliores: nam deterior eſt ſiccorum hominum conditio quàm humidorũ. Ad prius reſpondeo, Hyparxin vitæ naturæq; conſiſtere in humido primigenio, non autem in humido excrementitio de quo hic Aphoriſmus loquitur. Ad poſterius hîc non agi de morbis nec morborum curatione, ſed de diatheſi, id eſt, diſpoſitione vel pronitate ad morbos. Aliud enim eſt, difficilius curari; aliud, morbis magis eſſe obnoxium. Fœlicius viuũt ſicca temperie præditi: his ſiccæ ſunt nares, nec ſudores fundunt. ſed ſenſui in comperta vaporatione defunguntur excrementis tenuioribus.

III.

Ἐν τῇσι 1 μακρῇσι δυσεντερίῃσιν 2 αἱ ἀποσιτίαι, 3 κακὸν· καὶ σὺν πυρετῷ 4 κάκιον.

Dysenteria diuturna.

III. Si 1 diuturnæ dyſenteriæ appetentiæ deiectæ 2 acceſſio adiungatur, 3 malum: eóque magis 4 malum, ſi febris coniuncta ſit.

1. Dicit diuturnæ dyſenteriæ: nam fieri poteſt vt ineunte dyſenteria deiiciatur appetentia, vt cùm pituita putris eſt dyſenteriæ cauſa. Deſcribit hîc dyſenteriam magnam. Porrò tribus de cauſis dicitur dyſenteria magna, aut eſſentia morbi, quòd ſcilicet vlcus ipſum ſecundum trinam dimenſionem magnum ſit: vel difficultate curandi, quòd medicamenta parti ægræ admoueri nequeant, aut vitio materiæ antecedentis & perennis fluxus, quo non ſolùm affluxus excitetur, ſed etiam excitatum vlcus foueatur. Nam cùm pars illa & ſitu & officio excipiat omnia corporis excrementa vlcus illud duobus modis fit excrementitium primò excremento ordinario: ſecundò, extraordinario. Ordinario videlicet ſordibus & ichoribus: hæc enim ſunt duo ordinaria excrementa, nutritiæ cuiuſque partis, craſſum videlicet & tenue. Quæ pars, ſi valet, longè à ſe depellit, ſi verò infirmior fuerit, depellere nequit. Extraordinario verò, quod doloris vi huc ex toto corpore materia excrementitia attrahatur.

Dyſenteria quæ magna.

2. Vt nimirum ſuperueniat diuturnæ dyſenteriç ab vlcere inteſtini. Ob colluuiem fœdorum ſuccorum non ſentit famen. Vel quia reſoluta iam eſt facultas appetitrix ciborum: hinc ſuctionis ſenſus non percipitur.

3. Quòd malum ad ventriculum ſerpere videa

videatur;diuturnitate morbi tracto in ſympathiam ventriculo ab inteſtinis: quodque ad excretionis deprauationem, concoctionis infirmitas & ſucci alibilis inopia adiungatur. Vnde fit, vt ad calamitoſam vim morbi accedat ſumma infirmitas virium. Optimum remedium eſt infuſum rhabarbarum in decocto roſarum ſiccarum, radicum plantaginis, & mirobalanorum ex aqua endiuiæ, cum pauco cinnamomo: expreſſo fiat valida: præbetur cum ſirupo de ribes vel de roſis ſiccis. Sumitur bis in ſeptimana. Intermediis diebus lac à vacca cadens datur, ter die, cum ſaccharo roſato ſimplici. Dolor ſi vrget, lac clyſmo infunditur cum butyro recenti, & vitello coquitur in lacte tapſus barbatus & roſæ. Tandem, vt ſtringas, lactis dimidium excoque, bibat ter die.

4. Quæ cùm ipſa per ſe calamitoſa eſt & vires frangit, tum verò magni morbi ſymptoma eſt. Aut enim hæc febris eſt eſſentialis, vel ſignificat vitium materiæ quæ excitat dyſenteriam: quòd videlicet materia antecedens, quæ parit dyſenteriam, non ſolùm ſit parti in quam decumbit calamitoſa, ſed etiam illi vnde manat. Aut erit febris ſymptomatica, & ſignificabit vlcus cum phlegmone, vnde franguntur vires: vel ingentem putredinem denunciabit.

IIII.

Τὰ 1 περιμάδαρα ἕλκεα, 2 κακοήθεα. *Vlcera.*

IIII. Vlcera 1 circumglabra, 2 maligna.

Propoſito exemplo vlceris quod ſub cõſpectum cadit, docet difficultatem curandi vlceris maligni. Atque hic eſt huius Aphoriſmi ſyllogiſmus,

Morbus is dicitur malignus qui succũ alibilem deprauat, & partem reddit effœtam. Huiusmodi autem sunt vlcera circumglabra: Igitur maligna. Maior probatur. Nam vlcus non curatur nisi sarcosi. Sarcosis verò non medici, sed naturæ opus est: quæ ad hoc duobus vtitur instrumentis nimirũ partis solidæ integritate, & succi alibilis bonitate. Cùm igitur curandi difficultas in duobus his, vel altero tantum, hoc est partis intemperie, vel succi deprauatione consistat, ægrè superantur ea mala quibus hæc eueniunt. Minori fides ita quæritur, Pili generantur ex vi caloris, motu humoris spermatici, & cutis raritate. Si igitur pili fuerint bene colorati solidi, & densi, indicabũt partiũ tẽperiem & succi alibilis bonitatẽ. Pilus ergo declarat partis intẽperiem, & succi nutritij deprauationẽ, vel alterũ tãtum.

Pili.

1. Id est, pilis carentia: cadunt enim.

2. A partis insigni intemperie, & ab affluentis materiæ vitio, vnde redintegrari nequeunt facilè. Nam succi praui illi, corrumpunt nutricatum pilorum. Talia sunt venerea vlcera. Vt vlcus vel vulnus curetur, opus est benigno sanguine, ac partibus illi vicinis moderatis, absint quoque salsi humores, nam inde etiam mali moris euadunt. Inde quoque dico ex glabritie, sciemus virulentam qualitatem inuasisse partem, vnde ferinum vlcus sobolescit. Propterea chirurgis illud studium semper adsit, vt partem firment, & totius cacochymiam castigent: vtantur sæpè à purgatione decocto sarzæ & Chinæ, & ligni Indici: & vlceribus talia topica adferant, quæ vnâ partis calidum natiuum recreent ac intemperiem flectant.

Obseruatio practica.

Tũ

V.

Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν, ἢν μέγα διαφέρωσι, καταμαθητέον.

Dolorum idea notanda: quódque multiplex sit dolor.

V. Intercoſtarum pectoriſq; dolores aliarúmque partium quantum interſit, accuratè dicendum.

Dolor aliquãdo ſignificat ipſum morbum. Hic verò ſumitur pro ipſo ſymptomate, hoc eſt, pro ipſa perceptione rei naturam lædentis. Doloris autem duæ ſunt cauſæ, nimirum mutatio habitus, hoc eſt conformationis & temperamenti alteratio. Doloris autem ratio multiplex eſt, nam vt eſt materia dolorifica, vt pars quæ dolet, vt eſt immutatio habitus & temperamenti, ſic alia atque alia doloris proprietas. Perdiſcendum itaque quantum differant dolores: nam ex doloris ſpecie locum affectum & humoris ſpeciem, cuius vitio dolor excitatur, inuenimus. Item perdiſcendum quantum durent dolores: hoc eſt conſiderandum vtrùm dolor ſit perpetuus, vel num ſit remiſſionis particeps; typicus, an typi expers; magnus an paruus; vehemens, an mitis, remediis cedat an non; vincat magnitudinem cauſæ, an vincatur: de die ſit grauior, an de nocte; ſit in parte ſimilari vel organica (nam alia ſunt ſymptomata phlegmones, vt eſt in parte ſimilari; alia, vt eſt in organica) poſtremò an ſit in cerebro, an in hepate, an in pulmonibus, & ſic de cæteris partibus organicis. Tertiò perdiſcendum quantum dolores differant: hoc eſt, quantum alter alteri præſtet, & vtrius ſit maior vis. Quia duobus propoſitis malis, malum declinandum maius; atque permultis indicationibus permixtis, exordiendum eſt ab ea, quæ cæteras vincit,

6. Epid. 1. 9. & 2. Aph. 6. & 6. Aph. 31.

2. De locis affectu 2.

cit, vel sine qua nihil effici potest, vel à qua omnia symptomata pendent, authore Galeno, tertio libro methodi.

Axioma therapeuticum in mixtis indicationibus.

1. Pars morbo obsessa, causa morbifica; morbi species, magnitudo, motus, & mos, ex doloris idea elucescunt. Quare ad cognoscendum, prædicendum, & curandum, doloris natura scrutanda est. Dolor pungens membranæ est; pulsans, arteriæ; grauis, carnis; tendens, membranæ repletæ. Causam quoque denunciat: nam tensiuus est à repletione succorum, vel flatuum; calidus, calidam materiam significat. Morbi speciem ostendit; vt si latus pungat, pleuritidem. Morbi magnitudinem exprimit; nam ingens dolor punctilis, magnam pleuritidem loquitur. Videndum etiam num sit dolor continuus vel intermittens. Repeto: examina qualitatem doloris; hoc est; num sit pungens, vel grauis; quales pręterea à Galeno describuntur. Deinde vehementiam doloris nota & diuturnitatem. Ita renum substãtia patitur dolorem grauantem: sed cauitas eius, vbi vreter, punctilem præbet dolorem. ita hepatis substantia grauatiuum dolorem patitur, eius verò membrana pungentem dolorem experitur. Vehemens dolor nascitur à partis valde sensilis natura; vel à materiæ vitio in qualitate vel copia. Diu etiam quòd durant dolores, id etiam à materiæ copia & qualitate est, vt si frigida illa fuerit & crassa: quæ partis prostratæ vis nonnunquam diuturni doloris causa fuit, vel quòd exitu prohibetur materia. Dolor si breui desierit ac intermittat, à tenui est flatu, vel ab ichore. Præterea videndum quasnam partes ille

2. loc. aff. 2.

ille dolor in contagionem abripiat, vt si colico à dolore vomat quis, ac lumbi hi doleant & crura, sæpe à calculo id euenit renum: vt in cæteris etiam id euenire, doctè hîc demonstrat Galenus.

VI.

Τὰ 1 νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα, ἐργωδῶς 2 ὑγιάζεται τοῖσι 3 πρεσβύτῃσι.

VI. Renum & vesicæ dolores 2 vix sanantur 3 senioribus.

Renum & vesicæ morbi.

1. Nephritici omnes morbi, vt inflammationes, vlcera, infarctus calculi. Per renum & vesicæ dolores intelligantur hîc morbi omnes earum partium quæ vrinæ aut secernendæ, aut transmittendæ, aut excipiendæ dicatæ sunt.

3. Libro sexto Epidemiôn dicit, nunquam se vidisse curatum vlcus renum & vesicæ, post quinquagesimum annum. Nam cùm vesica membranea sit, non coalescit, tum ob essentiam morbi, tum ob excretionem ordinariam, tum ob rationem partis, quæ semel exulcerata, non facilè curationem recipit; & senes abundant pituita salsa, quæ impedit vlceris curationem. Omne enim excrementum in senibus, abradendo est molestum, eò quòd corpora senum non difflantur. Vix, dicit, curantur: hoc est, cum summa difficultate, in ætate prouectiore; quòd vis remediorum eò transmitti vix possit.

3. Annis quinquaginta maioribus. Nam remediorum vis eò vix peruadit: quòd expultrix vis infirmior sit, & quòd meatus sint angustiores, quódque materia morbi contumax sit tum propria, tum aduentitia. Et hæ partes

in seni

in senibus ægrè curantur, quia naturâ sunt frigidiores, & excrementis abundant: at vlceri siccatione opus est & ocio. Succo chalybis quosdam S. Dei beneficio curaui. Locus vino chalybs tenuatus limâ, vino dulci potentique immaceratus liquescit. Cochlearium sumunt manè, remixta aqua capillorum Veneris. Lac asininum etiam confert.

Remedium insigne.

VII.

Ventris dolores.

Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν 1 μετέωρα, κουφότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰσχυρότερα.

VII. Dolores & tumores in ventre, 1 sublimes quidem minores leuioresque: non sublimes verò grauiores.

Caput & scopus huius Aphorismi est, vt nos doceat non solùm in specie, sed in indiuiduo considerandos esse morbos: eò quòd idem secundum essentiam morbi in diuersis corporibus, vel etiam in diuersis partibus eiusdem corporis, multùm variantur, & ægrè vel facilè curantur. Sic enim ardentis febris eadem est essentia in sene & in iuuene; faciliùs tamen curatur in iuuene quàm in sene. sic quoque eadem est essentia inflammationis hepatis & manus, longè tamen periculosius hepatis malum, ob officium quo vita carere nequit, quod in hepate habitat.

1. Per μετέωρα non intelligit eos morbos qui consistunt in ea abdominis parte quæ supra vmbilicum est: nam, vt ait Hippocrates in Prognosticis, Quo propriùs absunt à costis & visceribus eò ipsos esse periculosiores. Sed intelligit affectiones musculorum abdominis. Sæpè enim docti Medici falluntur, vt putent hepatis inflammationem esse eam, quæ est muscu-

musculorum abdominis. Verùm distinguit Galenus, quòd inflammatio illorum musculorum retineat figuram musculi, hepatis verò minimè, & grauia symptomata hepar affectum profert. Nuper vidi mulierculam cuius abdomen saxo durius erat, sub musculorum tamen idea ac charactere. Emplastrum iussi admoueri de muccaginibus rubicundior cùm euasisset locus, ac cùm cedere videretur aliquantulum, iussi pertundi, satisque altum infligi vulnus: Erupit maxima puris copia: euasit. Musculi illi abdominis crassissimā mēbranam habent: quæ nisi pertundatur, nō vnquam ferè spōtè erumpere poterit pus. Vidi propterea nō sectos illos tumores in saxa abiisse, totúmq; mesēteriū in saxū ferè inde cōmigrasse.

De locis affect.

Historia curationi accōmoda.

VIII.

Τοῖσιν 1 ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως 2 ὑγιάζεται.

VIII. Vlcera 1 hydropicorum vix, imò ne 2 vix, curantur.

1. Quæ ratione hydropis nascuntur.

2. Nam vlceri siccitate opus est, & humido primigenio: at vtroque fraudatur corpus hydropi implicitum. Nam ichor fœdus à tali corpore ad vlcus effluit: nec suo fruuntur genio partes corporis; tabescit enim in hydropicis calidum humidumq; primigenium partium similarium. Hepar enim, in quo genius nutritius habitat, suo genio exuitur, nam nimium refrigeratur: hinc cunctæ partes siccantur similares, cùm nullo benigno rigētur madore nutritio. Vnde ergo spes redintegrandæ partis vlceratæ? nec enim illi affluit benignus sanguis. (cùm hepar eum solummodo aquulentum

sanguis (cùm hepar eum solummodo aqualentum proferat,) nec, si etiam afflueret, in sui naturam, fracta iam pars, à corporis totius deprauata œconomia, eum mitigare possit. Quare in omni specie hydropis insanabilia ferè sunt vlcera. Caue ergo tu ne cauteria inuras hydropicorum facilè corporibus. Noui hoc euenisse in Doctore celeberrimóq; Medico Vltraiectino: qui cùm ab aqua fatigaretur, inuri suis cruribus vlcera iussit: at illa mox in gangrænam abibant, ac hominem abripiebant.

Cautio cum historia.

IX.

Τὰ 1 πλατέα ἐξανθήματα οὐ 2 πάνυ τι 3 κνησμώδεα.

IX. Pustulæ 1 latæ 2 minùs 3 pruriunt.

Pustula.

1. Quæ fiunt à pituita, in diaphoretico corporis habitu, si dysdiaphoretos fuerit habitus pituita putrescit ac pruritum præbet. vt etiam melancholia interdum, vbi corpora cacochyma.

2 Quam fastigiatæ & acuminatæ: nam fiunt à bile, & ab intercepta transpiratione: alioqui tenuissima vis facilè perfluit.

3. Pruritus est πάθος γλυκύπικρον, dolorifica voluptas in cute excitata ab acri ichore. Vidi ictericos paruis pustulis sępè obsitos, immensa quadam scalpendi libidine proritari ab acri bile quæ subtercus vrebat. Purgata bile ac dissipata ab habitu corporis materia, quiescebant. Quare à prouisione totius vt expirare possit quæ habitu corporis concepta contaminatio est, rectè decoctum salsæ ac ligni Indici præscribitur. Vt etiam aqua suauis balnea.

Pruritus quid. Historia.

Remediũ.

X. Κιφα

X.

Κεφαλὴν 1 πονέοντι καὶ περιωδυνέοντι, 2 πύον, ἢ 3 ὕδωρ ἢ 4 αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Dolorum capitis solutio vnde.

X. Ex capite 1 dolenti, & vehementer, effusione 2 puris, vel 3 aquæ vel 4 ſanguinis è naribus aut ore, vel auribus, ſolet morbus ſolui.

1. A ſuccorum copia vel qualitate: nam fit à vapore: diſcuſſione ſolâ curatur.

2. Ab inflammatione conceptum ſi ſit pus, vt ſæpè euenit in longis malis capitis.

3. Id eſt; ichor pepaſmi participis ſucci biliosi, pituitoſi, vel melancholici.

4. Sanguis ſi copiâ vel qualitate vitium fecit. Quaſi dicat, & Medicus tot modis ac rationibus dolorem capitis ſoluet: habita tamen priùs prouiſione totius. In magnis doloribus capitis Turcæ ſolent auriculas validiſſimè fricare, mox nouacula ſcarificare, ac ſanguinem elicere. Noſtrates cantharidibus veſiculas ponè aures excitant: & venam frontis ſecant. errhinis hoc etiam molimur; capitis lotione ex decocto agarici & florum chamæmeli.

Noua ratio medendi.

XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγενόμεναι, 1 ἀγαθόν.

Melancholicorum & nephriticorum remedium.

XI. Melancholicis & nephriticis haimorrhoïdes ſuperuenientes, bono 1 ſunt.

Geminæ ſunt haimorrhoïdes, externæ & internæ. Externæ veniunt à venæ cauæ ramo crurali: duas enim fundit illius venas, & ramulum venæ ſacræ. hæ etiã excurrunt in veſicã, pudendum, & vterũ. internæ à ſplene oriũtur. Externæ

Haimorrhoides duplices.

fundunt

fundunt fœculentum craſſum ſanguinem: interna tenuem & ſplendidum ſanguinem ferè elidunt: nam ſplenicus ramus talem à ſplene (qui arteriam recipit) ſanguinem promit, lienemq́ exonerat. Externa, hepar, renes, & vterum, vindicant ab iniuria. Vnde cùm totum genus venoſum exoneret, liberant à metu pleuritidis, peripneumonia, mania, melancholia, & à tumoribus. Aduſtus ſanguis ab internis prodire ferè ſolet, & purpureus. Vidi qui cùm haimorrhoïdibus tentari ſolebant, cum vrina ſanguinem effundebant certis ſpaciis, ſine noxa. Ita mulieres noui, qua menſium vice haimorrhoïdes fundebant.

6. Epid. 3. & De tumoribus. Hiſtoria.

1. Nam tum reuellunt, tum euacuant ſanguinem qui in vitio erat: quare diadoſis illa præclarè ad ſaluté facit & appâret. Quare hoc naturæ conſilium imitari medici in his morbis debent: & etiam pedum venas aperire.

Obſeruatio practica.

XII.

Αἱμοῤῥοΐδας 1 ἰηθέντι 2 χρονίας, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, κίνδυνος 3 ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ 4 φθίσιν.

XIII. Si quis hæmorrhoïdas 1 diuturnas 2 ſiſtere velit, niſi vna fluere ſinatur, 3 hydropis vel tabis 4 metum adfert.

1. Quæ alicui cõſuetæ ſunt fluere modeſto & tempeſtiuo curſu. Recentes ergo ſupprimi poſſunt, ſi caueris vt materia illa craſſior ſanguinis phlebotomiâ, vel pharmaciâ, vel diæta auferatur ac in meliorem temperiem flectatur.

2. Cùm metus adeſt nimiæ exhauſtionis.

3. Palindrome in hepar, vnde ſcirrhus & oppreſſio caloris natiui hepatis à multo fœculento ſanguine: vnde id loco ſanguinis aquam reddit.

4. Si

4. Si in pectus fiat metaſtaſis indéque vas iſtìc rumpatur, vel ſi alia pars infirma eſt eò fluet. vt hepar reiicit in pulmones, ita vel in latus, vel in caput, aut in habitum corporis protrudere poterit: vnde phagedæna, maniæ &c. Itaque vena aperta teneatur, vel vena in ea periodo ſecetur. vel fecis plenus ſanguis purgetur, vel diæta remedium adferat. Cuidam mediæ ætatis nimia præcipitatione fundebantur hæmorrhoïdes: cùm medici & chymici cuncta tentaſſent, nec ſucceſſiſſent, iuſſi vt vnâ intactâ, reliquæ tangerentur colcothare; ita appellant craſſamentum illud ab vitrioli olei diſtillatione relictum. Illico conſtitit. Viuit. Præſtitiſſet tamen ſenſim aliquáque die id actum fuiſſe. *Historia.*

XIII.

Ὑπὸ 1 λυγμοῦ ἐχομένῳ 2 πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι, λύουσι τὸν λυγμόν. *Singultus.*

XIII. Singultui 1 implicito 2 ſternutatio ſuperueniens, ſingultu liberat.

1. A materiæ influxu quæ ſe inſinuauit ventriculi tunicis, vnde irritatur expultrix vis,

2. Quæ eſt motus cerebri per nares confertim acto ſpiritu: quem motum ſentiunt etiam muſculi epigaſtrij, qui ventrem vnà comprimunt: ita extunditur materia influxa. In Conuiuio Platonis ita ſedatur Ariſtophani ſingultus. Fit ſingultus à repletione, vel inanitione, aut ab acerrima materia, vel quod cõtagione à neruoſis partibus in ſympathiam ventriculus trahatur; vel à vicinis, vt ab hepate. Singultuoſæ febres ſæpe fiunt ab acri flatu ventriculo concepto. Remedio eſt ſi puppa ex anethi ſemine ac papaueris potui immittatur. *Remediũ.*

XIIII.

XIIII.

Hydrops cùm alui fluxu.

Ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος 1 λύσις.

XIIII. Hydropicis ſi aqua è venis in ventrem influxerit, ſoluit 1 morbum.

Cùm id fit confertim & copioſè, excuſſa aqua in inteſtina quæ inſedit caua hepatis partis: vel in veſicã, quæ inſedit gibbis: vel quæ in ea quæ eſt ad lienem cauitate fluctuat, ſi per venas meſarrhïcas ab omento in inteſtina excidat. Vel ſi ea quæ inter peritonæum & inteſtina natat per occultos ductus in inteſtina vel veſicã feratur. Per occultos dico ductus, nam ita videmus eam interdum in pectus vel in pedes ferri. Anaſarca naſcitur cùm malũ excluditur per exiguas venas in habitũ corporis. Si tamen viſcus vitioſum fuerit, non iuuat aquæ abductio: ilico enim recrudeſcit. Si itaque duos menſes laboratum fuerit hoc malo, actum eſt: viſcus enim germen morboſum concepit. non propina hydragoga niſi integris ægri viribus.

1. Diadoſi. Curandi itaque viam hîc aperit medendi præceptor, ab imitatione naturæ ductam. Sed notandum id fieri non poſſe vt inualida medicina trahatur in inteſtina humor ille, qui natat infra peritonæum: & inteſtina, Qui enim ſucco iteos, vel diaturbith aut bryaniâ, vel ſoldanellâ exiſtimant ſe id efficere poſſe, falluntur. Hæc enim venis conceptam aquam facili niſu effundunt, non abdomine natantem. Quare elaterio opus eſt: huius grana aliquot remiſcere cum pilulis alephanginis: vel euphorbium remixtum in parua copia cum caſſia recenter extracta præbeo.

Cautio prædicta.

Ὑπὸ

XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ 1 μακρῆς, ἀπὸ ταυτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος, 2 λύει τὴν διαῤῥοίην.

Diarrhea superueniens vomitus.

XV. In longa 1 diarrhœa, vomitus vltrò obortus diarrhœam 2 ſiſtit.

1. Cùm iam materia praua vacuata eſt: non autem ineunte morbo. Hydropi ſi ſuperueniat diuturna diarrhœa, bono eſt, ſi tandem vomitus ſuperueniat à naturæ potentia: vel etiam artificioſa à molitione ſoluit morbum.

2. Reuulſione, & motu inteſtinorum contrario priori, alióque rapta materiâ. Imitandum igitur eſt hoc remedium.

XVI.

Ὑπὸ πλευρίτιδος 1 ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης 2 ἐχομένῳ, διαῤῥοίη ἐπιγενομένη, 3 κακόν.

Diarrhœa superueniens morbus.

XVI. A pleuritide 1 & peripneumonia vehementer 2 afflicto ſi diarrhœa ſuperuenerit, 3 malum.

1. Quarum vi iam languet vis naturæ.

2. Ob morbi magnitudinem, & partium, inflãmatione obſeſſarum, neceſſarium vſum.

3. Nam vires fractas iam ab his morbis, exhaurit ſymptomaticõs hîc fluxus, cùm nihil ex foco morbi adimat, crebríſque laboribus deſidendi ac perennibus vigiliis ſpiritus diſſipet. Prætereà inde ſignificatio fit, vim tractricem ac coctricem ventriculi ac hepatis, in contagionem trahi à thoracis morbis: ac retentricem inteſtinorum vim ſolui. Non ita noxia eſt diarrhœa ineuntibus his morbis, vel vbi pepaſmi notæ explendeſcunt, ſi tunc euenerit. Lenibus itaque remediis ex Hippocratis ſententia tentanda eſt aluus in peripneumo-

Cautio practica.

nia & pleuritide, vt manna, ſirupo violato & roſato laxatiuo, caſſia, diacatholico, cum pauco rhabarbaro, electario lenitiuo, & de pſyllio: Nam Hippocrates hîc non dicit diarrhœam cunctis pleuriticis & peripneumonicis malam eſſe, ſed ἰσχομένῳ hoc eſt vehementer ab his afflicto: ita vt ratione contagij, hepar, ventriculus ac inteſtina diarrhœam proferant ſymptomaticam. Itaq; à vexatione harum inferiorum partiũ euenit diarrhœa, nam vexatum iniuriâ hepar non ampliùs trahit in ſe alimentum, nec ſanguinem proferre poteſt; verùm etiam ventriculum affligit. At diarrhœa illa quæ moderatæ pleuritidi vel peripneumoniæ ſuperuenit, hæc quia non naſcitur ex κακοπραγίᾳ viſcerum, bonis ægrorum rebus euenire poteſt: vt antea dixi. Obſeruabile etiam num ab ingeſtis nata fuerit diarrhœa, & non à vi morbi. Vidi nobilem pleuriticam: huic ad ſtatum ferè immanis fluxus alui ſuperuenit, Præſcripſi illi vſum ſirupi myrtillorum, ac Summi Dei beneficio ſeruata fuit.

Hiſtoria.

XVII.

Ophthalmiæ remedium.

Ὀφθαλμιῶντι 1 ὑπὸ 2 διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

XVII. Oculis ex 1 inflammatione laborantem 2 diarrhœa corripi, 3 bonum.

1. Ab acri materia, & ſanguine cui mixta ſit pituita ſalſa.

2. Siue arte, ſiue vltrò erumpat.

3. Nam reuellit, & vnà euacuat ab oculo. Quare ſi natura id vltro non fecerit, pharmacia hoc agemus. Si valida phlegmone occupauerit oculum, venam ſeca, cucurbitas ceruici admoue:

Obſeruantia practica.

admoue: purga. dolorem mitiga. digere. In magnis doloribus foue oculum decocto malnarum, chamæmeli, & seminis fœnugræci. tandem collyrio, quod alibi descripsimus illinc.

Lib. 2. Methodi nostra vbi de colliriis.

XVIII.

1 Κύστιν διακοπέντι, ἢ 2 ἐγκέφαλον, ἢ 3 καρδίην, ἢ 4 φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν 5 λεπτῶν, ἢ 6 κοιλίην, ἢ 7 ἧπαρ, θανατῶδες.

Vulnera interna.

XVIIII. Vesica 1 pertusa, aut 2 cerebro, 3 corde, 4 diaphragmate, tenui 5 intestino, 6 ventriculo, 7 hepate, mortiferum.

1. Valido vulnere si secetur, ita vt cauitatem feriat. Id sane est calamitosum: nam, quia exanguis, non potest coalescere & inflammatio superueniens illi funesta est. Diacopas vocat grauissima vulnera.

2. Nam pars princeps & spermatica. Galenus hîc dicit se vidisse curatum cerebrum vulneratum.

3. Vsque ad ventriculum si peruaserit læsio ilicò moriuntur: alioqui si caro sola læsa fuerit, nec peruaserit vulnus in sinum cordis, superueniente plegmone primo aut secundo die abripiuntur.

4. In eius parte tendinosa & membranea, vbi eius initium.

5. Ægrè curantur ob tenuitatem, quódque perpetua bile rigentur. Si ea parte vulneratur qua mensenterium attingit, ob venarum eò venientium magnitudinem quę plurimum sanguinis fūdunt, plerumque calamitosum: in aliis partibus curata vidi, cùm nec plegmone nec dolor vllus superuenirent.

6. Quia neruosæ partes dehiscunt vulnere

laceræ. In craſſis etiam inteſtinis parua & rectâ inflicta, non tranſuerſim, vulnera, non ita lethalia ſunt. Ventriculi ſuperior pars maximo percutitur periculo.

7. Si parenchyma & venæ feriantur, ex copioſo effluxu ſanguinis moriuntur. Galenus hîc negat curari poſſe. Vulnera quattuor ex cauſis calamitoſa ſunt; vi ſymptomatum ſuperueniétium, vt ſi luxationi cum vulnere delirium ſuperuenerit. ſecundò, quòd pars cuius officio vita carere nequit validè afflicta ſit. tertiò, quòd malum malo ſe nectat, vt ſi loco ſit tali vulnus quo remediis non patet aditus: vel ſi ſpiritus & ſanguis confertim ſe effundant: vt ſi caua vena laceretur: quartò, ex euentu cùm inſanabile ſit vulnus, quod alioqui redintegrabile erat: vt ſi toxico arma fuerint tincta, vel ſi cacochymia corporis ſit ingens, ægérve ſi ſúſque déque vixerit.

Vulnera quot ex cauſis calamitoſa.

XIX.

Partes reſciſſa, qua non redintegrentur.

Ἐπὴν 1 διακοπῇ ὀστέον, ἢ 2 χόνδρος, ἢ 3 νεῦρον, ἢ γνάθου 4 τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

Vbi præciſum eſt 1 os, aut 2 cartilago, vel 3 neruus; aut genæ 4 pars tenuis, vel præputium, neque augeſcit iterum, neque coaleſcit.

Partes ſeminales non poſſunt iterum redintegrari, verùm aliquid renaſcitur loco ablata partis forma & materia diſpari à primæua parte. nã tanta ſpermatica materia copia non circumfluit corpus vt terna dimenſione in nouam ſobolem illa fœcunda ſit: Quare ferruminantur ac coagmentatur laceræ hæ partes materia diſpari. Dicat quis. Cur ſpermatica partes non redintegrantur

grantur à semine, cùm totum tamẽ corpus cres-cat vi seminis in omnem dimensionom? Resp. se-minales iam partes ætate sunt factæ siccæ durio-resq́ꝫ, & vegeta vis in vtero formatrix erat; ægrè enim forma talis iam editur partium; na-turæ fracta potentia: adde quòd pars læsa vi-ribus non ita valeat vt olim in vtero: nec eá-dem copiâ ac bonitate gignitur ea materia sper-matica.

1. Magno vulnere. nam os durum est, nec potest molli substantiæ iungi.

2. Vt narium, aurium: nam ad ossis natu-ram accedit,

3. Nam est pars spermatica.

4. Vt ad palpebras, & labrum.

X X.

Ην ἐς τὴν 1 κοιλίην αἷμα χυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη 2 ἐκπυηθῆναι.

Sanguinis grumi.

X X. Si sanguis in ventrem effusus fuerit præter naturam, necesse est vt 2 suppuretur.

1. Vt in thoracem, vẽtriculum, & intestina, vesicam, vterum, & cerebrum, ita in inter-stitia musculorum.

2. Et vt putrescat; modò morã ibi trahat: vt si menses in vtero sex vel quinque retineatur. Suppuratur, inquit, hoc est in pus abibit, vel liuescet, vel grumescet. nã hîc impropriè vti-tur ea ratione Hippocrates. Familiaritas venis ingenita est cũ sanguine, quæ facit vt in his naturalis locus sit sãguini, quæ causa est quòd istic nũquã congelescat sanguis. Sed cùm sub-stãtia, naturæ maximè consocialis putrescit, eò deteriore putredine afficitur, quo naturæ erat familiarior. quod ex seminis putredine elucet, nam horrenda symptomata id proferre solet.

XXI.

Melancholicorum varices & hæmorroides.

Τοῖσι 1 μαινομένοισιν 2 κιρσῶν ἢ 3 αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγενομένων, τῆς μανίης 4 λύσις.

XXI. 1 Insanientibus si 2 varices superueniant aut 3 hęmorrhoïdes, insaniã 4 soluũt.

1. Vt melancholicis & qui sine febre insaniunt.

2. Id est, in cruribus venarum tumor & in fumore, cum cutis nigrore, à crasso & flatulento sanguine. fiunt etiam in hypogastrio, scroto & inguinibus, genis, mammis.

3. A crasso & adusto sanguine.

4. Mestasi à capite ad crura & ad haimorrhoïdes. His secanda est vena ad malleolum, & multum sanguinis detrahendum: castigandáque sanguinis consistentia diætâ.

XXII.

** ῥεύματα vel ἀλγήματα. Dorsi dolores.*

Ὁκόσα * 1 ῥήγματα ἐκ τοῦ 2 νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, 3 φλεβοτομίη 4 λύει.

XXII. 1 Ruptiones quæ à 2 dorso ad cubitum feruntur, venæ 3 sectio 4 soluit.

1. Vel dolores, vel fluxiones. In rhegmate, musculis intextæ fibrę diuellũtur. In rheumate labitur materia à capite in dorsum & spinalem fistulam. ἀλγήματα fiunt à plethora & flatu, vel acri à sanguine.

2 Vt etiam ex ceruice & humeris.

3. Ex brachio opposito, vel ex crure eiusdem lateris, adhuc ruit humor.

4. Reuellendo & vacuando. Ad deriuandum verò propior dolori vena erit pertundenda: cùm nimirum iam constitit fluxio.

XXIII.

Tristitia & metus.

1 Ην φόβος καὶ δυσθυμίη πολὺν 2 χρόνον διατελέῃ, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si

XXIII. Si metus cum tristitia perseuerent longo 2 tempore, 3 melancholicum hoc est.

1. Sine causa manifesta & cum nulla ratione:& propterea dicit longo tempore.

2. Nam animæ nostræ substantia constat ex splendido æthere: odio propterea habet obscuros spiritus & tenebras,easque abhorret & pauet. Tales autem fiunt à vapore succi melancholici.

3. Nam animi actiones sequuntur temperiem corporis & humorum:eorúmque splendorem vel obscuritatem sentit anima per spiritus. Nam splendidi spiritus animo afferunt species sub amœna idea : at atri, horrendas tristésque imagines animo exhibent. Si sanguine adusto melancholescat homo, interdum ob splendorem,ridet. Timor, mœror, & melancholia,sibi inuicem operam dant : nam melancholia timorem & mœrorem,hi iterum melancholiam pariunt. Præcautionis ergo ratione purgetur melancholia, venáque secetur, si sanguine circumfluit, victum qui euincere potest crassitiem succorum, instituat. Cùm autem in corruptelam rapitur melancholia, quòd euacuata non fuit, enthusiasmum profert, & spectra miranda ab indicibili qualitate. Cùm δυσθυμίαν diuturnam animaduerteris, quæ zelotypiam facit, caue ne armorum illi copia fiat. Admonui aliquando amicos frustrà; nam id videbant; de quodam qui postea se & vxorem interfecit cultello.

Remediũ.

Cautio & historia.

XXIIII.

Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

XXIII. Si quod gracile intestinum perfectum sit,non coalescit.

Delendus est hic Aphorismus, nam antea scriptus.

Erysipelis.

XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· εἴσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

XXV. Erysipelas foris intrò verti, malum: intùs verò foras, bonum.

Quasi dicat, in erysipelate non validè est refrigerandum: nam bonis ægrorum rebus fit mutatio intus foras. Laudatur enim semper exclusio in partes infirmas ac ignobiles & externas partes. Quare non repello ubi morbus est malignus, natura debilis, & materia copiosa & acris, cum phlegmone viscerum, ita in pleuritide & peripneumonia non repercutimus materiam. nam repressus intrò sanguis augeret horum viscerum plegmonem. Quicquid igitur ex visceribus ad cutem abit, non debet retrudi. Excludenda tamen est causa antecedens interdum phlebotomiâ & pharmaciâ; seróque lactis propinato ac iulapiis temperandus feruor: quin topica frigida & humida admouemus non tam repressionis quàm tēperationis gratiâ. Si causa antecedens non magna subsit, lintea smegmate aqua solutoq; madētia admouem⁹ optimo successu: maximè si acerrima vel maligna fuerit materia, & si viscus germen morbosum habet, vel si senex fuerit, aliáve de causa vires titubarint. Præclarum remedium est stercus recens bubulum si in sartagine coquatur cum aceto, adiectis floribus chamameli & sambuci, vt fiat cataplasma: quod tepidè admouetur. Ex aceto rosato & ex aqua ranarum coquitur myrrha, & ea aqua admouetur.

Repercussioni vbi nullus locus.

Practica admonitio.

Remediū.

XXVI.

Tremor in causo.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει.

XXVI. Quibuſcumque ex cauſo laborantibus tremores gignũtur, delirium hos ſoluit.

Hec eſt à delirio in mortem abeunt quaſi reſoluti antè: nam neruoſum genus affligitur valdè, vbi à cauſo tremor ſuperuenit. Itaque illud λύει, pro reſolutione totius corporis interpretor. Nam ille tremor metaſtaſeos indicium eſt ad partes nobiliores: nam à venoſo genere excutitur malum in neruos, meningas & inde in cerebrum eiuſq; in ſubſtantiam, & tunc cedit tremor in delirio, quod tandem reſoluit totum corpus. Hunc sẽſum Aphoriſmi eſſe, me experiẽtia docuit Vndique ita illud perniciosum eſt. Sed ſi illud λύει propriè dictum ab Hippocrate velis, certè ironia dictioni ſuberit: minimè enim delirium ſoluit tremorem ad ſalutem, ſed ad mortẽ, quare non τὴν νόσου λύσιν, ἀλλὰ μετάστασιν σημαίνει Sepe cùm venam tentas manus, pollice in aduerſa manus ægroti parte, ſenties ſubſultantes neruos, varieq; exilientes ſub pollice, & etiam ipſis digitis quibus pulſum examinas hoc ſenties, id calamitoſum in cauſis, vbi iam principium ſuperâuit morbus.

Obſeruatio practica.

XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ 1 καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου καὶ τοῦ ὕδατος 2 ἀθρόου, πάντως 3 ἀπόλλυνται.

XXVII. Quicumque empyi vel hydropici 1 vtuntur aut ſecantur, ſi pus aut aqua 2 vniuerſim effluxerit, certò 3 moriuntur.

Euacuatio ſubitanea, vbi magna ſunt vaſa periculoſa.

Veteres empyema vocabant puris collectionem, rupto vel non rupto tumore, & in quauis corporis parte Aliĳ pus cõtẽtum in thorace ſolùm appellant empyema. Fit ex peripneumonia, vel angina, vel quod ſeroſa materia irruat ex capite in

pectus, vel à corde, aut à toto corpore, vel ex abdomine aquulento, vel ex pulmonem vase aperto. Inflammata autem parte colligitur pus cùm intra 14. aut 20. diem non expectoratur Ab his diebus tum si supputes ad vigesimũ vel 27. aut 34 aut 40. vel 60. rumpitur, vt nimirum acrior vel crassior fuerit humor, & pars vt fuerit. Hoc ita effusum nisi intra 40. dies excludatur, à die suppurationis, in tabem trahit, vel suffocat. tabem corruptis pulmonibus: suffocat, si copia obruat.

1 Cùm scilicet aliorum remediorum vis victa iacet. Maximè cùm summa respirandi difficultate tenentur, quæ nascitur ob angustiam regionis thoracis interceptæ. Si reuiuiscat aqua à decimotertio, sensim eliciatur.

2. Hoc est, per libras; cum vncia vna, ad quattuor vsque, secandum vires, erat exhaurienda tantùm. Semel id fiat die, dum duodecimum ad diem ventum sit, tunc liberè effluat si quid superest.

3. Syncope, à dissipatis spiritibus, ob oscula arteriarum aperiuntur liberata à mole prementis aquæ: cùm iam etiam antè à cacochymia fatiscerent vires. Erasistratus dicebat se id vsu compertum habere, vniuersim emissam materiam, febres ac mortem inuehere. Immutatur enim subitò omnium viscerum habitus, quæ mole primum turgebãt; & puris acrimoniã tenerrima vasa reddita facilè dehiscunt, cùm non ampliùs aquæ mole premuntur: quo tegmine subitò adducto, ruunt spiritus foras. Hoc etiam in aliis abscessibus locum habet, vbi magna vasa adsunt, quæ à pure reparata, eo præsente adhuc conniuent.

Erasistrati sententia.

In

In hac medela valeant vires, abſit febris valida. nondum ventum ſit ad cachexiam: viſcera ac pus nondum corruptelam habeant. Sed ante ſectionem lacte vel euchymis nutriatur bene æger. Primò vtemur veſicatoriis, deinde cauterij potentiâ: ſi hæc non ſatisfecerint, veniemus, ad actu cauteria: tandem his irritis ſeca empyum. Quæ autem cauteria ſub mento, ſub mammis & ſub ſcapulis imponuntur. faciunt ad auerſionem cauſæ antecedentis, quæ ex capite in thoracem fluit.

XXVIII.

1 Εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ 3 γίνονται.

Podagra & calui-

XXVIII. 1 Eunuchi ex 2 podagra non laborant, nec fiunt 3 calui.

1. Frigidiores redditi toto corpore.

2. Fit podagra, cùm in imbecilles artus effunditur humorum copia. Illa eſt à deſidiâ luxuriâ, helluatione, & generoſi vini potione ante cibum. Propterea etiam hac ætate, extra veneris vſum eunuchi podagrâ affliguntur. Olim ex temperantia, pura erant corpora & fortia; nec immoderata Venus ſubducebat neruis ſuum genium; ſed ſucci natiui plena erant, nec excrementis replebantur. Arthritici primùm fiunt podagrici.

3. Nam pilorum focus non reſiccatur, & à genuino madore denſam gerunt cutem.

XXIX.

Γυνὴ οὐ 1 ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ 2 ἐκλίπῃ.

Podagra mulierum.

XXIX. Mulier ex podagra 1 non laborat, niſi menſtrua illi 2 deficiant.

1. Vera æuo Hippocratis ſententia, cùm à

luxu & libidine essent alienæ.

2. Aut parcâ fluant manu. Nam vt pedes artúsq; hoc malo affliguntur, necesse est vt sit sentina ac scaturigo succorum; nec enim artuum imbecillitas solitaria hoc malũ euocat. Sentinã verò hanc exhaurit menstrua purgatio. Quare cùm mulier laborat ex tali morbo qui à cacochymia venit, excita huic menses.

XXX.

Παῖς οὐ 1 ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ 2 ἀφροδισιασμοῦ.

Podagra puerorum.

XXX. Puer ex podagra 1 non laborat antequam Venerem exercuerit.

1. Nisi à parentum semine illa podagra nata fuerit, & maximè cùm parentes lue venerea contaminati fuerunt: quod malum ignotum fuit Hippocratis æuo. Hippocrates tamen maximè Veneri ascripsit hoc malum articulorum.

2. Tunc grauem vocem edunt, magnaque fit commutatio seminis & succorum, qui tunc in imbecilles artus se effundunt.

XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν 1 ἀκρητοποσίη, ἢ 2 λουτρὸν, ἢ 3 πυρίη, ἢ 4 φλεβοτομίη, ἢ 5 φαρμακείη λύει.

Causa docet morbifica quid sit agendũ.

XXXI. Dolores oculorum 1 vini potus, vel 1 balneum, aut 3 fotus, vel 4 phlebotomia, vel 5 pharmacia soluit.

Hoc est, vt fuerit varia causa morbi, ita etiam varius eius esse debet modus auferendi, ab amotione scilicet causæ antecedentis.

1. A causæ antecedentis euacuatione, cùm crassus oculos occupauit succus: hunc enim vinum validum ac tenue discutit.

2. Cùm à fumo vel vapore concepta molestia est.

3. Cùm

3. Cùm oculos incurrit acerrimus ſuccus. Tunc fiat fotus, qualis eſt fœnugræci decoctio cum ſpongia. Nam ſi reliquum corpus purum fuerit, illico curabitur, exhauſtis ſuccis qui influxerant. Quod ſi corpus irriguum humoribus fuerit, fotus hoc indicabit. nam illicò à fotu miteſcet aliquantulum dolor, ob exhauſtos humores qui oculo inſederant: ſed mox recrudeſcet, quòd fotus æquè nouũ fluxum accerſat, ac inſidentem diſſipet ſuccum.

4. Si ſit ex ſanguine.

5. Si à ſucco prauo fuerit. Præclaras huius euentus enarrat hiſtorias Galenus ad hunc Aphoriſmum. Alij habent φαρμακοποσίη.

XXXII.

1 Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης 2 μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbuties.

XXXII. Linguâ 1 titubantes diarrhœis 2 diuturnis plerumque implicantur.

2 Alui profluuium.

1. Triplici vitio afficitur in ſanis hominibus lingua, vnde quidam trauli dicti, qui ſcilicet aliquam literam pronunciare perfectè nequeunt. Pſelli qui prætermittunt litteram vel ſyllabam. Iſchnophoni, qui balbutiunt ita vt continua ſerie non nectant ſyllabas. Cuncta hæc vitia intelligere videtur hîc Hippocrates.

τραυλωσις, ψελλότης, ἰσχνοφωνία, μογιλαλία.

2. Nam his imbecillis eſt lingua ob temperiem humidam totius corporis, vel cerebri. Et quibus lingua humeſcit, eiſdem plerumque & aluus: nam eſt eadem membrana quæ veſtit ventriculum & linguam. Hanc igitur ob cauſam cùm titubat lingua, diarrhœæ metum adferet. Quaſi dicat, talia corpora cautè purganda ſunt, ne præcipitentur in fluxum. Sed

ſunt plurimæ aliæ cauſæ quę offenſam linguę præbere poſſunt: vel linguæ breuitas, palati aliena formatio, dentiū inopia; vinculum linguæ duplicationē adferens, vnde ἀἰσχέγλωσσοι vel quòd paralyſi feriatur lingua.

XXXIII.

Acidus ructus frigoris nota.

Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

XXXIII. Acidum qui eructant, non ſunt pleuritidi obnoxij.

Nam hi ſunt pituitoſi & pituita denſior eſt quàm vt facilè ſubeat tunicam coſtis intextam. Quin eiuſmodi homines toto corpore algioſi ſunt. Nam acidi ructus ſunt à vētriculo frigido. Quia ſi falſa etiam fuerit pituita, aluum mouebit: at tales, pleuritidis vitant facilè inuaſionem. Quare pleuritis hos non fatigabit. Sæpe euenit tamen ab aquoſa tenuiq́; pituita pleuritis in his regionibus, ſed illa non vera eſt ac exquiſita. Summâ prudentiâ hic Aphoriſmus ſcriptus fuit. Nam in his corporibus frigidis ac pituitoſis, ſæpe grauiſſimi dolores laterum flatibus oriuntur, fotibus mitigandi. Si venam pertuderis, necabis. Vidi formoſiſſimam mulierem: quæ cùm flatibus obnoxia eſſet, ac cùm cœnaſſet liberalius, noctis in acerbum lateris dolorem coniecta fuit. Ilicò à ſecta vena periit.

Cautio practica, & hiſtoria.

XXXIIII.

Varices, & caluities.

Οἱ φαλακροὶ, τουτέοισι μεγάλοι οὐ γίνονται· ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγίνωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

XXXIIII. Quic alui fiunt, his varices magni non eueniunt: quibus verò caluis varices ſuperueniunt, ij rurſus comantur.

Cùm id fit ab humoris vitio qui deponitur ad

varices

varices vel ad haimorrhoides, ita enim vel diadosi auertitur, vel euacuatur, vnaq; reuellitur. Nam à prauis succis exuitur interdum caput capillis, qui si in crura deponantur, reuiuiscunt pili, cùm non amplius eorum radices inquinentur à fœdo succo. Eadem tradit Aristoteles de historia animalium. Quasi dicat Hippocrates, si decidui capilli fuerint, purga corpus, quò materia fœda quæ in caput fluit abducatur. Quare euacuari debebit materia etiam à medico, quæ in caput viam affectat.

Vsus.

XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι 1 βὴξ ἐπιγινομένη, 2 κακόν.

Hydropi tußis superueniens.

XXXV. 1 Tussis si hydropicis superueniat malum.

1. Quæ primum non aderat: translata materiâ ab imo ventre in pectus, (non autem à catharro illabente in pectus) nam id calamitosum. Nasci vel etiam potest à tumido hepate; quo deorsum pendulo, diaphragma vnâ deorsum rapit, vnde sicca tussis: vel diaphragma mole materiæ opprimitur.

2. Nam bronchia plurimum implentur aquâ, vnde suffocantur. & spirandi difficultas præcessit.

XXXVI.

1 Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει. τάμνειν δὲ τὰς 2 εἴσω.

Dysuria.

XXXVI. 1 difficultatem dolorificam soluit phlebotomia: secare autem oportet 2 internas venas.

1. Ab inflammatione vesicæ. Tunc febris potens adest.

2. Cubiti, quæ basilica dicitur: & malleoli, quæ saphæa vocatur, interna est: nam ex-

terna

terna iſchiatica appellatur:hanc ad deriuationem,illam ad reuulſionem ſecamus. Acrimonia vrinæ, & veſicæ imbecillitas, huius etiam difficultatis cauſa eſt:quæ tamen aliquando à plethora naſcitur. Vbi acrimonia fatigat,vtatur emulſione ſeminum frigidorum, & papaueris albi ex ſero lactis,vel decocti iuiubarum & glycyrrhizæ. Si ſit ab imbecillitate, vino tenui vtatur cum nuce myriſtica, vel folia ribes nigri illi immacerentur. Sumat pulueris myrrhæ ſemiſcriptulum cum ſirupo violato; id ſæpe agat: vel bibat lixiuium factum ex cineribus roriſmarini ex vino albo factum.

Remediū,

XXXVII.

Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, 2 ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Tranſlatio materiæ morbificæ fœliciter fit fœtus.

XXVII. 1 Anginâ detento ſi tumor appareat in collo, 2 bonum: nam foras vertitur morbus.

1. Ab inflammatione laryngis.

2. Diadoſi ab internis ad exteriores. Quare ex Hippocratis conſilio, omnia admouebimus vt foras prodeat in collum materia. Tale eſt emplaſtrum quod coquitur ex nido hirundinis, ex decocto maluarum, meliloti, ficuum, ſambuci florum: additur theriaca & crocum. Ita litus ex adipibus, & oleo amygdalino cum croco.

Remediū nobile ad anginam.

XXXVIII.

Ὁκόσοισι κρυπτοὶ 1 καρκῖνοι γίνονται, μὴ 2 θεραπεύειν βέλτιον· θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ, * πολὺν χρόνον διατελοῦσι.

* πλείω.

XXXVIII. Quibus 1 cancri occulti naſcuntur, nō 2 curari præſtat: curati enim ſubitò

inter

intereunt;non curati verò diutiùs viuunt.

1. Id eſt, tumor inæqualis, dolorificus, durus, liuidus, à bile atra quæ ex bile flaua nata fuit.

2. Quia eſt pepaſmi expers. Licèt tamen ſedare dolorem, detergere ſordes, mouere haimorrhoides, ſecare venam, & purgare. Id ſanè obſeruatum eſt, duplex in cancro venenum eſſe, vnum putrefactiuum, alterum corroſiuum. Si itaque ei admoueas calida ac humida remedia, quæ pus promouere ſolent in apoſtematibus ac vlceribus pepaſmi capacibus, inde in altam putredinem degenerabunt, cunctáque vicina putrigine contaminabunt. Quodſi illam fœditatem cauſticis caſtigare volueris, ſurget alterum quod in cancris venenum eſt corroſiuum, ac vicina cuncta exuret. Quare non irritandus cancer. Optime ad ſolatium hîc facit ſuccus geranij illius quod herbam Roberti appellant, ſi miſceatur cum aqua ſeminis ranarum: ac mox emplaſtrum ex plumbo mercurialato applicetur. Vidi illuſtrem puellam ab empiricis in calamitatem tractam: dum ſcirrhoſæ illius mammæ alius cauterium, alius calidũ ac humidum cataplaſma admouiſſet. Si in ſuperficie corporis conſtitit, benè exſcinditur, ſi radicitus auelli vnà cum venis nigricantibus poſſit. Initio itaque curabiles ſunt; cùm ſolùm propagant fibras ſuas; ſed tamen omnes, ſed in quibus nulla reliqua in aulſione remanet fibra. quin tales interdum pharmacia & phlebotomia eluuntur. Cùm inſedit inſigni venæ, arteriæ, aut neruo, curari ſectione aut vſtione nequit. Lacte etiam tepido fœliciter placatur cancer.

Obſernatio practica.

Tale deſcripſimus libro primo Methodi noſtræ ad praxin capite De vnguentis, in vltima editione.

Hiſtoria.

Σπασμὸς

XXXIX.

Spasmus & singultus unde.

Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ 1 πληρώσιος, 2 ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ 3 λυγμός.

XXXIX. Conuulsio nascitur vel à 1 plenitudine vel ab 2 inanitione: eodem etiam modo 3 singultus.

1, Cùm nerui implentur humore crasso & viscido: quo fit dum coaceruant, imbecillitate tacti, hos succos: vel quòd hi aliunde affluant: vel quòd punctione violentur, à qua sordes vellicant neruos.

2 Vt in febribus ardentibus: & ab elleboro:

Singultus quid differat, & quid commune habeat cum spasmo.

3. Qui est motus quidam conuulsiuus, & prouenit ab eisdem causis à quibus conuulsio, nimirum à plenitudine, & ab inanitione, & repente se reuellit ventriculus ad suum initium, hoc est ad tonos illos suo orificio insertos. Differt à conuulsione tractionis ideâ, loci laborantis naturâ, & symptomatis specie. Symptomatis specie. nam singultus fit à naturalis facultatis vi, quæ excernit quod immissum tunicis ventriculi, vellicat. Neruos enim illos maximos habet non motus, sed sensus causâ. Tractionis ideâ differunt: spasmus enim sola tractione absoluitur: at singultus euenit contractione & dilatatione: nam primùm se pandit in maiorem nisum ventriculus, quo fortius se stringat. Loci laborantis naturâ etiam differunt. nam spasmus musculo proprius est, singultus ad ventriculum pertinet. Spasmus symptoma est causæ morbificæ, singultus est opus naturæ, id est, causæ expultricis. Vbi à plethora est nata conuulsio, venæ sectio solatio est: vbi ab exhaustu, balneum tepidi olei conuenit.

Remediũ.

XL.

Ὀκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον 1 πόνοι γίνονται 2 ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι 3 πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

XL. Quibuscunque 1 dolor 2 sine hypochondriorum inflammatione excitatur, his 3 febris superueniens dolorem soluit.

Hypochondriorum dolor diuturnus.

1. In parte non principe.
2. A crassa & frigida pituita, & à flatu.
3. Nam calor febrilis discutit, & materia per vrinas & intestina excluditur. Igitur nos, imitando vtemur fotibus tenuantibus, discutientibus, coquentibus: sacculis, spongiis. Modò, vt admonet hîc Hippocr. nec febris, nec inflammationis, nec mordentis materiæ, vnde dolor, excusatio adferri possit.

Remedia.

XLI.

Ὀκόσοισι διάπυον τι ἐὸν ἐν τῷ 1 σώματι μὴ διασημαίνει, τουτέοισι διὰ 2 παχύτητα τοῦ πύου ἢ τοῦ 3 τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

Abscessus latentes in corpore.

XLI. Quibus pus in 1 corpore nullam de se notam præbet, ob sui 2 crassitudinem, 3 aut loci, non se prodit.

1. Vt in pulmone & hepate, cùm dolores præcesserunt.
2. Vt in tumoribus frigidis.
3. Vt vbi cutis solida, scalpello incîdi debet, vel pyrotico: aut pus & cutem rarefacias. Ita abscessus latitant nonnunquam in imis corporis partibus, ob partis crassitiem incomperti, vel ob puris crassitiem. Vidi plurimos à fato sectos, qui perennibus querelis miserè vixerunt, quibus ingens apostema saxeæ ferè duritiei pancreas occupauerat. Vidi cui hepatis parenchyma, illæsâ solâ superficie in pus

Historia.

versum

versum fuerat, sub languidâ febre ac frequenti lipothymia solum. Ita sæpè notaui in abdominis musculis pus delituisse diu, quod tandem in saxosam duritiem abiens, subiectas partes eâdem calamitate afflabat.

XLII.

Icterus.

Ἐν τοῖσιν ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ 1 σκληρὸν γενέσθαι, 2 πονηρόν.

XLII. Ex ictero laborantibus, iecur 1 durum fieri, 2 malum.

1. Nam ea durities est à phlegmone vel à scirrho: si cum febre, erit à phlegmone; si illa durities sit febris expers, à scirrho erit.

2. Nam scirrhus in hydropem abit; inflammatio in scirrhum. Sine hypochondrij duritie interdum κριτικῶς natura bilem ad cutem pellit, vnde icterus salutaris. Fit etiam non bene à viscerum interdum intemperie, aut à venenata succorum qualitate, vt à morsu viperæ. Vidi quendam statæ ætatis robustum virum, qui sæpè genio indulgebat. hic in pleuritidẽ tractus fuit. A vena secta expuebat flaua admodum, & crassa. quarto die in icterum abiit, excrementis biliosis, nimirum vrinæ, & alui: septimo sudauit vehementer. Purgabatur interdũ manna cũ rhabarbaro. Et quia virulenti aliquid adesse videbatur, conquerebatur validè ad xiphoïdem cartilaginem de dolore. iussimus decocto pectorali & cichoraceo incoqui scordium & aliquid marrubij, vtque interdum scriptulum vel semidrachmam theriacæ sumeret. euasit.

Historia.

XLIII.

Dysenteria splenet[i]corum.

Ὁκόσοι 1 σπληνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγενομένης 2 μακρῆς τῆς δυσεντε-

δυσεντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ 3 ἀπόλλυνται.

XLIII. Qui 1 ſplenetici à dyſenteria corripiuntur, eáque ſi longa 2 fuerit, his hydrops vel lienteria ſuperuenit, & 3 moriuntur.

1. Quibus induruit ſplen à melancholia. Id eſt, quibus imbecillior lien colligit plurima inquinamenta: eáque ſi non effundat vel per vas ſplenicum, vel per vas breue in ventriculum.

2. Si modum non ſeruat. Id fit, quòd materia computruit. quæ ſine dubio, longa die ſoluit inteſtinorum robur, vnde lienteria. Vel inde refrigeratur ac frangitur vis hepatis, vnde hydrops. Dicit μακρῆς: nam alioqui ſi breui peragat ſuam hiſtoriam ac critiῶs, dyſenteria (à ſanguine melancholico) bono euentu ſuperuenit. Poſt quadrageſimum diem ſolet exulcerare inteſtina effluens ſanguis melancholicus: cùm æſtuare cœpit, aut cum cunctando putreſcit, vel ſi acriore ſucco remiſceatur.

3. Fraudato corpore ſuo genio, vigiliis, ac deſidendi aſſiduo conatu. Et lienteria à dyſenteria eſt calamitoſa. Si itaque lien immemor reddatur ſui officij, purgetur, aluuſque humeſcat enemate: & topica attenuantia admoueantur, & emittentia: vt emplaſtrum ex ammoniaco & hordeo. dentur myrobalanorum cortices cum rhabarbaro: vel dilutum rhabarbari, in quo craſſamentum rhabarbari expreſſione eliſum ſit.

Remediū.

XLIIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης 1 εἰλεὸς *, ἐν ἑπτὰ

ἡμέρῃ

ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλυνται, ἢν μὴ 3 πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ 4 οὖρον ῥυῇ.

Ileos.

XLIIII. Quibus à ſtranguria fit ileos, 1 ſeptem diebus 2 pereunt, niſi ſuperueniente 3 febre, copioſa 4 vrina fluxerit.

1. A materia craſſa flatulenta; quæ veſicæ collum obſtruit: hinc enim turget veſica ab vrina, & inteſtinum opprimit.

2. Dolorum acerbitate, & excrementorum palindrome ad partes principes. nam vrina etiam refluit ad nobiles partes.

3. Quæ exhaurit flatus, & tenuat materiam quæ obſtruebat.

4 Quia ſi febris ſine vrinæ promotione acceſſerit, erit ſymptomatica inflammationis. Vt vidi in quadam matrona, quæ ſeptimo die ab hoc malo obit.

Caſus.

XLV.

Vlcera difficilia.

Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, 1 ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον 2 ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς 3 κοίλας γίνεσθαι.

XLV. Vlcera quæcunque annua vel 1 inueterata ſi fuerint, os 2 abſcedere neceſſarium eſt, & cicatrices 3 cauas fieri.

1. Ab incurſu acerrimæ ſaniei, quæ membranas & os exedit.

2. Nam os reſtitui nequit. Quaſi dicat, ſi ſæpiùs à cicatrice erumpit vlcus, os erit abradendum vbi vitium habet: nam expuit ichorem os, vnde vlcus recrudeſcit. Vt ſi liuet os: & ſi vlcus copioſius & tenuius pus emittat, quàm moles eius poſtulat. Labra ægrè coaleſcentia, rubor ſubnaſcens, hæc oſſis corruptelam denunciant. Si hæc abſint, aliunde hæc ſoboleſcit calamitas, vt à praua intemperie

partis

qartis & perioſtij, vel à cacochymiâ totius corporis.

3. Quaſi dicat: Igitur Chirurgi ſtudeant vt plus carnis ibi gignant. De vlcerum difficilium curatione conſule chirurgiam Arcei, qui de vulneribus capitis doctè ſcripſit. In contumacibus vlceribus mirum in modum ſolatio eſſe ſolent remedia reuellentia ſuccos à parte vlcerata. Hinc eſt quòd ita iuuent vulnerariæ potiones, nam vrinas mouent, vnáque ichoroſam materiam, quæ quotidie in partem vlceratam ferri ſolebat, excludunt. Inde etiam decoctiones radicum chinæ & ſarzæ iuuant. nam talem materiam ſudoribus & vaporibus euacuant ac reuellunt. Hoc itaque dicere velle videtur hîc Hippocrates, quia à talibus vlceribus periculum eſt vt oſſa affligantur, vos cauete ne in longum tempus trahatur eorum ſanatio, & ne inueteraſcant.

Obſeruatio practica.

XLVI.

Ὁκόσοι 1 ὑϐοὶ ἐξ 2 ἄσθματος ἢ 3 βηχὸς γίνονται, πρὸ τῆς 4 ἥϐης ἀπόλλυνται.

Gibboſi.

XLVI. Qui 1 gibboſi fiunt ex 2 aſthmate vel 3 tuſſi, ante 4 pubertatem 5 moriuntur.

1. In dorſo vel ceruice luxatis vertebris ab ictu, vel ab humoris aut tumoris incurſu in ligamenta. *ὑϐοὶ κυρτοί.*

2. Compreſſis pulmonibus anguſtiâ thoracis, qui tuberculum iam concepit vel humorem craſſum in ligamentis. cui aſthmati ſi superuenerit gibbus à luxatis vertebris, magis anxiè reſpirant pulmones.

3. Conſidentibus pulmonum bronchiis, cùm ſeſe explicare non poſſunt. tunc ex tuberculis vel humoribus liquidioribus illis qui

in

in ſpinæ ligamenta iufluunt aliquid exſudat in laryngem & aſperas arterias. vel cùm moles tumorum, qui in ligamentis vertebrarum ſunt, opprimunt pulmones.

4. Priuſquam ſuam amplitudinem occupauit pectus & cor.

Obſeruatio practica.

5. Nam thorax nutriri nequit: neque coſtæ increſcunt: igitur moriuntur, cùm ſpacia ſua non habeat pulmo, ſed tabeſcat. Vnde ineunte adoleſcentiâ moriuntur. Qui autem fiunt gibbi, non ex tumoribus frigidis ligamentorum vertebrarum, non ita in aſthma aut tuſſim trahuntur, nec ita facilè moriuntur. Si itaq: ita affecti homines in febres magnas trahantur, ob difficultatem ſpirandi facilè intereunt. Quare magnis remediis hæ naturæ non temerè debent tentari.

XLVII.

Sanis quæ prouiſio vacuatoria adhibenda ſit.

Ὁκόσοισι 1 φλεβοτομίη ἢ 2 φαρμακείη ξυμφέρει, τούτους προσήκει τοῦ 3 ἦρος φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν.

XLVIII. Quibus 1 phlebotomia aut 2 pharmacia profutura eſt, his 3 Vere pertundenda vena eſt, aut corpus purgandum.

1. Si ex plethora laborat homo alioqui adhuc ſanus. Vt ne paroxyſmo ſuo faciat morbos, cùm liqueſcit ſanguis.

2. Si cacochymiâ obſitus videatur homo ſanus.

3. Nam ver eſt temperatum, vnde tunc corpora circumfluunt ſanguine cum calore natiuo vberrimo. Ita calamitas arthritica ab articulis arcetur, ac incurſus epilepſiæ, melancholiæ, & apoplexiæ intercipitur. nam craſſi viſcidique humores quos morbis dare ſolebant,

bant, hac arte auerruncamus. Ita imminentes impetus reprimimus luis venereæ antiquatæ, euacuatione ac alexipharmacis vere ac autumno præscriptis, longáq; die ac annis sensim eam ferociam frangimus. Nam suo impetu vltrò mouentur humores verno tempore: & quia autumni intemperie intrò viam affectant praui succi, authores morborum euadunt, nî succurreris. Quibus spaciis annuis morbi recurrere soleant, obseruandum est: ac illud remediis anteueniendum.

Practica notatio.

XLVII.

Τοῖσι 1 σπληνώδεσι 2 δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

Disenteria à splene.

XLVIII. 1 Splenicis 2 dysenteria superueniens, salutaris est.

1. Quibus totum corpus circumfluit melancholia.

2. Non ea ab atra bile, nec diuturna, nec illa quæ est cum vlcere intestinorum, sed cruenta, quæ ilicò placatur: nam splenem euacuat. Principem vidi quæ querula fuerat antè de splene: in febre deiecit aluo cruentã atram materiam copiosè bis aut ter. trepidabat illa ad conspectum excrementi. Verùm in bonam spem eam erigebam. euasit.

Historia.

XLIX.

Ὁκόσα 1 ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα 2 ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, 3 ἀποκαθίσταται.

XLIX. Qui 1 podagrici morbi eueniunt, sedata 2 phlegmone intra quadraginta dies, 3 quiescunt.

1. Id est, arthritici omnes.

2. Tensis vinculis cingentibus articulos,

ac diſtentis tendinibus & neruis ab incurſu materiæ. Eſt in illis διάθεσις φλεγμονώδης, nam vera phlegmone occupat partes ſanguine irriguas, ac calore circumflas.

3. Nam materia contumax non ita facilè mitigari & diſcuti poteſt, ob partium denſitatem ac debilitatem, & ob frigus materiæ, & quia corpus altum petiit in articulorũ receſſibus. Vt materia fuerit craſſior vel tenuior, ita citiùs aut ſeriùs diſcutietur: attamen non durabit illa inflammatio vltra dies quadraginta, ſi medicus & æger ſuum fecerint officiũ: & niſi tophi fuerint iam cõgelati. Carnoſæ partes faciliùs ſupputare ſolent: at tendinoſæ ſeriùs. nam ſunt denſæ partes. Quaſi dicat Hippocrates, non facili remedio cedit hoc malũ. Quare decoctũ ſarzæ parillæ præſcribemus, ſi homo humidus fuerit; vel ſi ſiccus, chinæ radicũ; ſi frigidus, guaiaci aut ſaſſaphras ad quadraginta dies. Si phlegmone ſit valida, foris fouebimus aquâ ſpermatis tanarum.

Obſeruatio practica.

L.

Cerebri vulnerati ſignum.

Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος 1 διακοπῇ, τούτοισιν ἀνάγκη 2 πυρετὸν καὶ χολῆς 3 ἔμετον ἐπιγίνεσθαι.

L. Quibus 1 præciditur cerebrum, his 2 febrem & bilioſum 3 vomitum ſuperuenire eſt neceſſe.

1. Id eſt, infligitur altum vulnus.

2. Quia effuſus ibi ſanguis cunctando putreſcit, inde inflammatur cerebrum. Et à pura vapor ferit cor: quod pus ortum fuit à corrupto ſanguine.

3 Sympathiâ, ob neruum ſextæ coniugationis, Hi ab illato vulnere ilicò concidunt: ſangui

sanguinem nares fundunt, ac bilem vomunt. Et diebus criticis quidnam eueniat perpendendum vsque ad vicesimum diem: Vt si quarto die hæc praua signa euenerint, morietur septimo. Si vndecimo, vitam ponet 17. vel 20. Quin prauæ hæ notæ interdum delitescunt, tandémque explendescunt; ac ægrum abripiunt 40. die.

Notæ vt iles prauæ.

L I.

Ὁκόσοισιν 1 ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ 2 κεφαλῇ καὶ παραχρῆμα 3 ἄφωνοι γίνονται, καὶ 4 ῥέγχουσιν, 5 ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ 6 πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

L I. Quibus 1 sanis dolores subitò fiunt in 2 capite, si subitò 3 obmutescunt, & 4 stertũt, intra septem dies 5 moriuntur, nisi febris 6 superuenerit.

Soporosi affectus cum stertere.

1. Repentè si fiat ille dolor: vt si liberaliùs biberit.

2. Translato eò crasso vapore & sanguine pituitoso, qui infarciit iam iugulares venas ac arterias carotidas.

3. Interceptâ voce, quòd spiritus vitalis aditu arceatur à cerebro: & propterea animalis non gignatur, vnde apoplexia hæc nota. Aphonia est vocis interceptio, vnà cum sensus vel motus priuatione.

Aphonia quæ.

4. Exclusis spiritibus animalibus à musculis. hæc est fortis apoplexiæ nota: nam ab imbecilla musculorum thoracicorum ac laryngis actione nascitur stertor. Hippocrates tertio libro De morbis scribit ab his notis hominem tertio die fieri apoplecticum, sanguine perfrigerato.

5. Vniuersali paralysi vel conuulsione cor-

reptus: Et pars princeps laborat, impar diuturno validóque modo: hinc est quòd 4. vel 3. die moriantur: nec excurrit malum vltra septimum diem.

6. Quæ apoplexiæ sit analoga: quia dissipetur hæc materia vapida, vel pituitosa quæ aditus intercludit spiritibus. Non valida esse debet febris: nam talis exuit corpus natiuo calore, viresque soluit: nec tenuissima, nam contumax est materia. Talis febris vires non pessundabit. Dolor capitis hîc denunciat mali principium; aphonia verò, augmentum; stertor, statum. Hæc senioribus ebriis eueniunt, nam his sanguis est crassior. Vidi iuuenem robustissimum poculis deditum, qui subitò obmutuit ac stertebat; mouebat aliquando se, iterumque quasi resolutus iacebat. acta omnia. obiit ante septimum.

Historia.

L I I.

Oculi dormientium inspiciẽdi.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν 1 ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι 2 ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ 3 διαῤῥοίης * ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες 4 σφόδρα.

* ἐόν τε.

L I I. Quin etiam in 1 somnis animaduertere oportet num quid de oculis appareat: nam si quid 2 appâret albi, non exactè clausis palpebris, (si non id euenerit ex præcedente 3 diarrhœâ aut pharmaci potu) malum & 4 lethale.

1. Hoc est videndum vt æger in somno oculos componat, Id est, an palpebris conniuentibus vel apertis somnum ineat: an dormiendo nictet: an more leporum vel limis oculis somnum carpat. Hoc per τὴν ὑπόφασιν

στιν intelligit, ab ὑποφαίνεσθαι, id est, leuiter
ndere.

2. Siccatis vi febris palpebris, quæ naturâ
nt ſiccæ & motricis facultatis imbecillita-
vel conuulſis oculorum muſculis, & à cute
ca frontem intenta & rigida: vel reſoluto
o muſculo, qui præter cætera officia pal-
bras demittit. Hoc dicit, Si conniuentibus
lis, hoc eſt, non exactè clauſis palpebris,
rmiat.

3. Vel aliâ magnâ euacuatione, vnde im-
cillis redditur. Celſus hunc locum ita red-
lit, Neque id alui reſolutio, aut medicina
preſſerit, id eſt, magna alui euacuatio. Ita
am mœror, inedia, vigiliæ, profuſior hai-
orrhagia, omniſque valida euacuatio id po-
t.

. Reſoluta facultate animali, exhauſtóque
rebro, indéque conuulſis duobus muſculis
pebram mouentibus. Quare ſi venerit à
tica perturbatione, calamitoſum non erit:
ei euenit qui in Dealcis horto iacebat. Sed
collapſis naturæ præſidiis, & à viuacitatis
ſtatione à febre colliquante, id peſtiferum:
his vide noſtra Commentaria quæ edidit
tres libros Prognoſticorum Hippocratis:
nt enim illa cuncta elaboratiſſima, & in in-
de attrita.

LIII.

Αἱ παραφροσύναι, αἱ μὲν μετὰ 1 γέλωτος
όμεναι, ἀσφαλέστεραι· αἱ δὲ μετὰ 2 σπουδῆς, ἐπι-
φαλέστεραι.

LIII. Delirium cum 1 riſu obortum,
inùs periculoſum: quod verò cum 2 ſtudio
ngitur, minùs tutum.

Delirũ id ea quid quaque pranunties.

1. Mitioribus vaporibus & ichoribus san-guineis in caput peruadentibus. Nam est sanguine, qui auctor est non ferocium deli-riorum.

2. Ab adusta & feruida bile, cum agresti fe-ro & vapore. Hoc cum studio delirium, me-dium est inter ridiculum & id quod audax & temerarium dicitur, quæ ab atra vredinéque subacta bile ortum ducit. hoc est cum flaua æstu immoderato in atrorem vertitur, vnde phanatici euadunt. Si itaque cerebrum occu-patur sanguine nulla praua contaminatione infecto, sed æstuante, nascentur inde ludicra deliria ac ridicula: Sin degenerare inceperit à nimio æstu in bilem, studium quoddam ac-cedet: quodsi in atram bilem torreatur, pha-natici fiunt ac turbulenti. Vidi pastorem ec-clesiæ, qui maximo studio nabliis incumbe-bat & canebat, inscius musicæ: tandem obiit.

Historia.

LIIII.

Suspiria luctuosa.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ 1 κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, 2 κακαί.

LIIII. Luctuosa 1 suspiria, cum febre coniuncta, in morbis acutis, 2 mala.

1. Hoc est, duplex intrò spiritus reuocatio à fractis viribus & à siccitate asperæ arteriæ, & musculorum thoracis conuulsione. Ita eiu-lantibus pueris nonnunquam interrumpitur spiritus cunctante pectore inter respirandum, iterúmque quod deerat adiiciente. Ita imbel-le pectus medio respirationis cursu se sistit, mox redit ad officium.

2. Nam conuulsio à siccitate est lethalis.

Τὰ

LV.

Τὰ ποδαγρικὰ τῦ 1 ἦρος κὴ τῦ 2 φθινοπώρε *Veris & Autumni morbi.*
...) ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

V. Podagrici morbi 1 verno & 2 autum-
...i tempore maximè excitantur.

. Paroxyſmo: nam pandit recrementa in-
...ta corpori ab hyeme, atque ea excutit in
...tes imbelles; talia ſunt articuli.

. Ab oporæ fœditate, & denſato iam fri-
...e corporis habitu. & autumnalis inæqua-
...s etiam potenter ſuccos mouet corporis,
...urbat. His ergo anni partibus euacuatio- *Vt ſuccurrẽdum.*
...us auertatur malum. dentur purgãtia phar-
...ca, vena ſecetur, artus roborentur. deco-
...m ſudorificum præſcribatur per 40. dies.

LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νυσήμασιν ἐς τάδε 1
...κίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες; ἢ ἀποπληξίην τῦ σώ-
...τος, ἢ 2 σπασμὸν, ἢ 3 μανίην, ἢ 4 τύφλωσιν
σημαίνει.

. VI. Morbis ex melancholia ortis 1 ma-
...k 1 periculosè adhæc mẽbra fit metaſtaſis,
...de fit apoplexia corporis, vel 2 ſpaſmus, vel
...mania, aut 4 cœcitas.

. Nam grauiſſima mala adferunt, & ægrè
...abilia.

. Cùm repit materia melancholica in
...uos.

. Id eſt, melancholia morbus: effuſo per
...ebri ſubſtantiam ſucco melancholico vre-
...e vel putredine maligna.

4. Incubitu materiæ in oculos. Quare his *Obſeruatio practica.*
...rbis obnoxij ſe euacuare debent vere &
...umno: alterare viſcera decocto, fumariæ.
...horei, acetoſæ: & theriaca pauca & pluri-

ma conserua violacea vel rosacea aut buglos-
sæ redintegratæ succos fœdatos corporis: &
decocto radicum chinæ sudores per plurimos
dies euocare.

LVII.

Apoplexia.

Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ
τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

LVII. Apoplexiæ maximè fiunt à qua-
dragesimo ætatis anno ad sexagesimum.

*A materia melancholica crassa, quæ cerebri
poros obstruit. nam hac ætate humor luxuriat.
Præterea corotidas ac reticularem plexum cras-
sus is humor infarcire potest. Haimorrhoides hi
egregiè ad salutem faciũt. excitantur vsu aloës
& hirudinum admotione. In paroxysmo ve-
in his optimè pertunditur vena brachij, si maxi-
ma sanguinis sit abundantia; dein iugularis, v-
frontis vena.*

Prouisio vt habenda, & curatio.

LVIIII.

Ἢν ἐπίπλοον ¹ ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

LVIIII. Cùm omentum ¹ exciderit,
necessario ² putrescit.

1. Vt in vulneribus ventris.

2. Quasi dicat, ilico igitur reponatur, n-
liuescat & putrescat. Si igitur liuet, exscinda-
tur, ne retrahantur à reposito omento vicin-
filo excipe, ne fiat haimorrhagia; & foras pr-
pendulum sit filum, dum sponte excidat.

Cura Gal. 6. Ep. Methodi.

LIX.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ¹ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι ἐξ-
νίης ² ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τούτοι-
³ μύξαι ἐπιγίνονται.

XIX. Quibus diuturnis coxendicis ¹ do-
loribꝰ implicitus caput femoris coxâ ² excidi-
rursúq; recidit, iis ³ muccus ibi congeritur.

1. Alig-

1. A ligamentis & tendinibus & vbi nerui illi lorarij, ab osse sacro nati, ad summas nares repunt in femora. Ischium est articulatio capitis femoris cum coxa. Ischias, est morbus ischij cum acerbo dolore.

2. Laxatis vinculis articuli coxæ à congestione succorum in interna parte, vnde illud crus fit longius, cùm in intimam partem luxatur: si foras, decurtatur crus.

3. Qui coarceuatur à parte imbecilli: vel à capite illabitur aut ab vtero. Quasi dicat, sicca igitur totum corpus & partes firma. Hoc optimè fit à prouisione habita totius corporis decocto sarzæ parillæ, & eius electario quod alibi descripsimus. Sarza enim vnà dolores potenter placat.

L X.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι 1 χρονίης, τὸ ἰσχίον 2 ἐξίσταται, τουτέοισι 3 τήκεται τὸ σκέλος, καὶ 4 χωλοῦνται, ἢν μὴ 5 καυθῶσιν.

L X. Si dolor coxarius fuerit 1 diuturnus, ac tum his si caput femoris coxâ 2 excedit, his crus 3 extenuatur, & 4 claudicāt, nisi 5 vrātur.

1. Ab incursu succi muccosi.

2. Quod circumfluat pituita muccosa.

3. Fracto calore partis quæ muccos genuit. & quia distorquetur vena saphæna, & arteriæ intercipiuntur.

4. Quia crus fit longius vel breuius.

5. Congestio vbi muccos intulit. Vrantur priusquam fiat tabes cruris, vel claudicatio: à prouisione tamen habita totius corporis. Vredo madorem exhaurit, & laxitatem contrahit. foras trahit materiam etiam phœnigmus. Remedia.
Cauteria diu aperta fluant: tribus locis admo-

ue. caue à tendinibus & neruis. Si aliunde influit, purga, ſicca totum & partem. Ita in puerorum vacillantibus genubus, ſiccantia emplaſtra admoue.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER VII.

I. HEVRNII

Paraphraſtica verſione, & breuibus ad obſcuriora loca Notis ſiue Commentariolis illuſtratus.

I.

Ἐν τοῖσιν 1 ὀξέσι νουσήμασι ψύξις 2 ἀκρωτηρίων, κακόν.

Frigus extremarum partium.

I. In 1 acutis morbis partium 2 extremarum frigus malum.

Hic liber epigenomena ſigna enarrat.

Obſeruatio practica.

1. In quibus viſcera interna æſtu flagrantia calidum natiuum in ſe euocant: vel vbi nimio incendio, aut prauitate calidum natiuum extinguitur. Non ſit fugax illud frigus. Cùm incendij vi frigeſcunt, tunc ſitis adeſt, ſi prauitas venenoſa adfuerit, ſunt ſitis expertes, nam calor natiuus tunc extinguitur.

2, Pedes, manus, nares, aures. Propterea in prauis ac magnis febribus continuis notare debemus cùm ita externè frigent, num adſit ſitis: quodſi illa vehementer vexet, à rebus calidis pax ſit. verùm ſi ſitis abſit, indicium erit pro

proſtrati caloris natiui : tunc antidotis etiam calidis erigendus erit æger.

I I.

Επὶ 1 ὀστέῳ νοσέοντι σὰρξ 2 πελιδνὴ, κακόν.

I I. Caro 1 liuida ſi circum 2 os fuerit, malum.

1. Extincto calido natiuo ab irruente ſucco vnde putreſcit: vel à phlegmones conceptæ vehementiâ : ſi nulla excuſatio contuſionis adferri poteſt.

2. Oſſis intemperiem oſtendit caro : eius enim cariem ſenſit. Vratur igitur caro, vſque ad os: deinde abrade oſſis cariem. In lue venerea ſæpè talia eueniunt. Vidi cui erat totum caput tuberoſum : cauterio id ad os vſque aperuimus: quod exeſum erat ferè vſque ad diploën abraſimus ſenſim : iterúmque aliam partem aperiebamus ad os : ita ſenſim totum ferè caput eius abraſimus, euaſit.

Hiſtoria.

LII.

1 Επὶ ἐμέτῳ λὺγξ καὶ ὀφθαλμοὶ 2 ἐρυθροὶ, κακόν.

I I I. 1 Singultus & oculorum 2 rubor ſi vomitui ſuperueniant malum.

Singultus & oculi rubri in acutis.

1. Si per morbos acutos id euenerit, eorúmque vi: ita vt nulla excuſatio conatus vomiturientis adferri poſſit. Ita enim ab exhauſtu erit ille ſingultus, quod vomitu nimis multa euacuata ſint, vel quod vētriculus phlegmonem concepit. Vel à praua quadam qualitate quæ fatigat ventriculum. Sopitur, puppa potui indita ex ſemine papaueris & anethi.

Quid agēdum.

2. Nam indicat cerebri inflammationem, eò tranſlato ſanguine, vnde & oculorum venulæ implentur. Siue igitur cerebrum ſiue vē-

ericulus inflammatione tentetur, hæc duo ſe conſociabunt, oculorum rubor, & ſingultus: ob communionem quæ illis eſt à neruis ſextæ coniugationis. Oculorum tamen rubor maior eſt, vbi cerebrum inflammatur.

IV.

Ἐπὶ 1 ἱδρῶτι φρίκη, οὐ 2 χρηστόν.

Horror à ſudore.

IV. Horror 1 ſudori ſuperueniens, non 2 bonum.

1. Epid. & 3.

1. Si infida ſit criſis: vt in Epicratis vxore, & in Cherione. Crebra horreſcendi & ſudandi viciſſitudo etiam mala eſt.

2. Nullam ſpem erigit: Iudicatoria enim non iudicantia pernicioſa ſunt, vel ad diuturnitatem morbi apparent. Nam proſtratæ naturæ indicium hoc eſt, ac materiæ luxuriantis copiæ. Ita ſi ſubſtillum ſanguinis euenerit, in magna febre.

V.

Ἐπὶ μανίῃ 1 δυσεντερίη, ἢ 2 ὕδρωψ, ἢ 3 ἔκστασις, ἀγαθόν.

Maniæ criſis vt eueniat.

V. Maniæ ſi 1 dyſenteria, vel hydrops, aut 3 extaſis ſuperueniant, bonum.

1. Tranſlata nigra bile ad inteſtina: quæ tamen abradendo non ita moleſta eſt vt ea quæ ab vredine naſcitur. Vel haimorrhoides ſi ſanguinem fuderint aduſtum.

2. Effuſo ichore melancholico in abdomen, nondum alienato hepate, proptereáque curabilis hydrops ille.

3. Vehementer mota mente: quòd irritetur cerebrum, adeò vt mox criſin editurum ſit.

VI.

Morbi diuturni euentus.

Ἐπὶ νούσῳ 1 πολυχρονίῃ 2 ἀποσιτίη καὶ 3 ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, 4 κακόν.

VI. Mor

VI. Morbo 1 diuturno 2 inappetentia & alui 3 meraca deiectio si superuenerit, 4 malum.

1. Qui à frigida materia natus fuit: vnde ventriculus in cibi desiderium se erigere deberet.

2. Fracta œconomia naturali stomachi & iecoris, à nimio algore, vel quòd praué putrescat frigida illa materia, cùm tamen primò cibum caperet.

3. Vt exhausto à sero natiuo per morbos acutos meraca editur deiectio, ita in diuturnis meraca subeunt ob vim fractam calidi natiui, quòd nequeat domare succum chylosum, nec ritè permiscere.

4. Nam vires per morbos longos fractæ, non alia re quàm fœlici nutricatu redintegrari possit.

VII.

1 Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος καὶ 2 παραφροσύνη, 3 κακόν.

A vinolentia quæ mala.

VII. Ex largiore 1 potu rigor & 2 delirium, 3 malum.

1. Obruitur enim nimia copia calor natiuus, qui cùm excludere eam nitatur, rigor fit & suffocat copia immoderata. Vinum, inquit Plato, calefacit corpus & animam, hoc est, humores & spiritus. attamẽ si liberalior vsus eius ineatur, refrigerat ex euentu. Appollonius Apud Philostratum ait, Vinum purum potum esse; sed ipse bono mẽtis statui aduersari, quòd eius diuinam partem peruerteret.

Ex Tim. 1. lib. 5. in fin.

2. Capite repleto feruenti sanguine ac vapore.

3. Nam significat calidum natiuum exhauriri, aut suffocari. Vidi virum fortissimum

Historia.

ex largiore potu intra quartum dię̃ abreptum fuiſſe. Non ſine delirio is obmuteſcebat, nec vnquam verbum proloqui potuit.

VIII.

Abſceſſus intus rupti meta.

Επὶ 1 φύματος εἴσω ῥήξει, 2 ἔκλυσις, 3 ἔμετος, καὶ 4 λειποψυχίη γίνεται.

VIII. A 1 tumoris intus ruptione, 2 exolutio, 3 vomitus & animi 4 defectus gignitur.

Notas docet quibus noſcamus intus conceptos ac erũpentes tumores, quo remedia opportunè adferamus. Talia ſunt potiones vulneraria, & quæ grumos ſoluunt, vt fluxile pus fiat: rubia tinctorum, ſperma ceti, nux muſcata, ſemen naſturtij & melanthij.

Remedia.

1. Id eſt à vomica.

2. Maximè ſi nobilem partem obſidet abſceſſus, diſſipatis ſpiritibus.

3. A pure irritato ventriculo.

4. Ex puris prauitate. Et ita plerumq; moriuntur: quod vidi in piſtore quodã, cui hepar in pus abierat. Quo igitur modo in peripneumonia pateretur corvt pus viam per ſe faceret?

IX.

Hæmorrhagiam quæ mala ſequantur.

Επὶ 1 αἵματος ῥύσει 2 παραφροσύνη, ἢ καὶ σπασμὸς, 4 κακόν.

IX. 1 Hæmorrhagiæ ſi 2 dilirium aut vnà ſi 3 conuulſio ſuperuenerit, 4 malum.

Quaſi dicat Hippocrates, Nimia ſanguinis profuſio cauenda etiã in criſibus, ne vita prædia exhauriantur, vnde ab inanitione conuulſio ſequi poſſet.

1. Exhauſtis ſpiritibus vnà cum ſanguine.

2. Cuncta enim ſua officia facit anima proximè ſatellitio ſpirituum: quibus exhauſtis, ſtupent eius munera, ac leuis quædam ſubnaſcitur deliratio.

3. Ab

3. Ab inanitione ſi fuerit, maximè ſi iungantur hæc, ſcilicet delirium & conuulſio, nam illa per ſe deliratio ab exhauſtu, cibo ſedatur redintegrante, idq́ue facilè.

4. Quòd ad virium afflictionem accedat inuictum ferè malum.

X.

Ἐπὶ 1 εἰλεῷ 2 ἔμετος, ἢ 3 λύγξ, ἢ 4 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

X. Ab 1 ileo 2 vomitus, vel 3 ſingultus, vel 4 ſpaſmus, aut delirium, malum.

1. A cruditate fœda, ab infarctu inteſtinorum intercepta vel à veneno: vel elapſis ab inteſtinis in ſcrotum: at maximè à phlegmone tentatis inteſtinis: vel cùm inteſtinum tenue inteſtino illabitur.

2. Bilis, pituitæ, fæcum.

3. Fæcibus in ventriculum raptis: vel ab exhauſtu.

4. In contagionem tracto cerebro à ventriculi afflictione, & ob putredine conſpurcatas fuligines, delirant. Inteſtinum ſi elapſum ſit in ſcrotum, illicò reponatur; antequam febris & ſingultus ſuperuenerit: ſi enim illa ſuperuenerint, ac ſi vi reponatur, ante ſeptem ferè horas moriuntur. Si in hoc morbo fluant ſudores fœtidi, anhelitúſque & ructus oleant malè, lethale. Si ſuperum inteſtinū inferiori illapſum ſit, clyſmis ac glandibus acribus deorſum fiat motio: Sin infernum ſe ſuperno intruſerit, globulo plumbi deuorato, abactio fit.

Cautio curandi.

X I.

Ἐπὶ πλευρίτιδι 1 περιπνευμονίη, 2 κακόν.

XI. Pleuritidi ſuperueniens 1 peripneumonia, 2 malum.

Pleuritis funeſta.

1. Nam eſt tranſlatio illa ſymptomatica ab oppreſſa natura. Vel enim prauior reddita materia affligit partem nobiliorem, in quam repit: vel minimè mutato foco aliam partem vnâ contaminat.

2. Periculoſior enim eſt peripneumonia ob principatum partis. ſiue ſit. ἐπιγίνημα, ſiue μετάπτωσις, malum.

XII.

Peripneumonia calamitoſa.

Ἐπὶ 1 περιπνευμονίῃ φρενῖτις 2 κακόν.

XII. 1 Peripneumoniæ ſi ſuperuenerit phrenitis, 2 malum.

1. Hæc ſi naſcitur à ſuccis incendio æſtuantibus, fuliginibus imbuit caput, idque in ardorem abripit: tunc bilioſus ſanguis ſi fuerit, eo prolectatur.

2. Quòd ad proſtratas vires à primo morbo, accedat ſumma morbi ferocia: & pepaſmi expertis materiæ nota hæc eſt, quòd ruat in partem principem.

XIII.

** τραύμασιν.*

Cauſi lethales.

Ἐπὶ * 1 καύμασιν ἰσχυροῖσι 2 σπασμὸς ἢ τέτανος, κακόν.

XIII. Ingentibus ardoribus ſuperueniens 2 ſpaſmus, vel tetanus, 3 malum.

1. Id eſt, febribus ardentibus magnis.
2. Ab exhauſtu neruoſi generis & cerebri.
3. Nam conuulſio ab inanitione lethalis.

Et tetanus ſuo rigore intercipit actionem muſculorum thoracis, ac præpotente dolore enecat.

XIIII.

Caput quaſſatum.

Ἐπὶ 1 πληγῇ ἐν τῇ κεφαλῇ 2 ἔκπληξις, ἢ 3 παραφροσύνη, 4 κακόν.

XIV. 1 Plagæ in capite acceptæ, 2 ſtupor aut

3 deli

3 delirium ſi ſuperuenerit, 4 malum.

1. A caſu, ictu, ab obtuſo telo, vnde in vacuo illo cranij ſpacio cerebrum validè illiditur, vnde ſpiritibus aditus intercluditur ad neruos.

2. In quo ſenſus & motus percellitur. apertis oculis ſtupent, quaſi metu terrefacti, & muti ſunt, nam cerebri pori ac ventriculi turbantur, ac ſitu vitium facit: vnde in neruorum originem ſpiritus influere nequeunt.

3. In quo morum & verborum abſurditas.

4. Nam indicant cerebrum grauiter affligi ab eo ictu: obſtructionem enim ventriculorum, vel vehementer cerebri refrigerationem hæc indicant.

X V.

Ἐπὶ 1 αἵματος πλύσει, 2 πύου πλύσις, κακόν.

XV. 1 Sanguinis ſputo ſi ſuperuenerit 2 puris expectoratio, malum.

Sanguinis ſputum.

Sanguinis ſputo, illicò remedia admoue, quæ ſanguinem retineant, venam aſtringant, phlegmonem arceant: vaſa aperta aſtringantur, rupta glutinentur, exeſa regenerentur; nempe conſeruâ antiquâ roſarum cum caphura, ſemine hyoſcyami albi, corallo, hæmatitide & ſemine papaueris.

Remedium ſanguinis fluxus.

1. Lacera à vena pulmonum ab eroſione à ſucco acri. Nã ſi à pulmone effundatur per orarũ apertionem, aut ruptionẽ venæ, puris conſequutionẽ non ita adfert, niſi lõga die ſuperuenerit ἀνάβρωσις, id eſt, eroſio, putredo, & febris. Criticôs ſi effundatur, interdum iuuat.

2. Ab vlcere ſinuoſo pulmonum. Imponit ſanguinis cum tuſſi valida ſpuitio ſæpè bonis medicis, vel à cunctis notis falſi exiſtimant

Cautio practica.

eum

eum à pulmone proficiſci, cùm ex capite illabatur vel iecore circumfluo ſanguine, ob ſolemnem aliquam vacuationem interceptam, effundit caua vena ſuam copiam in venam azygos, ac expectoratur.

XVI.

Phthiſis. Ἐπὶ πύου 1 πτύσει 2 φθίσις καὶ 3 ῥύσις· ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον 4 ἴσχηται, 5 ἀποθνήσκουσιν.

XVI. A 1 puris expectorato 2 phthiſis & 3 fluxio; poſtquam verò expectoratum 4 retentum fuerit, 5 moriuntur.

1. Cùm primùm ſanguinem extuſſiunt.

Pulmonũ vlcus cum febricula. 2. Id eſt, phthoë, hoc eſt non redintegrabile pulmonum vlcus cum febricula, vnde tota corporis atteritur œconomia.

3. A tabe defluit capillis ab madoris genuini exhauſtu: vel aluus etiam ruit, impotentia retentricis facultatis: vnde imbecillitati noua imbecillitas additur. Quaſi dicat, relligiosè igitur debetis purgare.

4. Impotentiâ expectorandi, vnde obducuntur meatus pulmonis à purulenta materia. *Ductus vt fiat ad phthiſin.* Hac ſerie: ſputum ſanguinis, pus, phthiſis, fluor, niſi redintegretur æger à purulentia illa intra dies quadraginta.

Phthiſis triplex. 5. Cor in ardorem ac ſqualorem abripitur. Hippocrates triplex genus phthiſis agnoſcit vnum, ab incurſu madidi ſucci à cerebro in pulmones, & à dulci pituita putrida, vnde corripitur pulmo: vel ab acribus tenuibúſque ſuccis vnde exeditur pulmo. Alterum ex metaſtaſi, vt cùm pleuritis, angina vel pulmonia in vomicam abeunt. Tertium à lacero vaſe pulmonum, hîc à ſanguinis ſputo, puris euenit ſputum: in aliis, ex aduerſo.

Ἐπὶ

XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν.

XVII. Inflammationi hepatis si superuenerit singultus, malum.

Singultus vbi malus.

Si ab hepate, phlegmones mole occupato, opprimatur ventriculus, ac communioni neruorum in sympathiam trahatur, vel bilis acerrimæ prouentu, ab æstuante hepate genito, ventriculus incurratur ac vellicetur: & aliquando inflammetur: vel nimio ab æstu hepatis exsiccetur.

XVIII.

Ἐπὶ 1 ἀγρυπνίῃ 2 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Conuulsio & deliriũ vbi mala.

XVIII. 1 Vigiliis si 2 conuulsio aut delirium superuenerit, malum.

1. A vi morbi ortis, non autem à foris si data occasio; nam siccant vigiliæ, ac soluunt spiritus animales, vnde languor & tremor totius corporis.

2. A magna causa hæc symptomata nascuntur interna: vel enim exhausti cerebri indicium est, vel sanguinem in acrem bilem iam abiisse. Si quis ob perennes vigilias languet ac tremit toto corpore, quia à disiectis spiritibus cerebri id vitium est, studendum erit vt corpus insuccetur bono nutricatu; madente & refrigerante cibo, & potu somnus accersatur; & modestè id agant.

XIX.

Ἐπὶ ὀστέου 1 ψιλώσει 2 ἐρυσίπελας, 3 κακόν.

Eresypelas.

XIX. Ossi 1 nudato si superuenerit 2 erysipelas, 3 malum.

1. Si suis tegumentis nudatum fuerit, à quacunque causa.

2. Si circumiecta ossi caro erysipelas conceperit

ceperit. quod fit dum ab acerrimis incurritur ſuccis.

Teemarſis.

3. Nam à tam acri ſanguine gigni caro nequit. Purgetur ergo in primis prauus ille ſuccus: ſecundò eryſipelati remedia dentur: tertio oſſi caro accedat.

XX.

Eryſipelas.

Ἐπὶ 1 ἐρυσιπέλατι 2 σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, 3 κακόν.

XX. 1 Eryſipelati ſi ſuperuenerit 2 putredo, aut ſuppuratio, 3 malum.

1. Indicium praui eryſipelatis, quod foris intrò fertur, ac rodit.

2. Nam ſolui deberet per ἄδηλον διαπνοὴν ille tenuiſſimus ſuccus vnde eryſipelas.

3. Suadet in hac calamitate Celſus vſum cauteriorum.

XXI.

Vlcerum haimorrhagia.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ 1 σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν 2 αἱμοῤῥαγίη, 3 κακόν.

XXI. Forti in vlcerib. 1 pulſui ſi 2 haimorrhagia ſuperuenerit, 3 malum.

1. A phlegmone preſſis, arteriis; ac repletis arteriis ſpirituoſo ſanguine.

2. A valido arteriarum motu, quo ſtudet natura ſibi moleſta excludere.

3. Calamitoſam enim hæmorrhagiam dabit, quæ nulla arte compeſci poterit, ob recluſam arteriam. Bona quidem vlceri eſſet haimorrhagia niſi immoderata foret. Admoue farinam tenuiſſimam molendinarum, cum bolo ſanguinéque draconis: maxima hæc copia aſpergantur.

Remediū.

XXII.

Dolor diuturnus aluinus.

Ἐπὶ ὀδύνῃ 1 πολυχρονίῃ τῶν περὶ τὴν κοιλίην 3 ἐκπύησις. *

** κακόν.*

1 Diutur

XXII.

1 Diuturno partium 2 aluinarum dolori ſuppuratio ſuperuenit.

1. Phlegmone excitatà ſi ſit à materia viſcida. Si non ſit dolor interruptus, non à flatu, nec vagus, febricula adeſt, vel adfuit.

2. Vt partium quæ ſunt ad ventriculum; omentum, inteſtina, hypochondria, lumbos. Dextro hypochondrio tegitur hepar, ſiniſtro lien, & ventriculi maxima pars: Lūbis hærent renes: Ilibus dextris inteſtinū cæcum; ſiniſtris, colon & ieiunum: ad vmbilicum, coli & ieiuni portio: Imò ventri, longano, de veſica, vterus. *Situs inteſtinorū.*

3. Circa ſexageſimum diem. Cùm iam iam in expuratum abiturum eſt ſuppuratum, ſanies exudat, hinc morſus inteſtinorum & fluxus non ſine dolore, horrore, ſudore frigido, lipothymia, frigore pedum ac manuum. Igitur tunc, quaſi dicat, ſtudendum erit ſuppurato: in expurato autem danda quæ pus attenuant; qualia ſunt illa quæ præſcribuntur in grumoſo ſanguine. *Remediū.*

XXIII.

Ἐπὶ 1 ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει 2 δυσεντερίη, κακόν. *Dyſenteria.*

XXIII. Sinceræ 1 deiectioni 2 dyſenteria ſi ſuperuenerit, malum.

1. Ichore ſuo ſi fuerint ſpoliatæ deiectiones cholericæ vel melancholicæ: quo ichore eorum acrimonia temperari ſolet, ac meracus color dilui.

2. Acrimoniâ illabentis ſucci afflictis inteſtinis. Ilicò præſcribe iulapia ex aqua cichorei, cum emulſione ſeminis cichorei & endiuiæ: miſce ſirupum de ribes. Et alternis diebus propina rhabarbari & myrobalanorum *Remediū,*

ſemi

ſemidrachmam, cum ſirupo de ribes.

XXIIII.

Ἐπὶ ὀςέυ 1 διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν 2 κενεὸν λάβῃ * 3.

* κακόν.

XXIIII. Oſſis 1 vulneri, ſi in vacuum vſque 2 ſpaciũ peruaſerit, 3 deliriũ ſuperuenit.

Hip. lib. de vulnerib. capitis.

1. Διακοπὴ eſt alta caluariæ fractura. Fracturarum cranij variæ ſunt ideæ, inciſio, fiſſura, colliſio, ſedes, fiſſura in parte non colliſa.

2 Diſſipato ſpiritu animali.

3. Hoc eſt, ſi pertuſa vtraque tabula fuerit: vt facilè euaneſcat tanto in vulnere ſpiritus animalis: aut refrigeretur cerebrum illabente aurâ frigidiore.

XXV.

Spaſmus à pharmaco.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

XXV. Ex pharmaci potione ſpaſmus, mortiferum.

Qualecunque fuerit id pharmacum, inaniendo, vel mala qualitate, qua tota ſubſtantia naturam opprimit, affligendo: vel quantitate pernicioſam vim importando. Vnde cerebrum neruoſaq́; partes in hanc calamitatem conuulſificam abripiuntur.

XXVI.

Frigus extremarum.

Ἐπὶ 1 ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν 2 κοιλίην, 3 ἀκρωτηρίων 4 ψύξις, 5 κακόν.

XXVI. 1 Si acerbiſſimo partium ad 2 ventrem pertinentium dolori ſuperuenerit 3 frigus 4 extremarum, 5 malum.

1. A phlegmone vel eryſipelate, aut alio aliquo tumore.

2. Vt ventriculi, hepatis, lienis, inteſtinorum, veſicæ, vteri, renum.

3. Manuum, naſi, pedum, aurium, cutis.

4. Nam

4. Nam extremorũ frigus naſcitur ex partibus internis phlegmone obſeſſis, vnde intrò pellicitur ſanguis & calor: vel calorem extinctum denunciat id frigus: vel craſſior materia exitu prohibet calorem.

5. Nam copiâ ſuccorum irruentium opprimitur pars: & doloris acerrima vi trahuntur huc ſpiritus & ſanguis.

XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ 1 τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἐκτρῶσαι 2 ποιεῖ.

XXVII. Si ingrauidatæ mulieri 1 teneſmus ſupeuenerit, 2 abortire eam facit.

Teneſmus in grauida.

1. Perpetua deſidendi cupiditas, quâ pauca muccoſa exprimuntur ab inteſtino longanone, irritato inteſtino ab acri ſucco, & ſalſo.

2. Trahitur enim in contagium vterus à recto inteſtino, cui nectitur ceruice: ac fœta fatiſcit crebrâ deſidendi neceſſitate. Mollibus enematis eluatur malum, vt ex aqua hordei, cum ſaccharo, & vitello oui.

XXVIII.

Ὅτι ἂν ὀστέον ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

XXVIII. Si os vel cartilago, ſiue neruus ſectus fuerit in corpore, neque augetur, neque coaleſcit.

In ſexto libro, Aphoriſmo ſexto expoſitus eſt hic Aphoriſmus.

XXIX.

Ἢν ὑπὸ 1 λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάρροια ἐπιγένηται ἰσχυρή, λύει τὴν νοῦσον.

XXIX. Si leucophlegmatiæ implicito valida diarrhœa 2 ſuperuenerit, morbum ſoluit.

Hydropi diarrhœa.

Id eſt, in anaſarca. vocat λευκὸν φλέγμα, quia

quia fit à pituita alba, quæ proficiſcitur à frigido hepate, vel ibi ſuccreuit in habitu corporis refrigerato.

Cautio medendi.

2. Ineunte morbo, vbi vires & viſcerum robur adhuc vigent: nam in proſtratis viribus calamitosè fluit aluus. Vt hydropi fœliciter medicina fiat, adſit viſcerum integritas: non adſit hectica intemperies. nam ſignificat longa die viſcera proſtrata eſſe, deinde, ineunte morbo aqua copiosè expellatur, liberéque efferatur, amota omni cruditate. Dentur ſex vel ſeptem grana optimi elaterij cum pilulis alephanginis. ruente nimium aluo propinentur duo vel tria grana opij cum theriaca & ſirupo citreorum: nam motis ſudoribus ſedatur immanius profluuium.

Remedia.

XXX.

Diarrhœa cephalicæ.

Ὁκόσοισιν 1 ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ 2 τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταῤῥέει.

XXX. Quibuſcunque per diarrhœas 1 ſpumoſa feruntur alui excrementa, his ex 2 capite effluunt talia.

1. Motu cùm agitatur materia pituitoſa flatulenta, vt in minimas partes atteratur, vel madentes partes in flatus comminuit.

Remediū.

2. Si caput in vitio ſit: ſique pituita contumax deiiciatur, bullis maximis obſita. Fluit facilè in ventriculum per choanam. Quare pilulis cocciis, vel de hiera cum agarico excludatur, ſi laborante capite citra febrem, à pituita, aluus ſubſtiterit.

XXX.

Hypoſtaſis craſſæ farinæ.

Ὁκόσοισι 1 πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι 2 κριμνώδεες αἱ ἀποστάσιες γίνονται, 3 μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσι.

Quibus

XXXI. Quibus 1 febricitantibus in vrinis hypoſtaſes 2 craſſiorem farinam referunt, 3 diuturnam inualetudinem denunciant.

1. Nam vrinæ ſunt fidæ nunciæ affectionum venarum.

2. Ab ardore retorrido facto ſanguine: vel à carnibus & pinguedine liqueſcente, ſed tunc vrina præceſſit pinguis. Illæ rubræ ſunt, hæ, albæ. Vide hiſtoriam Sileni, & eius qui in Dealcis horto iacebat. Si lenta & viſcida ſit hypoſtaſis, pituitæ nota erit. κρίμνον eſt farina quæ molam ſubterfugit: hoc eſt quæ craſſiùs molita fuit.

3. Si vitium robur adfuerit: alioqui citam mortem ſignificant: nam pepaſmi difficultatem denunciant. propterea in graui ac calamitoſo morbo indicant perniciem promptam in mitioribus, diuturnitatem.

XXXII.

Hypoſtaſis bilioſa.

Ὁκόσοισι δὲ 1 χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ 2 λεπταὶ, ὀξείην 3 ἀῤῥωστίην σημαίνει.

XXXII. Quibus 1 bilioſæ ſunt hypoſtaſes, ſed 2 ſuprà quidem tenues, 3 acutum morbum denunciant.

1. Nam morbi acuti ferè à bile ſunt.

2. Cùm enim mediâ regione natet, coctionis abſentiam denunciant, coctio enim incraſſat.

3. Nam circumfluere corpus tenui bile ſignificat: vnde morbus breuis. Opponitur farinaceæ hypoſtaſi hæc.

XXXIII.

Vrina varia.

Ὁκόσοισι δὲ 1 διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν.

XXXIII. Qui varia 1 ac diuulſa profundunt lotia,

lotia, his valida perturbatio fit in corpore.

1. Si iam candidæ ac tenues, iam crassæ ac tinctæ fundantur, multiplicem arguunt materiam in vitio esse morbosam. Inde premitur natura, cùm nec materia sit vniusmodi, nec naturæ ductus eodem filo trahatur: vbi enim natura triumphat, vniusmodi prodeunt excrementa. Nam vbi eadem semper vrinæ idea apparet, materiæ benignitatem arguit, salutarémque ac breuem futurum morbi cursum. Quasi dicat, vbi talis diuersitas conspicitur vrinarum, vt si pars quædam cocta, pars cruda appareat; vel si hoc die pepasmi particeps videatur, ac mox sequenti die cruditatis notas adferat: talia tunc remedia in vsum duci debent quibus materia ad pepasmum prouehi possit, crassa attenuentur, &c.

Notatio Practica.

XXXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται 1 πομφόλυγες, 2 νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν 3 τὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

Vrinæ bullæ.

XXXIIII. Quibus 1 bullæ in vrinis natant, 2 nephritica mala, 3 diuturnámq; inualitudinem significat.

Vsus. Aphorismi huius.

1. Vt spumantes vrinæ à crassa materia flatulenta, calorísque inopia. Quasi dicat, igitur auerte mala attenuando, purgando, flectendo intemperiem, ne calculus gignatur in renibus. Primùm habeatur prouisio totius corporis, dein renum.

2. Quia crassis succis obsiti sunt renes, qui vel ibi congeruntur, vel à capite aut hepate aliáve parte eò abducuntur per arterias, venas & neruos.

3. Ægrè quòd lentus ille succus ad pepasmum

mum prouehatur. Spuma quæ motu gignitur externo facillimè dissoluitur, nec ita perseuerat vt illa quæ intùs nata fuit. Vide Fernelium. Sunt, inquit hîc Galenus, qui ab vrinæ acrimonia, reclusa arteriarum ad renes pertinentium ra spiritus aliquid emittere dicant, qui cum vrinis illapsus bullas efficiat.

3. lib. 16. Pathologia.

X X X V.

Vrina supernatans pinguedo.

Ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις 1 ἀθρόη, τουτέοισι 2 νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει.

X X X V. Quibus in vrina pinguis superficies est, 1 & plurima confertim micta, his 2 nephritica & vehementi mala adesse denunciat.

1. Nam à renibus profluit. Nam à toto corpore sensim fluit, non sine febre.

2. Phlegmone tactis renibus, vnde & febris ardens. Quin omnis febris ardens incendio suo renum pinguedinem fundere potest: sed hoc non ita lethale per se.

X X X V I.

Qui longo tempore fuere nephritici.

Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι δὲ περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ 1 τοὺς ἔξω τόπους γίνονται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. Ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς εἴσω τόπους γίνονται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον 2 εἴσω.

X X X V I. Si autem ex renibus laborantibus adfuerint prædicta iam signa, & dolores excitentur circa spinæ musculos, si ad partes quæ foris sunt percipiantur, apostema foras expecta. Quodsi dolores intrò magis vergant, intus 2 potiùs expectandum apostema.

Vsus huius Aphorismi.

Si dolor diu nimirum & multùm fatigârit fixus.

1. Effuso succo dolorifico in musculos externos dorsales. Quasi dicat, tunc non repellendum, sed potiùs erit prolectandum cataplasmatis, molliter calentibus.

2 Effuso humore in musculos internos dorsales; vel in renes, & tunc repellendum. Plerumque tamen ille humor qui renes occupauit emingi solet: vel euaporat interdum. Vtrum, inquit Galenus, renibus ipsis suppurantibus id fiat, an solis musculis, an vtrisque, non explicat Hippocrates. Cæterùm cuncta hæc fieri posse ostendit vsus.

XXXVII.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, 1 σωτήριον· εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, 2 κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι 3 ψυκτικοῖσι, καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

XXXVII. Qui sanguinem euomunt, febris expertes, 1 salutare est: verùm si cum febre, 2 malum. Remediari oportet 3 frigidis & adstringentibus.

1. Minus malum est, quàm si cum febre excludatur. Vt in phlethora, vbi expressa solemnis vacuatio & quidem periodis certis fundunt sanguinem, bonis illorum rebus, sine febre.

2. Afflictum enim hepar vel lienem denotat à longa febre. Vbi itaque sanguinis inopia adest, non bene effunditur. Effunditur tamen in afflictis his partibus per venæ portæ ramos, qui in ventriculum inseruntur. Vidi nuper cùm hæc scriberem, quendam virum, qui corpore sanguinem euomuit: tandem obiit: aperto in corpore deprehendimur exsuccos pulmones, ita aridos ac si cortum siccatum videres. Talem autem qualem hîc præscribit,

Historia.

ſcribit curationem reſpuit vlcus cũ phlegmo-mone & febre conſociatum : & incrementa ducunt die hæc vlcera, ob inflammationem.

3. Frænetur vt fluens ſanguis, & vt cicatrice obducatur vulnus, ſi rupta fuerit vena; vel ſi exeſa illa ſit, glutinantibus. Id optimè facit puluis ex ſemine hyoſcyami albi, papauere albo, corallis rubris, terra Lemina, cum caphuta: ex conſerua roſata præbetur.

Remediũ præclarũ.

XXXVIII

Κατάῤῥοι ἐς τὴν 1 ἄνω κοιλίην 2 ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν.

Pleuritis in empyema.

XXXVIII. Catarrhi defluentes in 1 ſuperiorem ventrem ad 2 ſuppurationem veniunt intra dies viginti.

1. In pectus.

2. Phlegmone excitatur ab illis catarrhis, id eſt ſuccis ſanguineis qui à capite, venis magnis vicinis, vel à toto corpore influunt. Cum expectorato non excluduntur, ob imbecillitatem partium, aut materiæ contumaciam, vel viarum anguſtiam. His madentibus in regionibus ſæpe in tabum abit pulmo, ex pituita illapſa eò, quæ cunctando ibi putreſcit: Quare præclarè hic admonet Hippocrates vt, antequam putrilaginem inferat, illa excludatur ac dometur. Propterea purga ac decocto ſaſſaphras attere eius vim. Da etiam linctus cum pauco oleo fœniculi.

Tecmarſis.

XXXIX.

Ην οὐρέῃ 1 αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ 2 περίναιον, καὶ τὸ 3 ὑπογάστριον, καὶ τὸν κτένα, τὰ 4 περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Veſica laborantis ſigna, & renum.

XXXIX. Si quis ſanguinem 2 & grumos

mingat non abſque ſtranguria; dolórque ſi incidat in 2 perinæum & 3 hypogaſtrium, & pectinem, ſignificatio inde fit partes quæ ad 4 veſicam pertinent ægrotare.

1. Id eſt, ſanguinem liquidum & conglobatum. Quaſi dicat, da itaque talia remedia quæ grumos ac arenulas ſoluunt. Tale eſt vitrum vicies vſtum, ac in terebenthina extinctum, potui datum.

3. Interfœmineum.

3. Aqualiculum.

4. Inſtrumenta vrinæ dicata: vt meatus vrinarius, veſica ipſa, vretræ, renes.

XL.

Stuper linguæ vel partis.

Ην ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης 1 ἀκρατὴς γένηται, ἢ 2 ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον γίνεται.

XI. Si ſubitò lingua 1 impotens reddatur, vel aliqua corporis pars perplexa 2 ſtupeat, planè id 3 melancholicum eſt.

Vel ſi mens aliò ſe vertat ab incurſu ſucci praui in cerebro: ita nec lingua nec partes corporis officium facient.

1. Impotens ita redditur lingua à ſpaſmo tentata: vel à reſolutione facultatis animalis, articulare nequit vocem: balbutiunt.

2. Paralyſi affectâ aliqua parte repentina, à pituitæ incubitu.

3. Cùm à melancholico ſucco hoc euenit, à capite vel corpore toto in linguam illapſo. Hęc euenire videtur è ſucco craſſo hoc eſt partim melancholico, partim pituitoſo. Quaſi dicat, ergo reuelle, & euacua ilicò ſuccum illum ruentem clyſmis & pilulis.

Vſus.

Ην

XLI.

Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λὺγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

Singultus.

XLI. Si ſenibus ſuperpurgatione exhauſtis ſingultus ſuperuenerit minimè bonum.

Res per ſe cunctis funeſta, ſi incidat in corpus in quo iam languet calidum natiuũ & vbi euthymia abeſt: & in quibus conniuent iam venæ arefacto corpore à decurſu ætatis, omnino erit calamitoſum. Etenim ſi in tali corpore natiuum calidum ob potentem aliquam cauſam atteritur, nulla arte reuocari poterit. Admonet ergo prudentiſſimus medendi artifex cauendũ eſſe in ſenili corpore à vectiaria medicina, & à medicamẽtis vibrãtib⁹, quæ elateria olim dicta fuere.

Admonitio practica.

XLII.

Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ 1 χολῆς ἔχῃ, 2 ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Balneum vtile non putridũ. febribus.

XLII. Si febris non ex bile 1 nata fuit, plurima 2 aqua calida capiti ſuperfuſa, febris ſolutionem afert.

1. Cuius hyparxis non pendet ab humore. qualces ſunt hecticæ, & ephemeræ ab vredine natæ. Nam Hippocratis ſententia fuit, omnes putridas febres à bile naſci.

Lib. 2. & 4. de morbis, & 2. de natura humana.

2. Quæ vim madefaciendi & refrigerandi habet, vnde recreat hecticos. Et in ephemera ſuccurrit quia reſerat, refrigerat, madefacit cum tepore. prodeſt autẽ ſtipatis poris à calore vel à frigore. dicat quis, Hippocrates ſexto Epidemion, ſectione quinta, lotionem ſuadet ante vſum ellebori, vbi craſſi ſunt humores. Igitur vbi corpus humoribus occupatum eſt, vtile erit balneum. Reſpondemus bellum

Quæſtio.

indixit balneum plethoricis & cacochymicis corporibus: nam concitat ſuccos, eóſque putrefacit, at alio excludit. Sed Hippocrates hoc ſuadet, vbi ſucci craſſi ſunt, quo fundantur attenuati, ac naturæ expellenti & medicamento faciliùs cedant quod iam iam exhibebitur.

XLIII.

A ſexu indicatio.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

XLIII. Mulier ambidextra non fit.

Quòd non ita ſpiritu ac calore circumfluat vt vtrumq; latus æquè his abundet. Nam mollis eſt ac frigida mulier. quaſi dicat: Non ita calent fœminæ vt viri: ita ſexus imbecillatem ſignificat, quaſi dicat, igitur magnis remediis non percellantur mulieres, maximè mulieroſæ quæ præcipuè non ſunt ambidextræ, hoc eſt, fortes.

Vſus Aphoriſ.

XLIIII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον 1 καθαρὸν ῥυῇ καὶ 2 λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ 3 ὕφαιμον καὶ βορβορῶδες καὶ 4 δυσῶδες, 5 ἀπόλλυνται.

XLIIII. Si empyis cùm vruntur aut ſecantur 1 purum & album 2 pus effluat, ſani euadunt. Sin 3 ſubcruentum, & cœnoſum & 4 fœtidum 5 moriuntur.

Vide Aphoriſmum 27. libri ſexti.

1. Vniuſmodi, vniforme in ſubſtantiæ modo: indicio quod natiuum calidum ſe inſinuauit in cunctas eius partes.

2. Quo ſignificatur partium ſolidarum integritas: propterea fœtor etiam abeſt. Hoc eſt, ſecentur, ſi opus eſt, ante 40. diem. nam fieri poteſt: vt ante eum diem partes nondum alienatæ ſint à ſua indole.

3. Non

3. Non album : ſed pepaſmi expers. Vel cœnoſum , quaſi lutulentum & ſubuireſcens ſi fuerit.

4. Ex corruptela pulmonum & ſanguinis, vnde prauitate quadam imbuitur pus.

5. Nam illa contaminatio extinguit cordis viuacitatem. Quaſi dicat, poſt quadrageſimum diem nolite aperire pectus : nam fieri nequit , vt tamdiu in loco calido & humido fluctuet materia purulenta, quin neceſſario ſuam naturam vertat in calamitatem: vnde pulmonis alienatio ac tabes.

Vſus Aphoriſmi.

X L V.

Ὁκόσοισι τὸ ἧπαρ 1 διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισιν ἐστίν. ἢν 2 δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

X L V. Quibus 1 purulentum iecur aduritur , ſi pus purum ac album effluxerit, ſuperſtites euadunt:his enim membranâ pus continetur : ſin verò qualis 2 amurca profluat moriuntur.

Hepar purulentum.

1. Purulentum euadit, cùm inflammatione tentatur nec reſolutione , nec euacuatione intra diem viceſimum finitur. Si maxima copia puris hepate concepta fuerit, effunditur interdum in ventriculum , ac tetro ſuo vapore ſuffocat. At exigua eius copia benè euomitur,aut vrina vel aluo deiicitur : vel interdum erumpit in abdomen. Sin rumpi membrana nequit,pertundenda,dicit Hippocrates. Holerius mauult potētiali cauterio id agere. Quòd ſi tūc effluxerit pus album ac ſincerum, ſalua res erit:nam hepatis integritatem ſignificabit, nec parenchyma contaminatum eſſe,

at solam membranam.

2. Si cœnosum est ac viscidum, id perniciosum: nam id argumento est parenchyma in putrilaginem versum esse, hîc nulla sperabilis redintegratio. Vidi pistorem quendam, qui cùm in itinere se fatigasset, ac in gramine dormiuisset, querebatur de aliquo at non valido dolore hepatis: febricitabat non ardenter: interdum lipothymia tentabatur. Cùm obiisset, hepatis parenchyma, intactâ at integrâ membranâ in pus merum degenerauerat.

Historia.

Aph. 32.

XLVI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

XLVI. Dolores oculorum post meraci vini potum, & aquæ calentis balneum, venæ sectione curato.

Indignus Hippocrate Aphorismus. Alludit ad illum Aphorismum quem explicauimus libro sexto.

XLVII.

Hydropicorum tussis.

Ὑδρωπιῶντι ἣν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.

XLVII. Si tussis hydropicum inuoluerit, extra spem est.

Refuso in thoracem humore, vel quod hepar liénve ita propendeant vt diaphragma se amplius pandere nequeat. Indicium alienatorum viscerum: quare id calamitosum. Tunc itaque validis remediis non tententur ægri.

XLVIII.

Vrinæ difficultas.

1 Στραγγουρίην καὶ 2 δυσουρίην 3 θώρηξις καὶ 4 φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς 5 εἴσω φλέβας.

XLVIII. 1 Stranguriam & 2 dysuriam 3 thorexis & 4 venæ sectio soluit: incidendæ autem sunt 5 internæ.

1. Qua

1. Quæ ſtillat vrina.

2. Quæ acerbo cruciatu prodit vrina. In iſchuria eſt ablata mictio, cùm veſica lotio repletur, ob anguſtiam ceruicis ſuæ.

3. Cùm hæ affectiones proueniunt à veſicæ algore, vel à viſcida vel flatulenta materia, da quaſi diuterica, nucem muſchatam, decoctum ribes nigri. *Vſus.*

4. Cùm à phlegmone natæ ſunt, vel eius metus ſi ab vrinæ acrimonia adſit.

5. Baſillica, ad auerſionem, pedis, ad deriuationem. Cùm calculus vel grumus aut viſcidus humor infarcit meatus, cathetere opus erit.

XLIX.

Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα 2 καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγενόμενον, 3 ἀγαθόν· ἔξω 4 γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

XLIX. 1 Anginæ implicito ſi tumor 2 & rubor in thorace ſuperuenerit, 3 bonum: 4 foras enim ſe conuertit morbus. *Angina.*

1. Vbi nullus initio tumor aut rumor appâret, cum magno deglutiendi ac reſpirandi labore.

2. Vt non ſolùm ruborem, ſed etiam tumorem adferat, eò depoſitâ à materiâ, quæ à priore exiliit foco, ita vt nullus reſtibilis maneat intùs.

3. Nam naturæ rubor indicat, quæ foras agit morbificam materiam. Maximè ſi notæ critici adſint motus: hoc eſt, vt illud eueniat non ineunte morbo, nam à copia ac materiæ prauitate id euenire poteſt. Sed ſi à tali diadoſi dolor placatur, febris cadit, anima melius trahitur, cibi facilius admittuntur.

4. Hoc est, signa talia superuenire debent, quæ testantur hanc materiam non rapi intrò, sed eam exhauriri vaporatione, vel expectorato aut suppurato. Quasi dicat Hippocrates, erga omni studio foras prolectetur materia. Admoue igitur cataplasma hirundinum nidi, & è decocto maluarum, chamæmeli, seminis fœnugræci: cum oleo amygdalino dulci, theriaca, croco. Vel ex ficubus fiat cataplasma, cum croco, & oleo. Hæc post prouisionem habitam totius corporis.

Remedia.

L.

Cerebrum læsum.

Ὁκόσοισιν ἂν 1 σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν 2 τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες 3 γίνονται.

L. Quibus cerebrum 1 sphacelo afflictum est, intra 2 triduum pereunt. si verò hos superuenerint, 3 sani fiunt.

1. Cùm ab inflammatione concipi incipit gangræna & corruptio. Causa est, quòd phlegmone non digeritur ob eius magnitudinem, calidíque natiui imbecillitatem. Cùm in sphacelum abire incipit cerebrum, dicit, nondum verò corruptum si fit. Maximè ab ictu, vel casu laceratis venis, vnde grumus & sanies, inde phlegmone. Ita à sanguinis influxu.

2. Quia pars laborat cuius officio vita carere nequit, & natura algiosum cerebrum non potest phlegmonem facilè exhaurire.

3. Maior spes ad salutem appâret: ita vt aliquando euadant. alioquì in stuporem abeunt, ac sudatiunculas fundunt. Σφάκελος propriè ad os pertinet, vt gangræna ad carnem: cariem iam vocant. Gangrænæ dicitur

Quid sphacelus, gangræna & caries.

superue

superuenire sphacelus, hoc est mortificatio perfecta integræ partis, ita vt ossa etiam trahat. Gangræna itaque est ἐν γίνεσθαι, sphacelus ἐν γεγονέναι. In hoc malo trepano opus est, ne fiat cerebri aut meningũ corruptela. Si aperto cranio cerebrũ videris liuescere, motúque priuari, calamitosum. nã iam factus est perfectè sphacelus. Puto Hippocratem etiam loqui de cerebri inflammatione vltrò oborta: cuius interdum est tanta sæuities, vt intra quaternionem primum plerumq; enecet. Hoc malũ ilicò incumbit sæua cum cephalalgia, cuius dolor spinam ac occiput etiam occupat; ilicóque deiicit sensus cunctos. Ægri tamen exiliunt ac se iactant pedibus, manibus totóque corpore. Maximè cuncta inuolant manibus, ita vt quædam mulieres ne propriis quidem capillis parcant, imò vnguibus propriam faciem defœdant. Mox productiore morbo, mouendi vis in languorem abit In silentio perenni perseuerant hi, vixque puncti respondent. Febris acerrima comitatur: nec cibum nec potum admittunt. Ortum ducit à retorrido sanguine in cerebrum translato. Vnde ineunte morbo, facies cum tumore rubet, oculi cum rubore fixi videntur. Nam in hoc malo ipsa cerebri substantia inflammatur, vnde tandem gangræna, quæ dum absoluta consistit, redintegrari cerebrum nequit. Verùm illa quæ est ἐν γίνεσθαι, quæque in procinctu est, ob vim phlegmones: (præcipiti calamitate hi trahuntur, ob morbi potentiam & partis occupatæ principatur:) quodsi ad quartum peruenerit diem, spes est morbum posse domari: nam vitium id robur denunciat. Libro tertio De

Morbis, huius affectionis meminit etiã Hippocrates, nomine sphaceli vel siderationis cerebri: vbi scribit his dolere ceruicem, caput, & spinam: scilicet, ineunte morbo, nam eo aliquantulum progresso, omni sensu spoliantur. Quod significauit etiam Hippocrates, dum ait, illos non audire, & illicò obmutescere. His si λαβρῶς haimorragia oboriatur, salutaris est. At liuor succi in his malus, nam est à sphacelo absoluto. Morbus hic originem habere videtur ex cerebri calida intemperie, cum biliosо sanguine, & tumor inde nascitur in ipso cerebro. Curatio itaque erit materiæ ex cerebro euacuatio, vtque algiosum euadat cerebrum. Habita prouisione totius corporis, materia à capite repellatur: dein discute eam: dein flectatur ad algorem cerebrum. Verùm tanta mali huius est calamitas, vt vix hæc perficias antequam in gangrænam cerebrum trahatur. accedit quòd vix intrò remedia ac alimenta admittant. Quare viribus admittentibus seca internam in brachio venam à leni clystere: abstine ab acri glande in tam feroci febre. Capite actu frigida deinde admoue, vt oleum rosarum completum, cum pauco aceto. Vel potius rigetur caput decocto actu frigido endiuiæ, lactucæ, violarum, portulacæ, parietariæ: vel ex his fiat cataplasma, cum oleo nymphææ, cum pauco aceto rosato: frigida admoue: æstuantia remoue. Ita agatur ineunte morbo, si æstiuum fuerit tempus. Fiant etiam reuulsiones per cucurbitulas: ac fotus fiat ex decocto salicis, violarum, nymphææ, lactucarum, maluarum, parietariæ, & florum meliloti. Ceruici & humeris admoue cantharides

rides, & hirudines ponè aures. ſeca venam in fronte, narium venæ recludantur, vt copiosè ſanguis effluat. tũc iunge oxyrrhodino oleum chamæmelinũ: & foue decocto maluæ, florum chamæmeli, meliloti, ſeminis fœnigræci, & lini, radicum althææ. Inclinato malo admoue ſternuatoria. Aluus molleſcat enemate. Si vrina detenta fuerit, illine oleo ſcorpionum pubem, & admoue parietariam coctam. Poſt quartum diem redeant ad paucam cibi copiam. ius pulli laudatum cum ſemine melonum. abſit vinum. Tandem validiùs purgentur, iam recreatis viribus.

L I.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ 1 τῆς κεφαλῆς, 1 διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ 3 κεφαλῇ κενοῦ· 4 ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω· 5 ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστιν.

L I. Sternutamentum fit 1 ex capite, 2 calefacto cerebro, aut humectato ſpacio 3 in capite inani: aër enim intùs contentus 4 foras effunditur. 5 ſtrepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus.

Sternutatio quid.

1. Quia caput ſe exonerat, eæque materiæ vapidæ excluduntur, quæ conceptæ ſunt ad os ethmoïdes.

2. Vnde materia in flatus mutatur.

3. Vbi vaporoſa materia replet partes inter cerebrum & meningas, & ſinus cerebri.

4. Excluditur ab expultrice vi irritata.

5. Quia flatus erumpit è cerebro & è pulmonibus per nares, vnico impetu: ad hoc vtitur neruis in thoracem demiſſis, contrahitur enim thorax. Tunc vel ſolus vapor erumpit,

vel

vel vnâ effertur ichor acrior.

L I I.

Ὁκόσοισιν ἧπαρ 1 περιωδυνᾶται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος 2 λύει τὴν ὀδύνην.

Hepatis dolor.

LII. Quibus hepar admodùm 1 dolet, iis febris superueniens soluit 2 dolorem.

1. Sine febre, à flatulento vapore. Admodùm, dicit, quod indicium est, id non laborare ab infarctu. nam mediocres tūc dolores adesse solent. At flatus dum tendit hepatis membranam, ingentes dolores adfert. Vidi quendam, qui cum exiguo de dolore quereretur hepatis, eius tamen totum parenchyma in pus commigrarat: hic febricitabat, sed non validè.

Historia.

2. Nam discutit flatus. Quasi dicat, febris tandem si superuenerit, quæ primùm non aderat: Nam si primùm adfuisset, inflammationis suspicionem attulisset. Soluit itaque, inquit, febris hunc dolorem. quasi dicat, nos imitabimur naturam hac in re; & propinabimus medicamenta quæ vim habent calfaciendi, attenuandi, & discutiendi. Talia sunt decocta intùs & foris & admota, ex chamæmelo, anetho, aniso, fœniculo, oleo anisi, theriaca, mithridatio.

Vsus.

L I I I.

Ὁκόσοισι 1 συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέοισι χρὴ 2 ἦρος φλεβοτομεῖσθαι.

Vere sanguis auferendus.

LIII. Quibus 1 sanguis è venis est auferendus, his 2 Vere pertundenda est vena.

1. Qui eo circumfluunt, ne crassescens melancholescat, vel ne ruat in nobilem partem, eámque in phlegmonem abripiat. Vt si metus inde sit inflammationis, obstructionis, validi doloris, vel translationis.

2. Tunc

2. Tunc enim vigent vires, ac ferunt abactionem hanc, facileque iacturam hanc resarciunt. Quasi dicat, cùm ad sanitatis prouisionẽ magnis remediis vtemur, à quibus flaccescunt initio vires, cúmque periculum imminet ne fundant se humores praui vel copiosi, id eo tempore agendum, quo vires florent, ac cùm tale periculum imminet. Tale verò est vernum tempus.

Vsus Aphorismi.

L I V.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν 1 φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην 2 παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον εἰς 3 οὐδετέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι κατὰ τὰς 4 φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νούσου.

Hydrops.

LIV. Quibus inter 1 diaphragma & ventriculum pituita intercluditur, & 2 dolorem adfert, in 3 alterutrum ventrem viam non habens, iis per 4 venas in vesicam versâ pituitâ, morbi fit solutio.

Dolor circa diaphragma diuturnus.

1. Id est, inter peritonæum & omentum post diaphragma. Pituita, dicit, intercluditur: nam eò loci magna plerumque fœditas deprehenditur, etiam à bile resudante à folliculo; vnde ille dolor, exiguo qui se figit loco, ad diaphragma ferè, vel vbi ensiformis cartilago.

2. Dum in flatus abit.

3. Ad pectus vel intestina.

4. Extenuatâ pituitâ. Etenim vt materia ex venis quacumque effundi potest, ita in easdem remeare potest, vbi fusa erit: per cæcos ac latentes ductus. Da itaque talia remedia quæ eò abducere materiam illam possunt quò illa viam affectat. vt si ad intestina, dabis mel rosatum: si ad vrinas, decoctum radicum

Vsus aphorismi.

chinæ

chinæ cum diureticis: si ad pectus, iuscula in quibus immaduit vngula caballina.

L V.

Hydrops.

Ὁκόσοισιν ἂν τὸ 1 ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν εἰς τὸ 2 ἐπίπλοον ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ 3 κοιλίη ὕδατος ἐμπίμπλαται, καὶ 4 ἀποθνήσκουσιν.

L V. Quibus hepar 1 refertum aquâ erupit in 2 omentum, his 3 venter aquâ impletur, atque 4 moriuntur.

1. Alienati visceris indicium: proptereaque tunc in angusto spes est.

2. In spacium illud quod est inter omentum & peritonæum.

3. Aquosâ materiâ, natâ à fracta sangnificatrice, cùm præ copia ampliùs retineri nequit in venis hepatis, erumpit. Ita in pedes & in scrotum interdum labitur, in vterum, in pectus.

4. Fatiscente naturâ vi morbi presſâ.

L V I.

Vini vis.

1 Ἀλύκη, 2 χάσμη, 3 φρίκη, οἶνος ἴσος 4 ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νοῦσον.

L V I. 1 Iactatio, 2 oscitatio, 3 horror, vinum potum pari 4 aqua remixtum, soluit morbum.

1. Id est, halismus: cùm æger loco stare nescit, ab acerrimo succo hypochondriis ac venis primis concepto, vt in causis. Sed hoc loco transtulit Hippocrates hanc vocem ad homines sanos: vt qui se iactant ob cibi potúsque ingesti copiam præter morem: vel hoc fit ob succum irritantem stomachum sua qualitate. vel quòd musculosum genus excrementa quàm plurima contraxerit. Est enim, dicit Galenus, ἀλύκη sui displicentia, suíque tædium: & qui

& qui præſentium tædio incerta mente errant, ac ad alias res ſubinde tranſeunt.

2. Ob flatus maxillaribus muſculis conceptos.

Vini vſus vt ſit iucundus.

3. Cùm mouetur materia flatulenta in muſculis collecta.

4. Diſſoluit flatus, ſudores ac vrinas prouocat. hinc humidis & frigidis affectibus medetur. Examina vim, ægri naturam propriam & aſcititiam, & morbi genus ac magnitudinem, & cœli temperiem. Heſiodus tres aquæ partes quartæ parti vini in feſtis adhiberi iubet ad hilaritatem. Athenæus dicit Græcos duos vini cyathos ad quinque aquæ, vel vnum ad tres conſueuiſſe miſcere.

LVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

LVII. Quibus in vrinario meatu naſcitur tuberculum, his cùm ſuppuratur ac eruperit, dolor ſoluitur.

Libri quarti Aphoriſmo octogeſimo ſecundo idem ſcriptum fuit.

LVIII.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπὸ 1 τινὸς προφάσιος, ἀνάγκη 2 ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα.

LVIII. Quibus ab externa 1 aliqua cauſa validè concuſſum fuerit cerebrum, hos protinùs 2 mutos fieri neceſſe eſt.

Mutus à concuſſione.

1. Vt à caſu, ictu obtuſo à telo, vnde in vacuo illo cranij ſpacio cerebrum validè vibratur, vnde ſpiritibus aditus intercluditur ad neruos. Si id lacero à cerebro fiat, non redeunt ad ſe ægri.

2. Sensus omnes læduntur ac motus. nam ventriculi cerebri eiúsque pori turbantur, ac in situ vitium facit: vnde à cerebro in neruorum originem, quæ est in principio spinalis medullæ, spiritus influere nequeunt. Nam, vt anatomica sectio apertè demonstrat omnium neruorum, ij qui in cerebro sunt, hoc est septem illa paria, non in capite nascuntur, sed in initio ceruicis, vbi spinalis medulla nascitur. Σεῖσις est valida concussio. ea voce vtitur Theocritus Idyli.28. folio 224. versu 19. Noui quosdam in occiput cùm lapsi fuissent. tota vita sua postea non rediisse ad gustandi & odorandi vim.

Nerui non nascuntur in capite.

Obseruatio.

LIX.

Paralyseos & Hydropis remedium.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν 1 ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ 2 λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ 3 ξηραίνει τὰ σώματα.

LIX. Corporibus 1 præhumida carne præditis 2 fames imperanda est: fames enim 3 exiccat corpora.

1. Vbi luxuriat pituitæ copia: quæ cùm sanguini mixta est, diu pro nutricatu corpori esse potest.

2. Dum enim exhauritur corpus, primum id quod humidum est in vaporem abit. Exhaurit corpus tum calidum innatum, tum ambiens aër: Ita tenuatur corpus ac in sudorem & vaporem abiit: hinc terrâ delitescentia animalia non exhauriuntur facilè.

3. Per famem enim non resarcitur id quod exhaustum est: ita per aliud siccat fames. Fames sensim ac æqualiter totum corpus siccat: ita Galenus ait, in fame enecto animali, cor & iecur non tabescere. Itaque mador hac arte

facilè

facilè consumitur. Ita in hydrope imperare solebamus famem & potus accisioné ex ipso Epidauro, vix præstantius remedium petas. Italum medicum hydropicus accessit agricola. imperat medicus vt toto anno temperet à potu: fecit, conualuit. post annum rediit ad medicum, qui hominis agilitatem ac robur admirabatur. Quare quicquid huiusmodi est vt famé procreet, id præclarè in humidis intemperiebus præscribitur, tale est decoctum ligni guaiaci, sassaphras, & sarzæ parillæ.

Historia.

Vsus. Aphoris.

LX.

Ὁκόσα ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νούσου σημαίνει.

LX. Vbi toto corpore frequens mutatio incidit, ita vt corpus modò refrigeretur, modóque incalescat, aut colorem alium ex alio mutet, diuturnitatem morbi arguit.

Hic Aphorismus antè expositus fuit.

4. lib. 40. q. 2.

LXI.

1 Ἱδρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ, ἀπάγειν οὖν χρή. τῷ μὲν 2 ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δὲ ἀσθενεῖ κάτωθεν.

LXI. 1 Sudor multus calidus frigidúsve perpetuò fluens, humiditatem in robusto quidem 2 supernè, imbecillo verò infernè vacuandam esse demonstrat.

1. A succorum copia, non à ciborum vbertate.

5. Lib. 37. 38. 2. 2.

2. Si eo repit, ægérque si vomit ex facili. & molestior semper est vomitus quàm secessus.

Hy

LXII.

Cibus febricitātiū.

Ἤν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχύς· τῷ δὲ κάμνοντι, νοῦσος.

LXII. Si quis febricitanti cibum dederit quem ſano exhibet, valenti rubor; ægrotanti morbus fit.

Nam in ſanis robori ſtudemus, tantumq́ue vel plus etiam adijcimus quam exhauſtũ fuit inedia & labore. Febricitantibus verò ſatis eſt vt vires ſtent. ac vt quinq; vel ſex horis pepſis peragatur in his neceſſe eſt, ne interueniens febris cibum in vẽtriculo deprehendat. Ita enim verteret ſe natura à pepaſmo ad pepſin, quod fieri nõ debet in paroxyſmis febrium. Nam in his corporis interna, à refluis eò ſuccis ſunt impura: ſed corpora impura quo magis nutrias, eò magis lædes: quare cibus hic morbũ augebit etiam. Maxima damna ſibi adferre ſolẽt febricitãtes dum potãt ineunte paroxyſmo. Vſu mihi cõpertum eſt inde plerũq; in febribus intermittẽtibus periculiq́ue expertibus naſci cõtinuas ac lethales febres.

Cautio medendi.

LXIII.

Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾷν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται· τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα· τὰ δὲ ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

· LXII. Quæ per veſicam meant ſpectare oportet, an talia ſint, qualia ſecunda valetudine ſubeunt. Nam quæ his minimè ſunt ſimilia, inſalubriora; quæ verò ſanis ſimiliora, minimè inſalubria.

Excrementa vt ſint examinanda.

Quo quid prolixius à naturali ſtatu abit, eò eſt deterius; quæ verò ſanis ſimilia, ea optima. Ita cuncta ſymptomata examinari debent, nimirum in excrementorum ſubſtantia, qualitate, quanti

quantitate, examinandi tempore & modo: & qualitate immutata, vt ex colore, corporis mole & charactere: praterea in actionibus animalibus, vitalibus, & naturalibus.

LXIIII.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢν ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσταται οἱονεὶ ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολλὰ, πολλή. τουτέοισι ξυμφέρει 2 ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσα ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις.

Aluina excremẽta.

LXIIII. Et quibus * hypochoremata si 1 residere permiseris, nec moueris, subsident velut strigmẽta, quæ si pauca sint, paruus morbus est; si verò multa, magnus: his 2 aluum infernè purgare conducit. Alioqui si non repurgatâ aluo sorbitiones exhibueris, quanto plures dederis, tantò magis offenderis.

* *deiectiones.*

1. Cùm aluus duris ac liquidis simul fertur etiam remixtis ramentis ac pituita: argumento cacochymiam adesse corpúsque pituitâ crudâ circumfluere, non sine inæquali quadam corporis intemperie. Hîc pharmacia vtilis: dein intemperies partium debellanda.

2. Crassæ copiosæque tales deiectiones morbi contumaciam denunciant: die coqui debent, sensimque purgari, & præterea in his sobriè tenuitérque victitandum.

LXV.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ καὶ κατὰ κοιλίην καὶ κύστιν καὶ ὅκου 1 ἄν τι ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Escrea

LXV. Exſcreationes in febrib. non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, bilioſæ, fœtidæ, omnes malæ: commodè tamen ſi prodeunt, bonæ. Per aluum etiam & veſicam, & 1 quacumque corporis parte ſi prodeat aliquid, ſi non purgatum reſtiterit, malum.

4. *lib. Aphoriſ. 47. hic expoſitus fuit.*

1. Id eſt, vbi excludi debet, ſi non excluditur, malo eſt: nam recidiuam adferre ſolebat.

LXVI.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν· καὶ ἢν μὲν ἄνω βούλεται εὔροα ποιέειν, στῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

LXVI. Corpora cùm quis purgare voluerit meabilia illa reddat oportet: & ſi 1 quidẽ ſuprà velit, aluus ſiſtenda; ſi verò infrà, humectanda.

Secũdo libro Aphoriſ. 9 hic explicatus fuit.

1. Si exiſtimauerimus ad morbi curationem maximè neceſſariam fore vomitionem.

LXVII.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

LXVII. Somnus & vigilia, vtraque ſi præter modum fuerint, morbus.

Hunc enarrauimus libro ſecundo, Aphoriſmo tertio. Sequentes etiam duos Aphoriſmos (nempe LXIIIX. *&* LXIX.*) interpretati ſumus libri quarti Aphoriſmo 30. & 40.*

LXX.

Ἐπὶ 1 λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

LXX. Leucophlegmatiæ hydrops ſuperuenit.

1 Vbi totum corpus in tumorem mollem attollitur, venis habitúque corporis pituita refertis: quale eſt corpus cacochymiâ obſeſſum. Cùm enim hepar alget, ſolidæque partes

tes

tes frigent, gignitur pituitæ copia, vnde in alborem trahitur corpus. Quasi dicat, purga eam pituitam, ac firma viscera, ne ascites nascatur. Exhibe sæpè rhabarbarum, hoc modo; Accipe Rhabarbari semiunciam: cinnamomi semidrachmam redige in puluerem, quem remisce cum duabus vel tribus vnciis conseruæ florum cichorei vel absinthij. aut tanaceti: adde sirupum cichorei. Sumat cottidie drachmas duas: & superbibat cochlearium vini chalybis.

Vsus Aphorismi.

LXXI.

Ἐπὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη,

LXXI. A diarrhœâ disenteria.

Dysenteriæ vbi metus.

Sensim enim abraduntur intestina. Quasi dicat, igitur remedium exclude ac tempera succum illum acriorem intestinis immissum. Da rhabarbarum, myrobolanos, vel dilutum agarici, si pituita in vitio sit: dein tempera decoctu ac sirupis.

Prouisio vt habenda.

LXXII.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ λειεντερίη ἐπιγίνεται.

LXXII. Lienteria superuenit dysenteriæ.

Lienteria metus.

Fractis intestinis à materia contumaci, quam iniuriam etiam sentit tandem ventriculus, vnde lienteria. Quare summum studium adsit vt placetur dysenteria, ne eo prorepat malum.

Cautio.

LXXIII.

Ἐπὶ 1 σφακελισμῷ, 2 ἀπόστασις ὀστέου.

LXXIII. A 1 sphacelismo, ossis 2 abscessus.

1. Cùm phlegmone in gangrenam, hæcque iterum in corruptelam abit, vt cùm os liuescens in cariem abit.

2. Os eximitur. Id patitur os, vel quia nudatum

datum, vnde refrigeratur, & nutriçatu suo spoliatur: vel quòd tabo manans vicina caro os inquinat. Quare tunc abrandendum est os, si superficietenus à natura sua degenerauit: ac ireo puluis ossi imponendus; nihil enim æquè ac solitarius hic puluis solet os ab omni putredine tueri.

Remedium elegans ad ossis tutelam.

LXXIIII.

Phthisis.

Ἐπὶ αἵματος 1 ἐμέτῳ 2 φθόη, καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω· καὶ ἐπὶ τῇ φθόῃ 3 ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι 4 διάῤῥοια, ἐπὶ τῇ διαῤῥοίᾳ 5 σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως, ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος.

LXXIIII. A sanguinis 1 vomitione 2 tabes & puris supernè purgatio, à tabe fluxio de 3 capite; à defluxu diarrhœa, à diarrhœa interceptio expectorati; ab 3 interceptione mors.

1. A largo sanguinis expectorato ex partibus spiritalibus.

2. Nisi illico vena obturetur, phlegmone ac febris arceatur: sistatur fluxio, succus temperetur antequam pus fundant.

3. Trahunt enim ac admittunt pulmones labefactati fluentes succos. Caput tunc plethoricis causis à pulmonibus repletum eos demittit abundè: incalescens enim caput à fuliginibus pulmonum, trahit à toto corpore, illicque retenta materia acrimoniam induit; hanc iterum in se trahunt pulmones ita conspirant in sui perniciem.

4. Hoc bene fit ineunte morbo, viribus adhuc firmis: nã ita caput se exonerat in aluum. Non autem bonis ægrorum rebus euenit in labefactatis viribus.

Vsus Aph.

5. Pus enim interceptum strangulat. Quare in

Non autem bonis ægrorum rebus euenit in labefactatis viribus.

5. Pus enim interceptum ſtrangulat. Quare in tabidis non temerè mouenda eſt aluus: nam ita id atterit vires, vt expectoratum ampliùs excutere nequeat pectus.

Vſus Aphoriſmi.

L X X V.

Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρήμασι, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ 1 τὰς σάρκας, καὶ ἢν 2 πῇ ἄλλῃ τῆς φύσεως ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολὺ, πολλή· ἢν πάνυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

L X X V. Qualia ſint quæ per vrinas ac aluum ſubeunt, 1 & quæ per carnes abeunt, & ſi quâ aliâ 2 corpus à natura recedat ſpectare oportet. Nam ſi parum, paruus morbus eſt: ſi multum, magnus: ſi valdè multum, iam tale fuerit pernicioſum.

Excrementa vt ſint examinanda.

Vt Medicus in cognitionem veniat morbi, cauſa, ac partis, ſymptomatum opus eſt illi examine. Inter ſymptomata ſunt excretiones, que examinari debent in ſubſtantia, qualitate, quantitate, eorum copiâ excernendi modo, & tempore. Nam excrementa referunt ideam illarum partium vnde dimanant.

Morbi vnde deprehendantur.

1. Vt ſudores, & abſceſſus.
2. Alia etiam ſymptomata in examen vocanda; vt actiones læſæ, qualitas mutata corporis, in colore, charactere, & mole.

APHORISMORVM HIPPOCRATIS FINIS.

INDEX RERUM ET MATERIARUM.

A.

ABDOMINIS partes & nomina earum. 130
Abdomonis præstantia in significando. 131. quod à Medicis tangi debet. 132
Abortus causæ. 366. 367
Abortus futuri signa. 376
Abortus notæ. 368
Abortus periculum vbi 354
Abscessuum genera. 98
Abscessu qui iudicantur. 62
Abscessus à febribus longis. 251
Abscessus criticus per vrinam auertitur. 284
Abscessus latens in corpore. 439
Abscessus per febres. 259
Acuti morbi etiam fallunt. 105
Adiposi vt purgandi. 113
Adolescentum & puerorum morbi 197
Aër maximè parit morbos. 15
Ægris aliquid concedendum. 135
alieni morbi. 187
Alimenta. 103
Alphi. 186
Aluinum incendium cum cardiogmo. 272
Aluus profusior. 434
Aluus quibus ab haimorrhagia feratur. 233
Angina. 319
Angina à luxata vertebra. 196
Anginæ cur varij succedant morbi., & quid significetur. 319
Angina latens, 239. à luxata vertebra. 196
Angina pituitosa num sit periculosior biliosa. 319
Anisis vis in pueris. 194
Anni diuisio antiquorũ Græcorum. 156
Anni salubris constitutionis descriptio. 170
Antiquorum mos in scribendis libris. 1
Aphtha. 193
Aphorismi quid. 2
Apoplexis cur lethalis, & quid

quid sit parua, & magna apoplexia. 140
Apoplexia qua ætate. 451
Apostema quid. 98
Aqua est capitis ulceribus perniciosa. 337
Aqua quæ optima. 345
Aquilonaris cõstitutionis vis. 161, 179
Aromata. 346
Ars Hippocrati quid. 6
Aestas frigida & sicca quos morbos proferat, 174.
Ætates aliæ aliis temporibus gaudent. 181
Ætatum singularũ morbi. 192
Aphonia & conuulsio in ebrietatẽ si cadant. 309
Athletæ ridiculi 18. eorum corpora. ibid.
Athletica plenitudo cur periculosa. 17
Auctio humani corporis est naturæ opus. 49
Autumnales morbi. 189
Autumni morbi. 451
Autumnus aquilonaris quibus prosit, vel noceat, 175
Autumnus tabidis noxius. 167
Austrorum vis 161, 170. & 179
Axiomata sunt à iudicio & vsu. 16

B

BALBVTIES 433
Bilis atræ excretio quid significet.
Bilis cur influat in ventriculum per febres. 275
Bubones in febres. 264

C.

CACOCHIRMIA vt sit curanda. 133
Cacochymiæ variæ regiones & notæ earum. 92
Calculus quid, & foci, & signa. 296
Calculi vt periculum vitetur. 290
Calidi fotus cõmoda 335. & sequẽtibus. Et quib⁹ per se noceat, & quibus ex euẽtu prosit. ibid.
Calidi vis. 328
Calidum natiuũ quid. 48.
Calor & frigus partium quid iudicet. 245
Calor perit triplici de causa. 19
Caluities. 434
Canis rabidi morsus. 118
Capillorum fluxus. 321
Capitis dolor vt medendus. 399
Cardiogmus. 274
κτ μέρος quid sit apud

Hippocratem. 56
Causa morbi docet quid sit agendum. 432
Causæ omnium ferè morborum. 82
Causo incidens rigor. 264
Causus. 265. in causo quanam symptomatum causa. ibid.
Cephallagiæ solutio vnde. 417
Cibi cur plus hyeme dandum. 58
Cibi dandi occasio vnde captanda sit, vbi is dandus. 45
Cibi qua parte anni bene aut male ferantur. 57
Ciborum qualitas. quis cibus imbecillis. Cibus sitis expers. 52. 53
Cibum necessario capere quid sit, & iure, & loco 124
Coëffusio quid. 63
Coctio est duplex. 66
Cibus optimus quis, 136.
Cibus. 101
Cibus quomodo in acutis sit exhibendus. 55
κοιλία quid. 51
Commentoris officium. in ep. ad lectorem.
Conceptionis signa. 387. 389
Conceptio vt fœlicitetur. 368
Consuetudini aliquid dādum. 57
Consuetudinis vis. 149
Consuetudo non temere mutanda. ibid. & quid ea sit. ibid.
Contrariorum curationum perpetua sit. 332.
Conualescentes vt sint habendi. 101
Conuulsio à purgatione. 308.
Conuulsio & præcordiorum dolor. 276
Conuulsio in ebrietatem, 309
Conuulsio in febrem incidens. 115
Corporum variæ conditiones. 106
Corpus vt fiat εὔφορον. 90.
Crises per sudores in febribus. 441
Crisi etiā opus est quartanæ. 113
Crisis dum fit, sit medicus sectator. 61
Crisis fit in paroxysmo, 95. grauida symptomata eam antecedunt. ibid. vnde perfecta & imperfecta notetur. 95. Quæ fit per abscessū. 97

Crisis

Crisis Hippocratis sumitur duobus modis. 98
Crisis per exclusionē quanā bona vel mala. 453
Crisis perfecta vel inchoata nota. 124
Crisis quid. 109
Crisis quid crisis. imperfecta & perfecta. 61
Crisis signa antecedentia & consequentia. 94
Crisis tardioris causa. 110.
Critica signa duplicia. 94
Criticum theorema. 165
Cruditates quot. 67
Cutis tensa & aspera in febribus. 402

D.

DELIRII *idea quid quaque prænunciet.* 449
Delirium quale à somno mitescat. 78
Dentitionis tempore qui eueniant morbi. 194
Deriuationis vis. 302
Deriuatio quid differat à reuulsione. 63
Diarrhœa superueniens vomitui. 421. *morbis. ibid.*
Diæta ex quorum cognitione per morbos rectè instituatur. 45
Diætam tenuissimā postulat acumen morbi. 31
Diæta multiplex antiquis, 22. *Diæta tenuis triplex. ibid. accurata.* 24 *& quid sit accurata diæta.*
Diæta plenior non est anteponenda tenui. 31
Diæta stata quid. 29
Diæta tenuis vtilissima est 26. *diæta tenuis sanorum hominum quid sit.* 30
Dierum criticorum recensus. 111
Doloris idea notanda, quoq; sit multiplex dolor. 411
Dolor vt fiat. 83
Dorsi dolor. 426
Dysuria. 435
Dysenteria diuturna, & quæ magna. 417
Dysenteria quadruplex 235. *ab atra bile* 231. *cum caruncula.* 433. 434

E.

EBRIETAS varia. 310
Elleborū quibus morbis prosit. 219.
Empyema quid significet.
Empyi. 327
Epyreumatis nota. 62

Epilepsiæ euentus. 313. *eius causæ & species.* ibid. *quid sit.* 314
Epileptica conuulsio cum quartana. 401
Epicrasis quid. 89
Erysipelas. 428
Euacuatio institui debet collineando ad varias circumstantias. 14
Euacuatio molienda eò quò natura viam affectat. 64
Euacuationi quando studendum. 121
Epilepsiã quid curet. 145
Euacuationis duo iusta signa. 70
Euacuationis rationem indicat morbi & Sympromatat, 15
Euacuatio num extrema conueniat. 71. *& vbi ad lipothymiam vsque ducenda.* 72
Euacuatio subitanea vbi magna sunt vasa pericula. 429
ἐυδία quid. 172
Euexia quid. 17
Exanthemata quid. 416
Exãthemata quid Hippocrati. 186
Excrementa meraca mala. 96
Excrementa nigra quid significent. 229
Excretiones nõ sunt multitudine æstimandæ. 69
Expectorata varia, 453
Experientiæ bonæ laus. 10
Experientia quotuplex & quid 6. *eius laus.* 10
Extenuatio varia. 84

F.

FAMEM *vinum soluit.* 107
Fames non admittit laborem. 100
Famis falsæ causæ. 124
Febres erraticæ vnde. 190
Febres diuturnæ per abscessum iudicãtur. 450
Febres intermittentes periculi sunt expertes. 449
Febricitãtibus qualis victus præscribendus. 52
Febris continuæ remedium. 187
Febris cũ lassitudine. 437
Febris diuturnæ notæ. 436
Febris diuturna terminatur in phyma. 451
Febrium motus diebus paribus 270
Fœtoris causa. 454
Fœtus masculi vel fœminei causa. 360

Fœtus

Fœtus mortui signa. 376
Fœtus quadrimestris. 206
Fœtus quot vitales edi possint. 360
Fœtus sani vel morbosi signum. 375
Fotus calidi cõmoda. 335
Fotus frigidi commoda. 341. 343
Fractura vt curanda. 338
Frigidi extremi incommoda. 343
Frigidi fotus commoda. 341
Frigidi incommoda. 333. *& commoda.* 334
Frigidi vis. 329
Frigidum quas partes lædat. 331
Frigus partium extremarum. 255

G

GOnorrhæa muliebris. 381
Graciles & obesi. 143
Graciles varij. 431
Graciles vt purgandi. ib.
Grauidæ cur varia appetant. 369
Grauidæ quando purgandæ. 205. 348
Grauida cum morbo acuto. 350
Grauida menstrualis. 387
Grauidis calamitosus est morbus acutus. 379
Grauidis temerè non abducendus sanguis. 349
Grauiditatis notæ. 389
Grauiditatis signa propria. 364. 374. 378
Grumi sanguinis mictus. 298

H

HAimorrhagiæ remedium. 308
Haimorrhogia quid significet Hippocrati. 184. 198
Haimorrhagia vterina vt sistenda. 373
Haimorrhoides. 202
Haimorrhoides duplices. ibid.
Hippocratis scribẽdi mos. 18
ὕστερα. 356
Hydropici vt purgandi. 134
Hydropicorum vlcera. 415
Hydropisi tussis superueniens. 435
Hydrops cum alui fluxu. 419
Hyemis morbi. 191
Hypochondriorum dolor diuturnus. 439
Hypochondriorum tensio cum vrina copiosa.

281. & cum borborigmo. 224

I

ICterici an flatulenti. 403
Ictericos quos pharmacia lædat. 99
Icterus ante septimum. 271
Icterus cum hepate duro. 440
Icterus per febres continuas. 273
Icterus triplex. 272
Indicatio à peculiari affectione. 214
Indicatio à viribus. 46
Indicationes mixtæ. 411
Indicationes vt sumendæ. 218
Indicationibus in implicitis vt agendum. 332
Inedia vbi locus. 30
Infantia triplex. 193
Ischias & Ischium quid sit. 464
Iudicium cur difficile. 9. 10
Iudicium & vsus axiomata pariunt. 15
Iuuenibus aluus humida salutaris. 154
Iuuenum alui humidæ in senectute siccescunt. 106
Iuuenum morbi. 200

L

LAchrymæ quid portendant. 260
Lac quid. 361
Lac in virginibus aliquando. 362
Lac in viris aliquando. ibid.
Lactis coagulati in mammis noxia. ibid.
Lactis commoda & incommoda. 392
Lactis varietas vnde. 393
Lassitudines quæ conualescentibus accidunt. 238
Lassitudines quæ præcedunt morbos. 239
Lassitudines variæ. 81
Lassitudinis & laboris remedium. 148
Lepra. 185
Lethalia signa in debili ægro. 257
Λιμὸς, 100
Lienis tumor duplex. 190
Lienteria ab intemperie. 404
Lienteriæ causa quid differat à diarrhœæ causa. 218
Lienterici quando purgandi. ibid.
Lochia. 381

Lues

Lues venerea vt curanda. 91
Lumbrici. 197

M

Magorum præstigia. 117
Malum mortuũ quid. 185
Mammæ solæ duplices habent venas. 359
Mammæ triplici ratione affliguntur. 375
Mania. 183
Materiæ crudæ & crassæ symptomata. 226
Materiæ morbificæ superstitis nota. 63
Medicina quid. 5. *cur ea sit longa & difficilis.ib.*
Mediocritas vbiq; optima. 80
Medicus naturæ motum sequatur. 65
Melancholia triplex. 184
Melancholici. 176
Melancholici morbi. 463
Melancholici succi excretio quid significet. 229
Melancholici vt purgandi. 214
Melancholicorum rememedium. 417
Menses cientes pilulæ. 358
Mensium commoda & incommoda. 383
Mensium obstructorum causa. 382. *& quando nocere incipiant.* 383
Mensium suppressorum nota. 362
Menstruorum tardãtium causa. 357
Morbi acuti intra XIV. *dies iudicantur.* 109
Morbi adolescentum & puerorum. 196
Morbi æstatis proprij & alieni. 186
Morbi autumnales. 189
Morbi autumnales quãdo expectandi. 160
Morbi autumni. 160.167
Morbi ex quibus noscantur. 15
Morbi hyemis. 191
Morbi indicant vacuationes. 15
Morbi iuuenum. 200
Morbi lethales quotuplices sint. 144
Morbidi phlebotomiã admittunt. 99
Morbi longitudo vt notetur. 446
Morbi omni tempore eueniunt. 182
Morbi qui eueniant tempore definitionis. 194
Morbi qui fiant in æstate frigida & sicca. 174
Morbi qui per assiduos

imbres eueniunt. 177
Morbi qui periculosi, & qui non. 126
Morbi qui syntrophi & increscentes. 137. *& qui incurabiles.* ibid.
Morbi puerorum & pubescentium. 195
Morbi senum & declinantis ætatis. 201. 203.
Morbi siccæ tempestatis. 164
Morbi singularum defectionum. 168. 171
Morbi status qui. 33
Morbi status, vt noscatur, 147
Morbis in acutis quomodo ali debeat æger. 31
Morbi variis temporibus variè se habent. 159
Morbi verni. 183
Morbi verni & æstiui quid differant. 187
Morbi verni & autumnales. 166
Morbo & naturæ par quid, 98
Morborum diagnosis est tripartita. 102
Morborum diuturnorum causæ. 136
Morborum diuturnorum differentiæ. 137
Morbum in statu non nutriendum. 32
Morborum maximorum causæ. 31
Morbo venienti vt occurrendum. 223
Morbos interdum beneficio non ordinario solui. 116
Morbus magnus quis. 247
Morbus num in longum tempus sit excursurus. 119
Mortis repentinæ vbi metus. 138
Muliebris fluxus. 380. *pituitosus.* 382
Muliebrium morborum causæ. ibid.
Mulieribus triplex genus excrementi euenit. 381
Mulieri vt cauta purgatio præscribi possit. 354
Mulier num marem an fœminam gestet. 360. 365
Mulier num sit ingrauidata. 363
Mulier sanguinem vomens. 351. *è naribus eum emittens à suppressis mensibus.* 352
Mulierum affectus. 346
Musculi varij. 257
Mutationem subitam natura ægrè fert. 150

Mutatio remediorum non temerè facienda. 153
Muti à concussione. 493

N

Narcoticorum vsus, 344
Natura ægri in quibus. 34
Naturæ & morbo par quid 98
Natura hominum ad varia tempora variè afficitur. 158
Naturæ res voluuntur variè. 19
Natura vt conseruet corpora. ibid.
Nephriticorum remedium. 417
Nubecula in vrina quid significet. 280

O

Occasio quid, & eius necessitas. 6
Oculi dolẽtis medelæ. 433
Ophthalmiæ remedium. 422

P

Parotis. 99
Paroxysmo præsente, à cibo abstinendum. 58
Paroxysmorum intermittentium tempora. 40
Paroxysmus quid. 39
Partes sectæ quæ non redintegrentur. 424
Partium principum temperies. 408
Partus difficilis. 356
πάθος num in fieri. 199
Pepasmi difficultas in quibus. 251
Periodus duplex. 59
Perturbationis effectus, 390
Pharmaco epoto quid agendum. 220
Pharmacum vt senescat. 221
Phlebotomiæ tecmarsis. 16
Phlegmone quid Hippocrati. 341
Phreniticis cur varia symptomata. 68
Phthisis aut sicca aut humida. 317
Phyma quid. 251
Phymata. 98
Pica vt curanda. 389
Pili. 410
Plenitudo athletarum periculosa. 17
Pleuritidis causa, & quibus vis fiat. 315. *curatio.* 316
Podagra. 431
Podagra puerorum. 432

Potio vulneraria. 396
Pragnantes quando purgari debeant. 215
Principium morbi quid. 68
Principium quid significet. ibid.
προαίρεσις quid. 261
Profluuium muliebre. 381
pituitosum. 382
Prognosis ab animalis facultatis robore. 125
Prognosis est difficilis. 104
vt rectè instituatur, regula. 106
Pruritus quid. 416
Ptisanæ laus. 53. & *num hydropicis conueniat.* 54
Pubertatis tempus. 314
Pueri non ferũt inediam. 47
Pueris vomitus duplex. 193.
Puerorum, & pubescentium morbi. 195
Puerorum morbi quando iudicentur. 197
Purgandi occasio. 216
Purgandi quomodo tabidi. 113
Purgandi vt melancholici. 214
Purgandi vt sint adiposi. 213
Purgandi vt sint graciles. 212
Purgandum non vbique. 216
Purgandum quando. 65
Purgandum quid æstate, & quid hyeme. 210
Purgandum vbi. 123
Purgandum vbi initio. 121. & *quem & quando purgare oportet.* 122 & 123. *quòd initio purgandum, & cur in declinatione.* 123
Purgatio ab habitu corporis captanda. 216
Purgatio difficilis est sub cane. 210.211
Purgatio est instituenda ex situ humoris. 89
Purgatio fœlix fit vbi ducitur humor eo, quo viam affectat. 64
Purgatio molesta sanis. 132.134
Purgatione superna vel inferna quæ egeant. 224
Purgationi bonæ tribus opus est. 66
Purgationi parãdum corpus. 219
Purgationis legitima regula. 210
Purgationis tecmarsis. 90. *quid significet nomen*

purgationis 13. & quotuplex, quodq; sit critica & symptomatica: sitque vniuersalis & particularis. 12
Purgatio quæ commoda. 209.
Purgatio quando repeti debeat. 225
Purgatio quid. 65
Purgatio sanis periculosa. 222.
Purgatio vt mulieri cautè præscribi possit. 356.
Purgatoria occasio, & quibus opus sit ad purgandum, cocta purganda. 65
Purgatoria remedia cur lædant. 66
Puris fœtor. 320
Pus cur interdum non fœteat. 299
Pus in vrina vt noscatur. 300
Pustula. 416
Pustula quid. 98

Q.

Quartana à conuulsione est aliena. 116.
Quartana. 115

R.

Recidiuæ metus. 270
Refectionem quæ faciant facilè 92. & cautio in renutritione. 93
Repercussioni vbi nullus locus. 428
Remedium non omnibus est idem. 336
Renum morbi. 443
Renũ vlcerum notæ. 300
Renutritionis cautio. 84.
Reuulsionis & Deriuationis discrimen. 63
Renutritionis modus. 86
Repellẽtium remediorum vsus quando necessarius. 330
Respirãdi difficultas cum delirio quid notet. 258
Rigor. 390
Rigores febriles. 272
Rigor frequens. 252
quid & quotuplex. 253 266
Rigor incidens causo. 266
Rigor in febribus continuis. 235
Rigor viris & mulieribus vnde incipiat. 400
ῥοῦς γυναικεῖος. 380
Ructus acidus frigoris nota. 434

S.

Sanguinis fluxus causa & medela. 273
Sanguinis exclusio. 232

Sanguis excretio ex ore 323. & remedium. 324
Sanguinis gemini mictus. 298
Sanguinis mictus. 292
Sanguinis mictus ob varias causas. 288
Sanguinis mittendi scopi. 20
Sanguis spumosus. 322
Sanitatis securæ vel non securæ indicia ab excrementis. 405
Satyriasis. 197
Secundina quid, 367, earum exclusioni quid conferat. 371
Secundinis retentis quo modo medendum. 372
Seminis vitiũ unde. 406
Senes cur inediam non ferant, & qui. 46
Senes minus ægrotant. 136
Senes quarun partium inflammationes ægrè ferrè possint. 50
Senum malæ. 137
Senum morbi. 201. 203
Septimanæ quæ per quaternarios digestæ sunt. 111
Siccitas est salubrior imbribus. 176
Signa iam iam morituri ægri. 257
Signa in morbis quo modo salutariter appareant. 44
Simon. 99
Simonis exanthemata. 64
Singultus. 419
Singultus causa. 308
Singultus cum spasmo collatio. 438
Singult⁹ variæ causæ. 386
Singultus unde. 438
Sitis nocturna. 345
Somni ac vigiliarum necessitas unde. 80
Somni cur longi. 51
Somnus: & vt fiat somnus 77. à somno quale quale delirium nitescat. 78
Somnus 79. mediocris somnus quis dicatur. ibid.
Somnus finiens in pauorẽ vel conuulsionẽ. 277.
Somnus qui bonus vel malus. 76. Somnni causa, & quidnam somnus, & qui eius effectus 77. tribus opus. ibid.
Spasmo febris si incidat. 266
Spasmus ad haimorrhagiam. 307
Spasmus duplex 303 & quis

quis funestus. 304. *à plaga.* 305
Spasmus unde. 438
Spumæ generatio. 142
Succorum atrorum excretio. 227. 299
Sudor copiosior. 247
Sudores critici. 241
Sudores frigidi. 243
Sudores frigidi vel calidi. 247
Sudor indicat partem affectam. 244
Sudor perennis. 263
Sudorum prognosis ex aëre. 163
Suffocatio uterina. 355
Supputari signa. 327
Surditas. 235
Surditas per morbos acutos. 269
Suspiria luctuosa. 450
Statura corporis 155
Sterilitatis causa. 369. 390.
Sterilitas mulieris. 386
Sterilitas unde viris. 392
Strangulati. 142
Stranguriæ causæ. 384
Stranguria triplex. 383
Symptomata in morbis variis unde. 68
Symptomata quæ petant curationem. 70
Syncope. 138

T

Tabes cur iuueni familiaris. 317
Tabes quid 318
Tabidi ut purgandi. 213
Tabi obnoxiæ ætates. 317
θανάσιμον *quid.* 307
Tecmarsis quid. 34
Tecmarsis in quibus consistat. 393
Temporum mutationes morbos pariunt. 155. 156
Temporum vulnera. 306
Tertiana exquisita. 268
Testes, & unde hi langueant. 406
Tetanus. 311
θηρίωμα *quid.* 318
Thorexis quid. 108
Translatio in causa morbi benè fit foras. 436
Τραύλωσις. 433
Tremor in causo. 428
Tristitia & metus. 426
τριχίασις *quid.* 260
Tumores qui boni vel mali vulneribus & ulceribus. 398
Turgens materia est purganda. 215
Tusses siccæ per febres. 263
Tussis hydropis. 435. *varices.* *ibid.*

Venæ

V

VEnæ vterinæ duplices. 373
Ventris dolores. 414
Ventris morbi. 451
Vesicæ affectuum dia-gnosis. 298
Vesicæ morbi. 213
Vesicæ vlceratæ signum. 298
Vigore morbi à cibo ab-stinendum. 32
Vigor morbi quid. 33
Vini generosi vis. 107
Virgines quædam lac fun-dunt. 362
Vires vt indicent. 27.33
Virium dignotio. 119
Vita cur breuis. 3
Vita quid significet Hip-pocrati. ibid.
Vlcera 409. *hydropico-rum.* 411
Vmbilici regio crassior. quid indicet. 129
Vomica quid. 98
Vomitus pueris duplex. 193
Vomitus vniuersalis. 212
Vrgenti est maximè suc-currendum. 146
Vrinæ colores. 281
Vrinæ suppressæ causæ va-riæ. 300
Vrinæ vitia. 281
Vrina alba pellucida quid significet in phreneti-cis. ibid.
Vrina critica auertit ab-scessum. 284
Vrina cruenta & puru-lenta. 286
Vrina cum carũculis vel capillis. 288
Vrina pauca, & crassa. 286
Vrina quid. 280
Vrina purulenta triplex. 385
Vrina perturbata. 278
Vrina sabulosa. 295
Vrina furfuracea. 290
ὑστέρα. 356
Vteri erysipelas. 365
Vterina haimorrhagia vt sistenda. 373
Vterina suffocatio. 355
Vteri os. 369
Vulnera & vlcera. 397
Vulnera interna quænam lethalia. 423
Vulnera quot ex causis calamitosa. 424
Vulneraria potio. 396
Vulnerum ac vlcerum euentus. ibid.

FINIS.